Ægidiance conthey

A

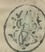

AEGIDIANE CONSTITVTIONES

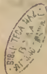
RECOGNITAE, AC NOVISSIME IMPRESSAE.

❧

Cum priuilegio Pauli PP. III. Pont. Max.

MOTV proprio,&c. Cum ſicut dilectus filius Franciſcus Priſcianenſis florentinus,ad publicã omnium vtilitatem, & præcipue prouincialium Marchiæ noſtræ Anchonitanæ,non ſine ſua maxima impenſa Egidianas conſtitutiones,cum nouis additionibus diligenter recognitis, & hactenus non impreſſis typis excudere,& emittere paret,vereaturq; ,ne alii ex aliena induſtria, & labore,ſibi lucrum quærentes,ſumpto inde exemplo,eaſdem Conſtitutiones imprimant,quod in eius maximum præiudicium tenderet, & propterea nobis humiliter ſupplicari fecerit,vt eius indemnitati in præmiſſis opportune conſulere,& prouidere,de benignitate apoſt. dignaremur. Nos huiuſmodi precibus inclinati,motu proprio, & certa ſcientia, eidem Franciſco ne prædictæ Conſtitutiones cum ſuis additionibus,hactenus non impreſſis,& ab eo imprimendis per decemnium,poſt earum Conſtitutionum impreſſionem,a quocunq; ſine ipſius Franciſci expreſſa licẽtia imprimi,aut vendi,ſeu venales teneri poſſint.Concedimus,& indulgemus,inhibentes omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus,tam in Italia,quam extra Italiã exiſtentibus,præſertim bibliopolis, & librorum impreſſoribus, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, in terris vero S. R. E. mediate,vel immediate ſubiectis, etiam ducatorum ducentorum auri, quorum tertia pars Cam. Apoſt.reliquũ,vero ipſi Franciſco, & accuſatoribus pro virili portione applicetur,& inſuper amiſſionis librorũ pœna,toties ipſo facto,& abſq; alia declaratione incurrendã,quoties contrauentum fuerit,ne intra decennium,ab impreſſione dictarum Conſtitutionum computandũ, dictas Conſtitutiones hactenus non impreſſas cum ſuis additionibus, & ab ipſo Franciſco imprimendas,ſine eiuſdem dicti Franciſci licentia dicto decennio durãte, imprimere, vendere,ſeu venales habere,vel proponere audeant.Mandãtes vniuerſis venerabilibus fratribus noſtris Epiſcopis, Archiepiſcopis, eorumq; Vicariis,in ſpiritualibus generalibus, & in ſtatu temporali S. R. E. etiam Legatis,& Vicelegatis Sedis apoſt. ac ipſius ſtatus Gubernatoribus, vt quoties pro ipſius Franciſci parte fuerint requiſiti,vel eorum aliquis fuerit requiſitus,eidẽ Franciſco efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præmiſſa ad omnem dicti Franciſci requiſitionem contra inobedientes,& rebelles,per cenſuras Eccleſiaſticas,etiam ſæpius aggrauando, & per alia iuris remedia auctoritate Apoſt. exequantur,inuocato etiam ad hoc(ſi opus fuerit)auxilio bracchii ſecularis,nõ obſtantibus conſtitutionibus,& ordinationibus apoſtolicis , cæteriſq; cõtrariis quibuſcunq;. Et inſuper quia admodum difficile eſſet, præſentem motum propriũ,ad quęlibet loca deferri. Volumus,& auctoritate apoſt.decernimus,ipſius tranſumptis,vel exemplis,etiam in ipſis operibus imprẹſſis, plenam,& eãdem prorſus fidem,vbiq; tam in iudicio,quam extra,haberi, quæ præſenti originali haberetur. Et præſentis motus proprii ſola ſignatura ſufficiat,& vbiq; fidem faciat in iudicio, vel extra,regula noſtra in contrarium non obſtante.

RODVL

ROD… RDINALIS DE
Carpo ag… atere legatus, &c.

CONSIDERANTES quantum commodi attulerint constitutiones Egidii Cardinalis, Legati, ac totius Italiæ Vicarii, eo præsertim tempore quo Picenus ager, ac vniuersa Italia omnem fere humanitatem, vna cum legibus deperdiderat, vt sub Egidio primum eiuxerit legum renouatarum consuetudo, & Italia ad tutum profugiũ Ecclesię reintegrate cœpit legibus viuere velle, nobis ipsis maxime letati sumus, quod in ea prouincia legationis munere fungeremur, quæ tam saluberrimis constitutionibus fuisset cõmunita, ac propterea muneris nostri esse duximus, dum eidem prouinciæ præessemus, ipsius constitutiones, illustriores reddere, quo ad fieri posset, ac tempora efflagitarent, vt vndequaq; Egidianus codex, pro meritis confertissimus legeretur ordine, in primis adhibito, ac plerisq; necessitate, etiã exigente insertisq;, postea ad nouos casus pertinentia, a Variis Ro. Pontificibus, & Legatis sancita fuerant. Quibusdam etiam abolitis, quæ in desuetudinem illius prouinciæ abierunt, vt cõstitutiones ipse ordinem continerent, ac eam espositionem reciperent, ex qua omnis antiquitatis obumbratio renouaretur, indeq; Egidii memoria, in hac temporum fœlicitate, magna cũ laude reuiresceret. Cuncta tamen quę, & adiecimus, & deleuimus vniuerse eiusdem prouinciæ præcibus, ac voto completa sunt, adhibitis cuiusq; ordinis summis viris, quorum iudicio, & consilio vteremur, vt sicuti ad prouinciæ vniuersæ comodum id pertineret, ita ab eius viris consultissimis cõprobaretur. Accersitis igitur Io. Baptista Ciappardello, Papyrio Virginio, Fabio Alauolino, Iuliano Brolio, Octauio Ferro, Bartholomeo Appogio, Philippo Gyptio, Angelo Androtio, Francisco Iardino, Io. Bap. Gracono, aduocatis eius prouinciæ clarissimis, nec non Franciſchino Rodolphino, Leonardo Mancinello, Leonardo Blancutio, Io Bap. fideli disertis causarum Patronis, vna cum præclaris assessoribus nostris, Bernardino Ruffo, & Nicolao Farfaro, quorum scientia, atq; sollertia omnia conficerentur, ad hanc nouam Egidiani codicis, compilationem nosmet accinximus, quam duce Deo diligentia quadam adhibita breue sumus assecuti, singulis proprio loco dispositis, ad faciliorem studiosorũ lectioné, demptis his quæ ab vsu recesserant, & adiectis quę nouo usui aduenerant, ea tamen mente, vt omnibus demum completis populo seruande traderentur, roborate in primis summi Pontificis authoritate, qui eas, & comprobauit, & in primendas mãdauit. Sic igitur cũctis in Picęna prouincia huiusmodi colende, atq; obseruande sese exhibent, vt sub tanto Pontificæ constitutiones Egidianæ, nouiter renate, videantur.

…pus Seruus Ser… Dei Dilectio Filio Rodulpho t.t. S. Priscæ Præsbitero Cardinali de Carpo nuncupato in Prouincia nostra Marchię Ancoñ. ac Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis, Massę, Trebarię, & Presidat⁹ farfeñ. necnō Asculi, apostolicę sedislegato, ac p̄ nobis, & Romañ Ecclesia in Spiritualibus, & temporalibus generali Vicario Salut. & apostolicam beñ Cum nos hodie te in Prouincia nostra Marchię Ancoñ. ac Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis, Massę, Trebarię, & Pręsidatus Farfeñ. nec non Asculi, legatum de latere, ac pro nobis, & Ro. Eccle. In Spiritualibus, & Temporalibus; Vicarium generalem ad Dei, & Apostolicę pręfate Ecclesiæ laudem & honorem usq; ad nostrum, & Sedis Apostolicæ beneplacitū apostolica auctoritate de fratrū nostrorum, & dictæ Ecclesię Cardinalium Consilio duxerimus destinandum, nos cupientes, ut erga personas in locis tuæ legationis residentes, ac familiares tuos continuos commensales, & alios quoscunq; ad te venientes. in quoscunq; loco, extra tamen mœnia, vrbis nostræ, Constitutos, durāte huiusmodi legatione te gratiosum reddere possis, & valeas, quotquot tibi videbitur comites, palatinos, & Accollitos Capellanos creandi, & etiā in nostros & dictę Sedis Notarios auctoritate apostolica recepiendi, & aliorum nostrorum, & dictę Sedis, Notariorum, & Accollitorum Capellanornm, & Aulæ nostrę lateranensis Palatii, Comitum, Palatinorum numero, & consortio, respectiue fauorabiliter aggregandi. Ita quod omnibus, & singulis priuilegiis, prerogatiuis indultis honoribus, exēptionibus, gratiis, libertatibus, ac imunitatibus, & indultis gaudeant, & vtantur, ac vel potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum, alii nostri, & dictæ Sedis Notarii, ac Accolliti Capellani, & dictę Aulę Comites Palatini, exhibendi quoq;, & exhiberi faciēn eis insignia Notariatus huiusmodi recepto, tamen ab eis prius solito iuramento, nec nō per te quorūcunq; beneficiorū Ecclesiasticorum secularium, vel regularium resignationes simpliciter, vel ex causa permutationis recipiendi, & admittendi, ac illis per te receptis, & admissis p̄dicta resignata, nec non quecunq; alia beneficia Ecclesiastica, secularia, & regularia huiusmodi per obitum quorumcunq;, & familiarium tuorum continuorum, comensalium, aut alias infra metas tuę legationis, vacātia personis Idoneis, quibus tibi videbitur prouidendi. Nec non super resignatorum beneficiorum, huiusmodi aut aliis fructibus, redditibus, & prouentibus, quascunq; annuas pensiones, tertiam partē fructuum non excedentes, eisdem resignantibus, vel aliis personis, & quæcunq; quotcunq;, & qualiacunq; beneficia Ecclesiastica obtinentibus, & expectantibus, annis singulis, in locis terminis, ac sub priuationis, & aliis censuris, & pœnis Ecclesiasticis, in talibus apponi solitis, & per successores, Persoluen de consensu illorum, qui dictas pensiones persoluere habebunt, legitima tamen subsistente causa, reseruandi, constituendi, & assignandi, ac cum Nobilibus, & granduatis, vt quæcunq; tria, & cum quibus etiam ad duo beneficia Ecclesiastica, ad vitam obtinendi dispensatum foret, cum eis, vt quodcūq; tertium, Cum aliis vero, vt quæcunq; duo curata, seu alias inuicem incompatibilia, nec non quæcunq; duo alia

dissimilia

difsimilia,au[illegible] dem tecto confiſtentia alias ſe inui
cem,& cum dictis [illegible] patientia,beneficia Eccleſiaſtica, & alie
rum ſub eodem tecto conſiſten[illegible] ura, aut Canonicatus, & præbenda, ac
illud,& incompatibilia beneficia huiuſmodi dignitates,perſonatus,adminiſtra-
tiones,vel officia in Cathedralibus,& Metropolitañ. poſt Pontificales maiores
aut collegiatis Eccleſiis huiuſmodi principales, aut duo ex eis Parrochiales Ec
cleſiæ,vel earum perpetuæ Vicariæ,ſeu talia mixtum fuerint, & ad dignitates,
perſonatus,adminiſtrationes,vel officia huiuſmodi conſueuerint.Qui per ele-
ctionem aſſumi eisq; cura immineat animarũ. Nec non cum quibuſcunq; nataliũ
& ætatis in vigeſimo tertio ãno,ac mẽbrorũ,& oculi, nõ tamen Canonis (dum-
modo non ſit talis deformitas,vt ex illa ſcandalum generetur in Populo) defe-
ctus patientibus,vt ad omnes etiam ſacros,& presbyteratus ordines promoue
ri, & in illis etiam in altaris miniſterio miniſtrare, & quæcunq;,quotcunq;, &
qualiacunq; beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura ſeinuicem compatien
tia,vt præfertur, qualificata, dummodo dignitates maiores poſt Pontificales,
& principales non exiſtant.Nec non cum triginta ordinum medicantium pro-
feſſoribus,vt quodcunq; beneficium Eccleſiaſticum curatum per clericos ſecula-
res teneri ſolitum,etiam ſi Parrochialis Eccleſia, vel eius perpetua Vicaria, &
cum quibuſuis etiam perſonis quorumcunq; ordinum non mẽdicantium pro-
feſſoribus,vt quæcũq; duo beneficia Eccleſiſtica,cum cura,vel ſine cura per eorũ
ordinum reſpectiue profeſſores obtineri ſolita,etiam ſi Prioratus Prępoſituræ,
dignitates,perſonatus,adminiſtrationes, vel officia, fuerint, vnum, videlicet,ſi
conuentuale,vel clauſtrale fuerit,in titulum, reliquum vero quod ſimile non ſit.
Ita quod debitis,& conſuetis illorũ ſupportatis oneribus liceat eis de reſiduis
illorum fructibus,redditibus,& prouentibus ſicuti illa in titulum pro tempore
obtinentes diſponere,& ordinare potuerunt,ſeu etiam debuerunt. Alienatione
tamen quorumcunq; bonorum immobilium,& precioſorum mobilium eis pe-
nitus interdicta diſponere, & ordinare in cõmendam ſi eis alias canonice con-
ferantur,aut eligantur præſententur,vel alias aſſumantur ad illa,& inſtituantur
in eis recipere, & inſimul quoad vixerint retinere. Illaq; ſimul, vel ſucceſsiue
ſimpliciter,vel ex cauſa permutationis,quotiens eis placuerit, dimittere,ac loco
dimiſſi,vel dimiſſorum aliud,vel alia ſimile,vel diſsimile,aut ſimilia,vel diſsimi
lia beneficium, ſeu beneficia,Eccleſiaſticum,vel Eccleſiaſtica, tria quoad nobiles,
& graduatos, & quoad alios duo incompatibilia, & duo ſub eodem tecto, &
quoad illegitimos quæcunq;.quotcunq;, & qualiacunq; ſeinuicem compatiẽtia
beneficia Eccleſiaſtica ſimiliter recipere, & dũmodo vltra illa omnia plura quã
tria incompatibilia,& plures quam duę Parrochiales Eccleſiæ, & ſub eodem te-
cto duo Canonicatus,& duæ Præbendę ac totidẽ dignitates,perſonatus, admi-
niſtrationes,vel officia non exiſtant,quoad vixerint,vt perfertur,retinere.Nec nõ
cum quibuſuis perſonis, vt ratione quorumcunq; beneficiorũ Eccleſiaſticorum ex
ſtatuto,vel conſuetudine, aut fundatione, ſeu de iure ſacros,& presbyteratus
ordines requirentium uſq; ad ſeptennium a fine anni a iure præfixi computan
dum.Dummodo infra primum biennium dicti ſeptennii ſubdiaconi fiant, vt
ad alios ſacros etiam presbyteratus ordines ſe promoueri facere minime tenean
tur,nec non cum hiis qui ſine diſpenſatione ante ętatem legitimam,ſeu per ſal-
tim,& ad fictum titulum beneficii ad dictos ordines promoti fuerint,eos ab ex-
ceſſu, quem propterea incurrerunt, abſoluendi, vt ordinibus ſuſceptis vti, &
ad alios promoueri,& in illis miniſtrare poſsint,& ſuper irregularitate per eos
forſan contracta,& cum quibuſuis perſonis tertio, & quarto mixtim,aut ſimpli
ci quarto conſanguinitatis,& affinitatis gradibus inuicem,ſeu cognatione ſpi-

rituali dummodo non inter leuan [illegible] cunq; impedi-
mento publice honestatis,& iniusti [illegible] ucem matrimoniali-
ter copulari,& in contractis per eos [illegible] matrimoniis remanere possint,
Prolem exinde susceptam,& suscipiendam legitimam decernendi,ac eos ab hu-
iusmodi excessu absoluendi. Nec non cum quibusuis personis Ecclesiasticis, &
secularibus,vt leges audire,& legere,ac cum Regularibus, vt vbicunq; verbum
Dei prædicare valeant auctoritate nostra dispēsandi. Nec nō omnes qui horas
Canonicas prout tenebantur dicere,& recitare dimiserunt absoluendi, Ac qui-
busuis personis, vt horas Canonicas, & officium diuinum secundum morem
consuetum Romañ.Ecclesiæ soli,aut cum vno,vel duobus sociis dicere,& recita
re,ac quascunq; vtriusq; sexus personas suæ curæ prædictas,& quarū animarum
cura,ratione quarumcunq; Parrochialium Ecclesiasticarum, vel aliorum benefi-
ciorum suorum eis imminerer,eorum confessionibus auditis,ab omnibus,& sin-
gulis pręterq; Sedi Apostolicę reseruatis casibus absoluere,& eis pœnitentiam
salutarem possint,& valeant iniungere,iniungendi, & quoscunq; Notarios pu-
blicos,& tabelliones,ac Iudices ordinarios creandi,ac de tabellionatus, & iudi-
catus officiis per pennam,& Calamare,vt moris est,quos ad id idoneos, & fide-
les,ac in litteratura sufficiētes esse repereris,recepto ab eis nostro,& Præfatę Ro
manæ Ecclesiæ nomine solito Iuramento inuestiendi. Nec non quæcunq; iura-
menta ad effectum agendi,& excipiendi, vel etiam simpliciter, si tibi videbitur
expedire.Dummodo ex inde alicui magnum præiudicium non generetur rela-
xandi,ac quascūq; personas,tam Ecclesiasticas,q̃; seculares,quæ periurii reatum
incurrissent ab eo absoluendi,& ad honores priores statum,& famam restituen
di,& plenarie reintegrandi,omnemq; inhabilitatis,& infamiæ maculam,siue no
tam præmissorum occasione,ac forsan si aliqua benefica Ecclesiastica curata, vel
alias inuicem incompatibilia præter, & contra constitutionem fe. re. Ioannis
Papę. xxii. predecessoris nostri,quæ incipit,execrabilis.Et illa,aut non promoti
ad ordines detenuerint, & illorum fructus indebite perceperint cōtractam pe-
nitus abolendi. Dictaq; beneficia eis,(tamen facta prius de fructibus male perce
ptis debita compositione cum Camera Apostolica) de nouo conferendi,& cum
eis,vt ea retinere possint,dispensandi. Ac quoscunq; qui in Clericos,& Presby-
teros, nō tamen Pontificali dignitate præditos,ac citra membri mutilatiōe, &
mortem manus violentas temere iniecissent,seu arma,& alia prohibita ad infide-
les detulissent,seu etiā deferri fecissent,ab excōmunicationis sentētia, quā ꝑpter
hoc incurrerint,si hoc humiliter petierunt. Ac etiam qui tempore bellorum ra-
pinas,furta,sacrilegia, incendia, & alia mala perpetrarunt,debita satisfactione
præuia,cuiuscunq; status,dignitatis,gradus,& conditionis,fuerint ab excessibus
huiusmodi respectiue. Nec non quoscunq; Religiosos ordinum quorumcunq;,
qui ob sui habitus,non delationem, aut alias apostasiæ reatum incurrissent. Ab
illis aliisq; excōmunis sententiis censuris,& pœnis,quas propterea iuxta institu
ta sacrorum Canonum, & ordinum irregularitatem incurrissent, absoluendi, &
cum his qui ad latiorem ordinem de facto trāslati fuerint,vt inibi remanere pos-
sint dispensandi,ac contra quoscunq; tam Ecclesiasticos,q̃; laicos literarum sup-
plicationum,& commissionum apostolicarum falsificatores,Scismaticos,Hęreti-
cos, V surarios,raptores,& aliorum quorumcunq; criminum reos,cuiuscunq; di
gnitatis,status,gradus,ordinis,conditionis, & nobilitatis,fuerint inrequirendo,
procedendo, & eos iuxta criminum, & excessuum exigentiam, prout Canonicæ
mandant sanctiones,vel (vt tibi videbitur) puniēdo,& si criminosi prædicti ad
cor reuersi suum errorem cognouerint, ac de perpetratis doluerint, & veniam
humiliter postulauerint, vt tibi videbitur eos a criminibus,reatibus, excessibus,
sententiis,

ſententiis,cen... incurrerint abſoluẽdi. Ac cum eis facta tamen compo... ,dignitates, & beneficia Eccleſiaſtica diſpenſandi,eoſq; in priſtinum... reſtituendi,reponendi, & plenarie reintegrandi,omnemq; inhabilitatis,& infamiæ maculã, ſiue notã ex pręmiſſis prouenientem penitus abolendi,Et tum dictis vſurariis ſuper male ablatis, & perceptis incertis pro dicta Camera componendi, eiſq; vt compoſitione facta huiuſmodi ad reſtitutionem non teneantur. Ac quibuſuis perſonis Eccleſiaſticis, ſecularibus,& regularibus bona immobilia Eccleſiarum,Monaſteriorũ,& beneficiorum ſuorum permutare,vendere,& ad tempus, & longum locare,ac in feudum,& emphiteoſim, ſeu cenſum,& affictum concedere, & alias alienare valeãt in euidentem Eccleſiarum vtilitatem concedendi, & factarum alienationũ defectus, tam iuris, q̃; facti, ſimiliter in euidentem Eccleſiarũ, Monaſteriorũ, & beneficiorum huiuſmodi vtilitatẽ confirmandi, Nec non quibuſuis perſonis Eccleſiaſticis Secularibus, & regularibus, vt ad vitam, vel ad certum tempus de quo tibi videbitur in Romana Curia, vel altero beneficiorum ſuorum reſidendo, aut literarum ſtudio in loco vbi illud vigeat generale inſiſtẽdo, omnes, & ſingulos fructus, redditus, & prouentus omnium,& ſingulorũ beneficiorũ cum cura,& ſine cura,quæ in quibuſuis Eccleſiis,ſiue locis obtinẽt,& in poſterũ obtinebunt, cum ea integritate, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent, ſi in eiſdem Eccleſiis, ſiue locis perſonaliter reſiderent, & ad reſidendum interim in eiſdem minime teneantur, & ad id compelli non poſſint. Prouiſo q̃ beneficia prædicta debitis propterea nõ fraudentur obſequiis,& anim. rum cura in eis quibus illa immineat nullatenus negligatur, Sed per bonos, & ſufficientes vicarios, quibus de dictorum beneficiorũ prouentibus neceſſariam miniſtrentur,deſeruiantur inibi laudabiliter in diuinis indulgendi, ac omnibus & ſingulis vtriuſq; ſexus, qui fuiſſe ſolemni in quacunq; ciuitate, & terra famoſa,& populata per te decantandæ,ſeu celebrandæ interfuerint, viginti annos & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxandi, ac quibuſuis perſonis ſecularibus, & Eccleſiaſticis, vt confeſſorem idoneũ ſecularem,vel cuiuſuis ordinis Regularem poſſint eligere, qui eorumdem confeſſionibus diligenter auditis, eos in omnibus, præterquã ſedi Apoſtolicæ reſeruatis caſibus abſoluere, & ſemel in vita,& in mortis articulo plenariam indulgentiam elargiri, Nec non vota quæcunq; per eos emiſſa (vltramarinũ. liminum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac Sancti Iacobi in Compoſtella,& caſtitatis,& religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera cõmutare poſſint.Quodq; nobilib9,& p̃sbyteris graduatis liceant habere Altare portatile, ſuper quo in locis ad hoc congruentibus, & honeſtis, etiam ordinaria auctoritate interdictis, ſine iuris alieni præiudicio, ac iure Parrochialis Eccleſiæ, ac cuiuslibet alterius ſemper ſaluo, & cum qualitas negociorum id exegerit antequã eluceſcat dies,circa tamen diurnam lucem per ſe ipſos qui Presbyteri fuerint, aut per proprium, vel alium ſacerdotem idoneum, in ſua, & familiarium ſuorum domeſticorum præſentia,Miſſas, & alia diuina officia celebrare, ſeu celebrari facere poſſint, Dummodo cauſam non dederint interdicto, & id eis ſpecialiter interdictum non fuerit concedendo, & indulgendo plenam,& liberam,auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium licentiam concedimus pariter & facultatẽ, Non obſtantibus defectibus, & aliis præmiſſis, ac generalis, & Lateranenſis Conciliorum, Necnon bo. me. Pii Papæ .ii. quæ incipit, Cum ex ſacrorum Canonum ratiõ; ac Bonifacii Papæ .viii. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum prohibentium conceſſiones de fructibus in abſentia percipiendo ſine præfinitione temporis fieri de-

bere, & aliis apostolicis, necnon in ... conciliis editis generalibus, vel specialibus con... ...onibus, necnon Ecclesiarum in quibus secularia, ac Mona... ...rum, & aliorum locorum in quibus ipsa Regularia beneficia huiusmodi forsan fuerint, seu a quibus ipsa Regularia dependere contigerit, & ordinum quorum illa extiterint, Iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, quibus etiam si de illis seruandis, & non impetrandis litteris contra ea pręstita esse[n]t hactenus, vel imposterum præstari contigerit iuramenta, & ad illorum derogationem specialis, specifica, & expressa, non autem per clausulas generales, idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, Illis alias in suo robore permansuris specialiter, & expresse derogamus, cęterisq; contrariis quibuscunq;, Prouiso q; incompatibilia secularia, & propter cōmendas huiusmodi Regularia beneficia debitis propterea non fraudentur obsequiis, & animarum in eis quibus illa immineat, nullatenus negligatur, sed secularium consueta, & Regularium antedicta congrue supportentur onera, Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dñicę Millesimo Quingentesimo trigesimo non. ovndecimo Calendas Maii, Pont. nostri Anno Quinto. A. Cance.

D. Crazelus.

PAVLVS. PP. III.

AD PERPETVAM Rei Memoriam, Ex debito pastoralis officii, meritis (licet imparibus) nostris humeris impositi, ad ea etiā nos cōuenit nostræ vigilantiæ curas adhibere, per quæ vniuersi populi, nostræ potissimū sollicitudini etiam in temporalibus crediti, salubriter, & prospere dirigantur, & per quæ cōfusionibus extirpatis, Ius æqua lance ministret, & propterea nō nunq; his, quæ ad hoc prouide gesta cōperimus, vt firma & illibata persistāt nostræ confirmationis munimen, libenter adiicimus, prout temporum, & Prouinciarū qualitatibus conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaq; (sicut accepimus) nuper cum constitutiones, per bo. me. Egidium tūc tituli Sancti Clementis olim Presbyterum Cardinalem, tunc in humanis agentem, & in terris ciuitatibus, & prouinciis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subditis Apostolicæ sedis de latere Legatum & Vicarium generalem, salubrem directionem ciuitatum, & prouinciarum earundem concernentes. Necnon reliquæ leges, sanctiones, & ordinationes per diuersos alios ipsarum Prouinciarum pro Romana Ecclesia prædicta vicarios, & gubernatores editæ, & per eūdem Egidiū Cardinalem suis, adiunctæ, & in sex libros redactæ, & partitæ, ob diuersarūm aliarum sanctionum & decretorum, per varios gubernatores Apostolicos, ac etiā per literas nonnullorum Romanorum Pontificum nostrorum prædecessorum pro rerum & temporum qualitatibus, præsertim ad vsum Prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ postmodum editorum, & prædictis Egidianis adiūctorum, seu alligatorum, dubia, repugnantias, absurditates, & confusiones in Iudiciis, & negociis, inter dilectos filios dictæ Prouinciæ homines in varios sensus interpretarentur, & minus clare intelligerentur, ex quo homines Prouinciæ huiusmodi multiplicum litium inuolucris, dispendiis, & incōmodis afficiebantur, & inuoluebantur. Dilectus filius noster Rodulphus tituli Sancti Clementis tunc Sanctæ Priscæ Presbyter Cardinalis de Carpo nuncupatus, cupiēs Prouinciæ, & hominum prædictorum subleuamini prouidere, & litibus ac differentiis, pro posse iter præcludere, de mandato nostro etiam tunc dictæ Prouincię

Prouinciæ Agent... ...agitantibus, singularum etiam additarum constitutionum, ac ex... ...uum prædictarum repurgationis, & repartitionis cognitione, nonnullis curiæ generalis eiusdem Prouinciæ Peritis demandata, illas repurgare, corrigere, & elucidiores, ac faciliores reddere in librosq; sex ordinatim redigere, & collocare, nonnullis suis opportune interpositis decretis optime curauerit. Nos laudabilem dicti Rodulphi Cardinalis operam in Domino plurimum commendantes, cupientesq; prout nostro incumbit pastorali officio prouidere, q constitutiones sic reformatæ, & in faciliorem sensum redactę, tamq; vtiles, & necessariæ omnino adimpleantur, & in viridem transeant obseruantiam. Easdem egidianas constitutiones per præfatũ Rodulphum Cardinalẽ, siue eius Agẽtes, & ad id deputatos, purgatas, emẽdatas, elucidatas, mutatas, alteratas, additas, & in dictos sex libros redactas, suisq; locis, & ordinibus collocatas, omniaq; & singula alia in ipsis sex libris contenta, quæ præsentibus pro sufficienter expræssis, & insertis haberi volumus, ac inde secuta quæcunq; tenore præsentium perpetuo confirmamus, & approbamus, ac rata, & grata habemus, præsentisq; scripti patrocinio consolidamus, illaq; omnia, singula in quibusuis causis etiam specialis commissionis vigore commissis, ac tribunalibus, & iudiciis perquoscunq; iudices, & personas cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis excellentiæ, & præeminentiæ existentibus perpetuis, futuris temporibus in eadem Prouincia obseruari debere, ac quicquid secus super his a quoq; quauis auctoritate scienter, vel ignoranter cõtigerit, attemptari irritum, & inane fore decernimus, supplẽtes omnes, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsam interuenerint in eisdem. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon dictæ Prouinciæ statutis, & consuetudinibus, reformationibus, & capitulis etiam (vt præfertur) roboratis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Volumus autem quod præsentium transumptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Iudicio, & extra quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Perusiæ sub Annulo Piscatoris Die X Septembris. M D XXXXIIII. nostri Anno Decimo.

Fab. Epĩs Spol.

PAVLVS PP. III.

¶ De confirmatione Egidianarum constitutionum.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuã rei memoriã. Officii nostri debitum, quo sumus, vniuersis nostræ curæ, præsertim etiam in temporalibus creditis, in iustitia debitores exigit, & ad hoc potissimum nos inducit, vt in his per quæ vnicuiq; iustitia debite ministretur, & illã exquisitis viis conculcare satagentium malitiis obuietur, eiusdẽ officii partes propensius impartiamur, ac ea, quæ propterea prouide ordinata, ac etiã apostolico præsidio fulcita, & extensa cõperimus, vt semota omni ambiguitate, firmiora persistant, de nouo approbamus, ac alias pro eorũ obseruatione prouideamus, prout in domino cõspicimus salubriter expedire. Sane (sicut nobis innotuit) dudũ postquã bo. me. Egidius tt. S. Clementis Presbyter Cardinalis tunc in humanis agens, & fe. re. Innocẽtii Papæ VI. prædecessoris nostri, ac Sedis Apost. in Patrimonio beati Petri in Thuscia, & Ducatu Spolet. ac Marchiæ Anconitañ. Romandiolæ, Campaniæ, & Maritimæ Prouinciis, necnon Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis S.R.E. immediate subiectis, & infra limites tunc expressos constitutis, Legatus, necnõ in spiritualibus, & tẽporalibus Vicarius generalis, suf-

ficienti ad id per literas dictæ Sedis [illegible] tranquillo, & prospero statu prouinciarum, ciuitatum, te[illegible]castrorũ, & locorũ prædictorum, plures laudabiles, honestas, & salubres constitutiones, & ordinationes prouinciales ædiderat, piæ me. Sixtus Papa IIII. etiam prædecessor noster, tam illas, quam alias ab aliis diuersis Romanis Pontificibus, ac Legatis æditas, & per dictum Egidiũ Cardinalẽ in vnum volumẽ in sex libros distinctum collectas, & redactas, per eos, qui tunc erant, & pro tẽpore essent, in prouinciis, ciuitatibus, terris, castris, & locis prædictis, deputati Legati, etiã de latere, Gubernatores, & eorũ Locatenẽtes, firmiter, & inuiolabiliter obseruari debere statuit, & ordinauit, put in ipsius Sixti prædecessoris literis, quas etiã ad Vrbẽ, ciuitates, terras, & loca specialis cõmissionis, & in illis tunc, & pro tempore deputatos Vicecamerarium, Gubernatores, Thesaurarios, Potestates, Iudices, & Officiales extendit, ac sub censuris in eis cõtentis in eisdem Vrbe, ac specialis cõmissionis ciuitatibus, terris, & locis, sicut in prouinciis firmiter obseruari mandauit, plenius continetur. Cum aũt (sicut accepimus) a nõnullis de viribus literarũ prædictarũ, & in eis cõtentorum hæsitetur, sub eo prætextu, quod forsan nõ appareat constitutiones prædictas in Vrbe, & prouinciis, ac ciuitatibus, terris, castris, & locis prædictis, etiã specialis cõmissionis, aut aliquibus ex ipsis vsu receptas fuisse. Nos cõsiderantes ex hoc necessario nõ inferri, quod cõstitutiones, additiones, modificationes, & correctiones prædictæ suum vigorẽ amiserint, attẽdentesq; quod re. me. Leo Papa X. etiam prædecessor noster in Lateranẽ. Cõcilio nouissime celebrato Egidianas cõstitutiones prædictas, quæ fundamentũ totius fere voluminis existunt prædicti, approbauit, & confirmauit, quodq; constitutiones prædictæ, vt nobis a peritis, quibus hanc curam demandauimus, relatum est, & iuridicæ, & populis vtiles, & proficuæ sunt, & propterea volentes omnino effectum suum consequi, & plenum robur obtinere literas prædictas, quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, cũ extensione prædicta, & omnibus, & singulis decretis, & clausulis in eis contentis, authoritate apostolica tenore præsentium ex certa scientia approbamus, & confirmamus, easq; tam in Vrbe, quam prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis prædictis, etiam specialis cõmissionis per omnes cuiuscunq; dignitatis, status, gradus, & conditionis exti terint, perpetuis futuris temporibus, inuiolabiliter obseruari debere, sicq; per quoscunq;, etiã Palatii Apostolici Causarum Auditores, & quoscunq; alios, etiã authoritate apostolica deputatos iudices, etiã in pendentibus causis, pronunciari, sententiari, & diffiniri debere, sublata eis aliter iudicãdi, sententiandi, & diffiniendi authoritate, & facultate, irritum, & inane si secus super his a quoquam quauis occasione, vel causa, & authoritate contigerit attentari, decernimus. Volumus quoq; præsentes literas in Valuis Basilicæ Principis Apostolorũ de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ, ac acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris affigi, & copiã collationatam dimitti, vt illæ ad cũctorũ notitiam facilius valeant peruenire, ne aliquis de illis ignorantiã prætendere possit, nec quomodolibet allegare, cum nõ sit verisimile apud aliquos remanere incognitũ, quod tam patenter fuerit publicatum. Non obst. præmissis, ac cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quæ Sixtus, & Leo prædecessores prædicti voluerunt non obstare, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ M. D. XXXVIII. Tertio Cal. Augusti. Pontificatus nostri Anno Quarto.

PAVLVS

PAVLVS PP. III.

Dilectis filiis communitatibus, & vniuersitatibus ciuitatũ, terrarum, oppidorum, & locorum Prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ.

Dilecti filii salutem, & Apostolicam benedictioné. Dilecti filii Papirius, virginius octauius ferrus. Io. Franciscus Ozerius, & Franciſchinus Rodolphus oratores vr̃i ad nos ſpãliter destinati quos libenter vidimus, & audiuimus nobis exposuerũt in ista prouincia nostra multa ob ministrorum auaritiá, & tẽporum malignitatem innoleuisse, quæ nõ solum prædictæ prouinciæ constitutionibus, & iuri. causa atq; equitati contraria sunt, verũ in perniciẽ, & exitium prouincialium dictæ prouinciæ apertissime tendunt, quare nobis nostro nomine supplicarũt, vt in demnitati nostræ opp. prouidere de benignitate apostolica dignaremur, pro reformatione eiusdem prouinciæ, nõnulla capitula per nos admitti, & approbari peteñ. quorum tenor sequitur, & est talis videlicet. In primis quod vbi taleę soluuntur in Iuliis, vel aliis monetis papalibus argenteis non abrasis nõ soluatur thesaurario aliquod lagiũ, si vero soluantur, in prædictis monetis abrasis, & aliis monetis nõ papalibus soluatur, lagiũ solitum solui ante tẽpus moderni thesaurarii. Item quod in aliis solutionibus eidẽ thesaurario facieñ. quæ taleas nõ cõcernant non soluatur aliquod lagiũ prout nunquã solitũ fuit solui, & solutio huiusmodi possit fieri in quacunq; moneta curreñ. & pura argentea prout tẽpore præteriti thesaurarii, & eius prædecessoris fuit obseruatum. Item quod nõ congregent officiales cameræ in domo thesaurarii, sed corã rectorae dictæ prouinciæ, vel eius locũteneñ. prout solitũ fuit ante tp̃s fœl. record. Clemeñ. p̃p̃. vii. & prout ex dictis cõstitutionibus cauetur. Itẽ quod in facieñ. executionibus cõtra terras sedi apost. immediate subiectas ad instañ. dicti thesaurarii seruet modus qui ante tp̃s dicti Clementis seruari solitus erat, & si opera huius nostra executorũ executio effectum hũc nõ poterit præuia solita diligentia rector prouinciæ ad p̃fati thesaurarii instañ. possit p̃sertim contra longinqua loca, & venientia prout expedire iudicabit represalias decernere, & illas per marescallũ dictæ prouincię executioni mãdari facere. Itẽ q̃ cum in dictis constitutionibus caueatur, q̃ iudices auditores, & alii commissarii, nõ nisi in certis casibꝰ in ipsis cõstitutionibꝰ exp̃ssis, & tunc quãdo agitur despectañ. ad cognitioné cameræ cũ comitiua equorum ad loca dictæ prouinciæ, se transferãt rector p̃fatus iuxta antiquã, & laudabilẽ consuetudinem secus facere tentãtes, cõpelcat q̃ constitutiones hmõi exãmusim seruentur. Itẽ quod auditores, & iudices atq; alii cõmissarii quando in casibus eis permissis equitabunt nõ accipiant pro viatico nisi id quod per constõnes eis permittitur, & si pro pluribus causis cõtra vnã, vel pro vna causa contra plures personas, & in eandem terrã pro eisdẽ negotiis, & factis pluries equitauerint nisi id ex noua, vel nouiter appareñ. causa fecerint super quo differẽtia oriatur, stari debeat declarationi rectoris prædicti vno viatico sint contenti. Item quod thesaurarius, dictæ prouinciæ pro tp̃e existens in locis eiusdẽ prouinciæ nõ exceden. trecentos foculares nõ habeat nisi vnũ patentatũ, aut ex causa iuxta, & apparẽte duos in aliis vno locis maioribus duos regulariter ex causa aũt appareñ. per rectoré prouinciæ approbañ. tres aut plures prout res exiget hãc possit marescall. vero & dohanerii salarie in omnibus locis indifferenter vnũ patentatum tm̃, & non vltra habent. Itemquod dicti patentati registrari faciant cõpetentes literas desuper cõcessas in cancell. rectoris prædicti, & in propria patria non deferãt arma nisi in actu exercitii. Item q̃ nolentibus hãc licentiã portañ. arma in itinere detur bulletinus absq; aliqua solutione. Itẽ q̃ pro cõfessionibus receptionis pecuniarũ facieñ. pro equitibus leuiꝰ armaturę, & custodia veteri nil soluat,

cum sic solitum fuerit tpe præteriti thesaurarii. Item q auditores, & iudices ordinarii curiæ generalis sententias vnico cõtexu inscriptis ferãr, & legãt prout iuris fuerit. Item quod iudices ordinarii pro causis ordinariis nõ accipiant sportulas prout cauetur ex forma dictarũ constit. Item q auditores, & iudices ordinarii præfati stare debeant ad scindicatũ iuxta bullã pie memoriæ Iulii pp. i i. donec alia forma per Reuereñ. dños Cardinales quibus sanctitas vestra vnã hanc demãdauit data fuerit, & tunc stare debeãt ad scindicatum iuxta illã nouã formam. Item quod ministri salariæ dent sal ad pondus, & dent debitum pondus, & nõ dent ipsum sal ad mensurã, & accipiant oẽs monetas argenteas in dicta prouincia curreñ. nisi per capitula quæ habent cum camera apost. aliter sit dispositum. Item quod habentes curã, & gubernium bubalorũ salariæ, pro dãno malitiosæ dato ad pœnã, & emendã alias ad emendam tñ teneantur, & quod dicitur de emenda afficiat etiã patronos, seu dominos bubalorũ non tamẽ vltra eorum valorem. Item quod taxæ viaticorum in monitoriis, & cõmissionibus per officiales marescalli, & baiulos curiæ extra locum curiæ ad instañ. creditorũ contra debitores per prouinciã apportañ. notidæ notenẽ, per priores collegii curialium pro tpe existeñ. cũ expræssione nominũ officialium, & baiulorũ prout seruare consueuerat abusu aliquo nõ obstañ. Item quod nolentes deferre granũ ad trituran. de vno teritorio, ad aliud dũmodo nõ agatur, de dilatione extra terras p̃fatæ Romanę Ecclesiæ immediate subiectas, nõ teneantur accipere bulletinũ, & si qñ ex causa Principẽ moueñ. cõtigerit sup hoc aliquã contrariã dispositionẽ, & ordinationẽ fieri tunc nil soluatur, pro bulletino teneantur, tñ hii qui granũ deferre noluerint cautionẽ idoneam corã cãcell. loci vnde id extrahere noluerint p̃stare de non cõmitten. circa ipsum granũ aliquam fraudem. Item quod reducaẽ solutio literarũ pro tpe emanatarũ in cãcella. prouinciæ, prout cõsueuerat non obstan. quodlibet abusu, a nõnullis annis citra introducto. Item quod carcerati satisfaciant custodibus carcerũ secundum taxam constitutionis Mantuanæ, & nõ vltra simili abusu aliquo nõ obstan.

Item q sniæ in criminalibus ferantur, ad bancũ iuris seruatis seruan. Item quod marescallus non vadat ad facien. aliquã executionẽ extra locũ, in quo ordinarie manebit absq cõmissione superioris, et taxatione equitũ, et peditum secum ducendorũ per eundẽ superiorem facien. et ad tollen. oẽm fraudem eqtes, et pedites, hmõi notentur ante vel post factam executionẽ per cancellarios, vel alium notarium publicũ, loci in quo dictus marescallus dictã executionẽ faciet.

Item q cupietes aggregari in numero aduocatorũ curial. non aliter aggregenẽ, quã si iuxta nouã reformationẽ p̃fati collegii disputauerint. Itẽ q prouinciales citati ex causa delicti, vel fraudis, si re vera reperianẽ insontes, et indicia legitima, vel rectoris p̃uinciæ mãdatũ nõ p̃cesserint nõ teneantur, ad viatica neq ad expen. actorum, et minus ad solutionẽ carceris. Itẽ q citationes fiant in scriptis per appodissas more romanæ curæ. Itẽ q seruenẽ noua constitutio per Reuereu. Cardin. Rauen. sup mercede notariorũ in publica audiẽtia facta, et tãquã laudabilis, et honesta recepta. Itẽ q marescallus, & cancellarius nõ sint de ciuibus, & incolis seu habitatoribꝰ dictę p̃uincię. Itẽ q in oĩbus hiis in qbꝰ p̃missis nõ derogeẽ seruenẽ p̃fatæ constões, nos igiẽ p̃uinciã eãdẽ paterno affectu p̃sequeñ. statũq trãquillũ, & augumẽtũ ipsius cupiẽtes p̃dictis supplicationibus inclinati p̃dicta capitula p p̃ñtes auctoritate apostolica appbamus, & cõfirmamus mãdãtes sub indignationis nr̃æ pœna thesaurario. Auditoribꝰ iudicibus dohaneriis marescallis, & aliis ad quos spectat, vt ipsa capitula iuxta tenorẽ prædictũ obseruẽt, nec nos cõtra ipsoꝝ tenorẽ quoquomõ molestent, quibuscũq in cõtrariũ facieñ. nõ obstan. Datũ Romæ apud sanctũ Petrũ sub anulo piscatoris die. xi. Ianu. M. D. XXXVI. Põtificatꝰ nr̃i ãno secũdo. Blosi.

TABVLA

CONSTITVTIONVM MARCHIÆ.

DE LITTERA A.

DE LITTERA B.

DE LITTERA C.

Curialium

DE LITTERA D.

DE LITTERA F.

DE LITTERA G.

DE LITTERA H.

DE LITTERA I.

DE LITTERA L.

DE LITTERA M.

Marescallus

DE LITTERA N.

DE LITTERA O.

DE LITTERA P.

Priores

DE LITTERA Q.

DE LITTERA R.

Rector

DE LITTERA S:

De littera

DE LITTERA T.

DE LITTERA V.

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM
CONSTITVTIONVM MARCHIÆ.

CAPITA PRIMI LIBRI.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

CAPITA TERTII LIBRI.

CAPITA QVARTI LIBRI.

De pœna

CAPITA QVINTI LIBRI.

Officialis

DE LITTER'A P.

DE LITTERA Q.

DE LITTERA R.

Rector

DE LITTERA S:

DE LITTERA T.

DE LITTERA V.

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM
CONSTITVTIONVM MARCHIÆ.

CAPITA PRIMI LIBRI.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

CAPITA TERTII LIBRI.

quòd

CAPITA QVARTI LIBRI.

CAPITA QVINTI LIBRI.

CAPITA SEXTI LIBRI.

FINIS.

D. Hieronyma de Cartularijs excudebat Romae in Platea Parionis M.D.XLV. Mense Ianuario.

MARIVS FAVONIVS SPOLETINVS CELEBERRIMO PATRONORVM, CAVSIDICORVMQVE, AC TABELLIONVM, AGRI PICÆNI COLLEGIO S.P.D.

VM Aegidianas Constitutiones olim confusas explicare, dispersas cõgrue disponere, mendosas corrigere, mutilatas redintegrare, obscuras illustrare, & in elucidiorem sensum, verumque dicendi caracterem redigere, postremo sic explicitas, disposítas, correctas, redintegratas, atque illustratas, Typis excudere, nutu Cardinalis CARPENSIS (imperare enim suum est mihi iussa capessere) cui me, tanquã seruum glebæ adscriptitium perpetuo, vltroq; addixi, curauerim, diu, multumque mecumcogitaui, cui dignius has castigationes vna cum indice in alphabeticum seriem redacto, quod ex intimis Constitutionum medullis, summa, vt potui, cum diligentia elicui, dedicare potuissem, Tu præ cæteris semper occurristi. Ipse autem tanti consessus omnigena virtute præditi auctoritatem, amplitudinem, peritiam, sinceritatem, liberalitatemque, coniiciens has tam friuolas nugas gerrhis Siculis vaniores ad te destinare vehementer abhorrui. Quippe qui tulissem Athenas noctuas, idæ arbores, arboribus frondes, Oceano aquam, littori harenam, hyblæ flores, hymetti Apes. Neq; enim id vlli mirum videatur, cum cætus iste tam præclarus Troiano Equo, ex quo non (nisi duces) scaturiebãt, non immerito comparari valeat. In te omnis Picentum spes collocata est, tu solum es prouinciæ decus, honor, ac ornamentum, tu solum pauperum clypeus, columen, firmamentum, & tutela, tu inopes foues, tu pupillis faues, tu deniq; viduis præsto auxilio es, gaudeãt igitur miserabiles, lætentur egeni, exultent imperiti, exhylarẽtur insontes, quod eorum carinulæ sub tanto remige gubernentur, cuius remigio felici aura commotæ non solum periclitantur, verum etiam tuto tramite, & fausto auspicio portui subducuntur. Nihilominus existimaui opera fore dedicanda illis, qui iis perfrui, & oblectari soleant, vt ea, instar sculptorum, lubricius læuigare, & in clariorem fulgorem reducere, queant. Quam ob rem munuscula hæc tuis aris libenter consecrare decreui, rogo tamen ea, qualiacunque sint, genuina fronte, sereno vultu, miti lumine, alacri animo, læto corde, atque hylari pectore velis accipere, nõ ob eorum magnitudinem, sed propter tui animi munificentiam more Artaxerxis, qui ab agricola aquam gemellis manibus collectam benigne hausit. Putabat enim non minus regale esse parua suscipere, quam regem magna elargiri, iterum, atque iterum rogo, vt ingenii munera accipias, & boni consulas. Vale.

CONSTITVTIO- NVM MARCHIAE ANCO- NITANAE 1

LIBER PRIMVS.

Procemium.

OLENTES, sicut nobis commissi solicitudo requi- rit officii, fideles Ecclesiæ sub debitis iuris ordinibus regulari: ut iuste uiuentes quietis commodo fruantur, & pacis: & appe- titus noxius debitus correctionibus arceatur: nos Egidius mi- seratione diuina Sabinensis Episcopus Cardinalis, apostolicæ sedis Legatus, & prouinciarum, ac terrarum Ecclesiæ in partibus Italiæ, citra regnum Si- ciliæ, consistentium Vicarius generalis, uisa multitudine constitutionum, officialium, ac rectorum Ecclesiæ in dictis prouinciis, terris: de quarum plu ribus, propter uetustatē casuum, primæui nō reperiuntur auctores: & quàm plurimis Romanorum Pontificum constitutionibus sub bulla transmissis: de quarum aliquibus, propter negligentiam utentium, sunt originales bul- læ deperditæ: & ipsis constitutionibus præmissis omnibus nostro mandato nobis hactenus præsentatis: & eis per nos, & nonnullos iuris peritos, & ex- pertos uiros, quos ad hæc uocauimus, diligenter inspectis, & sæpius recen- sitis: post multos labores unum nouum uolumen præsentium nostrarum constitutionum pro honore Ecclesiæ fieri iussimus: in quo utilibus inde re- pertis, inutilibus, superuacuis, & contrariis resecatis: nouis que iuribus se- cundum opportunitatem locorum, temporum, & negociorum inuentis, constitutiones æque honestæ omnes, utiles, & portabiles, digestæ, & cum omni mansuetudine continentur sub congruis ordinibus, & titulis collo- catæ: atque distributæ per debitum ordinem in sex libros. In quorum Pri- mo continētur litteræ commissionum nobis factarum per summum Pon- tificem: quæ tangunt potestatē nostræ legationis, & uicariatus, & circa cons- stitutiones edēdas. Deinde constitutiones papales, quas in dictis litteris inue nimus, quarum aliquæ, licet de aliquibus prouinciis mentionem faciant, & de aliquibus non, tamen ipsas ad omnes prouincias, & terras prædictæ Ecclesiæ prorogamus. In Secundo Libro continentur constitutiones perti- nentes ad rectores, & ad officiales pro Ecclesia, & iuribus publicis defendēn

dis, ac conseruandis. In Tertió Libro continentur constitutiones pertinen=tes ad officium rectorum, & iudicum super spiritualibus. In Quarto consti=tutiones ad correctionem maleficiorum, in quo cum leuitate sunt limitatæ pœnæ, quasi in omnibus, & singulis maleficiis, nisi in commissis arbitrio iudicantis. In Quinto constitutiones pertinentes ad officium iudicis causa=rum ciuilium. In Sexto, & ultimo constitutiones pertinentes ad officium iudicum appellationum: & in hoc uolumine nostra intentio terminatur.

Mandamus igitur ipsas constitutiones in præsenti Libro contentas, & uo=lumine per omnes rectores, populos, officiales, & personas alias inuiolabili=ter obseruari. alias constitutiones quorumcunque rectorum, & officialium di=ctarum prouinciarum, & terrarum Ecclesiæ in dictis parlamētis eorundem, in hoc uolumine non insertas cassantes, & uiribus uacuantes.

Facultates Vicariatus eiusdem. Cap. Primum.

INNOCENTIUS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Egidio tituli sancti Clementis presbytero Cardinali, apostolicæ sedis Le=gato, ac in prouincia patrimonii Beati Petri in Thuscia, Ducatus Spoleti=ni, Marchiæ, Anconæ, ac Romandiolæ, Campaniæ, & in Maritimæ pro=uinciis, ac in ciuitatibus, & terris, & aliis omnibus Romanæ Ecclesiæ im=mediate subiectis, & intra terminos tuæ legationis constitutis, nostro, & eius=dem Romanæ Ecclesiæ in temporalibus Vicario generali salutem, & aposto=licam benedictionem. Cum onus uniuersalis regiminis dominici gregis superna dispositione iniunctum attendimus, & nostrum attente prospicia=mus imperfectum: uidentes nullo modo per nos ipsos posse exoluere debi=tum apostolicæ seruitutis, nonnunquam fratres nostros Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, uiros electos ex millibus, scientia præditos, & uirtute: in quibus timor Domini sanctus permanet, in solicitudinis partem assum=psimus: eosdem & in uniuersas mundi prouincias, & partes, incumbētibus negociis designantes, ut ipsis uices nostras supplentibus in eisdem, & ipso=rum cooperatione laudabili nostri oneris alleuiationem facientibus, nos mi=nisterium nobis commissum fauente diuina gratia facilius, & efficacius exe=quamur. Sane, licet ad cunctorum Christi fidelium curam, & regimen, ue=luti ipsarum ouium pastor, & rector, intentæ mentis, iurisque aciem exten=damus: prouincias enim, & terras temporaliter apostolicæ sedi subiectas, & ipsarum populos diuersos ipsius Romanæ Ecclesiæ speciales filios, & deuo=tos, præcordialius intueamur: & super eorum felici regimine, & statu pro=spero, & tranquillo specialius affectibus peculiaribus cupimus prouidere. Attendentes itaque, quòd tu potens opere, & sermone: quem in magnis ex=pertum, & arduis probitate, ac fidelitate probatum, gratiarū dominus, scien=

tiæ

tiæ magnitudine, induſtriæ claritate, maturitate conſilii, morum elegantia, & aliis grandium uirtutum titulis inſigniuit: in cuius affectu gerimus, ut indubitanter tenemus, pacificare diſcordes, ſedare fluctuationes, & turbines: iuſtitiæ terminos colere, & errantes ad uiam rectam reducere ueritatis: quod nos abſentes repugnante natura non poſſumus aſſiſtere, commiſſam tibi curam diuina gratia prudenter, & fideliter exequens: matura cum patribus noſtris deliberatione præhabita, de ipſorum communi conſilio, & aſſenſu, te in patrimonio beati Petri in Thuſcia, Ducatu Spolitano, Marchiæ, Anconæ, Romandiolæ, Campaniæ, Maritimæ prouinciis, ac omnibus, & ſingulis ciuitatibus, & terris eiuſdem Romanæ Eccleſiæ temporaliter mediate, uel immediate ſubiectis, infra terminos legationis tuæ, ut præmittitur, noſtrum, & eiuſdem Romanæ Eccleſiæ uicarium in temporalibus reformatorem: ac pacis, & prouinciarum conſeruatorem conſtituimus generalem: circunſpectioni tuæ patrimonium, Ducatum, Marchiam Anconæ, prouincias, ciuitates, & terras prædictas, præfatæ Romanæ Eccleſiæ nomine, prout, & inquantum ad Romanam Eccleſiam pertinet, reformandi, regendi, gubernandi, & adminiſtrandi: ac in eis iuriſdictionem plenariam, prout, & inquantum ad dictam eccleſiam pertinet, uel pertinere poterit, exercendi. Ciuiles, & criminales cauſas per te, uel alium, ſeu alios audiendi, examinandi, diſcutiendi, & cauſarum cognitionem, & deciſionem alii, ſeu aliis communiter, uel diuiſim, generaliter, uel ſpecialiter committendi, & ad te, cum placuerit, reuocandi: omnes que, & ſingulos cuiuſcunque excellentiæ, auctoritatis, nobilitatis, præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus exiſtant, quos iuſtitia ſuadente priuandos uideris, priuandi eos ſtatibus, dignitatibus, honoribus, principatibus, ducatibus, marchionatibus, comitatibus, baroniis, dominiis, terris, feudis, retrofeudis, iuriſdictionibus, iuribus, rebus, & bonis mobilibus quibuſcunque: eaſque dictæ Romanæ Eccleſiæ confiſcandi, & applicandi: ac in patrimonio, ducatu, Marchia Anconæ, prouinciis, ciuitatibus, & terris eiuſdem: rectores, poteſtates, capitaneos, uexilliferos, & caſtellanos, iudices, & quoſcunque officiales alios generales, temporales, uel ſpirituales, & officia prædicta, & omnia alia, & ſingula generalia, & ſpecialia quocunque nomine, uel titulo fungantur, uel nuncupentur: prout ad Romanam Eccleſiam pertinuerit, creandi, conſtituendi, inſtituendi, ſuſpendendi, remouendi, deponendi, & deſtituendi: & culpabiles ciuiliter, & criminaliter per te, uel alium, ſeu alios puniendi: & querelas contra ipſos per quoſcunque propoſitas audiendi ſummarie: & de plano iudicandi, & emendas, & ſatisfactiones debitas fieri faciendi. Inter principes, duces, marchiones, comites, barones, dominos temporales, nobiles, & perſonas alias, communitates, & uniuerſitates, ac populos, & omnes alios, & ſingulos diſcordes, & diſſidentes, patrimonii, Ducatus, Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, &

terrarum prædictarum pacē, & concordiam reformandi: & inter ipsos treugam inducendi: ipsós que ad eas, corúm que conseruationem quibuscunque pœnis, & destructionibus, ac sententiis, prout ad dictam Ecclesiam pertinuerit, concordes in charitatis æternæ uinculo confirmandi: colligationes, confœderationes, pactiones, conuentiones, societates, & ligas, contra Romanam Ecclesiam, uel contra bonum pacis, & statum illarum partium pacificum, seu in præiudicium, seu damnum patrimonii Ducatus Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, & terrarum prædictarum, inhibitas, ac etiam inhibendas cassandi, & annullandi: & pœnas super illis adiectas, uel adiiciendas relaxandi: occupata iniuste ab occupatoribus, & detentoribus quibusuis eripiendi, & recuperandi: eiectos, & expulsos à locis, & rebus, ac bonis suis quibuscunque: inique priuatos ad loca, & bona eorum propria reducendi, restituendi, & integrandi; & super quibuscunque delictis forte factis rebellionibus per quascunque uniuersitates, uel singulares personas commissis, uel in posterum uicariatus tui tempore committendis, dispensandi, componendi, concordandi: & delinquentes ad Ecclesiæ Romanæ gratiam, & obedientiam reducendi. Et super inhabilitatibus, & infamiis, quas propterea incurrerint, dispensandi: & uniuersitates, & personas huiusmodi ad statum pristinum in integrum reducendi: generales, & particulares exercitus in auxilium eiusdem Ecclesiæ, protectiones, status pacifici patrimonii Ducatus Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, & terrarum prædictarum: & contra rebelles, & status pacifici turbatores; & quoscunque ex causis, & aliis quibuscunque, & quomodocunque uidebitur, indicendi, faciendi, congregandi. hostes, rebelles, & contradictores quoslibet per admonitionis, priuationis, depositionis, relegationis, præscriptionis perpetuæ, uel temporalis sententias, prout ad ipsam Ecclesiam pertinuerit (sublato appellationis obstaculo) compescendi, & coercendi: & de causis appellationum ad sedem apostolicam cognoscendi: & eas fine debito terminandi, ac faciendi, ordinandi, & statuendi: & reali executioni mandandi: & omnia, quæ ad huius pleni uicariatus in temporalibus, & reformatoris officium pertinent, & quæ necessaria, uel utilia fuerint, quocunque modo in præmissis, & ea tangentibus, & quomodolibet eorundem, & quæ ad honorem, & commodum eiusdē Romanæ Ecclesiæ, ad utilitatem, & prosperum, & tranquillum statum patrimonii Ducatus Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, & terrarum prædictarum cedere uideris, & tibi uisum fuerit expedire. Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, & litteris apostolicis, uel imperialibus, sub quorumcunque uerborum expressione concessis, & contrariis, etiam patrimonii Ducatus Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, terrarum prædictarum statutis, consuetudinibus obseruatis, per quæ nullum cuique, cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis, excellentiæ,

i: 5 conditionis,

conditionis, aut status fuerit: in hac parte uolumus auferri suffragium, concedentes liberam, & plenariam facultatem. Vicariatus autem curam, regimen, gubernationem, administrationem, potestatem, ac iurisdictionem huiusmodi tam diu uolumus perdurare, donec per sedem eandem aliud contigerit ordinari: Nos insuper processus, sententias, atque pœnas, quos, & quas proferri, ac etiam quæ per te rite fieri contigerit, rata habebimus: & faciemus, auctore Domino, inuiolabiliter obseruari: per hæc autem rectoribus, & officialibus in patrimonio, & Ducatu Marchiæ, prouinciis, ciuitatibus, & terris prædictis, per sedem apostolicam constitutis, quo minus iurisdictionem, & potestatem eis concessam, quandiu in suis officiis, & administrationibus præsiderint, exercere libere, sicut prius, ualeant: non intendimus aliquod præiudicium generari. Vt igitur præmissa omnia, & singula melius, plenius, & utilius exerceri possint, uniuersis, & singulis patrimonii Ducatus Marchiæ, prouinciarum, ciuitatum, & terrarum prædictarum rectoribus, uicerectoribus, potestatibus, capitaneis, officialibus, & cæteris nostris, & Ecclesiæ subiectis, cuiuscunque status, præeminentiæ, dignitatis ecclesiasticæ, uel mundanæ, ordinis, uel conditionis existant: damus districtius in mandatis, ut tibi efficaciter pareant, & intendant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Apud Villam Nouam Auinionensis dioecesis ii kalendas Iunii, Pontificatus nostri anno Primo.

Quòd Legatus possit dispensare super irregularitate. Cap. II.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Egidio tituli sancti Clementis presbytero Cardinali, apostolicæ sedis Legato, salutem, & apostolicam benedictionem. Cum te ad certas partes Italiæ in litteris tuæ legationis expressas, commisso tibi in eis plene legationis officio destinemus: nos cupientes, ut etiam incolis earundẽ partium eo amplius te reddere ualeas gratiosum, quo maiori fueris per nos potestate munitus, discretioni tuæ, quoscunque rebelles, & indeuotos nostros, & Ecclesiæ Romanæ clericos, uel laicos, uolentes ad obediẽtiam, & deuotionem nostram, & ipsius ecclesiæ pure, simpliciter cum effectu redire, ab huiusmodi, & ipsius ecclesiæ obedientiam, & deuotionem recipiendi, ipsósque id humiliter, & deuote petentes, ab omnibus, & singulis excom. & sententiis, postq̃ tamen eis, quibus propterea ad satisfactionem tenentur, satisfecerint absoluẽdi in forma ecclesiæ consueta, iniunctà sibi inde pœnitẽtia salutari,

& aliis, quæ de iure fuerint iniungenda: cum clericis ipsis super irregularitate, si quam huiusmodi sententiis, & pœnis, aut eorum aliquibus, uel aliqua celebrando diuina, uel immiscendo se illis, aut susceptis ordinibus ministrando (non tamen in contemptum clauium) contraxerint, dispensandi: interdicta quoque, ac pœnas quascunque aliter temporales, uel spirituales ab homine, uel à iure, & specialiter per processus per felicis recordationis Clementem Sextum, & quoscunque alios Pontifices Romanos. prædecessores nostros, aut eorum auctoritate factos, & habitos, promulgatas, & inflictas suspendendi, relaxandi, remittendi: nec non dignitates, & honores ecclesiasticos, ac omnes, & singulas inhabilitates, irregularitates, uel infamias, & alias quascunque notas, & maculas abolendi, & abstergendi: ipsos quos repertos habilitandi, habiles reddendi: in integrum ad successiones, & quascunque possessiones, bona, iura, iurisdictiones, dignitates, priuilegia, honores, & status ecclesiasticos, & mundanos restituendi, si & prout tibi uidebitur expedire, etiam si ab huiusmodi excommunicationibus absolutio, ac interdictorum, & pœnarum huiusmodi suspensio, relaxatio, & remissio, & notarum, & macularum ipsarum abstersio, abolitio, & restitutio essent apostolicæ sedi specialiter reseruatæ, plenam tenore præsentium tibi concedimus potestatem. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis xiiii. calend. Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

Super absolutione cum rebellibus de nouo effectis post datam præcedentium literarum. Cap. III.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Egidio tituli sancti Clementis presbytero Cardinali apostolicæ sedis Legato, salutem, & apostolicam benedictionem. Dum te ad certas partes Italiæ in literis tuæ legationis expressas, commisso tibi in eis plene legationis officio destinantes, ut incolis ipsarum partium eo amplius te posses reddere gratiosum, quo maiori per nos fores potestate munitus, discretioni tuæ, (uidelicet decimoquarto calendas Septembris, Pontificatus nostri anno primo) quoscunque rebelles, & indeuotos nostros, aut Ecclesiæ Romanæ clericos, uel laicos uolentes, ad obedientiam, & deuotionem nostram recipiendi ipsos, te id humiliter, & deuote petentes ab omnibus, & singulis excommunicationum sententiis, postquam tunc eis, quibus propterea ad satisfactionem tenentur, satisfecerint competenter, absoluendi in forma ecclesiæ consueta, iniuncta inde sibi pœnitentia salutari, & aliis, quæ de iure forent iniungenda: & cum clericis ipsis super irregularitate, siquam ex huiusmodi sententiis, & pœnis, aut eorum aliquibus, uel aliqua, diuina officia celebrando, uel se illis immiscendo, aut in susceptis ordinibus ministrando (nō

tamen

tamen si in contemptum clauium contraxissent) dispensandi; interdicta quoque, ac poenas quascunque alias spirituales, uel temporales ab homine, uel à iure specialiter per processus per felicis recordationis Clementem Sextum, & quoscunque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, aut eorum auctoritate factos, & habitos, promulgatas, & inflictas suspendendi, relaxandi, remittendi, ac omnes, & singulas irregularitates, & infamias, & alias quascunque notas abolendi, & abstergendi: ipsos que sic repertos habilitandi, & habiles reddendi: in integrum ad successiones, & quascunque possessiones, & bona, iurisdictiones, dignitates, priuilegia, honores, & status ecclesiasticos, & mundanos restituendi, si, & prout tibi uidebitur expedire, etiam si ab huiusmodi excommunicationibus absolutio & interdictorum, & poenarum huiusmodi suspensio, relaxatio, remissio, ac notarum, & maculrum ipsarum abstersio, abolitio, & restitutio essent specialiter sedi apostolicae reseruatae, plenam concessimus per nostras literas potestatem. Nunc autem (sicut accepimus) nonnulli post datam dictarum literarum nobis, & ecclesiae praelibatae rebelles, & indeuotos se fecerint, uolumus, & tibi praesentium tenore concedimus, quòd recipiendi etiam ad obedientiam, & deuotionem praedictam, & absoluendi, habilitandi, & restituendi ipsos omnes, & singulos, qui post datam praedictam nobis, & ecclesiae praelibatae rebelles, & indeuotos se fecerint, & cum eisdem simpliciter dispẽsandi, ac poenas, & interdicta suspendendi, relaxandi, remittẽdi inhabiles: irregularitatis, uel infamiae notas, seu maculas abolendi, abstergendi, praedicta omnia alia, & singula in eis, contenta in literis, cum etiam eisdem faciendi, prout de ipsis rebellibus, & indeuotis, qui nunc erant (ut superius est expressum) plena tibi, & libera per omnia sit potestas. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis secundo nonas Septembris, Pontificatus nostri anno Tertio.

Super absolutione fautorum, & receptatorum haereticorum. Cap. IIII.

INNOCENTIUS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Egidio tituli sancti Clementis, presbytero Cardinali, apostolicae sedis Legato salutem, & apostolicam benedictionẽ. Dudum aduersus damnatae perditionis filios, & iniquitatis alumnos Franciscum de Ordelafis de Forliuio: Ioannem, & Gulielmum fratres de Manfredis de Fauentia, nostros, & Ecclesiae Romanae rebelles, ac per nos demum haeresi ipsorum, exigentibus culpis, & excessibus, condemnatos nonnullos processus fecimus diuersos tam in eos, quàm in omnes, & singulos fautores, & receptatores eorum, & adhaerentes eisdem, latas poenas, & sententias continentes, prout in nostris literis inde confectis plenius continetur. Nunc autem, sicut ac-

cepimus, nonnullis fautoribus, & receptatoribus, & adhærentibus ipsis, domino eorum corda pulsante, ab huiusmodi fautoria, receptatione, & adhæsione uelle desistere uideretur: nos, qui uices illius in terris gerimus, qui omnes desyderat saluos fieri, & neminem uult perire: misericordes cum contritis, & humiliatis corde inuenire uolentes, discretioni tuæ quoscunque fautores, receptatores, & adhærentes huiusmodi clericos, & laicos, qui propter fauorem, receptationem, & adhæsionem huiusmodi tam in dictis processibus declaratas, quàm aliàs à iure prolatas pœnas, & sententias incidissent, uolentes ab eisdem fauore, receptatione, adhæsione desistere, & ad obedientiam, & deuotionem nostram, & eiusdem Ecclesiæ, pure, simpliciter, & cum effectu redire, ipsique Ecclesiæ fideliter adhærere, ad huiusmodi nostram, & ipsius Ecclesiæ obedientiam, & deuotionem recipiendi, ipsósque id humiliter, & deuote petentes, ab huiusmodi omnibus, & singulis excommunicationibus, & aliis sententijs, atque pœnis huiusmodi, postquam tamen recessiones, recognitiones, & adiurationes debitas fecerint: & illis, quibus ad satisfactionem tenerentur, satisfecerint competenter, ac tibi nostro, & Ecclesiæ Romanæ nomine, prout iura uolunt, præstiterint iuramenta, absoluendi in forma Ecclesiæ consueta, iniunctis sibi inde pœnitentiis salutaribus, & aliis, quæ de iure fuerint iniungenda: & cum clericis ipsis super irregularitate, si quam huiusmodi sententiis, & pœnis, aut eorum aliquibus, uel aliqua alligati celebrando diuina, uel immiscendo se illis, aut in susceptis ordinibus ministrando, non tamen in contemptum diuinum contraxerint, dispensandi: interdicta quæcunque, ac pœnas quascunque spirituales, & temporales ab homine, uel à iure, & specialiter processus tam per nos, quàm per felicis recordationis Clementem sextum, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, aut eorum auctoritate factos, habitos, & promulgatos, & inflictas, suspendendi, relaxandi, & remittendi, ac omnes, & singulas inhabilitatis, & infamiæ notas, & alias quascunque notas, & maculas abolendi, & abstergendi: ipsósque sic repertos habilitandi, & habiles reddendi, & in integrum ad successiones, & quascunque possessiones, bona, iura, iurisdictiones, dignitates, priuilegia, honores, & status ecclesiasticos, & mundanos restituendi, si, & prout tibi uidebitur expedire, etiam si ab huiusmodi excommunicationibus, & absolutionibus, interdictio, & pœnarum huiusmodi suspensio, relaxatio, & remissio, ac notarum, ac macularum ipsarum extersio, & abolitio, habilitatio, & restitutio, essent sedi apostolicæ specialiter reseruatæ, plenam concedimus tenore præsentium potestatem. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis ii. nonas Septembris, Pontificatus nostri anno Tertio.

Quòd

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Egidio tituli sancti Clementis presbytero Cardinali, apostolicæ sedis Legato salutem, & apostolicam benedictionem. Dudum ad audientiam nostram producta molesta nobis fide digna relatione multorum, quòd in nonnullis terris Ecclesiæ Romanæ immediate subiectis, de consuetudine uel aliàs obseruabatur, quòd homicidæ, dum tamen cum interfecti consanguineis pacem haberet, & de pace huiusmodi fidem facerent per publica instrumenta, per officiales ipsius Ecclesiæ ad compositionem pecuniarum admittebantur indifferenter, & passim: & frequenter pro ualde modica quantitate inde fiebat, quòd homicidæ iidem, dum reatus sui pœnã uenalitatem modici præcii mercabantur, sumpta ex impunitate licentia facile prorumpebant in culpam: & ex hoc malignandi exemplo in alios deriuato sæuiebant: malus frequenter in bonum lacessebat, improbus probum opprimebat, impotentem potens, & noxius innocentem. Nos attendentes, quòd publicæ utilitatis interest, quòd maleficia non remaneant impunita, cum facilitas ueniæ incentiuum delinquendi pariat, & excessibus terminum ponere, ac errori præcurrere soleat rigor iustitiæ sæuientis: nos huic morbo, qui iam factus erat infirmus, & ferrum ad curationem expectabat ipsius, uolentes congruam adhibere medelam, omnibus, & singulis rectoribus, & aliis quibuscunque officialibus quaruncunque prouinciarum, ciuitatum, castrorum, & aliorum quoruncunque locorum ipsius Ecclesiæ præsentibus, & futuris auctoritate apostolica districtius inhibendo, ne pro reatu cuiuscunque homicidii aliquem ad compositionem admittant: homicidiorum compositiones, siquas contra inhibitionem nostram huiusmodi fieri contigerit, irritas, & inanes, ac homicidas admissos ad compositiones huiusmodi subditos esse, sicut ante compositiones huiusmodi subditi erant legibus. Decernentes admissionẽ huiusmodi, & constitutionem, ac statuta huiusmodi, & alias iuris obseruationes, quæ omnia quo ad hoc uiribus duximus euacuanda; non obstantibus quibuscunque. Cum autem (sicut pro parte tua fuit propositum coram nobis) propter guerras, quæ in partibus prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, quæ ad ipsam Ecclesiam immediate pertinẽt, & in qua consuetudo huiusmodi seruabatur, his diebus præteritis delictis exigentibus, fremuerunt quàm plures, ut homicidii facinus, malitiæ temporum, & aliæ occasiones impulerunt, ut expediat communibus commodis ex causis, quas intimasti nobis ad tempus, rigorem inhibitionis huiusmodi temperare, discretioni tuæ, de qua his, & aliis in domino fiduciam obtinemus: cum quibuscunq; laicis dictæ prouinciæ, de quibus tibi uidebitur, super homicidiis per eos usq; ad diem datarum præsen

tium quomodolibet perpetratis, componendi nomine ipsius Ecclesiæ: & compositiones, quas per te fieri contigerit, ab ipsis recipiendi, ac eos ipsos, quæ ab eis recipere te continget, & de omni pœna, & mulcta liberandi, & absoluendi: necnon processus habitos, condemnationes factas, banna promulgata, & sententias contra ipsos latas cassandi, annullandi, & irritandi, ac omnem infamiæ notam contra eos perinde obortam abolendi: ipsósque ad honorem, statum, & famam, & ad quoscunque actus legitimos, & ad quascunque possessiones, bona, iura, & feudalia, uel alia restituendi, & habilitandi, liberam, & plenam concedimus licentiam, ac uetam tenore præsentium facultatem, inhibitione huiusmodi, quam aliter in suo robore permanere uolumus, non obstante. Datum Auinione ii. nonas Decembris, Pontificatus nostri anno Tertio.

Reuocatio litterarum salui conductus homicidis quomodolibet concessarum. Cap. VI.

IOANNES Cardinalis Papiensis & c. uniuersis, & singulis præsentes litteras inspecturis salutem, & nostrorum obedientiam mandatorum. Curam iniunctæ nobis solicitudinis alto nostræ mentis affectu iugiter reuoluentes, nihil pectori nostro tam fixum, firmúmque inspicere conspicimus, quàm iustitiæ uerum cultum, & inuiolabilem obseruantiam. ea enim est, quæ primum in subditos nostros honorem faciet, ac subditorum nostrorum tranquillitati, & commodis omnibus amplissime consulet: quæ cum ita se habeant, semper illa meditamur, ac uolumus. Et quoniam à Deo iustissimo, & liberalissimo donorum omnium concessore nobis præmittitur, opportune disponimus: per quæ ipsius iustitiæ partes aut decimatas, aut neglectas reuocari, & excitari putamus, at tunc longe maiori studio id prosequimur, ac facimus, cum intelligimus in primis sanctissimi domini nostri Papæ commẽdatissimo desyderio; & sanctis iussionibus decenter obtemperare. & contra damnatos, & criminum reos per dispositionem nostram huiusmodi conuenienter animaduerti; Sane igitur cum inter alia statum totius prouinciæ accuratius requirentes intellexerimus esse nonnullos iniquitatis filios homicidas, & diuersorum maleficiorum reos conuictos, nefarios, atque impuros homines in nostra generali, & aliis prouinciæ Marchiæ Anconitanæ nostræ legationis curiis, tum uariis causis, & tẽpore, tum rite, & legitime condemnatos: sic quod in banno positos, qui in præfata prouincia impune conuersantes in illius ciuitatibus, terris, & in locis, tanquam in receptaculis prauitatis eorum, ac peruersitatis resident, partim litteris, & saluis conductibus nostrorum in officio prædecessorum, partim priuilegiis, & immunitatibus propriorum locorum fidentes. Quorum omnium opportunitati,

portunitati, ueluti quodam asylo tutati, & procliuiores ad perpetranda facinora reddiți, in tantam impurissimae, ac scelestae uitae licetiam deuenerunt: & reperimus prouinciam ipsam latrociniis, interceptionibus negociatium, & huiusmodi malis pene infestam. Volentes propterea tam perditae abusioni occurrere, & hac ueluti contagione quadam prouinciam, quantum in nobis est, expurgare, ut coertione, punitione, & extirpatione malorum, boni honestis actibus, & modestiae uitae dediti, quotidie confirmentur in melius, tranquille, pacifice que uiuentes, ideo tenore praesentium ex auctoritate nostrae legationis omnes, & quascunque securitatis, tutelae, & salui conductus litteras sub quibuscunqȝ forma, modo, tempore, ratione, & causa: sub quouis etiam tenoris contextu, & efficacia, etiam si de illis habēda esset mentio specialis, qūocunqȝ, quandocunqȝ, & qualitercunqȝ tam à Legatis, aut à Gubernatoribus praedecessoribus nostris, quàm ab officialibus, communitatibus, & uniuersitatibus locorum, homicidiis quibuscunqȝ in dicta nostra curia, aut alibi condemnatis, & bannitis concessas, reuocamus, irritamus: nullis quoque uiribus subsistere decernimus: & post quindecim dies à publicatione praesentium computandos, eisdem minime suffragari. committentes contra eos, & quemlibet eorum, omnem tam realem, quàm personalem executionem, atque etiam iniungentes Marescallo, caeteris que officialibus praefatae nostrae curiae sub poena priuationis officii, quatenus ubicunque praefatos homicidas reperiri contingat, detineant, capiant, & iustitiam faciant, requisito (si opus fuerit, & eis uidebitur) fauore, & auxilio tam ordinariorum, quàm officialium locorum, quàm quorumcunqȝ capitaneorum, conductariorum, connestabilium, armigerorum, aut aliorum stipendiariorum ad stipendia sanctissimi domini nostri, & sanctae Romanae Ecclesiae militantium, & in eadem prouincia pertinentium, quàm praedictis Marescallo, & officialibus requirentibus parere, & obedire sine exceptionibus uolumus: mandantes, ac districtius inhibentes, sub poena mille ducatorum auri apostolicae camerae applicandorum de facto, atque etiam irritationis, & annullationis omnium indultorum, priuilegiorum, remissionum, & concessionum, quouis tempore, & à quibusuis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum praefatae prouinciae nostrae legationis, potestatibus, antianis, prioribus, regiminibus, communitatibus, & uniuersitatibus, ad quos, & ad quas quomodolibet spectat, aut spectare possit, & quibus hae litterae praesentatae fuerint, quatenus homicidas ipsos, & sic condemnatos nullo pacto, nulla causa, nullo etiam quorumcunque priuilegiorum, immunitatum, uigore, ac praetextu, quibus omnibus ex facultate nobis attributa, expressa derogamus. in hac parte intra loca, & iurisdictiones eorum, aut extra, quomodolibet etiam quouis quaesito colore directe, & indirecte recipere, fouere, manutenere, sustinere, aut aliquid eis, & eorum cuilibet auxi-

lium, consilium, & fauorē præstare per se, uel alios, aut alium præsumant: contrauenientes omnes huic nostro edicto, mandato, & præcepto, tam publicas, quàm priuatas personas super expressis pœnis ultra pœnas in constitutione contentas ipso facto subiacere declarantes: de quarum contrauenientia, seu contradictione stabimus relationi præfatorum officialium curiæ nostræ. In quorum fidem præsentes fieri, & c. munitas, & eas in audientia nostra iudicari, & publicari. Datum Maceratæ in palatio nostræ solitæ residentiæ & c. die decima nona Octobris, Pontificatus sanctissimi prælibati anno Primo.

Abdicatio à Legatis, & Gubernatoribus facultatis remittendi homicidas, & eisdem concedendi saluos conductus cum nonnullis aliis prouisionibus contra homicidas. Cap. VII.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad retinendas insolentias transgressorum, & transgressiones insolentium refrenandas, si neruus publicæ disciplinæ lentescit, eorum ad peccandum uoluntas fit laxior, & exemplum impunitatis periculosius in alios deriuatur. Propter quod ad præsidentis officium pertinet, talem adhibere iustitiæ seueritatem, & debitam executionem, quòd commissa crimina puniat, & committendorum in posterum interdicat audaciam. Cum autem ad audientiam nostram peruenerit, quòd à certis annis citra in nostris, & Ecclesiæ Romanæ terris, locis, & tenimentis, nobis, & Ecclesiæ prædictæ mediate, & immediate subiectis, quàm plura quandoque etiam ex leuibus causis commissa esse reperiantur homicidia: sit que inter alia crimen homicidii perniciosum, & detestabile: debeát que iuxta canonicas sanctiones graui animaduersione puniri: tantó que seuerius puniendum, extirpandum, quanto manifestius cognoscimus, quòd ex eo ut plurimum scandala, & mala plurima subsequuntur. Cupientes iccirco ex debito pastoralis officii, quod nostri, & Ecclesiæ Romanæ prædictæ mediate, & immediate subiecti, iuxta piam dispositionem regis pacifici, qui regnat in cœlis, pacifici sint, & modesti, nō tamen ullas sub huiusmodi crimine homicidii debite puniēdo edidimus constitutiones infrascriptas, quas ad hoc, ut aliquis de eisdem ignorantiam prætendere non possit, uolumus per omnes, & singulas ciuitates nobis, & Ecclesiæ Romanæ prædictæ mediate, uel immediate subiectas, publico præconio publicari: mandātes hac auctoritate apostolica, tenore præsentium decernentes omnes, & singulos iuxta constitutionem, & earundem determinationem obstrictos esse, & obseruationem ipsarum, ac si personaliter singulis intimatæ forent, ut non sit uerisimile, quòd ad eorum notitiam non deuenerit, quod extitit tam publico præconio

nio patefactum. Tenor uero constitutionum, de quibus supra fit mentio, sequitur, & est talis, uidelicet. Sanctissimus dominus noster intendens quieti patriæ consulere, & ipsam sicariis, homicidis, & malefactoribus expurgare, statuit, & decreuit, quod omnes illi, qui pro delicto homicidii fuerint condemnati, seu aliâs de ciuitate aliqua, & districtu illius banniti nõ possint ad ciuitatẽ, seu districtum hmõi quocunque tẽpore redire, seu in eis, uel eorum altero moram trahere, et habita pace ab hæredibus, uel consanguineis, seu filiis ipsius occisi: nec Legatus ẽt de latere, aut Gubernator, qui pro tempore fuerit, uel quiuis alius possit auctoritate ap. seu ex officio suæ legationis aliquem homicidã sic exbannitum rebannire, reducere, seu reuocare ad ciuitatem, uel districtum, aut eorum alterum, seu ei licẽtiam, uel saluum conductum concedere redeũdi, seu morandi in eis, uel eorũ altero in perpetuum, uel ad tempus modicum, siue magnũ: nec etiam per diem unum, siue nõ ẽtem: quòd si secus per quenquam ex supradictis factum fuerit, incidat in pœnam excom. ipso facto sine ulteriori sentẽtia declarationis, à qua per aliũ nisi per summum Pont. & tunc facta de hoc speciali expressione nõ possit absolui: ac reductio, licentia, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni hmõi sint ipso iure nulla, nulliús que roboris, uel momẽti: incidat etiam in pœnam duc. mille cameræ apostolicæ appl. quam thesaurarius, cui hoc secreto, uel publice fuerit denunciatum, retinere faciat, & mandet, nullo super hoc expectato, seu requisito superioris mãdato: quod si nõ fecerit thesaurarius ipse, eandẽ sentẽtiam excõmunicationis ipso facto cum eisdem qualitatibus incurrat. Ipséque sic rebãnitus reductus, reuocatus, siue aliquo quocunque modo reuersus, possit, & debeat capi, detineri, & incarcerari: & de ipso, secũdum sentẽtiam contra eum latam, iustitiam fieri, & per gubernatorem, potestatem, & alios officiales, ad quos spectat, seu pertinet, incontinenti sine ulteriori licentia, notificatione, & requisitione superioris, uel alterius, sub pœna ducentorum duc. auri cameræ apostolicæ appl. uel retinẽdorum, quam thesaurarius præfatus simili modo, ac forma, ac sub similibus censuris faciat retineri, prout superius est expressum. Hoc autem extendi uoluit ad eos, qui reuocati, & rebanniti, uel aliâs quocunque remissi fuerint quacunque auctoritate, seu licentia, præterquam ex speciali commissione, seu mandato Romani Pontificis, contento in litteris authenticis, & bulla plumbea munitis à duobus mẽsibus citra, termino dierum quindecim, quo possint de ciuitate libere recedere eis concesso, uel qui in futurum rebannientur, reuocabuntur, seu aliâs remittentur per quencunque quauis auctoritate præditum, sub pœnis pecuniariis, & aliis ecclesiasticis censuris: de quibus superius est dictum. Item, quòd quæcunque appellationes interpositæ, uel interponendæ ab huiusmodi, uel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, uel à processu contra eos facto, etiam si lis, uel

Iustitia super eis pendeat, & inhibitionis uigore ipsarum emissæ per audito rem cameræ, uel per alium quencunqꝫ ordinarium, uel delegatum sint nullæ, & inualidæ: nec ad ulteriora super eis, uel ipsarum uigore procedi possit, aut debeat: quinimmo appellationes, lites, & causæ hmõi censeantur aduocatæ, extinctæ, & inualidæ: nec potestates, uel alii officiales inhibiti hmõi mandatis, inhibitionibus, litis pendentiis, censuris, & pœnis in eis contentis abstringãtur: immo teneantur, & debeant sub pœnis suprapositis ad executionem sentẽtiarum latarum procedere: possit tamen in causis aliis à iure, uel statuto permissis appellari ad gubernatorem ciuitatis, seu prouinciæ, qui infra mensem causam definire teneatur: quo elapso, appellatio, inhibitio, & instantia super eis sint nullæ, & libere sine impedimẽto possit fieri executio sententiæ, uel banni, ac si non fuisset inhibitum, & appellatum. Quód qs banniti, & condẽnati pro hmõi crimine homicidii censeantur, & sint banniti ab omnibus circumuicinis usque ad milliaria 50. intra quæ si reperti fuerint, possit, & debeat capitalis sentẽtia, siue condemnationis pecuniariæ executio fieri contra eos per potestates, & alios officiales ciuitati, districtui, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis simili forma imponendis. Item, quód omnes, & singuli homicidæ, quorũ delictum notorium fuerit, uel de homicidio infamati, seu condẽnati, etiam si de delicto huiusmodi ex forma statutorum non possit inquiri, uel aliqua pœna imponi, uel etiam si ipsius delicti, uel pœnæ pro eo interpositæ, auctoritate apostolica, uel alterius ab ea, uel Romano Pontifice potestatem habentis, sit facta remissio, cassatio, processus, & sententia annullatæ, uel aliâs quomodolibet dispensatum per uiam gratiæ, seu iustitiæ, remissionis in totũ, uel in parte nõ possint habere officia, uel dignitates in quibuscunqꝫ locis, ciuitatibus, terris, à quibus banniti fuerint, in quibus domicilium eorum origines habuerint, seu aliam moram traxerint, uel resederint: etiam si fuerint absoluti, rebãniti, uel aliâs eorum sententia, seu condẽnatio, siue processus cassati, irriti, uel aliâs pro infectis habiti, sed perpetuo sint infames, & omni dignitate priuati: nec possint ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere. non admittantur ad iudicandum, seu ad aliud officium exercendum: & ab omnibus actibus legitimis sint perpetuo suspensi. quinimmo si huiusmodi officia acceptauerint, exercuerint, seu ad ea exercenda admissi fuerint, tam ipsi, quàm Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum elegerit, uocauerit, aut ipsum officium exercere, seu ei præesse passus fuerit, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrat: & sua gubernationeꝑriuetur: nec gesta in iudicio, uel extra iudicium tam per eum, qui admissus fuerit ad officium, quàm per eum, qui illud ab eo exercere passus fuerit, de cætero ualida sint, & robur obtineant: quinĩmo sint nullius roboris, uel momenti: & si eccl. personæ fuerint, excom. sententiam ipso facto incurrant sine ulteriori declaratione,

claratione, à qua nõ possunt, præterq̃ à Ro. Pont. cum speciali delicti, siue omissionis hmõi expressione absolui: & thesaurarius cameræ sine aliqua requisitione, seu notificatione, uel inhibitione, aut monitione salarium eisdem, uel alteri debitum retinere debeat, si ab eo debeatur: si uero nõ debeatur, mandet potestati, gubernatori, uel alteri, ad quem spectat, ab eis, uel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdẽ censuris, & pœnis, prout superius est expressum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ uoluntatis, mandati, & constitutionis infringere, uel ei ausu temerario contra ire. Si quis autẽ &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis domini M CCCCLXI. V. cal. Februarii, Pont. nostri anno Tertio.

Approbatio constitutionis præmissæ. Cap. VIII.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Deo, & hominibus abhominabiles esse uiros sanguinum Propheta testatur: nec immerito cum horrẽda sæuitia nõ solum corporum, sed ẽt animarum eorum quas interimunt, si nõ sint armis spiritualibus diuina præueniente gratia p̃muniti, deperditionẽ procurare noscantur: pro quibus dominus noster Iesus Christus mortẽ subiit temporalẽ. Ad reprimendum igitur talium conatus nefarios, plurimum conferre arbitramur contra eos, qui hmõi detestabile scelus patrare non expauescunt, iustitia scientes se puniri, & latas pro tẽpore condẽnationes debitæ executioni demãdari ea, quæ pro talium condẽnationum faciliori executione, & sicariorũ hmõi persecutione à p̃decessoribus nostris proinde emanarunt, ut eo firmius obseruentur, quo fuerint sæpius ap. auctoritate munitæ, libẽter approbãtes, munimine roboramus: atq; alia desuper statuimus, prout in dño conspicimus salubriter expedire. Dudum siquidẽ per fe. re. Pium Papam II. prædecessorẽ nostrum accepto, q̃ à certis annis tũc elapsis citra in terris, locis, & tenimẽtis Ro. Eccl. mediate, uel immediate subiectis, q̃s plura etiã ex leuibus causis commissa esse reperiebãtur homicidia. Idẽ p̃decessor attendens crimẽ hmõi inter alia esse perniciosum, & detestabile, & iuxta canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tanto seuerius puniẽdum, & extirpandum fore, quãto manifestius cognoscebatur quòd ex eo plurimũ scandali, & mala plurima subsequebantur: ac cupiens quòd eiusdẽ ecclesiæ mediate, uel immediate subiecti, pacifici forent, & modesti: & terras, ac loca prædicta sicariis expurgare, inter alia statuit, & decreuit, quòd oẽs illi, qui pro delicto hmõi forent condẽnati, seu aliàs de ciuitate aliqua, seu districtu ipsius banniti, nõ possent ad ciuitatem, uel districtum huiusmodi quocunq; tempore redire, seu in eis, uel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, uel consanguineis, seu filiis ipsius occisi: nec Legatus etiam de latere, aut Gubernator, qui pro tempore foret, uel quiuis alius posset aucteri-

tate apostolica; seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam, seu ex bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem, uel districtum, aut eorum alterum, seu ei licētiam, uel saluum conductum concedere, seu morandi, & eis, uel eorum altero in perpetuum, uel tempus modicū, siue magnum; nec etiam ad diem unum, siue noctē. quòd si secus per quēcunqꝫ ipsis prædictis factum foret, ipso facto in pœnam excom. sine ulteriori sententia, & declaratione, à qua per alium, q̄s summum Pont. & tunc facta de hoc speciali expressione nō possit absolui: ac licentia, reductio, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni hmōi essent ipso iure nulla, nulliús qꝫ roboris, uel momenti: incideret qꝫ etiam in pœnam duc. mille cameræ apost. applican. quam thesaurarius, cui hoc secrete, uel publice fuerit relatum, uel denunciatum, retineri faceret, & mandaret nullo super hoc expectato, seu requisito superioris mandato. quòd si nō faceret ipse thesaurarius, eandem sentētiam excom. ipso facto cum eisdem qualitatibus incurreret: ipsé qꝫ sic rebānitus reductus, siue quocunqꝫ alio modo reuersus posset, & deberet capi, detineri, & incarcerari, & de ipso secundum sententiam contra eum latam, iustitiam fieri per Gubernatorē, potestatē, & alios officiales, ad quos spectaret, & pertineret incontinenti sine ulteriori licentia, notificatione, & requisitione superioris, uel alterius, sub pœna cc. duc. auri cameræ p̄dictæ appl. quam thesaurarius præfatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faciat retineri: & quòd quæcunqꝫ appellationes interpositæ, uel interponendæ ab huiusmodi, uel aliis sentētiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, uel à processu contra eum facto: & si lis, uel instātia super eis pendere, & inhibitiones uigore ipsarū emissæ forent per auditorē, uel per quemcunqꝫ alium ordinarium, uel delegatum essent nullæ, & inualidæ: nec ad ulteriora super eis, & ipsarum uigore procedi posset, aut deberet: quinimmo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerētur aduocatæ, extinctæ, & inualidæ: nec potestates, uel alii officiales, quibus inhibitum foret mandatis, & inhibitionibus litis pendētiis, censuris, & pœnis in eis contētis astringerētur, īmo tenerentur, & deberēt ad executionem sententiarum latarum procedere. posset tamē in casibus à iure, uel statuto permissis appellari ad gubernatorē ciuitatis, siue prouinciæ, qui infra mensem causam definire teneretur: quo elapso, appellatio, inhibitio, & instantia super eis esset nulla: & libere sine impedimēto posset fieri executio sentētiæ, uel banni, ac si nō fuisset inhibitum, & appellatum. Quòd qꝫ banniti, & condemnati propter hmōi crimen homicidii, censerentur banniti ab omnibus locis circūuicinis usqꝫ ad milliaria quinquagintá: intra quæ si reperti forent, posset, & deberet capitalis sentētiæ sine condemnatione pecuuniaria executio fieri contra eos per potestates, & alios officiales ciuitatis districtui, & loco p̄sidētes, sub pœnis pecuniariis simili forma imponēdis. Item quòd oēs, & singuli homicidæ,

quorum

quorum delictum notorium foret, uel de homicidio infamati, seu eorundem nati, etiam si de delicto huiusmodi ex forma statuti non posset inquiri, uel aliqua poena imponi: uel etiam, si ipsius delicti, uel poenae pro eo interpositae, auctoritate apostolica, uel alterius ab ea, uel à Romano Pontifice potestatem habente, esset facta remissio, cassatio processus, & sententia annullata, uel aliàs quomodolibet dispensatum per uiam gratiae, uel iustitiae remissionis, in totum, uel in partē, non possint habere officia, uel dignitates quibuscunq; in locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent, in quibus domicilium eorum origines haberent, seu aliâs moram traherent, uel residerent: etiam si forent absoluti, rebanniti: uel aliâs eorum sententia, seu condemnatio, siue processus irriti, uel aliâs pro infectis habiti: sed perpetuo sint infames, & omni officio, & dignitate priuati: nec possint ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere. non admittantur ad iudicandum, seu aliquod officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis sint perpetuo suspensi. Quinimmo, si huiusmodi officia acceptarent, exercerent, seu ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi, quàm Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum eligere, uocare, aut ipsum officium exercere, seu ei praeesse pateretur: poenam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurreret, & sua gubernatione priuaretur: nec gestā in iudicio, uel extra iudicium tam per eum, qui admissus foret ad officium, quàm per eum, qui illud exercere passus foret, de caetero ualida essent, & robur obtinerēt: quinimmo essent nullius ualoris, uel momenti. Et si ecclesiasticae personae forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent, sine ulteriori declaratione, à qua nō possent, praeterquam à Romano Pontifice cum speciali delicti, seu omissionis huiusmodi expressione absolui: & thesaurarius camerae, sine ulteriori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, uel monitione, salarium eisdem, uel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur. si uero nō deberetur potestati, gubernatori, uel alteri, ad quem spectaret, ab eis, uel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem censuris in eisdem litteris, quàm eidem praedecessor per omnes ciuitates Ecclesiae praefatae publico praeconio publicari mandauit, plenius continetur. Cum autem (sicut nuper accepimus) contenta in eisdem litteris ab aliquibus temporibus citra, non fuerint obseruata, & ex illorum inobseruantia subditi praefatae Ecclesiae promptiores fuerint ad homicidia committenda: iám que fere passim quotidie homicidia perpetrantur. Et homicidae praefati ideo ad illud committendum promptiores existant, quia sperant latere, & suorum excessuum remissionem consequi facile posse. Nos que detestabilem, & horrendam talium sicariorum nequitiam ad aliorum cautelam opportunis iuris remediis prosequi studio cupimus indefesso: habitis super his cum fratribus nostris praefatae Ecclesiae Cardinalibus deliberatione matura,

& de illorum consilio statuta, & decreta prædicta Pii prædecessoris præfati, &, prout illa concernunt omnia, & singula in dictis litteris contenta, auctoritate apostolica præsentium tenore approbamus: & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, ac uolumus: & præfata auctoritate de eorundem fratrum consilio statuimus, & ordinamus, quòd condemnati hactenus, & quos in posterum condẽnari continget ubilibet, in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio: siue ut principalis, siue ut auxilium, consilium, & fauorem præstantes suarum condemnationum remissionem, aut contra illos saluum conductum, & licentiam secure in loco patrati criminis, uel ei infra quinquaginta miliaria (ut præfertur) propinquo nullatenus obtinere possint ab alio, quàm à nobis, & Romano Pontifice, qui pro tempore erit, & alicuius alterius etiam Legati de latere remissio nemini suffragetur. Et si forte contingeret nos, & eundem Romanum Pontificem pro tempore existentem ad remissiones, siue saluum conductum huiusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeatur, & nemini prodesse possit, nisi in illa uere præsentium litterarum tenor de uerbo ad uerbum, nõ autem per clausulas id importantes, insertus foret, specificata, & determinata causa exprimeretur: quæ nos, & successores nostros induceret ad derogandum: præsertim quæ cum tam matura deliberatione à nobis emanant, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, & illis, quæ idem Pius prædecessor in dictis suis litteris uoluit obstare, cæteris que contrariis quibuscunque. Et, ut præmissa eo plenius noscant, uolumus per Legatos, rectores, gubernatores prouinciarum, ciuitatum, & locorum, temporali dominio præfatæ Ecclesiæ subiectorum, in singulis ciuitatibus, & locis Legatis commissis, sono tubæ præmisso, publicari: & in registris, quibus talia decreta dictæ sedis sunt solita, registrari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, constitutionis, statuti, ordinationis, & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis domini M. CCCC LXXX. quarto calendas Aprilis, Pontificatus nostri anno Nono.

Mandatum reuerendissimi domini Angeli Episcopi Tiburtini, prouinciæ Marchiæ Locumtenentis pro obseruatione dictæ bullæ. Cap. IX.

ANGELVS Episcopus Tiburtinus Marchiæ &c. Locumtenẽs, uniuersis, & singulis officialibus, communitatibus, antianis, prioribus, confaloneriis, cæteris qs hominibus prouinciæ Marchiæ, ad quorum notitiam

notitiam præsentes deuenerint, tam præsentibus, quàm futuris, seu eorum locumtenentibus salutem in domino sempiternam. Noueritis nuper nos accepisse à sanctitate domini nostri bullas suprascripti tenoris, & continentes in effectu alias bullas recolendæ memoriæ Papæ Pii contra homicidas editas, comprehẽdentes & ulterius, quòd auxilium, consilium, & fauorem præstantes eisdem homicidis condemnatis hactenus, & in futurum condemnãdis, in ciuitatibus, terris, & locis sedi apostolicæ subiectis, eadem poena, qua principales homicidæ, teneantur. Neqꝫ condemnationum remissionem, saluum conductum, aut licentiam secure morandi, & cætera, nisi à Romano Pontifice obtinere possint: & prout seriose in supra dictis bullis fit mentio, ad quas nos referimus. Proinde intendentes, quantum in nobis est, illas obseruare, atque ab aliis etiam obseruari facere, nobis duximus significandas, atqꝫ intimandas. Mandantes harum serie, quatenus loco tubæ publicari, & registrari faciatis sub poena nostri arbitrii cameræ apostolicæ ipso facto applicanda Et insuper uos districtius monemus, ut homicidas ipsos, & auxilium, consilium, & fauorem præstantes, ut supra nullatenus retinere, uel receptare præsumatis deinceps: alioquin poenam dictarum bullarum, ac prouincialium constitutionum in contrafacientes exequemur. In quorum fidem præsentes fieri fecimus, & nostro sigillo iussimus muniri. Datum Maceratæ die xxvii. Octobris M.CCCCLXXX. Mandamus, ut baiulo satisfaciatis ita, ut non possit queri: & à tergo præsentium scribatur, quid ei unaquæque communitas soluerit.

Mandatum magnificorum dominorum priorum Fabriani tubicinis Fabrianen. ut debeant præconizare dictam bullam iuxta illarum continentiam, & mandatum.

Supradictæ bullæ, & mandatum supradictum fuerunt præsentatæ, & præsentatum magnificis dominis prioribus artium, & populi terræ Fabriani; qui statim facta dicta præsentatione præceperunt, & mandauerunt publicis banditoribus, siue tubicinibus terræ prædictæ, ne dictarum litterarũ apostolicarum, & mandati prælibati locumtenentis, aliquis ignorantiam prætendere possit, ut dictas litteras apostolicas, & mandatum supradictum, & illarum, siue illius tenorem, continentiam, & effectum omnibus innotescat, debeant sono tubarum alta, & intelligibili uoce per publica, & consueta loca terræ prædictæ, ubi similia bannimenta fieri solent, notificent, & notificare debeant supradictas litteras apostolicas, & mandatum supradictum, ac illarum, siue illius tenorem publicare, & notificare debeant: & illas, siue illud ad unguem, & sine aliqua diminutione unusquisque, ut supra mandatum, siue sancitum extitit, per prælibatum sanctissimum dominum nos

ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, & uacuationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare forte præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis idibus Iunii, Pontificatus nostri anno Primo.

Quòd consanguinei compellantur ad redimendum bona damnatorum. Cap. XI.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cura pastoralis officii nobis (licet immeritis) superna dispositione commissa, studia nostræ mentis solicitare non desinit, rebus singulis executionem adhibere iustitiæ. &, ut latæ in criminosos pro tempore condemnationes debitum sortiantur effectum, opem, & operam impendere efficaces, fide digna relatione accepimus, quòd nonnulli suis exigentibus demeritis, criminaliter in alma urbe, aliis que ciuitatibus, terris, & locis nostro, ac Romanæ Ecclesiæ temporali dominio subiectis pro tempore condemnati, in uariis pecuniarum summis, seù aliâs cum eorundem condemnatorum confiscatione bonorum à locis, in quibus sunt condemnati, se absentant: & ne quispiam eorum bona immobilia emat, aut conducat à fisco, minis, & aliis exquisitis remediis procurant usquequo tractu temporis abolitis ex gratia condemnationibus huiusmodi, bona ipsa recuperent, fructum interim persæpe percipientes ex eis. Sic que quandam sibi uendicant suorum impunitatem delictorum: quæ res aliis incentiuum tribuit delinquendi. Quidam uero ex eo prætextu, quòd filii, uel nepotes, & in patris, uel aui potestate existant, nec bona aliqua habeant, quæ in patratis per eos excessibus (si illorum grauitas exigat) confiscari, aut aliâs per condemnationum ferendarum pro tempore contra eos executionem capi possint, ad delinquendum præ cæteris sunt promptiores. Nos igitur attendentes parum esse sententias ferri, nisi debitæ executioni demandentur, ac ratione casuum emergentium licitum esse leges transgredi: ac uolentes super his opportunum adhibere remedium, auctoritate apostolica hac in perpetuum ualitura constitutione sancimus, licere exactoribus condẽnationum huiusmodi tam hactenus latarum, quàm aliarum, quas ferri contigerit in futurum in Vrbe, ciuitatibus, terris, & locis prædictis, siue condemnationum earundem commodum ad cameram apostolicam, siue ad communitates ciuitatum, terrarum, & locorum eorũdem, uel personas offensas in totum, uel in partem, sit peruenturum: dum principales condemnatos habere non poterunt, compellere eorum consanguineos, & affines usque in

quartum gradum iuxta canonicas sanctiones computandum, ad emēdum bona, quæ confiscata fuerint, & confiscata non fuerint, pro currenti ualore quantitatum, laturum contra illos dominos condemnationum earundem, & si consanguineos nō haberent, uel haberent impotentes, super quorum impotentia executorum eorundem declarationi stetur, si confiscationes, & condemnationes ipsæ ad cameræ præfatæ commodum sint cessuræ, etiam communitates, uniuersitates locorum, in quorum territoriis bona consistunt, ad huiusmodi emptionem faciendam teneantur. & parentes habentes taliter condemnatos in potestate sua, ad soluendum pro illis, quos habent in potestate, si ipsorum bona sint cōfiscata, integram legitimā, quam haberent de bonis eorundem parētum, si tunc decederent, cogantur: si uero in pecuniariis pœnis damnati sint, ad pœnas ipsas soluendum pro cōcurrenti quantitate, ad quam tunc ascendere contigerit ualor legitimæ memoratæ. ita quòd soluta semel legitima modo prædicto, amplius de bonis huiusmodi non soluat, nō obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, nec non indultis, priuilegiis, gratiis, & constitutionibus, ciuitatibus, terris, & locis prædictis concessis, seu factis: & cum illis initis capitulis, & conuentionibus, cæteris que contrariis quibuscunque. Nulli ergo & c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis domini M.CCCC LXXXVIII, tertio calendas Iunii. Dominus Galletus.

Verum quia nos Rodulphus Pius Cardinalis de Carpo, qui supra Legatus, experiētia testante uidimus, & comperimus per sedem apostolicam pro temporum uarietate huiusmodi, potestatem alienandi bona confiscata quandoque indultam thesaurariis pro tempore existentibus, qui inhærentes uerbis supra scriptæ constitutionis, iuxta ipsius uigorem ad exactionem integram procedunt. Iccirco rigorem, & modum prædictum moderantes, auctoritate, qua fungimur, decernimus exactiones huiusmodi, quatenus mitius fieri, ac benignius executioni mandari.

De prohibitione compositionis, cassationis, & suspensionis processus sine thesaurario non facienda. Cap. XII.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Quamuis omnes, quos regendos nobis diuina prouidentia commisit, irreprehensibiliter regere merito affectemus, officialium tamen nostrorum actus, & mores tanto fore irreprehensibiliores appetimus, quanto officiales iidem in executione commissorum eis officiorum uices nostras gerere comprobantur, quantó que ipsorum excessus trahantur facilius, & perniciosius in exemplum. Sane multorum insinuatio nostrum

nostrum frequēter pulsauit auditum, quòd nonnulli officiales Ecclesiæ Romanæ, dum contra communitates, seu uniuersitates, ac singulares personas prouinciarum, ciuitatum, castrorum, uillarum, terrarum, siue locorum regimini commissorum, prout exigit qualitas commissorum excessuum per easdem aliquos inchoant quandoque processus, interueniente precio, uel precii corruptela: processus huiusmodi sæpius suspēduntur, interdum mandant, & faciunt cancellari, & nonnunquam cum his, contra quos processus huiusmodi habiti sunt, ad indecentem compositionem descendunt. thesaurariis, qui sunt in eisdem prouinciis, seu ciuitatibus pro eadem Ecclesia non uocatis, in iniuriam subditorum, ac præiudicium, & ipsius Ecclesiæ graue dispendium, & iacturam. Volentes itaque super hoc de opportuno prouidere remedio, suspensiones, & cancellationes huiusmodi fieri de cætero prohibemus: statuentes, ut compositiones, quas, nisi uocatis thesaurariis ipsis fieri contigerit, irritas, & inanes: pecuniam quoque ex huiusmodi compositionibus prouenturam nō nisi eisdem thesaurariis cum ad eorum immediate spectet officium, præcipimus assignari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, & statuti, ac præcepti infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis idibus Iulii, Pontificatus nostri anno Primo.

Item quia in materia compositionis præmissæ inuenimus aliâs, & aliter ordinatum iuxta litteras in forma bullæ expeditas, felicis recordationis Sixti Capite quinto insertas in additionibus Sixti, quarum tenor talis est. uidelicet.

Bulla Sixti Papæ Quarti, quòd Gubernatoribus, & Thesaurariis non liceat de maioribus condemnationum gratiis excedere sex florenos: in minoribus uero tertiam partem. Cap. XIII.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis magistro Ioanni Andreæ de Gemaldis Notario, & cubiculario nostro, & Syluestro de Maluicinis canonico Ecclesiæ Collegiatæ sancti Sixti Viterbiensis, in Marchia Anconitana, & Romandiolæ prouinciis, syndicis, & commissariis nostris salutem, & apostolicam benedictionem. Cum nos nuper syndicos, & commissarios ad inquirendum summarie simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, ac figura iudicii, solennitate iuris omissa, & sola facti ueritate inspecta, de regimine, ac administratione iustitiæ, necnon integritate, & munditia Gubernatorum, & quoruncunque officialium etiam castella-

norum, & armigerorum in Marchia Anconitana, & Romandiolis, prouin
ciis supra dictis pro nobis, & Romanæ Ecclesiæ actu sua officia exercen-
tium: & qui tempore nostro officia huiusmodi exercuerint, quocunque no
mine censeantur, & quauis dignitate præfulgeāt, uel honore, duximus de
putandos, illuc etiam destinādos. Nos, ut commissum uobis officium hu
iusmodi utilius exercere, & quæ deformata sunt, ad rectitudinis semitam re
ducere ualeatis, ipsique Gubernatores, & alii officiales prædicti iuris contenti
limitibus, & rationis tramite deuiare nō possint, discretioni uestræ auctori
tate apostolica tenore præsentium committimus, & mandamus, quatenus
Gubernatoribus prædictis, seu Locatenentibus, & eorum singulis, ut teno
rem, & formam litterarum felicis recordationis Pauli Papæ secundi prædes-
cessoris nostri, quibus inter alia cauetur expresse, quòd Gubernatores, seu
rectores prouinciarum, ciuitatum, & castrorum, & locorum Romanæ Ec-
clesiæ subiectorum, pœnas, siue mulctas, & condemnationes pecuniarias ca
meræ apostolicæ de iure, & de consuetudine applicari solitas, remittere ne-
queant, aut donare, uel de illis gratiam, aut ullam remissionem facere, nisi
ad summam sex florenorum auri de camera in mulcta, seu condemnatio-
ne, quauis graui, prout in illis plenius continetur, quòd debeant inuiolabi
liter obseruare, iniungere procuretis: hoc etiam adiecto, quòd de pœnis, qua
rum tertia pars est minor sex florenorum, ultra tertiam ipsarum partem
gratiam facere non præsumant. Alioquin, si contra fecerint, excommuni-
cationis sententiam eo ipso incurrant: & quod secus factum fuerit, omni
careat firmitate. Quòd quę in causis criminalibus, siue maleficiis, ante sen-
tentiarum prolationem, processus circundari facere nullatenus præsumant,
sed causas ipsas, prout iustum fuerit, per diffinitiuas sententias faciant termi
nari: & nihilominus Gubernatoribus, & thesaurariis prouinciarum prædi-
ctarum eâdem auctoritate districte iniungatis, ut omnes, & singulas suppli
cationes, in quibus & delictum, & pœna, in qua delinquēs persona ex for
ma constitutionum, uel statutorum uenit condemnanda, exprimitur, nec
non gratiam per Gubernatores, & thesaurarios factam in Libro speciali fa-
ciant registrari: in fine uero antequam talem librum ad cameram apostolicam
cam indilate per fidelem nuncium mittere teneantur. Volumus etiam, at-
que mandamus, quòd officiales nostri prædicti infra tempus per statuta, seu
iura municipalia limitatum, eorum sententias executioni debitæ omnino
demandare teneantur, sub pœnis nostro arbitrio statuendis: Vbi autē tem
pus prædictum per statutum limitatum nō foret, uestro iudicio limitetur,
& pœna contrafaciētium imponatur: quæ omnia (sicut præfertur) per uos
iniungēda, Gubernatores, thesaurarii, & officiales ante dicti, & futuri etiam
pro tempore in eorum officiis successores sub eisdem pœnis inuiolabiliter
obseruare in perpetuum teneantur. Et quoniam camera apostolica supra
dicta

dicta in nonnullis ciuitatibus, terris, & locis nostræ ditioni subiectis pro refectione murorum, fontium, & uiarum, ac aliorum similium pro eorum conseruatione multas pecunias soluere consueuit: uolumus, quòd thesaurarii nostri ad illarum solutionem, nisi actualiter exponantur, & ea fiant, ad quæ ordinata sunt, nullatenus teneantur: uós que etiam illa officia, quæ à dicta camera salaria recipiunt, & necessaria non existunt, eadem auctoritate supprimere, & extinguere procuretis, ne camera ipsa absque necessitate sustineat detrimẽtum. Sic igitur ex traditis à domino uirtutibus in exequendis nostris mandatis huiusmodi, uos exercere studeatis, quòd ultra bonorum operum uestrorum laudem nostram, & apostolicæ sedis benedictionem, & gratiam uberius mereamini. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ. M. CCCC LXXVII. xi. calendas Iulii, Pontificatus nostri anno Sexto.

Et quia dictas ordinationes, & decreta huiusmodi, prout iacent, usu, & necessitate ipsius prouinciæ, aliter (ut facile credendum est) exigẽtibus, non seruari: sed passim iuxta, qualitates personarum, & delictorum, ac facultates compositiones fieri supplicantiũ, pro arbitrio rectoris, & thesaurarii pro tempore moderari, & taxari, prout in contingentia facti, usu, & experientia testantibus, in præteritum obseruatum uidimus: & nos quoque habita in dictis compositionibus deliberatione matura, seruauimus. Propterea eidem consuetudini inhærentes, ut retro actis temporibus extitit obseruatum, in futurum decernimus obseruari: habito tamen semper, ut antea, thesaurarii consensu.

Qualiter procedatur contra offendentes Marchionem, rectorem, thesaurarium, & concitantium terras ad rumorem. Cap. XIIII.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dierum crescente malitia, sicut uidimus mundum in deteriora iugiter prolabi, sic homines mente assueta, deprauante nequitia malorum passim cumulum superare: ut & boni, qui aliàs non auderent uirtutis amore delinquere, interdum peruersis admixti cõcurrere cum illis licite habeant, & in apertam malitiam prosilire. Est igitur compescenda malorum audacia, ut saltim pœnæ formidine retrahantur à noxiis. Sic que boni sectando uirtutem meliores effecti, non cogantur perire cum illis. Sane uulgaris famæ notorium publicat, & longe, laté que ipsa iniuriosa trangressus euidentia manifestat, quòd nonnulli de Marchiæ Anconitanæ prouincia nobis, & Ecclesiæ Romanæ subiecta, nedum olim temporibus diuersorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus fidelita-

tis egressi declinarunt ad infidelitatis reprobæ deuiatum: sed & diebus non longe præteritis contra nos, & eandem ecclesiam, ac dilectum filium Amelium præpositum Bellimontis, cappellanum nostrum, prouinciæ memoratæ rectorem, ceruicem rebellionis erigere præsumpserunt: & in quosdam officiales, & familiares suos crudeliter sæuientes, post graues illatas iniurias, & probrosas contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum uiolenta deprædatione subtracta, eos cruentæ mortis suppliciis in ore gladii tradiderunt. Inter quos pars fuisse non modica, cui mens sanior inerat, & tantæ temeritatis egressus non leuiter displicebat, sed habuerunt uel inuicti furori confusæ multitudinis cedere, dum illis nequierunt conatibus obuiare. Nos igitur, ut mali pœnarum impositionibus grauium perterriti, uereantur in antea in consimilis erroris uim relabi, ac boni persistentes in firma fidelitate, constanter nõ habeant propter illorum claudicare perfidiam; remediis quibus possumus, prouocare uolentes, & animarum saluti, dictæque prouinciæ pacifico statui paternis affectibus prouidere cupientes, de fratrum nostrorum consilio hac perpetuo ualitura constitutione sanximus; ut quicunque de prouincia ipsa moram trahens, clericus, uel laicus famæ suæ prodigus, ipsius Ecclesiæ calcata reuerentia, in hoc sceleris genus irrepserit, quod rectorem, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus auctoritate apostolica præsederit, uel ipsorum aliquem, aut eorum, uel alicuius ipsorum Vicarium, seu Vicarios, iudicem, uel iudices, uel ipsius prouinciæ thesaurarios, aut Locumtenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut offendendo illum, uel illos insecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percusserit, aut etiam uulnerauerit, uel ipsorum aliquem, uel alios in locum, ubi moram traxerit, insultum fecerit: aut ipsum, uel ipsos obsederit, siue de suo regimine, uel officio forsan expulerit, uel fugauerit, uel socius fuerit facientis, aut illum, uel illos bonis aliquibus spoliauerit, uel prouinciæ supra dictæ, aut alicuius ciuitatis, castri, uel loci, de prouincia ipsa populum, uel uniuersitatem, aut aliquos ex eis, uel quosuis alios de prouincia ipso duce, contra nos, & præfatam Ecclesiam, seu rectorem, officialem, & Locumtenentem prædictos, uel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit: ac rebellionem, seu conspirationem per se, uel alium, seu alios facere, uel procurare præsumpserit: siue ipsorum aliquem, uel ad id dederit auxilium, consilium, uel fauorem directe, uel indirecte, publice, uel occulte: cuiuscunque conditionis, aut ordinis, dignitatis, aut status, ecclesiastici, uel mundani fuerit, etiam si patriarchali, uel archiepiscopali, seu episcopali, uel superiori præfulgeat dignitate, perpetuo sit infamis, ut nec ad testimonium, uel alios actus legitimos admittatur: sit intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad alicuius bona ex testamento, uel ab intestato uocetur.

Nullus

Nullus ei super quocunqȝ negocio respondere, sed ipse aliis respondere teneatur: nec quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: nec ualeant eius sententiæ, uel processus: nullus ei in quacunqȝ causa, uel negocio patrocinium præstare præsumat: nec ipse ad patrocinium alicuius admittatur. Instrumēta confecta per eum, si forte tabellionatus officium exerceat, nullam habeant firmitatem, sed potius cum auctore damnato damnentur: dignitatibus personalibus, officiis, uel beneficiis ecclesiasticis, uel mundanis, quæ obtineret, quandocunque, & quocunqȝ nomine censeantur, sit eo ipso priuatus, & inhabilis, & indignus ad ea quælibet alia in posterum obtinenda: filii eius ad nullos honores ecclesiasticos, uel mundanos, ad nullam dignitatem, uel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittantur: libertatibus, & immunitatibus realibus, & personalibus, priuilegiis, & indulgentiis quibuscunque sub quacunque forma uerborum ab apostolica sede sibi concessis, ex tunc penitus careant. Vasalli, & homines à iuramēto fidelitatis, ēt alia quauis obligatione, quibus tenerentur, iidem sint penitus absoluti. Feuda quoque, iura, honores, & alia quæcunque officia, bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ, & alibi, ubicunqȝ à prædicta Romana Ecclesia obtinerent, sint eo ipso penitus confiscata: aliis uero feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus quibuscunqȝ aliis ecclesiasticis, quæ tenerent, sint eo ipso priuati, quæ sic ad easdem ecclesias libere reuertantur, quòd de illis earum rectores pro sua uoluntate disponant. Mobilia uero bona ipsis concedimus fidelibus occupanda: illud nihilominus adiicientes nostræ huiusmodi sanctioni, ut sic delinquentes, excommunicationis sententiæ, uniuersitas uero, seu communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiús que territorium, & districtus, interdicto ecclesiastico subiaceat ipso facto, à qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat mortis articulo constitutus. Per hec autem adimimus singularibus potestatibus facultatem utendi legibus aduersus sic delinquētes, quas catholici principes ediderunt. Dignum est enim, ut quos timor Dei à malo non reuocat, pœna mali in eos adiecta compescat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione octauo cal. Septēbris, Pont. nostri anno Tertio.

De non faciendo caualcatam, uel etiam cursum sine licentia rectoris, & non expellendo aliquem de terra propria. Cap. XV.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei ad certitudinem præ-

sentium, & memoriam futurorum. Ad hoc dignoscitur media inter discordes iustitia constituta, ut nemo dicere sibi ius audeat, nemo ipsius iustitiæ transgredi limites inordinata uoluntate præsumat: sed quod sibi credit alter aduersus alterum forte competere, coram iudice iustitiæ retinendæ prosequatur. Nouimus enim, quòd dierum crescente malitia, sit assueta nequitia malorum mentes hominum deprauare: quod in apertam prosilire uiolentiam non timentes, sæpius alter insurgit in alterum: & alius quod aduersus alium existimat se fortassis habere, uiis pacificis, & iuris ordine prætermissis, uiolentis conatibus obtinere præsumit. Inter alios uero, qui ad hoc feruenter inducuntur indomita uoluntate, nõnulli de nostra Marchiæ Anconæ prouincia ad huiusmodi prosilire conatus per motus effrenos, & agiles non uerentes, ipsius prouinciæ statum sæpe turbant pacificum, periculis in ea, non absq; dispendiis animarum, fidelium stragibus, & bonorum detrimentis, iniuriis, scandalis suscitatis. Nos igitur, qui prouinciam ipsam quadam singulari affectione diligimus, & tanq; recreationis nostræ pomœrium, paternæ benignitatis oculis intuemur, cupiẽtes in illa turbationibus, & scandalis quibuscunq; remedii nostri appositione subductis, bonum pacis, & concordiæ non lædatur: ac debitum, & congruum reputantes, ut talium sic compescatur audacia, quòd à uiolẽtiis retrahantur: uniuersis, & singulis tam laicis, quàm clericis cuiuscunq; status, ordinis, uel dignitatis existant, comitibus quoque, baronibus, potestatibus, capitaneis, & aliis quibuscunq; officialibus, & inferioribus gradibus positis: necnõ communitatibus, ac uniuersitatibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & aliorum quorumcunq; locorum in prædicta prouincia consistentiũ, auctoritate præsentium districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne ipsorum aliquis contra alium sibi ius dicere, aut guerram, uel exercitum, seu caualcatam, nisi de licentia rectoris prouinciæ supradictæ per se, uel alios facere, uel mouere per hostiles incursus, seu uiolẽtias occupare, inuadere, uel etiam retinere, seu aliquem de domo propria, seu ciuitate, castro, uel loco expellere, capere, seu tenere, siue ad uindictam, uel ultionẽ aliquam prosilire quauis causa, uel occasione præsumat: sed quilibet ius suum per uiam iustitiæ coram competẽti iudice prosequatur. Nos enim omnes, & singulos tam clericos, quàm laicos contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi, postquam illa ad notitiam peruenerint eorundẽ, uel per eos steterit, quo ius potuerit peruenire facientes, nisi in casibus à iure permissis sententiam excommunicationis: & insuper eosdem clericos suspensionis pœnam incurrere, ac prædictorum castra, terras, loca, & communitates, & uniuersitates prædictorum, si cõtra huiusmodi inhibitionem, & mandatum nostrum uenire præsumpserint, ac dictorum clericorum ecclesias, qui facere contra prædicta forsitan attentabunt, interdicto ecclesiastico subiacere uolumus ipso facto: omnés que præ

dictos,

dictos, & singulos omnibus priuilegiis, indulgentiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus realibus, & personalibus; feudis, locationibus, boni, iuribus, & honoribus, officiis, & quibuscunque concessionibus, quæ à Romana Ecclesia, & à quibuscunque aliis ecclesiasticis obtinere noscuntur, eo ipso fore priuatos: & nihilominus omnes, & singulos comites, barones, nobiles, potestates, capitaneos, officiales, ac communitates prædictas mille marcarum argenti in unamquanque personarum ipsarum, quæ contra inhibitionem, & mandatum ipsorum facere, uel uenire præsumant, ducentorum florenorum auri, quam eo ipso incurrant, pœna mulctamus. Contra clericos prædictos ad priuationem omnium beneficiorum ecclesiasticorum, dignitatum, personatuum, & officiorum cum cura, uel sine cura, quæ forsitan obtinerent, ac reddimus eos inhabiles, & indignos ad ea, & qualibet alia obtinenda, in posterum processuri. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, uoluntatis, priuationis, & mulctationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione decimo calendas Ianuarii, Pontificatus nostri anno Sexto.

De rectore, ne prorūpat contra thesaurarium ad uiolentias. Cap. XVI.

BENEDICTVS Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Molesta nobis multorum relatione ad nostrum peruenit auditum, quòd nonnulli rectores prouinciarum, ciuitatum, atque terrarum ad Romanam Ecclesiam immediate spectantium, fines suos quilibet non contenti, excedentes frequenter à thesaurariis prouinciarum ipsarum, ultra stipendia eis constituta pecunias de bonis, & iuribus ad eandem ecclesiam pertinentes, ac alias ad ipsam ecclesiam spectantes, recipere, exigere, ac extorquere per uiolentiam sunt conati: quòd que thesaurarios ipsos, si eorundem rectorum non satisfecerint uoluntati, in uinis, contumeliis, & interdum ulterius prorumpentes, carceribus mancipaunt, non sine graui contumelia, in præiudicium ecclesiæ memoratæ huiusmodi, atque rectorum ipsorum in coercenda in hac parte temeritatis audacia, intendentes omnibus, & singulis rectoribus ipsis præsentibus, & futuris inhibemus, ne per se, uel per alium, seu alios directe, uel indirecte, publice, uel occulte talia de cætero attentare, aut ipsis thesaurariis, in quos nullam iurisdictionē habere certum est, in eorum que notariis, & familiaribus ex quibusuis causis, seu occasionibus iniurias irrogare præsumant. Contrarium uero facientes, excōmunicationis sententia innodamus, & officiis, quæ exercēt, priuatos uolumus esse ipso facto (res enim perniciosi admodum est exempli, si hi ad corri

gendam iniustam uitam aliorum positi sunt, uirtuosis operibus uiuendi normam debent aliis demonstrare, ac uitiorum, actionum suarum exemplo incendium præberent aliis delinquendi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ intentionis, inhibitionis, & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare forte præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis octauo idus Maii, Pont. nostri anno decimo.

De processibus factis propter census non solutos, siue affictus, ut non tollantur, nisi uocato thesaurario. Cap. XVII.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Multorum sæpe relatio nostrum pulsauit auditum, quòd rectores prouinciarum, ciuitatum, castrorum, terrarum, & aliorum locorum, ad nos, & ad Ecclesiam Romanam spectantium, dum pro recuperandis, & exigendis censibus, & aliis iuribus eidem Ecclesiæ debitis, contra communitates, seu uniuersitates, & singulares personas ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum subditorum eidem, aliquos temporaliter, seu spiritualiter formari, seu contigit habere processus, rectores ipsi ad suspensionem, seu relaxationem processuum huiusmodi, non satisfactis de huiusmodi censibus, & iuribus eiusdem Ecclesiæ, sine consensu, & conscientia thesaurariorum prouinciarum, ciuitatum, castrorum, locorum, & terrarum ipsarum, pro eadem ecclesia, quorum intererat de ipsa habere notitiam, processerunt in graue præiudicium ecclesiæ. Volentes itaque indemnitati iurium in hac parte ipsius ecclesiæ prouidere, uniuersis, & singulis rectoribus prouinciarum, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum ipsi ecclesiæ pertinentium, præsentibus, & futuris auctoritate apostolica districtius inhibemus, ne processus aliquos spirituales, uel temporales, per eos, uel quenlibet eorum habitos, uel habendos, pro exigendis, & recolligendis, ac recuperandis huiusmodi censibus, & aliis quibuscunque iuribus ecclesiæ memoratæ, nisi uocatis thesaurariis ipsarum prouinciarum, qui pro tempore fuerint, suspendere, relaxare, cassare, aut annullare præsumant: suspensiones, relaxationes, cassationes, & cancellationes, si quas contra inhibitionem nostram fieri contigerit, decernentes irritas, & inanes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud uillam Nouam Auinionensis diocesis primo cal. Iunii, Pontificatus nostri anno Primo.

Verum

Verum quia nos Rodulphus Pius Cardinalis de Carpo, qui supra Legatus, pro exactione huiusmodi censuum, & affictuum, comperimus aliâs uanis modis prouisum ex additionibus Gabrielis per constitutionem sub rubrica De executoribus mittendis pro censibus, & cetera, prout infra immediate.

De executoribus mittendis pro censibus, & affictibus: & de modo seruando in mittendo. Cap. XVIII.

ITEM ne propter census, & affictus sumatur aliqua occasio mittendi executores, statuimus, & ordinamus, quòd potestates, uicarii, ac priores, antiani, & consules ciuitatum, castrorum, terrarum, & locorum quorumcunque Romanæ Ecclesiæ per legationē nostram teneantur exigere censum, & affictum, ac talleas, necnon firmantias, focularias debitas cameræ apostolicæ per ciuitatem, terram, castrum, seu locum, cui præsunt, & etiam soluere ante finem termini, in quo debet solui census, & affictus, ac tallea, firmantia, focularia, & annata, siue arminias prædictas thesaurario illius prouinciæ, in qua erit facienda talis solutio. Si uero prædicti fuerint negligentes in exigendo, & soluendo censum, & affictum, ac talleas, firmantias, focularias, arminias prædictas in termino supra dicto, & etiam per octo dies sequentes finem dicti termini, tum elapso termino dictorum octo dierum potestates, & capitaneos prædictos incurrere uolumus ipso facto pœnam tertiæ partis salarii, eorundem & priores, consules, seu antiani tertiam partem quantitatis prædictarum talleæ, censûs, & affictus, & aliorum supra dictorum: & si demum per alios octo dies immediate sequentes, præfati potestates, uicarii, capitanei, consules, antiani, seu priores, negligentes extiterint in executione, & solutione, prædicti tales potestates, uicarii, seu capitanei, ipso facto incurrant alterius tertiæ partis pœnam eius, quod ascendant talleæ, census, & affictus, & alia prædicta. & si dicti potestates, capitanei, uicarii, consules, & priores, & antiani per alios octo dies supra dictorum sexdecim immediate sequentes, negligentes fuerint in executione, & solutione prædictis, tunc, & eo casu priuati sint, & esse intelligantur toto salario regiminis eorundem: & ipsi priores, antiani, & consules incidant in pœnam dupli eius, quod ascendunt census, & affictus, tallea, firmantia, & focularia prædicta, & prædictæ pœnæ applicentur cameræ apostolicæ in prouincia illa sine aliqua sententia, siue declaratione quacunque, & isto casu post dictos tres terminos sic elapsos, mitti possit executor pro censu, & affictu, & aliis prædictis, non solutis expensis ipsorum officialium sic negligētium ad exactionem, & solutionem prædictas. Si uero executor mittatur pro camera ad exactionem alicuius condemnationis pecuniariæ, seu pro incorporan-

do, uel adipiscendo aliqua bona confiscata, uel alia iusta de causa pro utilitate cameræ, de consensu rectorum in eo casu soluatur per thesaurarium dicto executori de pecunia cameræ. Volumus tamen, & etiam ordinamus, quòd pro eadem causa ad eundē locum plures executores eodem tempore mitti non possint, pœna quingentorum florenorum rectori, & thesaurario, uice quilibet contra facientibus. & quòd nullus familiaris dictorum rectoris, & thesaurarii, iudicum, seu officialium, seu alicuius aduocati generalis curiæ, in executorem sub pœna prædicta mittatur: adiicientes, quòd omnes executiones eis commissas faciendas, se, & eorum nomina, ac causas propter quas, & loca, ad quæ mittuntur, ac diem arreptionis itineris, & reuersionis eorundem in registris, seu libris thesaurarii teneantur mentionem facere de prædictis, pœna quinquaginta librarum executori cuilibet contra facienti. In nullo alio uero casu uolumus, & statuimus, quòd executor mittatur sub pœna mille florenorum auri cameræ apostolicæ applicandorum, rectori, & thesaurario cuiuslibet prouinciæ uice qualibet contra faciētibus: quam pœnam quemlibet ipsorum toties, quoties contra factum fuerit, ipsos incurrere uolumus ipso facto: & cum in facto proprio sit culpabilis ignorantia: dictā'que constitutionem retroactis annis, ac etiam de præsenti, iuxta ipsius continentiam, & tenorem, firmiter usu minime seruari: quinimmo potius, experientia testante, in contingentia facti transmitti executores pro exigendis censibus, & affictibus huiusmodi, pariter & pro exigendis condemnationibus cameræ, tum capitalibus, tum pecuniariis ad loca prouinciæ accedere Marescallum dictæ prouinciæ, seu eius Vicemarescallum, & officiales ipsius. Quorum abusui, & corruptelæ occurrere uolentes, statuimus, & ordinamus, quòd quoties contigerit pro dictis exactionibus transmitti, si fuerit Marescallus pro capitali condemnatione, prout hactenus, habeat unum scutum: Si uero eius Vicemarescallus habeat dimidium, in pecuniariis uero percipiat quilibet executor carlenos quatuor, & omnibus dictis casibus sine aliquibus expēsis, iuxta constitutionem sub rubrica de Marescallo, quam constitutionem in reliquis uti rationabilem, & honestam obseruari uolumus, & mandamus, prout in ciuilibus passim seruatur.

De locationibus, arrendationibus, & custodia prouentuum, & Ecclesiæ castellianarum: & de compositionibus faciendis. Item de rectore, & thesaurario, ut habeant puras manus, & abstineant ab inhonestis lucris, & negociationibus. Cap. XVIIII.

BENEDICTVS Episcopus seruus seruorum dei ad perpetuam rei memoriam. Inter multas solicitudines nobis, & apostolicæ se-

dis

dis officio incumbentes, ad hoc libenter intendimus, & efficacem, quantum cum Deo possumus, operam adhibemus, ut in terris, & prouinciis nobis, & Ecclesiæ Romanæ immediate subiectis, regnet iustitia, rationis æquitas uigeat, quibusuis fraudibus, & malitiis relegatis. Sane, quia (sicut sæpe probatum extitit ad nostri apostolatus auditum) inter rectores, & thesaurarios in eisdem terris, & prouinciis per sedem apostolicam deputatos ratione, uel occasione redddituum, & prouentuum ad eandem Romanam Ecclesiam in eis terris, & prouinciis spectandorum, plærunque contentiones, dissensiones, & æmulationes non sine scandalis, & dispendiis suscitari contingit: nos his obuiare, ac nostris, & eiusdem Ecclesiæ prouidere circa hæc indemnitatibus cupientes, ordinationes infra scriptas deliberatione matura præuia, faciendas prouidimus, quas inefragabiliter in eisdem terris, & prouinciis uolumus, & præcipimus in posterum obseruari. In primis quidem ordinamus, quòd reddituum, & prouentuum prædictorum arrendationes, & firmæ annis singulis fiant temporibus debitis per rectorem, & thesaurarium cuiuslibet prouinciæ simul, & concorditer præcedentibus legitimis subhastationibus (ut est moris) quód que sine fraude concedantur huiusmodi arrendationes, & firmæ personis idoneis, & fidelibus plus offerentibus: nō tamen fratribus, nepotibus, consanguineis, & familiaribus rectoris, uel thesaurarii supra dictorum, ne per tales forsan, subditos plus debito grauari contingat. Illi autem, quibus (ut præmittitur) tradentur huiusmodi arrendationes, & firmæ, cautiones præstent idoneas, quibus se principaliter obligent pro omnibus, ad quæ possent principales teneri, siue ratione contractus, siue delicti, seu alia causa quacunqꝫ. In præconizationibus uero, subhastationibus prædictorum, sub pœnis grauibus, de quibus rectori, & thesaurario prouinciæ uidebitur expedire, quòd nullus cuiuscunque conditionis existat, aliquem, uel aliquos, qui prædictos redditus, & prouentus, uel ipsorum aliquos ad firmam, seu arrendationes recipere uoluerit, & oblationes pro illis facere in subhastationibus ante dictis, facto, uel uerbo, per se, uel per alium, seu alios publice, uel occulte impedire, minas eis inferre, uel eos offendere quoquomodo præsumant: & si forsan aliquis repertus fuerit temerarius eiusdem inhibitionis transgressor, pœnis huiusmodi subiiciatur: & aliàs inde (prout iustitia suaserit) puniatur. Item uolumus, & ordinamus, quòd Castellaniæ castrorum, & aliorum locorum ad nos, & ad ecclesiam memoratam spectantium, quæ sub manu teneantur eiusdem Ecclesiæ, de quibus non esset expediens, quòd traderentur ad firmam per rectorem, & thesaurarium prouinciæ cuiuslibet simul, & concorditer uiris idoneis, & fidelibus, quoties opportunum fuerit, commēdentur, qui personas, & alias res secum ad custodiam deputandas sine fraude tenere debeant, quæ de fructibus, & prouētibus, & ex inde uenientibus, fidem, & rationem red

dere cameræ apostolicæ teneantur. Super his autem tales sint personæ, qui bus fient commendæ prædictæ, ut castra, & loca huiusmodi commendæ de manibus ipsorum haberi, & recuperari possint libere, quando, & quoties expedire rectori, & thesaurario uidebitur, absque cuiuscunque difficultatis, & contradictionis obstaculo, tam per receptiones idonearum cautionum, quàm per cautelas sufficientes: aliâs prouideant rector, & thesaurarius ante dicti. Si uero aliter huiusmodi arrendationes, firmas, & commendas conti gerit attentari, aut per rectorem, seu thesaurarium cuiusuis prouinciæ fraus, uel dolus intrauerit super his, huiusmodi arrendationes, firmæ, & commen dæ robore careant firmitatis: & nihilominus ille, uel illi ex eis, qui frau dem, uel dolum commiserint in hac parte, ad restitutionem damnorum, quibus Romana Ecclesia subiaceret, propterea sint astricti. Verum cum per illos, quibus castellaniæ prædictorum locorum, & castrorum commen dantur, interdum super mutatione seruientium stipendiariorum, qui eis per curam rectoris, uel thesaurarii, pro tutiori eorum studio deputantur, frau des non parum damnosæ prædictæ cameræ sæpe (sicut asseritur) commit tantur: ordinationi nostræ adiicimus, quòd seruientes huiusmodi, postq̃ per dictam curam fuerint assignati mutari, alii subrogari non possint absq; rectoris, & thesaurarii prouinciæ licentia speciali: siquidẽ de castris, & locis, quæ commendari consueuerunt, hactenus habeatur singulis per rectorem, & thesaurarium, deliberatio prouida, & matura, utrum ea, uel earum aliqua concedi ad firmam annualem expediat, & in manu eiusdem ecclesiæ reti neri personis idoneis commendanda: & si horum ultimum expedientius uideatur, causas, & rationes, quibus mouebuntur super hoc, cameræ prædi ctæ non differant, si sinistram contra se suspitionem uitare uoluerint, inti mare. Omnes autem firmas prædictas annuales esse debere intelligimus & etiam commendas prædictas, nisi propter industriam, & fidelitatem aliquo rum, quibus essent factæ prædictæ commẽdæ: amplioris temporis spacium commendæ prorogentur eisdem. prorsus ordinamus, & uolumus, quòd in singulis terris, & prouinciis supra dictis, sit de cætero unus fidelis notarius per nostrum, & apostolicæ sedis camerarium deputandus, qui super dictis subhastationibus, oblationibus, firmis, commendis, ut supra, & infra scri ptis, quoties opportunum fuerit, scripturas faciat publicas, ut de gestis circa præmissa, prædicta camera ualeat plenius informari: qui quidem notarius de suo super prædictis exercendo fideliter officio in manibus dicti camera rii, uel alterius, cui ipse hoc committendum prouiderit, iuramentum præ stabit: & deinde tanquam bonus notarius curiæ rectoris prouinciæ, notaria tus officium cum emolumentorum perceptione inde sibi peruenientium, exercebit. Præterea ordinamus, & uolumus, quodammodo in singulis eis dem prouinciis, tres libri annis singulis habeãtur, quorum unum rector,

alium

alium uero thesaurarius, & tertium prædictus notarius teneant, & conseruent: in quibus quidem tribus libris, omnes, & singuli redditus, & prouentus ex quibuscunque causis, toto illo anno prouenientes, ad eandem cameram per præfatum notarium scribantur fideliter, & distinctè: ita quòd in capite cuiuslibet septimanæ, præsente dicto notario super his, quæ illa septimana peruenerint, uel peruenire ad cameram ipsam debuerint de quibusuis redditibus, uel prouentibus, & his etiam, quæ illa septimana expẽsa fuerint, simul habeant conuenire. Omnia in dictis tribus libris fideliter, particulariter, & distinctè, per dictum notarium conscribantur: & sic per totum annum facere teneantur, nisi forsan forent aliquoties legitimis impedimentis detenti: quibus cessantibus, uel subductis de septimana, uel septimanis, quas, uel quibus propter impedimentum huiusmodi computare (ut præmittitur) commisissent: de quibus septimanis per ordinem singulariter, & distinctè computent: Et similiter in eisdem tribus libris scribantur per notarium ante dictum. Anno uero completo rector, & thesaurarius totius anni recolligant eorũdem, præsente notario, rationes: & eosdem tres libros per calculationem fidelem concordent: quibus sic actis unus de huiusmodi tribus libris scriptus per ipsum notarium de suo signo signatus, clausúsq; sigillis rectoris, & thesaurarii, ad prædictam cameram transmittatur fideliter, ei que infra duos menses à fine anni computando, prædicti præsententur, ut ipsa camera uidere possit plenius, & commodius quid, & qualiter actum circa premissa fuerit: & utilius sit agendum. Hos nempe modum, & formam deinceps futuris temporibus uolumus in eisdem terris, & prouinciis absq; omissione, & transgressione qualibet obseruari. Porro, quia circa compositiones, & firmãtias, quæ secundum morem, & consuetudinem illarum partium fieri solent, interdum fraudes, & malitiæ, in rei detrimentum publicæ, & grauamen subditorum, & cameræ præfatæ præiudicium, plærunque (ut asseritur) committuntur: nos ad euitandas fraudes, & tollendas malitias huiusmodi, uolumus, & etiam ordinamus, quòd compositiones, & firmantiæ quoties de quibuscunque, uel pro quibuscunque causis fuerint faciendæ, per rectorem, & thesaurarium simul, & concorditer uocatis, & præsentibus iudicibus curiæ, uel uno ex eis, ac aliquibus aliis fidelibus, qui sciant statum, ac qualitatem negociorum, super quibus erit compositio, uel firmantia facienda: habeánt q; notitiam personarum, quas negocia ipsa tangerent. & demum attentis circunstantiis, & deliberatione præhabita diligenti, fiant prædictæ compositiones, & firmantiæ in casibus debitis, & honestis. Sed antequam procedatur ad perfectionem ipsarum, illi, qui pro se, uel aliis habebunt componere, uel finire, præstent ibidem ad sancta Dei euangelia iuramẽtum, quod ratione, uel occasione compositionis, & firmantiæ, uel negocii, de quo agitur, nil rectori, uel thesaurario, aut alicui, uel aliquis

dere cameræ apostolicæ teneantur. Super his autem tales sint personæ, qui bus fient commendæ prædictæ, ut castra, & loca huiusmodi commendæ de manibus ipsorum haberi, & recuperari possint libere, quando, & quoties expedire rectori, & thesaurario uidebitur, absque cuiuscunque difficultatis, & contradictionis obstaculo, tam per receptiones idonearum cautionum, quàm per cautelas sufficientes: aliàs prouideant rector, & thesaurarius ante dicti. Si uero aliter huiusmodi arrendationes, firmas, & commendas conti gerit attentari, aut per rectorem, seu thesaurarium cuiusuis prouinciæ fraus, uel dolus intrauerit super his, huiusmodi arrendationes, firmæ, & commen dæ robore careant firmitatis: & nihilominus ille, uel illi ex eis, qui fraus dem, uel dolum commiserint in hac parte, ad restitutionem damnorum, quibus Romana Ecclesia subiaceret, propterea sint astricti. Verum cum per illos, quibus castellaniæ prædictorum locorum, & castrorum commen dantur, interdum super mutatione seruietium stipendianorum, qui eis per curam rectoris, uel thesaurarii, pro tutiori eorum studio deputantur, frau des non parum damnosæ prædictæ cameræ sæpe (sicut asseritur) commit tantur: ordinationi nostræ adiicimus, quòd seruientes huiusmodi, postq̃ per dictam curam fuerint assignati mutari, alii subrogari non possint abſq; rectoris, & thesaurarii prouinciæ licentia speciali: siquidẽ de castris, & locis, quæ commendari consueuerunt, hactenus habeatur singulis per rectorem, & thesaurarium, deliberatio prouida, & matura, utrum ea, uel earum aliqua concedi ad firmam annualem expediat, & in manu eiusdem ecclesiæ retis neri personis idoneis commendanda: & si horum ultimum expedientius uideatur, causas, & rationes, quibus mouebuntur super hoc, cameræ prædi ctæ non differant, si sinistram contra se suspitionem uitare uoluerint, intis mare. Omnes autem firmas prædictas annuales esse debere intelligimus & etiam commendas prædictas, nisi propter industriam, & fidelitatem aliquo rum, quibus essent factæ prædictæ commẽdæ: amplioris temporis spacium commendæ prorogentur eisdem. prorsus ordinamus, & uolumus, quòd in singulis terris, & prouinciis supra dictis, sit de cætero unus fidelis notarius per nostrum, & apostolicæ sedis camerarium deputandus, qui super dictis subhastationibus, oblationibus, firmis, commendis, ut supra, & infra scri ptis, quoties opportunum fuerit, scripturas faciat publicas, ut de gestis circa præmissa, prædicta camera ualeat plenius informari: qui quidem notarius de suo super prædictis exercendo fideliter officio in manibus dicti camera rii, uel alterius, cui ipse hoc committendum prouiderit, iuramentum præ stabit: & deinde tanquam bonus notarius curiæ rectoris prouinciæ, notaria tus officium cum emolumentorum perceptione inde sibi peruenientium, exercebit. Præterea ordinamus, & uolumus, quodammodo in singulis eis dem prouinciis, tres libri annis singulis habeãtur, quorum unum rector,

alium

alium uero thesaurarius, & tertium prædictus notarius teneant, & conseruent: in quibus quidem tribus libris, omnes, & singuli redditus, & prouentus ex quibuscunque causis, toto illo anno prouenientes, ad eandem cameram per præfatum notarium scribantur fideliter, & distincte: ita quòd in capite cuiuslibet septimanæ, præsente dicto notario super his, quæ illa septimana peruenerint, uel peruenire ad cameram ipsam debuerint de quibuscuis redditibus, uel prouentibus, & his etiam, quæ illa septimana expēsa fuerint, simul habeant conuenire. Omnia in dictis tribus libris fideliter, particulariter, & distincte, per dictum notarium conscribantur: & sic per totum annum facere teneantur, nisi forsan forent aliquoties legitimis impedimentis detenti: quibus cessantibus, uel subductis de septimana, uel septimanis, quas, uel quibus propter impedimentum huiusmodi computare (ut præmittitur) commisissent: de quibus septimanis per ordinem singulariter, & distincte computent: Et similiter in eisdem tribus libris scribantur per notarium ante dictum. Anno uero completo rector, & thesaurarius totius anni recolligant eorūdem, præsente notario, rationes: & eosdem tres libros per calculationem fidelem concordent: quibus sic actis unus de huiusmodi tribus libris scriptus per ipsum notarium de suo signo signatus, clausúsq; sigillis rectoris, & thesaurarii, ad prædictam cameram transmittatur fideliter, ei que infra duos menses à fine anni computando, prædicti præsententur, ut ipsa camera uidere possit plenius, & commodius quid, & qualiter actum circa premissa fuerit: & utilius sit agendum. Hos nempe modum, & formam deinceps futuris temporibus uolumus in eisdem terris, & prouinciis absq; omissione, & transgressione qualibet obseruari. Porro, quia circa compositiones, & firmātias, quæ secundum morem, & consuetudinem illarum partium fieri solent, interdum fraudes, & malitiæ, in rei detrimentum publicæ, & grauamen subditorum, & cameræ præfatæ præiudicium, plærunque (ut asseritur) committuntur: nos ad euitandas fraudes, & tollendas malitias huiusmodi, uolumus, & etiam ordinamus, quòd compositiones, & firmantiæ quoties de quibuscunque, uel pro quibuscunque causis fuerint faciendæ, per rectorem, & thesaurarium simul, & concorditer uocatis, & præsentibus iudicibus curiæ, uel uno ex eis, ac aliquibus aliis fidelibus, qui sciant statum, ac qualitatem negociorum, super quibus erit compositio, uel firmantia facienda: habeánt q; notitiam personarum, quas negocia ipsa tangerent. & demum attentis circunstantiis, & deliberatione præhabita diligenti, fiant prædictæ compositiones, & firmantiæ in casibus debitis, & honestis. Sed antequam procedatur ad perfectionem ipsarum, illi, qui pro se, uel aliis habebunt componere, uel finire, præstent ibidem ad sancta Dei euangelia iuramētum, quod ratione, uel occasione compositionis, & firmantiæ, uel negocii, de quo agitur, nil rectori, uel thesaurario, aut alicui, uel aliquis

bus curialibus, uel familiaribus eorum pro ipsis, seu in eorum commodum dederint, uel promiserint, uel datum, uel promissum, siue per se, siue per alium, uel per alios tacite, uel expresse, sub quouis colore, uel causa, nisi duntaxat illud, quod pro compositione, uel firmantia, debet dictæ cameræ applicari. Et si aliter prædictæ compositiones, & firmantiæ factæ fuerint, eo ipso sint nullæ, cassæ, irritæ, & inanes. Quæ quidem omnia per præfatum notarium conscribantur. Illos autem, qui, postquam præsens ordinatio nostra publicata fuerit, aliquid contra tenorem eiusdem darent, uel reciperent pro præmissis, ad pœnam dupli eidem cameræ applicandam teneri uolumus, & constringi. Nullus autem, postquam à sedis apostolicæ remissione super hoc ualitura. Per hoc autem nō intelligatur prohibitum, quominus notarii, & officiales pro suis scripturis, & laboribus iustum, & moderatum salarium (sicut consuetum est) recipere ualeant, ut rationis fuerit sine fraude: & pars lædens parti læsæ possit satisfacere competenter. In omnibus autem, & per omnia caueant rector, & thesaurarius, quòd malefactores indiscrete, ac in læsionē utilitatis publicæ, præsertim illos, ex quorum compositionibus, & firmātiis possent in prouincia scandala, & pericula contingere, ad compositiones, & firmantias huiusmodi admittant nullo modo. Postremum, cum (ut fertur) plærunque rectores, & thesaurarii suis stipēdiis non contenti, redditus, & prouentus aliquorum locorum in decretis sibi prouinciis consistentium, & expectantium ad Ecclesiam memoratam, ad manus suas sub certis occasionibus, seu coloribus, non sine detrimento præfatæ cameræ retinere, ac in usus suos dispensare præsumunt: id omnino fieri de cætero prohibemus. Ad hæc uolentes rectores, & thesaurarios, ac alios officiales, qui nunc sunt, & erunt in posterum in supra dictis terris, & prouinciis pro Ecclesia deputati, prædicta mandata obseruare, necnon à turpibus lucris, & muneribus manus suas habere mundas: sub excommunicationis pœna districtius inhibemus, ne sordida munera recipiant quoquomodo, cum de pecuniis, uel de bonis Ecclesiæ memoratæ, quæ ad manus ipsorū, uel cuiuslibet eorundē quomodolibet peruenerint, aliquas mercationes prohibitas clericis, nec personas ecclesiasticas cōcernētes, sub quouis colore, uel modo exercere præsumant: sed easdem pecunias, & bona, prout ad eorum cuiuslibet ipsorum pertinebat officium, custodiant, & dispensent, inde rationem legitimam reddituri. Si uero contrarium temeritate præsumptuosa fecerint, ex inde, præter pœnam prædictam, corrigi exigente iustitia uolumus, & puniri. Vt autē ordinationes nostræ huiusmodi firmiter, & inuiolabiliter deinceps futuris temporibus obseruentur, uolumus, & mandamus, quòd rectores, & thesaurarii prouinciarum prædictarum, qui nunc sunt, mox post præsentationem præsentium eis factam, de illis obseruandis, & adimplendis, inquantum in eis fuerit, in præsentia notarii publici, qui pu-

blicum

blicum instrumentum inde conficiat, nobis e uestigio transmittendum, præstet ad sancta Dei euangelia iuramentum. Quód que rectores, & thesaurarii, qui de cætero deputabuntur in dictis terris, & prouinciis, litteras suorum officiorum recipiat, in manibus præfati camerarii præstando iuramentum de obseruandis tenaciter ordinibus huiusmodi teneantur. Demum uolumus, mandamus, & ordinamus, ut in singulis terris, & prouinciis nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ immediate subiectis integraliter, fideliter, & distincte scribantur omnes, & singuli prouentus, & redditus: necnō possessiones, iura, & denarii, qui ad Ecclesiam memoratam spectant, ibidem & de illis in eisdem singulis prouinciis fiant duo libri bene compositi, & ordinati, quorum unus penes rectorem, & thesaurarium remaneat, & alius ad præfatum transmittatur camerarium in archiuio eiusdem Ro. Ecclesiæ conseruandus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum ordinationis, uoluntatum, adiectionis, & mandatorum infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotetis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione quarto nonas Augusti, Pontificatus nostri anno Septimo.

De exemptione Castrorum comitatus quondam Fani, & iurisdictione ciuitatis. Cap. XX.

BENEDICTVS Episcopus seruus seruorum dei ad perpetuam rei memoriam. Copiosa sedis apostolicæ benignitas fideles, & deuotos seruos oculis respiciens gratiosis, eis in suis opportunitatibus se consueuit liberalem, & propitiam exhibere. Sane dilectorum filiorum hominum, & habitantium Montis Roli, Montis Vetuli, Fratterni, Turris, sancti Viti, Montis Folii, sancti Laurentii, Collis alti, Insulæ Gualterasche, Reforzatæ, Sancti Bartoli, Bartis Ropulæ, Mondauii, Orciani, Sancti Georgii, Lubricariæ, & plagiarum, castrorum comitatus quondam Fani, nobis exhibita petitio continebat, quòd dum felicis recordationis Ioannes Papa uigessimus secundus prædecessor noster aduersus officiales, consiliū, & commune ciuitatis prædictæ Fani, propter rebelliones, & infidelitates aliqua detestanda crimina ab eisdem commissa, extraneos, & uarios excessus contra Deum, & Romanam Ecclesiam perpetratos, procedens contra ipsos officiales, consilium, & commune, præter pœnas alias omnibus priuilegiis, dignitatibus, officiis, iuribus, iurisdictionibus, bonis mobilibus, & immobilibus ubicunque consistentibus, per processus, iustitia exigente, priuauit. Postmodum autem prædecessor præfatus, certis causis ad hoc ipsum mouentibus, uolens in his mitius agere, cum eisdem bonæ memoriæ Franci

ſco Epiſcopo Florentino, & quondam Falconi de Papia theſaurario eccleſiæ Adagarienſis tunc uicerectori Marchiæ Anconitanæ, per ſuas litteras certi te noris commiſit; ut ſupra dicti officiales, conſilium, & commune ſub certis modis, pactis, & conditionibus in litteris eiuſdem contentis plenius, & expreſſius à pœnis abſoluerint ſupra dictis. Verum ſupra dicti Epiſcopus, & Vicerector, ſuper contentis in eiſdem literis ad actus aliquos præcedentes, de uoluntate, & conſenſu expreſſis ſyndicorum, & procuratorum præfatorum officialium conſilii, & communis, & ex certa ſcientia ipſis que ſyndicis, & procuratoribus præſentibus, & approbantibus, ordinauerunt, quod caſtra prædicta, & quodlibet eorundem remanerent, ſicut exiſtebant tunc Eccleſiæ Romanæ immediate ſubiecta, ab eius poteſtate, iuriſdictione, ac dominio prædictorum officialium conſilii, & communis Fanenſis, uſque ad dictæ ſedis beneplacitum, franca, libera, & exempta. Cum autem (ſicut eadem petitio ſubiungebat) aliqui tyranni ciuitatis prædictæ Fanenſis uenire contra ordinationem huiuſmodi per eoſdem factam Epiſcopum, & Vicerectorem (ut præmittitur) molientes, dicta caſtra, uel aliqua ex eis, ſuæ ſubiacere nitantur tyrannicæ ſeruituti, nobis pro parte dictorum hominum, & habitatorum extitit humiliter ſupplicatum, ut eis prouidere ſuper his de opportuno remedio, paterna diligentia curaremus. Nos igitur præmiſſis diligentius intellectis, & attentis, deuotione, ac fidelitate ipſorum hominum, & habitatorum, quas geſſerunt hactenus, ad eandem eccleſiam, & gerere ſtudent, ſicut teſtimonium percepimus fide dignum, benignis ſupplicationibus inclinati, caſtra prædicta, & eorum quodlibet cum ſuis territoriis, & diſtrictibus, ab omni iuriſdictione, poteſtate, dominio, & ſubiectione communitatis Fanenſis, ac officialium communis, & conſilii prædictorum de nouo uſqꝫ ad eius ſedis beneplacitum eximimus, & ab eiſdem, ſicut nunc ſunt, franca, libera, & exempta, & eidem Eccleſiæ Romanæ, ac rectori Marchiæ prædictæ, qui nunc eſt, & pro tempore fuerit, immediate ſubiecta, uolumus, & decernimus remanere. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ exemptionis, uoluntatis, & conſtitutionis infringere, uel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotētis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auenione decimo ſeptimo cal. Februarii, Pontificatus noſtri anno quarto.

De prohibitione quæſtus ex uenditione Barattariæ, ſiue ludi, & quæſtus meretricum. Cap. XXI.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Quamuis oēs, quos regendos nobis bonitas di

uina commisit, irreprehensibiliter agere cupiamus, eorum tamen actus, & mores, qui nobis, & Ecclesiæ Romanæ noscuntur immediate subesse, tanto esse irreprehensibiliores appetimus, quanto de illis specialiter imminet cura nobis. Sane ad audientiam nostram peruenit, quòd in non nullis prouinciis, & ciuitatibus, nobis, & eidem Ecclesiæ immediate subiectis, ex quadam consuetudine, seu abusu potius obseruatur, & in Romana curia obseruatum est, quòd in certis locis prouinciarum, ac terrarum ecclesiæ prædictæ, Barattariæ uulgariter nuncupatæ, quæ per certos officiales earundem prouinciarum, ciuitatum, & curiæ, aut alios uenduntur ad tempus, licet, & licuit quibuscunque ludum exercere publice taxillorum: ex quo præter morum deformationem, quæ inde resultat, frequenter scandala oriuntur: & brigæ, ac nonnunquam (quod molestius est) nomen diuinum blasphemant. Quód que officiales ipsi stipendiis propriis non contenti, quinimmo lucris turpibus, non sine præiudicio salutis, & famæ propriæ inhiantes, à prostitutis publice meretricibus, quæ de infami propriorum corporum quæstu uiuunt, septimanis singulis, sine causa, exigunt in propriis commodis, immo incommodis uerius applicant unum grossum. Volentes igitur super his de illo remedio prouidere, quòd talia de cætero non contingant, Barattarias huiusmodi in eisdem prouinciis, ciuitatibus, & curia fieri, uendi, de cætero strictius prohibemus. Rectoribus ciuitatum, & prouinciarum ipsarum, ac camerariis præsentibus, & futuris, omnibus, & singulis districte præcipiendo mandamus, ut quoruncunque officialium, uel aliorum contra inhibitionem nostram easdem Barattarias huiusmodi ordinantium, uendentium illas, & ludentium quomodolibet in eisdem, ac exigentium à præfatis meretricibus prostitutis aliquid, temeritatis audaciam puniant, & castigent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis, & mandati infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Villam Nouam Auinionensis diocesis quarto cal. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Quòd nullus gratis ad instantiam cuiuscunque officialis Ecclesiæ debeat aliquid portare. Cap. XXII.

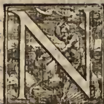
g REGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Releuationi iniustorum grauaminum nostrorum subditorum, præsertim pauperum, prouidere pietatis studiis cupientes, uniuersis, & singulis apost. sedis Legatis, ac uicariis, Gubernatoribus nostris, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum, etiam si sint Romanæ

Ecclesiæ Cardinales, ac thesaurariis, & rectoribus generalibus, necnon recto ribus, & mareschallis, ac potestatibus, capitaneis, depositariis, iudicibus, castellanis, & aliis quibuscunque officialibus nostris, & eiusdem Ecclesiæ quocunque nomine nuncupentur, præsentibus, & futuris in ciuitatibus Bononiæ, & Perusiæ, earúm que communitatibus, & districtibus: nec non Romandiolæ, Marchiæ, Anconæ, Ducatus Spoletini, patrimonii beati Petri in Thuscia, Campaniæ, Maritimæ, & Massæ Trebariæ prouinciis, & aliis ciuitatibus, terris, & locis dictæ Ecclesiæ immediate subiectis, quorum nomina haberi uolumus præsentibus pro expressis, tenore præsentium districtius inhibemus, ne frumētum, & alia blada, uinum, ligna, fœnum, paleas, aut res alias ad ipsorum, seu officialium familiarium, & hospitiorum suorum, uel aliorum quorumcunque usum spectantia, per ciues, & incolas dictorum ciuitatum, communitatum, districtuum, prouinciarum, terrarum, & locorum, seu per ipsorum ciuium, & incolarum nauigia, currus, aut animalia, gratis sine iusto, & integro naulo, & præmio statim soluēdo deferri faciant, seu compellant: nō obstantibus statutis, constitutionibus, mandatis, & consuetudinibus, contrariis quibuscunque. quæ per præsentes reuocamus, cassamus, & uiribus uacuamus. Nos enim omnia, & singula præcepta, damna, mulctas, condemnationes, & alias pœnas, siqua contra nostram huiusmodi inhibitionem sint, uel in posterum fuerint attentata, ex nunc decernimus irrita, & nullius penitus existere firmitatis. Et nihilominus omnes, & singuli, qui contra nostram prædictam inhibitionem, siue ex sua temeritate, siue ex alieno mandato uenire præsumpserint, cuiuscunq; dignitatis, status, ordinis, conditionis existant, etiam si pontificali, aut alia quauis fulgeant dignitate, præter dictæ Ecclesiæ Cardinales, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto: & duplum eius, quod pro prædictis soluere debuerint, illis, quos super præmissis grauauerint, restituere teneātur: nulla in hac parte remissione directe, uel indirecte facienda eis aliquatenus ualitura. Qua quidem sententia, cuius absolutionem sedi apostolicæ specialiter reseruamus, nullus possit absolui, nisi satisfactio, & duplū huiusmodi realiter fuerit primitus persoluta. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, & reseruationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attētare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum apud Pontem Sorgiæ Auinionensis diocesis decimo septimo cal. Iulii, Pontificatus nostri anno tertio.

Finis Libri Primi.

CONSTITVTIONVM MARCHIAE ANCONITANAE

Liber Secundus.

NOS Rodulphus Pius de Carpo Cardinalis, & Legatus, omnes cōstitutiones Primo Libro ab Egidio olim Episcopo Sabinensi Legato compilatas diligēter collocandas censuimus. Ipsis que ueteribus constitutionibus non nullas ab aliis iam additas, sed in diuersis locis dispersas, ut materia ipsa, & ratio postulabat, loco suo accommodauimus. Veriti quę ne, aut nihil, aut parum egisse uideremur, si quid, quod necessarium foret, intactum, seu neglectum, relinqueretur: complureis nostras addidimus, atque ad optatum finem perducere decreuimus. Secundo autem Libro non minorem adhibuimus curam: perspicientes enim constitutiones in eo positas ad bene, beatéque uiuendum, nō minus eleganteis, quàm necessarias, atque ad omnium ciuitatum salutem pertinentes negligenter esse collocatas, ut colligerentur, suís que locis ponerentur, curauimus. Ibidem nō nullas alias etiam necessarias a summis Pontificibus, & prouinciæ rectoribus editas, primis constitutionibus adiungere uisum operæprecium fuit. Quæ etiam negligenter dispensare, quum non nisi maximo labore inueniri possent, ut in seriem redigerentur, mandauimus. Siquas ob temporum uarietatem tam ex primis, quàm ex additis constitutionibus prouincialibus non conducere duximus, eas partim grauissimis, ac sapientissimis uiris approbantibus corrigi, partim abrogari optimis adducti rationibus iussimus. Quæ autem in Secundo continentur, ut prima fronte per seriem appareret, quàm maxime placuit.

De iuramento, & officio rectoris prouinciæ. Cap. Primum.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Prouida legum auctoritas, sacros etiam canones imitata, prouinciarum, & prouincialium utilitate, ac opportunitate pensatis salubriter statuit, ut cuique pesset prouinciæ præses unus: per quem ipsa gubernaretur utiliter: & per quem possent prouincialium desyderia explicari: concedens eis, qui regunt prouincias, potestatem gladii, merum, & mixtum imperium, causarum quarunlibet notionem: rectorésque prouin

ciarum, non sine causa, ampla potestate dotauit: quorum officium, & præclaram dignitatem tam dispositio iurium, quàm uoluntas, & tolerantia Romanorum Pontificum, & consuetudo laudabilis plurifariam honoribus, & potestatibus insigniuit. Quibus omnibus ratis manentibus, nisi quantum per sedem apostolicam in aliquibus casibus esset contrarium specialiter stabilitum, uel in futurum contigerit ordinari, & saluis constitutionibus insertis in præsenti uolumine, quibus per rectorem alicuius prouinciæ, & eius potestatē nolumus in aliquo derogari: quædam, quæ uniuscuiusque rectoris incumbunt officio, ne uideantur per taciturnitatem negligi, duximus specialiter designanda. Congruit nanque bono, & graui Præsidi solicitudinibus, & curis continuis, dare operam efficacem, ut pacatam, & quietam prouinciam teneat: ipsám que, & ipsius terras, & loca omnia gubernet, & manuteneat in uera fidelitate, & obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Romani Pontificis: ad cuius dominium ipsæ prouinciæ pertinent in spiritualibus, & temporalibus pleno iure: & diligenter aduertere, ac remediis opportunis occurrere, ne tyrannides inuadant, ne scintilla aliqua, seu scandalum rebellionis insurgat, & bona fide pro uiribus exterminare ab omnibus locis suæ iurisdictionis hæreticos ab Ecclesia damnatos: iura quoque, bona, & res Romanæ Ecclesiæ defensare, & occupata recuperare pro posse: ecclesias, uiduas, pupillos, pauperes, & miserabiles personas ab oppressionibus releuare: & eorum iura cum causarum breui expeditione fauorabiliter conseruare: & malis hominibus prouinciam, & loca suæ iurisdictionis purgare: iustitiam sine acceptione personarum omnibus ministrare, & facere ministrari: exactiones illicitas prohibere, eis que resistere: & scandala, & discordias remouere: atque pacem, & concordiam in suæ iurisdictionis homines seminare: & idem rector puras manus habeat, secundum quod iura requirunt: & uenalitate iustitiæ iniquis extorsionibus, exactionibus, & concussionibus prorsus abstineat: & omnia, & singula, quæ ad eius spectant officium, studeat bene, solicite, ac legaliter exercere: & ut prædicta pax, & quies (ut optamus) liberius habeatur, uolumus, & mandamus, quòd quoties contigerit reformari statum ciuitatum, terrarum, & locorum ipsius rectoris, regimini commissorum, possit, & debeat ipsorum, & ibi degentium statum per se, uel alium, aut alios reformare, ut publica utilitas, & honor Ecclesiæ, & status prouinciæ exegerit, & sibi uidebitur expedire. Insuper, quia non est uerisimile, quòd quis, præsertim cui tantum regimen creditur, fiat immemor salutis æternæ, sed quòd iuramento firmauerit, sit zelo religionis diuinæ, & sui honoris conseruandi tenex obseruator: statuimus, quòd quilibet rector cuiuscunque prouinciæ Romanæ Ecclesiæ publice, in primo parlamento quod fecerit, post ipsius ingressum in prouinciam sibi decretam præstare teneatur iusiurandum non improuide ordinatum à iure:

quo

quo iuramento contineatur expresse, quòd ipse rector communicator sit, & perpetuo erit catholicæ fidei, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, & nunquam aduersabitur: nec alium quantum possibilitatem habebit aduersari, permittet: & secundum puram conscientiam in officio, & administratione sibi commissis, dictæ Ecclesiæ, & summo Pontifici fidele seruitium præstaturum. Et quòd nullam penitus dedit, nec dabit occasionem consequendi dictum officium cum omni studio. fiscalia iura Romanæ Ecclesiæ in locis sibi commissis diligenter inspiciet, & defendet: & quòd pro posse hæreticos exterminabit de dictis locis Ecclesiæ: deuotos, ac fideles Ecclesiæ, & summi Pontificis paterne tractabit, & secūdum possibilitatem illæsos undique conseruabit: & quòd æquius utriqꝫ parti semper in publicis disciplinis existet: & nulli parti citra, quàm iustum est, se exhibebit, & inquiret uniuersa delicta, & omnem æquitatem seruabit, secundum quòd sibi uisum fuerit, atqꝫ iustum. & quòd puras manus ab omni uenalitate iustitiæ, & ab omni symonia, & illicitis extorsionibus conseruabit. & quòd officiales bonos, & legales, & idoneos, quanto melius poterit, & nouerit, assumet, & deputabit ad officia, ad quæ officiales distribuere debet: & si quem, uel si quos ex eis, post assumptionem eorum prauos, seu non idoneos cognouerit, amouebit, & loco amoti alium idoneum subrogabit. & quòd omnes, & singulas constitutiones insertas in præsenti uolumine fideliter obseruabit, & faciet à suis officialibus, & familiaribus, prout ad quenlibet ipsorum pertinet, inuiolabiliter obseruari.

De numero, & distinctione officialium curiæ rectoris generalis prouinciæ Marchiæ. Cap. II.

EGIDIVS Sabinensis Episcopus apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Quia solus rector exercitio, & executioni non sufficeret omnium ipsi officio incumbentium, oportet ipsum habere officiales, & ministros, per quos in talibus adiuuetur, & importabilibus laboribus sibi non congruis releuetur: circa quæ in pluribus antiquam consuetudinem imitantes, statuimus, quòd rector Marchiæ possit, & debeat pro suo officio commodius exercendo, deputare septem bonos, idoneos, & expertos iudices iurisperitos: unum Mareschallum bonum, discretum, & probum in armis, & uiginti quatuor bonos expertos, & legales notarios: quorum iudicum quatuor resideant in curia generali dicti rectoris, in loco, seu terra residentiæ ipsius curiæ: & sint, & uocentur iudices curiæ generalis rectoris Marchiæ præfatæ. Vnus uero eorum iudicum sit clericus, & saltem in canonico iure peritus, qui uocetur, & sit iudex super spiritualibus ad forum ecclesiasticum pertinētibus: alter uero dictorum iudicum uocetur, & sit iu-

dex causarum, appellationum deuolutarum ad curiam generalem rectoris prædicti: alius uero ex dictis iudicibus uocetur, & sit iudex causarum crimi nalium curiæ ante dictæ. Quartus uero ex dictis iudicibus uocetur, & sit iudex causarum ciuilium curiæ memoratæ. Reliqui uero tres iudices præsidatuum sint, & etiam nominentur. Vnus uidelicet Præsidatus Abbatiæ Farfensis, alter uero Præsidatus Camerinensis: reliquus uero Præsidatus sancti Laurētii in Campo, per ipsos Præsidatus separatim, & singulariter depu tati. Ex notariis uero duo uocentur, & sint notarii cameræ dicti rectoris, uel unus eorum duorum uocetur, & sit notarius cameræ dicti rectoris, & alter coadiutor, & substitutus notarii cameræ, prout ipsi rectori uidebitur, deputare. Tres alii ex dictis notariis deputētur, & sint ad officium spiritualium, & pertinentium ad forum ecclesiasticum, cum dicto iudice super spiritualibus, uel rectore super spiritualibus dictæ Marchiæ. tres iterum alii ex dictis notariis deputētur, & sint ad officium appellationum: & cum iudice earum appellationum prædicto. Quatuor etiam ex dictis notariis deputentur, & sint ad dictum officium causarum criminalium ad scribēdum. Tres uero alii ex dictis notariis deputentur, & sint ad scribendum in dicto officio causarum ciuilium, & cum dicto officiali causarum ciuilium. Ex reliquis uero nouem notariis tres ad scribēdum in quolibet prædictorum præsidatuum cum singulis ipsorum iudicum præsidatuum deputentur. Si autem in quocunque dictorum præsidatuum uiderit pauciores notarios suffi cere, possit rector prædictus quot expedientes uiderit, deputare. Quilibet uero dictorum quatuor iudicum curiæ generalis Marchiæ: & aduocatus fisci recipere, & habere debeat à camera Romanæ Ecclesiæ, & eius thesaurario in Marchia pro suo salario, seu stipendio centum ducatos auri pro quolibet an no sui officii pro rata singulis mensibus, quibus seruiuerit persoluendos: & ultra dictum salarium sex ducatos auri singulis dictorum mensium pro expensis: reliqui uero iudices præsidatuum habeant salarium consuetum. Mareschallus uero prædictus recipere, & habere debeat à dicta camera, & thesau rario singulis mensibus, quibus seruiuerit in suo officio duas postas mortuas pro se, & sua familia, & equo: & sex uiuas pro sex armigeris equitibus, quos bonos, & probos, & bene armatos: & cum bonis equis in suo officio continue debeat retinere ad stipendium consuetum solui stipendiariis Ecclesiæ, equitibus in dicta Marchia, seu secundum, quòd ipsis stipendiariis pro tempore persoluetur. Notarii uero prædicti, sicut nec consueuerunt, nullum à dicta camera recipere debeant salarium pro eorum mercede, sed solum à partibus, pro quibus, seu in quorum seruitium scripserint, recipere debeant pro eorum mercede, prout infra sub Rubrica De salariis, & mercede notariorum taxatum per ordinem continetur. Dicti uero iudices, & notarii nullatenus sint de dicta Marchia oriundi, uel incolæ, & habitatores

tatores continui, nisi rector cum aliquibus notariis scribentibus cum iudicibus suis in causis ciuilibus tantum propter eorum fidelitatem, & sufficientiam duxerit dispensandum: & sic in aliis prouinciis uolumus tenaciter obseruari. Insuper nullus ex dictis iudicibus, seu notariis possit permanere continuando idem officium ultra annum: nisi cum eorum aliquo, siue aliquibus pro eorum sufficiētia, & utilitate officii pro secundo anno tantum, & non pro maiori tempore dispensatum fuerit per rectorem. Dictus uero Marescallus non possit per rectorem aliquis deputari, qui rectori usque ad quartum gradum consanguinitatis, uel affinitatis attineat. Numerus uero iudicum, & notariorum curiarum, uel rectorum aliarum prouinciarum, & salaria ipsorum iudicum, & Marescialli eorū sint, sicut sunt hactenus consueta. Dum autem in prædicta secunda constitutione, in finalibus quasi uerbis expresse prohibitum fuerit, iudices, & notarios curiæ generalis, posse esse de oriundis, uel incolis, aut habitatoribus cōtinuis ipsius prouinciæ Marchiæ: nec citra dispensationem posse ultra annum in eorum officio permanere. NOS Rodulphus Pius Card. & Legatus prædictus inuenimus in quibusdam additionibus editis ab Ioanne Episcopo Albano Cardinali Andagunen. tunc temporis eiusdem prouinciæ Legato, fuisse illud idem iteratō prohibitum: & nedum, in iudicibus, & notariis, uerum etiam in ipsius prouinciæ Mareschallis, Quam uero constitutionem cum sua Rubrica hic apponi mandauimus, & est talis: Quòd iudices, & Mareschalli, non sint de Marchia. In primis renouantes ordinationem constitutionum antiquarum, statuimus, & ordinamus, quòd spiritualium, ciuilium, & criminalium causarum, ac appellationum iudices, necnon Mareschalli generalis prouinciæ Marchiæ de cætero nullatenus sint prouinciales: seruent que diligenter formam constitutionum prouinciæ. Quòd si cōtigerit à Romano Pontifice aliquem de prouincia in iudicem, uel Mareschallum huiusmodi deputari, Legatus, Gubernator, uel Locuntenens, cum ad exercēdum officium impetrata uenia Romani Pontificis, non prius admittere teneatur, quàm ipsum Romanum Pontificem consuluerit. Sanctissimus insuper dominus noster Paulus ad præsens Papa Tertius cognoscens huiusmodi prohibitionem multum eidem prouinciæ, & prouincialibus salubrem esse, & contra noxium plurimum, si & cancellarius ipsius rectoris pariter sit de Marchia, inter cætera in quodam suæ sanctitatis breui sub Data Romæ apud sanctum Petrum undecima Ianuarii, M D XXXVI. Pontificatus eiusdem anno Secundo: quo Mareschallum, & Cancellarium in memorata prouincia ex eadem esse posse expresse uetuit. Item, quòd Mareschallus, & Cancellarius non sint de ciuibus, & incolis, seu habitatoribus dictæ prouinciæ. Et nos Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus, consyderantes eandem ibi esse debere iuris dispositionem, ubi apparet eandem militare rationem,

quia officium auditorum rectoris pro tempore eiusdem prouinciæ non distat multum ab officiis iudicum ordinariorum: ideo extendentes præfatarum constitutionum depositiones, uolumus ipsas habere locum etiam in auditoribus, ut nec oriundi, incolæ, uel habitatores continui in dicta prouincia, possint esse auditores in ipsa generali curia. Inhibemus que de cætero iudices, auditores, mareschallos, & cancellarios posse quoquo pacto, causa, uel colore, ultra biennium exercere eorum officia. Quod tam præfatus Egidius in præmissa constitutione, quam etiam Sigismundus de Conzaga eo tempore prouinciæ Legatus, in alia sua constitutione expresse prohibuit, dum in rubro, & nigro ad unguem (ut supra) obseruari mandauit: uidelicet: Quod auditores, iudices, & mareschalli, non exerceant officia sua ultra biennium, cum ex longa conuersatione auditorum, iudicum, & mareschalli multæ cum prouincialibus per ipsos contrahantur familiaritates, & amicitiæ: & propterea eorum officia uilescant. Mandamus de cætero ipsorum aliquem ad dicta officia ultra biennium recipi, & admitti non debere, nec illa exercere posse. Et si aliquos ad longius tempus in dictis officiis deputari, & poni, seu aliâs confirmari contingat, rector prouinciæ eos non recipiat, nec admittat, nisi prius sanctissimum Dominum nostrum consuluerit: quia nos Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus, indubitato comperimus argumento, rationes prædictas efficaces, ueras que esse, & etiam quàm plurimas circa id concurrere, quas gratia breuitatis omittere destinamus.

De audientia danda per rectorem, & eius officiales. Cap. III.

INSVPER cum non ad sui, sed ad prouincialium commodum Præses in prouincia prædicta destinari sit solitus, quod in eo consistit potissime, dum ipsi prouinciales, secundum emergentiam casuum, & negociorum qualitatem eundem Præsidem facilius adire, consulere, atque alloqui possunt, Egidius Sabinensis Episcopus Legatus, & Vicarius præfatus innouando quandam ueterem constitutionem Bertrandi Episcopi Ebredinen. in hanc formam super audientia prædicti rectoris edidit constitutionem. Egidius Sabinensis Episcopus apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Bonæ memoriæ dominus Bertrandus Episcopus Sabinensis, dum erat Archiepiscopus Ebredinen. & reformator per sedem apostolicam deputatus, inter cæteras constitutiones, quandam edidit in hanc formam. Item cultum iustitiæ augeri, præsertim circa personas miserabiles, impotentes, & occasione delinquendi, & si non amore iustitiæ, saltem pœnæ timore, & maioris iudicis robore tollere cupientes, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quod rector saltem bis in septimana in aula sua, uel alio loco publico, pro iustitia reddenda sedere, & conquerētibus, præsertim de officialibus,

cialibus, & familiaribus suis publice debeat suam præsentiam exhibere, nisi forte arduis negociis impeditus, interdum uacare ad talium causarum audientiam non ualeret. Quam constitutionem tanquam utilem uolumus obseruari: adiicientes, quòd noster rector Ambasciatoribus terrarum, & aliis, præsertim prouincialibus, ad eum recursum habere uolentibus, pro opportunitatibus eorum expediendis, facilem, ut decet, in audiendo se præbeat, & curet ipsos absque mora, & dispendio, quanto potest celerius expedire: & singulis diebus Veneris iudicem maleficiorum suæ curiæ, & suos notarios maleficiorum ad se conuocet, & in unum simul conueniat, & eadem die diligenter inspiciat, & examinet omnes processus maleficiorum suæ curiæ: & eos, qui sunt in casu expeditionis per sententiam absolutoriam, uel condemnatoriam, prout iustum fuerit, absqs tarditate, & prorogatione temporis faciat expediri. Iudices uero rectoris prædicti continue, saltem diebus iuridicis, & horis congruis pro iure reddēdo quibuslibet, prout ad eorum spectat officium, publice sedeant, & petentibus sine difficultate iustitiam ministrent: & lites, quantum poterunt, faciant breuiores. Notarii autem cum suis iudicibus semper, quādo iudices ibi sederint, ad bancum iuris sedeant, atqs assistant cum actis, & scripturis opportunis, ut possint litigantium causæ, & negocia, ut conuenit, expediri, pœna iudicibus decem librarum denariorum pro qualibet uice: & notariis quinqs librarum denariorum pro quolibet, & qualibet uice, qua contra factum fuerit auferenda. Ioannes autem de Castelliono alius pro tempore Legatus uidens, quòd de superioribus audientiis ordinatum extiterat, fore saltem circa iudices declarādum, seu in melius reformandum, addidit & ipse de audientia, & horis stationum iudicum constitutionem, quam, uti bene editam, duximus non esse prætermittendam: immo hoc in loco addendam formaliter: & est talis. De audientia rectoris, & iudicum. Item constitutioni de audientia danda, & copia sui facienda per rectores, & suos officiales, quæ incipit: Bonæ memoriæ. ibi iudices uero rectoris, addēdo decernimus, ne propter diuersitatem horarum sessionis ad bancum, ad ius reddendum in certitudine iudices, procuratores, notarii, & alii apud tribunal ipsorum iudicum assistere uolentes, quoquomodo impediantur, quòd de cætero in loco audientiæ nostræ curiæ generalis omnibus, & singulis diebus, & horis iuridicis, in curia prædicta de foro, hora deputanda per ipsos iudices pro qualitate temporum, & mensium per unum campanarium deputandum, pulsetur campana communis loci, ita quòd sonus ipse uerisimiliter possit omnibus innotescere in dicta curia: iudices ipsi teneantur illico sedere, & ius reddere, quantum eis uisum fuerit opportunum: & procuratores ipsi, & notarii, & quicunque alii uolentes assistere: ita quòd pulsata campana, nemo expectetur ulterius: & procuratores dicto tempore in loco curiæ existentes, post dictam campanam pulsatam

habeantur pro legitime citatis, & contumacibus. Quod cum in desuetudinem quasi abierit, Benedictus Cardinalis Rauennaten. nuncupatus, dum & ipse legationis officio in eadem prouincia fungeretur, innouauit, & in pristinam reduxit consuetudinem, dum in suarum constitutionum primo capitulo sic rubricauit, & disposuit, uidelicet: Quòd auditores, & iudices teneantur terminos cōstitutionis Angelinæ obseruare: & quolibet die accedere ad bancum iuris. Item, quòd in causis ciuilibus, & mixtis seruentur termini constitutionis Angelinæ, cum additione constitutionis Andegauen. uel Albanen. & alterius constitutionis in quinto libro incipientis: Finem litibus imponere cupientes. & alterius constitutionis in additione Bononien. in quinto Libro Capitulo nono. & ne ex tenore dictarum constitutionum causæ fiāt immortales, statuimus, decernimus, & ordinamus, quòd auditores, & iudices nostræ curiæ, quolibet die iuridico teneantur, & debeant, uidelicet qui sunt in curia simul, & coniūctim sub pœna excommunicationis latæ sententiæ accedere ad tribunal: & pulsata campana bis, iudex iuxta consuetudinem, & stilum iam obseruatum, se ponere debeat, & sedere, & pronunciare illam diem currere, & protestari, si procuratores recusant ad tribunal accedere, illam diem currere, & per custodem Archiuii annotari facere pro die iuridica, & utili: & omnes dicti termini ad unguem obseruentur, prout obseruari mandamus sub excommunicationis pœna: etiam in causis pendentibus decernentes per præsentes ex nunc nullum, & inane, & nullius ualoris quicquid fieri contigerit contra formam dictæ nostræ constitutionis, nisi aliud per nos in aliqua causa pupillorum, uiduarum, & miserabilium personarum, uel alicuius forensis extra prouinciam fuerit decretum, statutum, & ordinatum: quibuscunque commissionibus per nos factis, & faciendis, etiam illis, in quibus dictis constitutionibus foret expresse derogatum, non obstantibus. NOS Rodulphus Pius de Carpo Cardinalis, & Legatus, diligenter perspicientes aliorum Rectorum constitutiones, tempore, quo fuerāt sancitæ, nedum utiles, & necessarias, uerum etiam sanctissimas existimari, nunc uero propter temporum uarietatem, nimiám que uiuendi licentiam, aliquid in eis esse, quod iure desyderari possit, propterea, cum quæ de nouo emergunt, nouo indigeant auxilio, nouam hanc constitutionem edidimus, ut ordo postulantium penitus obseruetur, & omnium desyderia publice exponantur: ac fœminæ, pupilli, humiles, aut rustici, qui procuratorum, patronorúm ue ex aduerso contendentium, auctoritatem, potentiám que reformidantes cedere solent, ne ab ipso tribunali infracto animo, iuribus posthabitis, ac causa penitus deserta recedāt, sed libere agere audeant, suí que animi sentētiam tutissime expromant, decernimus ut primum extra prouinciam, si quispiam adesset orator: deinde prouincialium (pro locorum dignitate) oratores audiantur, eorúm que negociis

ciis terminatis, uiduæ, pupilli, humiles, ac rustici, cæteri que omnes, qui patronos, uel procuratores non haberent: si uero habuerint, suo tempore pro eis aduocati, & procuratores postulabunt & causas commodius agitare, & in eisdem in iudicio liberius uersari poterunt. Post hos patroni seriatim procedendo à primo usque ad ultimum, ueluti collegiatorum ordo expostulat, præcedant. Post autem prædictos aduocatos (nisi forsan causa ab aduocato proposita procuratoris exigat) procurator utique cum eo interuenire possit, etiam quòd alii sint aduocati, qui per seriem postulare contendant, procuratores à primo usque ad nouissimum incipiant. Studeant tamen aduocati, & procuratores, ut quos in causis contradictores, & aduersarios habere sciunt, in causis, quas proponere intendunt, alta uoce requirant, siquid opponere, aut contradicere uoluerint: demúm que sine iurgiosa contentione discutiant. dúm qз in audiendis publice postulantium uotis præoccupantur, non susurrent, ne ue spatientur, sed in aliquo auditorii remotiori loco seruato ordine se collocent, & cum silentio audiãt: & statim post thesaurarium ipsi auditores, & iudices assistant, postmodum ciuitatum oratores, deinde aduocati, successiue procuratores, & demũ cæteri admittantur: curent quoqз ut quod ab ipsis propositum, atqз postulatum fuerit, unico fere contextu, ac breuiore sermone expediant, ne uerborum inutilium multiloquio, aliorum causæ protrahantur, in loco iuris reddendo corã ipsis iudicibus, & auditoribus pro tribunali sedẽtibus, senior in collegii ordine proponat, & hmõi nostræ constitutionis transgressores arbitrio nostro plectantur. Edidit ẽt Sygismundus Gonzaga Card. Mant. const. aliam super accessu, & sessionibus notariorũ ad tribunal, quam inferius suo loco recensendam censuimus.

De uita, & honestate, & habitatione rectoris, & suorum officialium. Cap. IIII.

MIRIFICO quodam, ac diuino quodammodo afflatus spiritu ad ulteriora procedẽdo, præfatus Egidius Sabinensis Episcopus prorupit in editionem cuiusdam Angelinæ quartæ constitutionis: quam rectores prouinciarum semper præ oculis habere deberent, & in mente pariter, & in corde gerere, dum dixit: Egidius Sabinensis Episcopus apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ uicarius. quia, ut iura testantur, quibus plura committuntur, plura honestatis, & ponderositatis exiguntur ab eis: Statuimus, & ordinamus, quòd rector, qui tam arduum gerit officium, & sui officiales, & familiares, prout eorum statui conuenit, uiuant sub decore congruæ honestatis, ab illicitis gestibus, minis, concussionibus, & extorsionibus, abstinendo: & præfati officiales ultra eorum salaria debita, & per constitutiones insertas in hoc uolumine, ordinata recipere non præsumant: nec quocunqз uelamine, uel colore prohibita eis per cõstitutiones hmõi recipere

audeant quoquomodo: & quia (ut iura dicunt) esculenta, & poculenta offuscant corda iudicum, ipsa eisdē officialibus dicti rectoris, & eorū familiaribus recipere per se, uel alium, atque per quoscunq; dari eisdem penitus prohibemus: idem quoq; rector, ac sui officiales, & eorum familiares nō cogant per se, aut alios aliquam personā uendere sibi granum, uinum, uictualia cætera; nec res alias, sed solū emant, quod eis expedit, aut emere, seu habere uolunt à uolentibus sponte uendere pro iusto precio (sicut alii cōiter emunt) per eos uenditoribus ante receptionē rerum effectualiter persoluto: nisi reperirentur pro exercitio eorū officii in loco, ubi propter malitiā, uel ineptitudinē habitantiū uictualia, hospitia, lecti, & necessaria eis nō inuenirētur uenalia: tunc enim possint cū modestia, & honestate cogere habētes talia ad uendendum, uel præstandum, iusto tamē precio (ut prædicitur) persoluto. Rector quoq; suos officiales, & familiā honeste uiuere, & habitare compellat: nec sinat eos cum dissolutione uagari: uel ipsos in turpes lasciuias, & iniuriosas contumelias prosilire: nec aliquis, qui nō sit uere familiaris rectoris, uel suorum iudicum, & officialiū, & secum continue nō habitauerit, sub ficto colore nomē hmōi familiaritatis assumat, ne sub fauore talis dicti nominis concussiones, aut alia illicita subditis perterritis committātur: & familiares eorum nō sint de prouincia oriundi, nec incolæ, & habitatores continui: nō enim uidetur honestum esse, quòd aliqui sub ptextu familiaritatis hmōi conuersationem acquirant, uel gratias: aut eorū comprouinciales opprimant quoquomodo. Statuimus ēt, quòd rector non possit, nec debeat alicui suo familiari tunc, uel qui ante suus familiaris fuerit, infra annum concedere aliquam potestariam, uel officiū uicariatus, uel alterius uocabuli in aliqua terra, uel loco, ubi per rectorē, uel ecclesiam potestas, uel officialis talis ordinarii deberet. Nec etiam talis familiaris possit per aliquē ad aliquod officium eligi in aliqua terra de prædictis, uel aliis, ne forsan illis illicita committentibus, & subditis reclamare nō audētibus, eorum defectus transeat impuniti: & subditi contra iustitiam reperiētur oppressi: quæ prohibitio in castellanis, & custodibus roccharum, & fortelitiorum non uendicet sibi locum: sed ad tales custodes rector possit familiares, & alios fidos, ut expediens uiderit, deputare. prædicta quoq; prohibitio rectori, & eius officialibus, & familiaribus esse pari ratione & modo thesaurario cuiuscunque prouinciæ, & officialibus, & familiaribus uolumus, etiam ratam esse, & firmiter obseruari constitutionem editam per bonæ memoriæ Bertrandum Episcopum Sabinen. dum erat Archiepiscopus Ebredinen. & reformator: qua decreuit, quòd nullus de prouincia originem trahens, seu larem, aut domicilium ibi fouens, uestes, seu robas, rectoris, uel thesaurarii audeat accipere: nec rector, siue thesaurarius cum precio, uel sine precio sibi dare: alias tam dantes, quàm accipientes, ultra pœnam excōmunicationis, pœnam centum florenorum auri incurrere uoluit

ipso

ipso facto: & dictæ prohibitiones, receptiones, in familiares originalium, & incolarum prouinciæ locum nõ habeant in capellanum siquem rector reti nere uoluerit, nec in uilibus personis, quæ ad uilia ministeria detinẽti r; sicut sunt mulaterii, asinarii, fornarii, ferentes ligna pro igne, & coqui, regatii, & alii similes, ad quos se prohibitiones hmõi non extẽdant. Rector etiam pro suo honore, & habiliore modo sui officii possit secum in aula sua, seu habita tione tenere iudicem suæ curiæ ad maleficia deputatum, & iudicẽ ad causas ciuiles, uel alterum ipsorum, sicut sibi uidebitur, expedire: & pro expẽsis iu dicis, quẽ sic secum tenebit, & unius famuli, & unius regatii recipiat rector ipse à camera sex ducatos auri quolibet mense, qui (ut supra dictum est) in alia constitutione pro expensis hmõi debeantur: & quãdo aliquem ex dictis duobus iudicibus, uel ipsos ambos dictus rector, ut prædicitur, secũ retinue rit, teneat cum quocunq; ipsorum iudicum notarios ipsi iudici ad suum of ficium deputatos: & eisdẽ uictum exhibeat cibi, & potus, pro quibus rector habeat à dictis notariis quartam partẽ salariorum scripturarum suarum: Alii uero iudices curiæ rectoris, & ẽt prædicti duo, quando nõ habitant cum re ctore, habitent in honestis locis, & patentibus, & causantibus: sui cepiam fa ciant, ut decet: & quilibet iudex secum teneat in eadẽ domo, & habitatione notarios omnes ad suum officium deputatos: & ipsi notarii cum suo iudice ibi debeant continue habitare, & uiuere ipsorum expensis, prout de uita, & uictu inter eos, & suum iudicem cõcorditer fuerit ordinatum, uolumus, & etiam mandamus, sicut in constitutionibus ueteribus continetur, quòd nul lus dictorum notariorum præsumat ludere ad taxillos, uel aleas, aut aliquem alium ludum prohibitum, siue baratarias, in quo pecunia, uel res aliqua per di possit, & qui contrafecerit, in libris 5. denariorum pro qualibet uice pu niatur. Insuper cum officiales stipendiis sibi assignatis, & per eos acceptatis, debeant esse contenti: rectorẽm q; & eius officiales, & domesticos remunera tionis gratiam doceat honestate præuia expectare, statuimus, quòd nulla per sona præsumat muneribus, promissionibus, uel aliter uerbis, aut factis cor rumpere aliquem iudicem, notarium, aduocatum fisci: uel quẽcunq; alium officialem, uel familiarẽ, seu domesticũ aliquem eorum ad aliquod officium generale, speciale, siue ad aliquam executionẽ, uel prosecutionem alicuius ne gocii, siue causæ quolibet deputatum: sed nec ipsi officiales, uel familiares, si ue domestici aliquid recipere à quocunq; suæ, uel sui dominii iurisdictioni subiecto. qui contrafecerit, officio ipso sit ipso iure priuatus: & insuper pro quantitate, uel re data, uel recepta contra dictam formam, quæ non excedat ualorem 20. solidorum denariorum in decem librarum denariorum uice qualibet puniatur: & si fuerit ualoris à 20. solidis supra, pro qualibet libra ualoris illius rei in decem librarum denariorum puniatur. Item sequentes constitutionem aliam domini Bertrandi præfati, uolumus quòd notarii ca-

meræ rectoris, & thesaurarii, seu curiæ generalis rectoris, officiũ syndicatus, & procurationis, uel alterius promotionis negociorum in se publice, uel occulte assumere non attentent: nec intercessores pro uniuersitatibus, uel singularibus personis existant: alioqui ultra pœnam excõmunicationis, quam ipso facto incurrũt, officio notariatus publice sint priuati: & deinceps ad aliquod officium in terris Ecclesiæ ullo tempore assumi non possint. Gabriel Senen. tituli sancti Clementis presbyter Card. & Legatus dictæ prouinciæ prænarratam Sabinen. imitatus constitutionem, ẽt ipse in additionibus suis posuit super præmissis legem, dum in suarum additionum Cap. xiiii, infra scripto modo addidit: Quòd rector nõ recipiat aliquod salarium à communitate occasione alicuius officii, uel potestariæ. Item attendentes quendam abusum &c. statuimus, quòd nullus rector alicuius prouinciæ Ro. ecclesiæ infra legationẽ nostram audeat, seu percipiat salarium aliquod ab aliqua ciuitate, terra, seu castro, ratione alicuius potestariæ quouis modo: & quòd communantia, & homines dictarum ciuitatum, seu castrorum nõ teneantur soluere salariũ aliquod ratione officii potestariæ, nisi illi personæ duntaxat, quæ personaliter exercuerit, seu exercebit officium potestariæ in ciuitate, castro, seu terra, de quibus petitur salarium. Ioannes quoq; de Castelliono Card. & Episcopus Papien. adhærendo sancitis per præfatos dignissimos Legatos, posuit ẽt ipse nouam constitutionem in primo capite, De uita, & honestate rectoris, in rubrica, & in nigro hoc modo. In primis constitutioni Egidii sub rubrica, De uita, honestate, & habitatiõe rectoris, & suorum officialium in secundo libro constitutionum, quæ incipit: Quia (ut iura testantur) addidimus, quòd unicuiq; auctoritate præsentis constitutionis, & additionis impune, & libere liceat, & permissum sit coram nobis, & in posterũ successoribus deferre, & nominare oẽs, & singulos nostros familiares, officiales, & alios in nostra curia residẽtes, contra honestatem uerbo, aut facto eam uitam ducentes, ita quód de opportuno remedio aduersus tales prouidere ualeamus, cuius nomẽ secretum, & occultum tenebitur. Sixtus quoq; iiii. Pontifex Maximus in quadam eius bulla, sub data Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dom. M CCCC LXXVIII. tertio cal. Iunii, Pont. eiusdem anno septimo, parum ante medium suarum (ut supra) litterarum eandem Sabinen. constitutionẽ citando addidit, secundum infra scriptum tenorẽ, uidelicet: Et dictæ constitutioni ii. libri sub rubrica iiii, De uita, & honestate, ac habitatione rectoris, & suorum officialiũ, dum prohibet familiares rectorum, & gubernatorum familiaritate durante, & ea finita, infra annum ad aliquod officium assumi eadem auctoritate adiicimus, quòd legati, rectores, & gubernatores præfati ab his, qui pro tempore electi, assumpti, uel deputati fuerint ad aliqua officia, aut aliis pro eis, etiam sponte soluentibus, & offerentibus directe, uel indirecte, electiones eorum officii procurando,

rando,

rando, uel etiam confirmationes malitiose differendo, seu illas confirmando, nihil ultra recipiant, aut recipi permittant, quàm per constitutiones sit permissum: nullám que super participatione de ipsorum officiorum salario, & emolumento pactionem ineant, aut iniri permittant per quoscunque, presertim domesticos, familiares suos, sub eadem excommunicationis sententia (ut praefertur) incurrẽda, Paulus secundus Pontifex Maximus hoc idem uetuit, quod in Sabinen. cõstitutione, & ante dictis aliis apparet, dum in quadam bulla suae sanctitatis, sub data Romae apud sanctum Marcum, anno incarnationis dominicae M CCCC LXVI. quinto decimo calendas Aprilis: & eius Pontificatus anno secũdo, inter caetera dixit parum post initium: Volentes igitur talibus abusibus prouidere, & per officiales, & ministros, apostolicae sedis omnem integritatem, munditiám que seruari, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quisquam deinceps rectorum, aut gubernatorum, & quoruncunque officialium Romanae Ecclesiae, uel etiam Legatorum de latere ad regimen, & gubernationem prouinciarum, ciuitatum, ac terrarum Romanae Ecclesiae deputatorum, uel deputandorum, à prouinciis, ciuitatibus, terris, quibus praesunt, uel officia exercent, nec à singularibus suae legatiõis regimini, uel gubernationi suppositis, aliquod genus muneris, nec aurum, nec argẽtum, aut uestem, aut equum, aut aliquod cuiuslibet speciei munus accipiat, praeter esculenta, & poculenta, quae breui tempore consumi possunt: quod tempus ad biduum moderamur. alioqui tam dantes, quàm accipientes, etiam si pontificali praefulgeant dignitate, dummodo non sint sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, qui in sacro collegio coram nobis sponte sua obtulerunt, & promiserunt non recepturos se huiusmodi munera, ipso facto sentẽtiam excommunicationis incurrant: à qua absolui non possint, nisi à Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti. Et insuper omne id, quod acceperint, & aliud tantundem restituere teneantur. Quas constitutiones sic (ut praemittitur) registratas multum commẽdauimus: & tanquam iuri, & rationi consonas, N O S Rodulphus Pius Card. & Legatus ante dictus obseruari mandauimus.

De officio quatuor iudicum curiae generalis. Cap. V.

CUM iudices ordinarii curiae generalis secũdam post rectorem in dicta prouincia Marchiae teneant potestatem, continuato quasi ordine Egidius Episcopus Sabinen. praefatus praeinserto Cap. Quarto quintam addidit constitutionem, officium quatuor iudicum curiae generalis prouinciae praedictae continentem sub infra scriptis formalibus uerbis.

EGIDIUS Sabinẽ. Episcopus apostolicae sedis Legatus, & domini nostri Papae uicarius: Iudicum curiae generalis officia iurisdictionis morem

solitum, & consuetudines ueteres in hac parte sequentes, sic duximus distin guenda. Iudex super spiritualibus cognoscat de omnibus causis spiritualibus, & de omnibus causis pertinentibus ad forum ecclesiasticum, & de omnibus appellationibus interpositis, & interponendis ad eum, seu rectorem, seu auditorem super spiritualibus dictæ prouinciæ ab ipsis abbatibus, plebanis, & quibuscunque prælatis, rectoribus, & clericis quoruncunque locorum regimini Marchiæ commissorum, & de omnibus aliis, quæ infra in constitutionibus Tertii Libri huius uoluminis continentur. Iudex causarum criminalium cognoscat de omnibus primis causis criminalibus meris, & mixtis, tam meri, quàm mixti imperii per accusationes, denunciationes, inquisitiones ad eum delatas: & in his cognoscendis, & terminandis, secundum constitutiões insertas in hoc uolumine, & maxime in Quarto Libro, plenã habeat potestatem. Iudex causarum ciuilium cognoscat de omnibus primis causis ciuilibus, quæ ad rectorem Marchiæ, siue ipsius iudicis audientiam, siue curiam deuoluuntur: & in his omnibus cognoscendis, & terminandis, secundum constitutiones huius uoluminis, & maxime locatas in Quinto Libro, plenam intelligatur iurisdictionẽ habere. Iudex uero appellationum Marchiæ habeat potestatem, & iurisdictionem cognoscendi, & terminandi causas omnes appellationum, & nullitatum, quæ interponuntur ad ipsum, uel rectorem Marchiæ super temporalibus à iudice maleficiorum, & iudice ciuilium prædictis, & à iudicibus præsidalibus, & comitatus quondam Vrbini, & comitatus quondam Fani, & rectore, & officialibus Massæ Trabariæ, & omnibus potestatibus, iudicibus, & officialibus quoruncunque locorum regimini rectoris prouinciæ commissorum: & in omnibus, & de omnibus, quæ, & prout in constitutionibus huius uoluminis, & maxime positis in Sexto Libro, plenius continentur. Constitutionem autem bonæ memoriæ domini Bertrandi tunc Ebredinen. Archiepiscopi, & reformatoris prouinciarum, obseruari uolumus, quam utiliter edidit in hac forma:
Item cum indecens sit promiscuis actionibus rerum turbari officia, præsertim iudicum, quibus est honor debitus deferendus: quod tamen esse contingit, cum alii creditum, siue commissum officium alterius subreptitia impetratione, uel importunitate precum exercet, N O S uolentes, quòd quilibet iudicum maioris curiæ, sic onus suum portare debeat, & commissum sibi officium studeat exercere: quòd se alteri officio nõ immisceat, nec se de eo sine causa rationabili intromittat, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd causæ ciuiles, seu criminales cuiuscunqꝫ conditionis existant, quæ ad cognitionem, examinationem, & decisionem quorumuis iudicum curiæ, secundum modum suum, & iurisdictionem eisdem à rectore commissam, de sui natura debebunt, & poterunt pertinere, per rectorem prouinciæ alteri iudici, uel personæ nullatenus committantur, nisi forte iudex

ille,

ille, ad quem causæ cognitio pertineret, partibus, aut alteri earum esset suspectus, aut de causa propter impedimentum infirmitatis, aut absentiæ, aut aliud, propter quod intromittere se non posset, seu commissio per rectorem alii fienda de partium procederet uoluntate. Item attendentes, quòd neque rationi consonat, neque iuri, quòd iudex, ad quem à partibus pro recipienda iustitia debet accedi, conuerso ordine ad partes, præsertim quæ propter commissa maleficia se reddunt indignas, ueniat & propter hoc à loco, ubi maior curia teneretur multorum, quorum causæ ibidem aguntur in præiudicium, & impedimentum iustitiæ, absentando: eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd quandocunque contigerit aliquem, seu aliquos, cuiuscunque status, aut conditionis existant, deferri, accusari, seu denuntiari, uel contra eos ex officio procedi, de quouis crimine publico, uel priuato, ad examinationem, & iurisdictionem rectoris prouinciæ, seu iudicum ipsorum quomodolibet pertinenti, iudices maioris curiæ, seu præsidatuum, ad locum delicti, seu ad personas, quæ de delictis culpabiles nullatenus, nisi ex magna, & euidenti causa, rectoris arbitrio, & cum thesaurarii, & iudicum suorum consilio decernēda ualeant, seu debeant proficisci. Sed si super commissis delictis aliqua generalis, uel specialis summaria, uel alia, prout rectori, seu iudici uidebitur, informatio fuerit facienda, unus, seu duo notarii idonei, & fideles ad informationem recipiendas, huiusmodi, & pro describendis delatorum bonis, & aliis, quæ occurrerent per rectorē, seu iudicem transmittantur: & qui criminosi, seu culpabiles asserūtur de criminibus, de quibus ciuitates, uel loca iurisdictionem non haberent, pro subeunda iustitia ad maiorē curiam ueniant: & per potestates, rectores, & regimina terrarum ad ipsam maiorem curiam, & iudices sub fida custodia transmittantur. Si uero potestates, rectores, & regimina terrarū, ubi malefactores, seu delati lati tarent, seu morarentur continuo, etiam illo tempore, in quo ipsi officiales per prædictos rectores, uel iudices existerent requisiti non curarent, uel iniuste differrent delatas huiusmodi ad præfatam curiam maiorem sub fida custodia remittere, & personaliter exhibere, ex tunc ipso facto potestas, rector, & regimina, sententiam excommunicationis incurrant: & terra, ubi delati huiusmodi fuerint requisiti, ecclesiastico sit supposita interdicto: & nihilominus incurrat pœnam mille florenorum auri cameræ Romanæ Ecclesiæ applicandam. Insuper, quia contingit interdum necessitas infirmitatis, uel absentiæ, uel alterius iusti impedimenti, propter quod quicunque dictorum iudicum suo officio præsentialiter in loco curiæ seruire non posset, statuimus, quòd tūc alter ex eis, uel aduocatus fisci possit tenere locum absentis à loco curiæ (ut prædicitur) impediti, quem ipse principalis iudex, cuius locus tenendus est, uel rector ad id duxerit deputandum. & ad plenam probationem huiusmodi locuntenentis depositionis sufficiat, si notarius acto-

rum, siue causæ in quocunque actu, qui per eum fieret in sua scriptura, uocet, seu appellet eum Locuntenentem, etiam si aliter de commissione huiusmodi non constaret, & auctoritate, & uigore præsentis constitutionis censeatur iurisdictio attributa. Volumus tamen, quòd si absentia, uel impedimentum huiusmodi fuerit, in iudicem maleficiorum minus triginta diebus, eius Locuntenens non possit interim sentētiam absolutoriam ferre de crimine, nec testes in causa criminis publicare: & prædicta locum habeant, etiam in iudicibus aliorum rectorum dictarum prouinciarum, iuxta officium per rectorem eorum cuilibet attributum. Quam constitutionem cognoscentes NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus esse aliqua suppletione indigentē, maxime secundum præsentia tempora, in hunc modum suppleri, & declarari mandauimus pro eo, quia in finalibus quasi uerbis eius, & in uersiculo, Insuper quia contingit: dum dicitur, quòd propter aliquas necessitates (ut in ipso uersiculo) contingat aliquem ex præfatis iudicibus se absentare: unus, uel saltē aduocatus fisci teneat locum alterius. perspicientes locuntenentiam prædictam posse esse perniciosam, & periculosam in ipsarum causarum, præsertim criminalium, decisione: dicimus, & declaramus, quia ipsi iudices, præsertim iudex criminalium, per examen, & processum talem potuissent habere ipsarum causarum ueritatem, & merita, & meritorum cognitionem: quod alii Locuntenentes, uel subrogati prædicti habere non possint: & propterea interdum absoluendi condemnarentur. & è contra: quòd nullatenus de cætero in decisionibus causarum tam ciuilium, quàm criminalium præfati Locuntenentes, seu subrogandi iudices, iuxta præinserti Egidii constitutiones, non possint quoquomodo se intromittere; & easdem causas tam ciuiles, quàm criminales per sentētiam terminare. Reseruamus tamen rectori prouinciæ præfato arbitrium, si in aliquibus casibus, super quibus ipsius conscietiam oneramus, uiderit, & absque dubio cognouerit, quòd subrogatus, uel Locuntenens alterius supra iudicis sit apprime informatus, possit præfatæ nostræ declarationi dispensare, & causam cognoscendam, & decidēdam, prout sibi uidebitur, demandare: & cum in præcedenti quadā constitutione comparauimus fere ipsos auditores rectoris iudicibus ordinariis, & ipsorū quasi officia exæquauimus. Et quia etiam ipsos auditores ex aliqua legitima causa impediri possunt, quominus tribunali, & causis agitandis, & expediendis intersint, præfatam Egidii constitutionem cum præmissa nostra suppletione extendimus, & locum habere uolumus in omnibus, & per omnia in ipsis auditoribus rectoris pro tempore, & ipsorum negociis, & causis ipsis demandatis: & tanto magis ad id statuendum circa auditores inducti fuimus, quanto cognouimus cōcernere prouincialium utilitatē, dum releuantur à solutionibus sigillorum, ac ēt rogituum notariorum: per quorū media fieri solent commissiones, & multiplicatæ recommissiones causarū, prout casus eueniunt.

De

CONTINVATO demum ordine procedendo, Egidius Episcopus Sabinensis prædictus de officio iudicum præsidatuum condidit constitutionem: quia cum & ipsi præsidatuum iudices quàm plures sub eorum regiminibus terras haberent, & loca quàm plura, & consequenter universitates causarum, & ordinariam haberent cognitionem, & iurisdictionem, uerum non tanta, quanta iudices ordinarii fungebantur dignitate, & potestate, merito tertio loco post ipsum rectorem, & iudices ordinarios dictæ curiæ generalis posuit ipsos præsidatuum iudices, & de ipsorum officio tractare incœpit, dum dixit: EGIDIVS Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ uicarius, pro commoditate prouincialium, ut facilius consequantur iustitiam, & eam possint à pluribus inuenire, ab antiquo extitit ordinatum: & ab inde continue consuetum officium iudicum præsidatuum Marchiæ, ad quorum in suis præsidatibus officium, & iurisdictionem pertinet cognoscere, & terminare ciuiles, & criminales primas causas procedendo, & sententiando secundum formam constitutionum, sicut iudices curiæ dictæ Marchiæ generales. Verum quia decens, & iuri consonum est, quòd maiores causæ, & arduæ ad maiorem curiam deferantur, & etiam litigantium exposcit utilitas, quòd arduæ causæ, & graues uentilentur in auditorio, in quo inuenitur copia peritorum, statuimus, quòd causæ dominii, seu iurisdictiones castrorum, & causæ contentionis territorii inter ciuitates, uel castra, & causæ uassallagiorum, & somagiorum, & causæ iurisdictionum, uel priuilegiorũ, quæ prætenderent contra Ecclesiam, uel Apostolicam Sedem, uel curiam rectoris, & suorum officialium, & causæ bonorum cameræ confiscatorum, & prætendentium ius in eis: & causæ inter fiscum, & priuatos, seu communitates non per ipsos præsidatuum iudices, sed per rectorem Marchiæ, uel suos iudices generales, ad quos pertinent, cognoscantur, & etiam terminentur.

De casibus atrocibus, & capitalibus non cognoscendis absque licentia rectoris. Cap. VII.

BERTRANDVS Episcopus Sabinensis dum erat Archiepiscopus Ebredinen. & reformator in suis constitutionibus. Item eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd iudices præsidatuũ de criminibus atrocibus, & capitalibus ad eorum examen deductis, uel in posterum deducendis, possint cognoscere, & plene examinare usque ad diffinitiuam sententiam exclusiue. Sententiare autem absoluendo, uel condemnando nullatenus ualeant, nisi rectore primitus requisito: qui rector iuxta suum be-

neplacitum, causam huiusmodi criminalem ad se, seu ad maiorem curiam reuocabit, uel iudici prædicto præsidatus remittet, & dimittet sententialiter terminandam. Alias autem causas præfati iudices indistincte audiant, & decidant, & debite exequantur.

De compositionibus per iudices præsidatuum non faciendis absque licentia rectoris. Cap. VIII.

IDEM Bertrandus reformator. Item eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd iudices præsidatuum prædictorum super delictis ad eorum examen deductis nullam transactionem, seu compositionem possint facere, uel recipere, uel pecuniam delicto debitam remittere, rectore, & thesaurario inconsultis. Sed cum transactio, & compositio, uel remissio eis uidebitur facienda, & in aliis pœnis, & delictis, in quibus per nostras constitutiones nõ est certa limitata pœna, prædictis rectori, & thesaurario cum plena instructione negocii conscientiam facere teneantur.

De appellationibus cognoscendis per iudices præsidatuum. Cap. IX.

NEAPOLEO tituli Sancti Adriani diaconus Cardinalis Rector Marchiæ. Quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur: & cum in locis causæ graues, & arduæ sint tractandæ, ubi copia iurisperitorum existat, hoc perpetuo prohibemus edicto, quòd nullus particularis iudex per rectorem in aliquo præsidatu constitutus, prouinciæ supra dictæ audeat, uel præsumat de aliqua causa appellationis cognoscere, interposita ab aliqua sententia processu ciuili, uel criminali excedenti summam uiginti quinque librarum denariorum Rauennatuum, siue eius æstimationem, uel de aliquo grauamine, cuius interesse uideatur excedere dictam summam: sed de ipsis causis, siue processibus, de quibus fuerit appellatum, quæ prædictam summam, siue summæ æstimationem excederet, ad rectorem, & suum iudicem appellationum, seu ipsorum alterum recurratur. & nihilominus etiã in minimis causis, quæ nec dictam summam excedunt, possit dictus iudex appellationum cognoscere, & iurisdictionem habeat in eisdem, & ad eum, & suam curiam possit libere appellari, prout placuerit, & uidebitur expedire, & processus factus coram iudice præsidatus contra formam præsentis constitutionis nullius firmitatis existat. Adiicimus constitutioni prædictæ, quòd ubi infra summam uiginti quinque librarum denariorum, talis iurisdictio coarctatur usq; ad quadraginta libras denariorum: causam duximus extendendam. Suprà scriptas proximas quatuor constitutiones de officio iudicum

cum præsidatuum, de casibus atrocioribus, & capitalibus non cognoscendis absque licentia rectoris, de compositionibus per iudices præsidatuum non faciendis absque licentia rectoris, & de appellationibus cognoscendis per iudices præsidatuum cum tota ipsarum materia. NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus à paritate rationis arguentes, extendimus, locúm que sibi uendicare uolumus in Gubernatoribus, Locuntenentibus, & commissariis, omnibus, & singulis, qui quomodolibet per rectorem prouinciæ Marchiæ pro tempore fuerint deputati, siue in ciuitatibus, siue in aliis terris, castris, & locis quibuslibet ipsius prouinciæ, & præsertim in Gubernatoribus, seu Locatenentibus castrorum, uillarum, & locorum comitatus quondam Firmi, & comitatus quondam Asculi, redactis in præsentiarum auctoritate sanctæ sedis apostolicæ, sub immediato regimine ipsius sanctæ sedis apostolicæ, & curiæ generalis rectoris prouinciæ Marchiæ. Et quia iam in parum præcedenti Sabinen. constitutione sub rubrica, De officio quatuor iudicũ curiæ generalis, illud, quod ibi disponitur de iudicibus præsidalibus, fuit etiam extensum per ipsum Egidium Episcopum Sabinen. ad loca comitatus quondam Vrbini, & comitatus quondam Fani.

De officio Mareschalli. Cap. X.

POSVIT successiue Egidius Episcopus Sabinensis, Legatus, & Vicarius ante dictus constitutionem cum sua rubrica, De officio Mareschalli: cui constitutioni quædam pernecessaria adiicere uolentes, cum secundum uarietatem temporum, statuta quoque uariantur humana. In primis ipsam Sabinen. primæuam constitutionem mandauimus in hoc opere registrari, ut ea cognita, cognoscatur etiam quid per nos desuper declaratum, aut additum fuerit: & sic incipit: EGIDIVS Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Mareschalli est decens, & expediens officium declarare: & quid ad eius curiam spectet, præsenti constitutione monstrare. Tenetur itaque Mareschallus executiones sententiarum condemnationum latarum super criminalibus ad pœnas criminales, personales, uel reales facere per se, uel alium, prout expediens fuerit, ad requisitionem, seu mandatum rectoris, seu iudicis condemn. uel sui successoris in officio: aut etiam ad requisitionem thesaurarii de condemnatis cameræ per sentẽtias apud ipsum thesaurarium existentes: & exbannitos, condemnatos, & malefactores prosequi, & persequi, & capere, & capi facere, iuxta posse ad requisitionem prædictorum, uel alterius eorundem: & alias executiones contra rebelles, & inobedientes facere, quæ sibi ex iusta causa impositæ fuerint per rectorem. & quoties pro prædictis accesserit extra terram residentiæ curiæ dicti rectoris, uadat cum littera dicti rectoris continẽte cau

fam, pro qua mittitur, declaratam: & non ducat secum ultra tres equites, & sex pedites alienis expensis: nec cameræ, nisi negocium, siue maleficium, pro quo mitteretur, esset arduum, & contra potentes homines, uel communitates, de quibus sit uerisimile, quòd ad illud contra eos expediendum dictus Mareschallus non sufficiat cum equitibus, & peditibus ante dictis. quo casu rector possit augere numerum equitum, & peditum ducendorum moderanter: tamen (prout opportunitas negocii exiget) bona fide, & iusta causa super quo ipsius rectoris conscientiam oneramus: & numerus, quem ordinandum tunc duxerit, in dictæ cōmissionis littera declaretur: & cum ipsum Mareschallum pro prædictis secundum dictam formam non in seruitium alicuius priuatæ personæ, ire contigerit, possit recipere singulis diebus sui accessus moræ, & redditus octo anchonitanos de argento, pro suo, & sui equi salario, & expensis: & pro quolibet equite, quem secum duxerit de suis, uel habente stipendium ab Ecclesia, duos anchonitanos de argento, & dimidium: & pro quolibet pedite stipendium habēte ab ecclesia, unum anchonitanum de argento, & quolibet equite stipendium non habente, quinque anchonitanos de argento, & pro quolibet pedite stipendium nō habente, duos anchonitanos de argento, & ultra aliquid pro expensis, uel salario uelamine aliquo, uel modo non possit petere, recipere, uel habere. Quæ salaria persoluantur de bonis illorum, contra quos pro executione Mareschallus, uel eius Locūtenens, aut notarius mittitur, siue sit communitas, siue singularis persona: quando tamen mittitur contra singulares personas, & non propter delictum communitatis, nihil communitas sibi soluat pro salario, uel expensis: & si tunc, quando itur pro delicto, siue inobedientia, aut culpa singularium personarum, non inuenirentur de bonis ipsorum malefactorum, thesaurarius de pecunia cameræ, pro qua itur, ipsa salaria soluere teneatur: & quando contra plures singulares personas acceditur (ut prædicitur) & fit executio: In eadem ciuitate, uel castro, seu territorio, per omnes pro rata dicta salaria persoluantur: nec pro se Mareschallus, quando ipse personaliter non accedit, præsumat quicquam accipere, etiam si sponte offeretur. Ioannes de Castelliono tunc temporis Cardinalis, Episcopus Papien. & præfatæ prouinciæ Legatus prædictæ constitutioni nouam, & pernecessariam sub simili rubrica, De officio Mareschalli, fecit additionem in hunc modum. Item constitutioni de officio Mareschalli addendo, statuimus, quòd idem Mareschallus, quàm primum officium suum inchoabit, debeat se coram nobis, & thesaurario, qui pro tempore fuerit, cum suis officialibus, notariis, & familiaribus præsentare, & nomen suum, officialium, & familiarium, per notarium thesaurarii, seu notarium cameræ describi facere, & pro ipsis fideiubere. Vt fideliter, & bene officium suum exercendo, & executiones committendo, executioni mandando, & ipsas executiones, cui de iure uenient, consignando.

do, & quòd baratarias, & extorsiones, aut illicitas executiones non facient, sub pœnis in ipsa constitutione insertis. Ioannes Episcopus Albanus Card.nalis Andegauensis circa materiam officii Mareschalli, & eius officialium, & executorum, posuit aliam additionem in Capitulo Quarto decimo suarum additionum: cuius additionis rubrum sic erat: De officialibus, & familiaribus approbandis: & de mercede executorum. nigrum uero: Statuimus quoque, & ordinamus, quòd Mareschallus nullum aliquo pacto directe, uel indirecte in familiarem admittat, ad exercendum officium suum, nisi ille, quem admittere uoluerit, à Legato, Gubernatore, uel Locuntente prius fuerit approbatus. Baiuli quoq;, executores, & officiales omnes, Mareschalli nihil accipiant pro mercede sua ultra taxam in constitutionibus limitatam, sub pœna in ipsis constitutionibus contentam, neque taxam in eisdem constitutionibus contentam accipere liceat, nisi executione facta cum effectu. Et si pro eadem executione contigerit aliquē de illis pluries in aliquē locum accedere, nihilominus sit una solutione mercedis contentus: quòd si secus fecerit, incurrat statim pœnam decem ducatorum per thesaurarium auferendam, & cameræ apostolicæ applicandam. & Mareschallus prædictus teneatur, & obligatus sit, quotiescunq; Legatus, Gubernator, uel Locuntenens mandauerit, seu thesaurarius postulauerit, cum familia sufficienti per prouinciam equitare, tám que homicidis, latronibus, furibus, & cæteris malis hominibus purgare, & reliqua ad suum officium pertinentia adimplere sub pœna, quoties neglexerit, centum ducatorum per thesaurarium auferenda, & cameræ applicanda. Seruét q; nihilominus Mareschallus formam constitutionum, sub pœna in illis contenta. Iulianus Soderinus de Florentia, Episcopus Santonensis, & tunc temporis prouinciæ Marchiæ Gubernator, similiter circa officium Mareschalli, & executorum, fecit non nulla capitula pro lege: quæ capitula, cum satis sint iuri cōsona, æquitatí q; conuenientia, maxime temporibus istis, duximus hic apponenda unà cum sua Rubrica: De Mareschallo titulata. & nigrum hoc modo se habet. uidelicet: Cum sæpenumero eueniat, ut qui pro executione iustitiæ deputantur, potius intenti commoditatibus, & utilitati eorum, dum maximis oneribus prouinciales opprimant, nouis que, ac excogitatis exactionibus fatigent, ut auaritiæ, & uoracitati eorum modus imponatur, decernimus in primis, quòd Mareschallus teneatur declarare unum Vicemareschallum, seu unum eius Locuntenentem, & cancellarium, quorum nomina describantur, & registrentur in cancellaria domini Gubernatoris: & idem faciat de omnibus officialibus, uel aliis, qui à dicto Mareschallo litteras patentes obtineant. quæ descriptio fieri debeat per cancellarium dicti Mareschalli in libro ad hoc deputando, & in cancellaria domini Gubernatoris retinendo. Item uolumus, & ordinamus, quòd omnes officiales electi per Mares-

schallum, teneantur præstare fideiussionē idoneam de bene, ac fideliter exercendo officium suum, & in eo fraudem aliquam, aut barattariam, aut symoniam non committere, nisi dominus Mareschallus cauerit ipse generaliter pro omnibus officialibus, tam per eum deputatis, quàm deputandis. quo casu teneatur ipse de omnibus delictis, fraudibus, barattariis, & symoniis, quæ committerentur per ipsos in pertinentibus ad eorum officium tantum. Item, ad euitanda scandala decernimus, quòd omnes patentati prædicti, Mareschalli, non deferant arma in propria patria, quando contingat delationem armorum prohibitam, nisi in actu, & executione eorum officii, sub eadem pœna aliorum non patentatorum. Et, ut quod sancte, & salubriter per sanctissimum Dominum nostrum dispositum, & ordinatum fuit, debitæ executioni demandetur; mandamus qualiter pro obseruatione breuis eiusdem sanctissimi Domini nostri, Mareschallus non uadat ad faciendam aliquam executionem sine commissione superioris, & taxatione equitum, & peditum facienda per eundem gubernatorem, aut eius locuntenentem. qui equites, & pedites registrari, & notari debeant in loco, ubi executio facienda esset, ne maiori numero peditum, aut equitum angariari possint. illi, contra quos fieret executio. Non possit insuper dictus Mareschallus, sub pœna priuationis eius officii, uendere officia executorum: aut cum illis ad statutam summam se componere quoquomodo non ualeat. Et, ut indemnitati eiusdem Mareschalli consultum sit, decernimus, quòd Prior collegii pro tempore existens, non possit, aut ualeat quouis modo taxare aliquas litteras executoriales, nisi prius fuerint subscriptæ manu prædicti Mareschalli, aut sigillatæ sigillo eiusdem. Taxa uero executorum fiat modo infra scripto: Vsque ad decem milliaria inclusiue, carleni quatuor. Vsque ad duodecim, carleni quinque. Vsque ad quindecim, carleni sex. Vsque ad decem, & septem, carleni septem. Ab inde supra carleni octo, cuiuscunque sint distantiæ. Executoriales uero ad standum nō taxentur, nisi ad rationem carlenorum quatuor pro quolibet die. & si contingat dictos executores habere plures commissiones in eodem loco, accipiant tantum uiaticum pro rata. & si aliter acciperent, teneantur ad restitutionem, & ulterius ad duplum nomine pœnæ. Non possint etiam accipere quouis modo eorum uiaticum, nisi fecerint executionem cum effectu, uel nisi à debitore depositum habuerint actuale, aliâs si uiaticum secus acceperint, pœna furti teneantur. Quo uero ad custodes carcerum obseruetur breue sanctissimi Domini nostri. Quod breue NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus, quia in præmissa Santonensi constitutione bis de ea mentio facta fuit, duximus registrare hic, in partibus præmissa, ut supra, tacta concernentibus, & sunt talia. uidelicet:

ITEM, quòd Mareschallus non uadat ad faciendam aliquam

executionem extra locum, in quo ordinarie manebit absque commissione superioris, & taxatione equitum, & peditum secum ducendorum per eundem superiorem facienda: & ad tollendam omnem fraudem, equites, & pedites huiusmodi uocentur ante, uel post factam executionem per Cancellarios, uel alium notarium publicum loci, in quo dictus Mareschallus huiusmodi executionem faciet. Item in materia solutionis carcerum uerba dicti breuis sunt hæc, uidelicet. Item, quod carcerati soluant commentariensibus, siue custodibus carcerum, secundum taxam constitutionis Mantuanæ, & non ultra, simili abusu aliquo nõ obstante, Constitutionis autem Mantuanæ merces, & salarium præfatorum custodum carceris est, ut infra, secundum uerba ipsius constitiutionis, quæ est talis: Primo in rubrica, De custodia carcerum, & custodis mercede. & in nigro: Ad compescendas illicitas, & immoderatas exactiones, quæ in curia generali per Mareschallum eiusdem ab his, qui carcerantur, fiunt, quòd sine graui Dei offensa, & prouincialium prædictorum præiudicio tolerare non ualemus carcerem publicum ad sustentationem pauperum, de mandato felicis recordationis Alexandri Sexti, in eadem curia inchoatum, & demum de simili mandato felicis recordationis Iulii secũdi opera nostra completum per custodem, seu commentariensem de familia Mareschalli prædicti, cum salario duorum solidorum pro quolibet die à quolibet captiuo pro eius mercede, ut idem Alexander statuit, custoditur. & demum omnes, & singulos tam pro causis ciuilibus, quàm criminalibus, de mandato rectoris, thesaurarii, aut cuiuscunque iudicis curiæ prædictæ, captos, & carceratos, & in futurum capiendos, & carcerandos in supra dicto carcere, poni, retineri, & custodiri, hac constitutione ualitura perpetuo iubemus: mandantes Mareschallo curiæ prædictæ nunc, & pro tempore existenti, ut omnes, & singulos captiuos præsentes, & futuros, omni exceptione remota, ad dictum carcerem custodiendum ducat, seu consignet duci, aut consignari faciat: nec ab ipsis carceratis pro carceratorum liberatione, & mora carcerum, seu (ut dicitur) pro ferraturis, & sferraturis, quicquam ab eis recipere, aut exigere, audeat. Si uero aliquem carceratum, ut innocẽtem relaxari contigerit, cum ad eius instantiam captus extiterit, etiam si fuerit fiscus, ad solutionem duorum solidorum prædictorum teneri uolumus, & non carceratum. Mareschallo autem moderno similiter mandauimus, ut captiuos, quos nunc retinet, ad carcerem supra dictum mittat, & in futurum nullos penes se retineat, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & amissionis salarii sui, & restitutionis quadrupli eius, quod acceperit. Volumus insuper, quòd rector, & iudices prædicti hmõi nostram sanctionem à Mareschallo inuiolabiliter obseruari faciant: & in euentum contrauẽtionis eundem excommunicatum respectiue declarent: nec eum pro Mareschallo recipiant, & tractari

permittant. Quinimmo loco sui alium substituant, & summo Pontifici significent, ut de successore prouideri possit. Prouincialibus uero ut impune eisdem, tanquam priuato, non pareant, iniungimus, & iubemus. irritum nihilominus, & inane decernentes quicquid per eum postea in contrarium gestum, & factum extiterit.

EXPERIENTIA autem comperimus NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus supra scriptos Mareschallos, dum supra scriptis legibus obstantibus, non possunt per directum uaria extorquere, & indebite salaria, ac uiatica per indirectum conari: conatósque in præteritum fuisse accipere, dum plures constituendo Vicemareschallos, aut Locuntenentes per ipsam prouinciam uarios, & diuersos, etiam eodem tempore miserunt, & mittunt equites cum prædictis Vicemareschallis, aut loca tenentibus, accipiendo scutum unum auri pro quolibet ipsorum, tanquam repræsentantibus personam ipsius Mareschalli pro quolibet die. Cui morbo congruam adhibere medelam cupientes, decernimus, ut unum tantum habere possit ipse Mareschallus Vicemareschallum, aut Locuntenentem, & non plures. quem in principio sui aduentus nominare habeat. Et si præfatum Vicemareschallum, seu Locuntenentem equitare contigerit, ipsi solum uiaticum debeatur, uti personæ Mareschalli, & non pluribus. Cæteris autem, uti officialibus, salarium deputatum persoluatur sub pœnis, & aliis censuris: de quibus in ipsa Mantuana constitutione, & in aliis prædictis fit mentio.

De officio, & mercede notariorum cameræ rectoris, & sigillo. Cap. XI.

PERNECESSARIAM aliam constitutionem posuit præfatus Egidius Episcopus Sabinensis super mercede, & sigillo notariorum, siue cancellariorum curiæ rectoris dictæ prouinciæ: quam his temporibus præteritis consyderantes fere abrogatam, tanquam necessariam existentem obseruantia, tum in hoc eodem Secundo Libro serie registrari iussimus: quia Iuliani Soderini Episcopi Santonensis constitutio super præmissis solutionibus obseruatur. de qua inferius suo loco patebit. Tum ista Egidii constitutio est talis:

EGIDIVS Sabinen. Episcopus, apo. sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Cupientes nullas fieri exactiones illicitas, & maxime per existētes circa latus rectoris, sicut aliâs pluries factum esse audiuimus, salaria scripturarum notariorum cameræ rectoris, & solutiones pro sigillo eiusdē rectoris taxamus, & limitamus, ut infra sequitur: mandantes ipsis notariis, & sigillum ipsum tenentibus, ne ullo modo aliquid ultra ipsam taxationem

recipere.

recipere audeant, pœna unius floreni auri pro quolibet, & qualibet uice, qua contrafecerit, & ad restitutionem eius, quod acceperit, & quadrupli per rectorem effectualiter compellantur. In primis pro litteris, & sigillo capitaniæ, siue rectoris Massæ Trabariæ, & terrarum sanctæ Agathæ, quatuor florenos. Pro litteris, & sigillo officii Mareschalli, uel officii iudicatus curiæ generalis, uel præsidalis, uel officii procurationis, & aduocationis, fisci, uel cameræ ad negocia, uel officii iudicatus, comitatus quondam Fani, seu cuiuscunque officii, ex prædictis: & qualibet dictarum litterarum sigillatura duos florenos auri. Pro litteris, & sigillo Potestariæ cuiuslibet ciuitatis, uel terræ de maioribus, uel magnis, florenos duos. de mediocribus florenum unum: de paruis, uel minoribus florenum medium. Pro litteris, & sigillo cuiuslibet cancellariæ, præsidatuum, aut comitatuum prædictorum florenum unum. Pro notario thesaurarii tantundem. Pro litteris, & sigillo officii cuiuslibet notarii generalis, uel præsidalis, uel comitatuum prædictorum, unum florenum. Pro litteris, & sigillo cuiuscunque dispensationis officii, florenum unum. Pro litteris, & sigillo securitatis communi, & hominibus alicuius ciuitatis, uel terræ, de maioribus, uel magnis, florenum unum: de mediocribus, decem anchonitanos de argento. de paruis, uel minoribus, sex anchonitanos de argento. Pro litteris, & sigillo securitatis alicuius personæ singularis, duos anchonitanos de argento. Pro litteris, & sigillo concessionis repræsaliarum pro communitate, florenos duos. pro singulari persona florenum unum. Pro litteris, & sigillo cuiuscunque præcepti, anchonitanos quatuor. Pro littera clausa, quæ mittitur in seruitium alicuius personæ, & sigillo, anchonitanos duos. Pro littera, & sigillo licentiæ, ædificationis, uel reparationis castri, duos florenos. Pro littera, & sigillo, & confirmationis gratiæ Iudæorum, quatuor florenos. Pro litteris, & sigillo licentiæ, quæ datur quæstuariis florenos duos. Pro littera, & sigillo, quòd supersedeatur in aliquo processu, etiam de consensu thesaurarii, quatuor anchonitanos. Pro littera, & sigillo mandati, quòd tollatur processus contra singularem personam factus, anchonitanos octo. si factus sit contra communitatem, florenum unum. Pro litteris, & sigillo diminutionis fumantium, pro quolibet centenario fumantium, florenum unum. Pro litteris, & sigillo super appellatione interposita ad rectorem, duos anchonitanos. Pro appellationis exhibitione in publicam, formam anchonitanum unum. Pro interpositione, & registratura dictæ appellationis, quando interponetur coram rectore, tres anchonitanos. Pro instrumento publico commissionis cuiusque causæ, duos anchonitanos. Pro litteris, & sigillo concessionis, executionis, quæ fieret per rectorem ad instantiam alicuius, tres anchonitanos. Pro aliis scripturis aliorum actorum iudicialium recipiant sicut debent recipere notarii bancarum. Pro

registratione cuiuslibet litteræ domini rectoris registrandæ, quæ esset concessa in seruitium alicuius, duos anchonitanos. Pro reassumptione cuiuslibet litteræ registratæ recipiat tantum, quantum de prima littera. Pro aliis litteris, priuilegiis, & scripturis, de quibus supra non esset determinatum, & earum singulis, procedatur secundum magis simile: & si nullo modo reperiretur, recipiant quod rector taxauerit, & non aliter. Pro iuramento publico compositionis, liberationis, & absolutionis, quæ fierent cum ipso rectore, uel eius officialibus, Bonifacii Octaui constitutione cauetur, quòd non plus, quàm notarii, & thesaurarii, recipiant. cuius constitutionis tenor infra sub rubrica proxima continetur.

De solutionibus notariorum thesaurarii. Cap. XII.

F E C I T etiam Bonifacius Papa Octauus circa solutiones notariorum thesaurarii quandam constitutionem in calce proximæ præcedentis constitutionis citatam. Et Egidius Episcopus Sabinensis prædictus similiter circa solutiones notarii thesaurarii, aliam edidit constitutionē multum necessariam pro utilitate prouincialium, terrarum, & locorum prouinciæ Marchiæ. Quarum tenores N O S Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus apponi fecimus eo ordine, quo una post aliam ex præfatis constitutionibus in eodem libro Sabinensis Epi positæ fuere. uidelicet: B O N I F A C I V S Papa Octauus. Notarii uero cameræ rectoris, & notarii thesaurarii dictæ prouinciæ, quorum per constitutiones prædictas salarium non taxatur, in salariis suis modum infra scriptum obseruent. Notarii quidem thesaurarii pro instrumento, siue apoca solutionis, & quietationis, si quantitas soluta centum solidos non excesserit, duos solidos: & si excedit usque ad centum libras, denarios quatuor pro libra quantitatis solutæ. si uero centum libras excedit, duos denarios usualis monetæ, ad quam fit cōpositio, habeat pro libra qualibet quantitatis solutæ contenta, dummodo pro instrumento huiusmodi, quantæcunq; fuerit summæ, ultra centum solidos numeratæ monetæ accipere non præsumant. Notarii uero cameræ dicti rectoris pro instrumento compositionis, absolutionis, & liberationis, quæ fuerint cum ipso rectore, uel eius officialibus: & per eos seruatis distinctionibus supra dictis, circa salarium notarii thesaurarii, recipiant & non ultra: ita uidelicet, quòd pro quantitate remissa nihil exigat, uel accipiat quoquomodo: pro cancellatione autem sententiæ, uel actorum quorunlibet, nihil omnino soluatur. E G I D I V S Sabinensis Episcopus, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius, statuimus, & ordinamus, quòd notarii thesaurarii pro copia cuiuscunque condemnationis, & scripturæ per eos de camera exhibenda in publicam formam (ut infra declaratur)

recipiant,

recipiant, & non ultra. uidelicet: Pro copia cuiuscunque condemnationis, quæ sumetur in publicam formam, de archiuiis recipiant secundum infra scriptam taxationem. Si condemnatio fuerit de minimis maleficiis, utputa uerbis iniuriosis, insultu, damnis datis, & similibus, recipiant quatuor anchonitanos: & si condemnatio fuerit de aliquibus grauioribus, sicut percussionibus sine sanguine, & innouationibus factis sine carceratione, uel personali offensione, recipiant quinq; anchonitanos cum dimidio: & si condemnatio fuerit de atrocibus, utputa percussionibus cũ sanguine, uel membri amputatione, uel debilitatione, uel homicidio, uel robatione, innouationibus factis cum carceratione, uel personali offensione, recipiãt quindecim anchonitanos. & si in una condemnatione continerentur plures personæ condemnatæ, quæ ponerentur in copia huiusmodi, pro qualibet persona ultra primam recipiat medium anchonitanum: ita tamen, quòd copia unius condemnationis quot personæ fuerint summam triginta anchonitanorum nõ excedat. & si condemnatio esset contra uniuersitatem, recipiant pro copia duplum eius, quod dictum est de condemnatione singularis personæ, etiam si ibi continerentur officiales nominatim, uel non nominatim, pro rubricis condemnationum cum nominibus, & cognominibus condemnatorum, & effectum saltem in genere delicti, & pœna imposita. Si fuerint singulares personæ condemnatæ una condemnatione tantum, recipiãt duos anchonitanos: & si pluribus condẽnationibus, pro qualibet, ultra primam, recipiant unum anchonitanum. Et si plures essent in eadem condemnatione, pro quolibet, ultra primum, medietatẽ eius, quod dictum est de primo. & si fuerit uniuersitas condemnata cum officialibus, uel sine, recipiant pro prima tres anchonitanos, & pro qualibet alia unum anchonitanum. Pro instrumentis, seu apocis in publicam formam solutionis tallearum pro qualibet libra duos denarios monetæ solutæ. Pro cassatione, & renouatione sumãtium mandato rectoris causa cognita, pro quolibet centenario sumantium diminuto, unum florenum, & pro rata, ut tangit.

De salario, & mercede scripturarum notariorum bancarum. Cap. XIII.

MATERIARVM similium subordinando rubricas, præfatus Egidius Episcopus Sabinensis præinsertum titulum, De salario, & mercede scripturarum notariorum bancarum posuit: tranctando postmodum in suo nigro salaria, & mercedes notariorum bancarum iudicum tam ipsius curiæ generalis, quàm præsidatuum infra scripta constitutione: quam cognoscentes satis in parte utilem, huic operi inserendam duximus: & est talis: EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, &

domini nostri Papæ Vicarius. Notarii bancarum curiæ quoruncunque iudicum tam generalium, quàm præsidatalium teneantur, & debeant seriose, & per ordinem registrare omnes, & singulas scripturas, quæ producentur coram eis, totas, & integras: & pro scriptura, quam non registrauerint, nõ possint recipere aliquam solutionem. A præfata registratione excipimus acta publica, seu copias publicas actorum factorum in alia curia, seu coram aliis iudicibus, officialibus, seu arbitris, aut arbitratoribus, quæ producerentur coram ipsis notario, seu eorum iudice: de quibus sufficiat scribere in actis productionem distinctam, & certam, secundum iura: ita quòd possit apparere de copia talium productorum. Et in qualibet banca cuiuslibet dictorum iudicum deputetur unus ex notariis ipsius bancæ, in cancellarium per rectorem, & thesaurarium: qui cancellarius prouideat, & curet solicite, ut acta omnia illius bancæ scribantur extense, & per ordinem in quaternis, & non in cædulis. & registrentur per ordinem in eisdem libris, seu quaternis. & ipse solus, & non alius ex notariis bancarum recipiat solutiones pro scripturis productis, & actis registratis, secundum taxationem infra scriptam, & nõ plus, ullo modo: & totum, quod inde receperit, & perueniet ex dictis scripturis, diligenter conseruet, & singulis calendis de ipsis mercedibus, siue salariis sic perceptis, & conseruatis, per eum faciat fidelem, & legalem distributionem in hunc modum. uidelicet: Quòd quartam partem ipsarum mercedum, siue salariorum, thesaurario Romanæ Ecclesiæ pro ipsa camera assignabit: medietatem uero æqualiter distribuet inter se, & alios connotarios eiusdem bancæ pro eorum salario pro rata: & reliquam quartam partem dabit, & assignabit pro expensis suis, & consociorum notariorum rectori, uel iudici: cuius expen. steterint. aliam inter se ipsos distribuent pro expensis, pro rata. solutiones uero, quas recipere debet dictus Cancellarius pro omnibus scripturis registratis, etiã in actis positis per ipsum, & alios notarios suæ bancæ limitamus, & taxamus in hunc modum. uidelicet: Quòd pro ipsis actis, & scripturis (ut pdicitur) registratis, & in libro positis, recipiat unum anchonitanum de argento pro qualibet charta, siue folio: quæ charta, siue folium debeat cõtinere ad minus quinquaginta lineas, siue uirgulas: & quælibet linea debeat continere ad minus duodecim dictiones: & si fuerit scriptura breuior, uel prolixior, semper soluatur pro rata, exceptis præceptis factis in confessos, & secundis decretis, & diffinitiuis sententiis ciuilium, & criminalium causarum tam principalium, quàm primarum, & secundarum appellationum, pro quibus solutiones possint recipere, ea registrando secundum infra scriptam limitationem, & nõ ultra: uidelicet in causis ciuilibus. Pro præcepto facto in confessum, si quantitas non excedat ualorem centum solidorum, recipiat à petenti duodecim denarios: si uero fuerit maior, tamen non excedat uiginti quinque libras, recipiat solidos duos. Si uero

fuerit

fuerit maior, tamen non excedat quinquaginta libras, ſolidos tres: & ab inde ſupra uſque ad centum libras, ſolidos quatuor. Si uero fuerit maior cuiuſcunque quantitatis, uel æſtimationis, recipiant pro quolibet centenario duodecim denarios, dummodo non excedat ſummam uiginti ſolidorum: Pro ſecundo uero decreto recipiant medietatem eius, quod infra dicitur, de diffinitiua ſententia. pro diffinitiua uero ſententia in cauſa ciuili principali, cuius ualor non excedat ſummam centum ſolidorum, recipiat à qualibet parte ſolidos tres. Si uero ſit maioris ſummæ, non tamen excedat decem libras, à qualibet parte recipiat ſolidos quatuor. Si uero ſit maioris quantitatis, nō tamen excedat ſummam uiginti quinque librarum, à qualibet parte recipiat ſolidos quinque. Si uero ſit maioris quantitatis, non tamen excedat quinquaginta libras, à qualibet parte recipiat nouem ſolidos. Si uero ſit maioris quantitatis, non tamen excedat centum libras, recipiat à qualibet parte quindecim ſolidos. Si uero ſit maioris ſummæ, nō tamen excedat du cētas libras, recipiat à qualibet parte uiginti ſolidos. Si uero ſit maioris ſum mæ, non tamen excedat quingentas libras, à qualibet parte recipiat triginta ſolidos. Si uero fuerit maioris ſummæ, non tamen excedat mille libras, à qualibet parte recipiat quadraginta ſolidos. Si uero exceſſerit mille libras cu iuſcunque quantitatis, uel ualoris fuerit res, à qualibet parte recipiat tres libras. & nō plus à mille libris ſupra, recipiat decem ſolidos pro quolibet mi liari quodcunque fuerit, dummodo non excedat ſummam uiginti librarum, etiam ſi aliqua partium eſſet contumax, non propterea plus recipiant à parte præſenti in omnibus ſententiis ſupra dictis. & prædicta ſolutio de ſententiis ſufficiat, ſiue una perſona, ſiue plures, quodcunq; fuerit pro parte in cauſa illa, & ſententia: & ſimiliter de ſupra dictis præceptis. In cauſis autem criminalibus meris, & mixtis, pro prima ſcriptura ſententiæ, & regiſtratura in quinterno, ſi fuerit condemnatoria, nihil omnino recipiat: ſed ſi ali qua partium eam publicam uoluerit, recipiat tantum, quantum debet reci pere de prima ſcriptura ſententiæ abſolutoriæ, pro ſententia diffinitiua abſolutoria, & prima ſcriptura, & eius regiſtratione. In cauſa criminali mera, uel mixta ſi quidem ipſa ſententia fuerit lata ſuper minimis maleficiis, uidelicet ſuper uerbis iniurioſis, damnis datis, inſultu, & ſimilibus, recipiat duos anchonitanos. Si uero lata fuerit ſuper aliqualiter grauibus, utputa percuſſionibus ſine ſanguine, innouationibus factis, ſiue perſonali offenſione, uel car ceratione, uel ſimilibus, recipiat quatuor anchonitanos. Si uero lata fuerit ſuper atrocibus, utputa percuſſionibus cum effuſione ſanguinis, uel membri debilitatione, uel amputatione, uel homicidio, uel robaria, uel innouatio nibus factis cum incarceratione, uel perſonali offenſione, uel ſimilibus, ſeu grauioribus, aut maioribus, recipiant à parte abſoluta decem anchonitanos. Si uero talis ſententia lata fuerit pro pluribus exiſtentibus in eodem pro-

cessu, à quolibet, ultra primum, recipiat medium anchonitanum: ita tamen, quòd summa nõ excedat uiginti anchonitanos. Si uero sententia ab solutoria lata fuerit pro communitate, uel uniuersitate alicuius ciuitatis, terræ, uel loci, etiam si ibi comprehenderētur officiales nominati, uel non nominati, recipiat duplum eius, quod dictum est de spiritualibus personis. In causis uero appellationum pro diffinitiua sententia scribenda, & registranda recipiat tantundem, quantum recipi debet in diffinitiua sententia principalis causæ, ciuilis, uel criminalis. In spiritualibus uero causis, quæ non recipiunt æstimationem pecuniariam, sicut est causa electionis, institutionis, præsentationis, uel matrimonii, recipiat iuxta taxationem fiendam per spiritualem, uel eius iudicem. & omnes dictæ solutiones supra in hac constitutione, & in aliis constitutionibus in hoc uolumine insertis contentæ intelliguntur ad monetam, & de moneta, de qua anchonitanus de argento ualeat quatuor solidos denariorum: & semper in huiusmodi solutionibus anchonitanus recipiatur pro quatuor solidis, & bononenus de argento pro duobus solidis. Pro copia uero in publicam formam data, partem dictarum scripturarum omnium semper recipiat ad modum chartæ, siue folii, intellectu uero unum anchonitanum de argento pro rata. & si aliquis de notariis mitteretur extra curiam, salarium, quod inde percipit, deductis congruis expensis, statim cum rediit, debeat cancellario suæ bancæ assignare: qui illud conseruet, & distribuat sicut alia salaria supra dicta. Constitutioni prædictæ Ioannes de Castelliono tunc temporis Card. & Legatus addidit quandam constitutionem in Vndecimo Capitulo suarum additionum, sub rubrica, De mercede notariorum pro scripturis. Quam additionem sic additam huic propriæ constitutioni mandauimus, ne suo congruo loco defraudetur, hic registrari, & est talis. Item constitutioni de salariis, & mercede scripturarum notariorum bancarum, ad renouandam detestabilem, & perniciosam consuetudinem, ex qua materia falsitates committendi, & partibus, grauissima damna afferēdi plurimum afferebatur per assignationem infilzarum tam procuratoribus, quàm aduocatis, & aliis addendo, duximus declarandum, quòd notarii ipsi quandocunque consignauerint dictas infilzas, seu acta alicui ex prædictis, debeant in eorum bastardellis facere specialem mentionem de assignatione de die, & mense assignationis, & cum præsentia saltem unius testis manu propria recipientis dictas infilzas sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & quatuor ducatorum ipso facto cameræ applicandorum: & etiã interesse partis infilzas, & acta ipsa quàm primum fuerint requisiti à dictis notariis, omni mora cessante, restituere. Addentes, quòd notarii pro celeriori causarum expeditione in continenti facta commissione litterarum quaruncunque, debeant ipsas litteras facere, & procuratori causæ consignare. aliàs si sua negligētia causa periclitaret, & expediri

pediri non possit infra tempus instantiæ, teneatur scribere in litteris prædictis diem consignationis fiendæ de litteris prædictis procuratori causæ: aliàs, ut supra, ad interesse teneantur parti læsæ. Volumus etiam, & mandamus ipsis notariis, quòd omni diligentia curent ita, & taliter acta, & processus registrare, quòd iudices ipsi, & aduocati tempore allegationum, & ferendarum sententiarum acta ipsa registrata, possint uidere, & percontari. Et ad hoc, ut ipsi notarii promptiores, & faciliores sint in registrando, iudices causæ ordinarii, delegati, uel subdelegati interponant eorum officium, & auctoritatem ad requisitionem dictorum notariorum, ut eis summarie de mercede debita, & consueta pro ipsis scripturis, & registro persoluatur. Quæ omnia inuiolabiliter obseruari mandamus sub pœnis iam dictis. Item, quòd in actis ponantur dies clare, uidelicet: Die Lune decima mensis Ianuarii per extensum, & nõ per quotas numeri, & nomen iudicis de causa cognoscentis: aliàs actus non ualeat in fauorem producentis. Addentes constitutioni de scripturis registrandis, quòd non obstante constitutione instrumẽta confecta extra prouinciam, si producantur apud acta, in totum registrentur. In aliis autem confectis in ipsa prouincia, uolumus constitutionem ipsam in suo robore permanere. In materia solutionum, & officiorum notariorum curiæ generalis posuit Philippus Cardinalis Bononiensis dictæ prouinciæ Legatus tres alias constitutiones, unam post aliam successiuo loco in primo, secundo, & tertio capitulis, ut infra rubricatis, & in ipsarum nigro sic descriptis. uidelicet: Notarii iudicum spiritualium, & maleficiorum habeant, & habere debeant, ac recipere à thesaurario prouinciæ singulis annis unum librum pro quolibet, si expedierit stampatum per singulas chartas stampa apostolicæ cameræ, & numeraliter signatum manu notarii cameræ prouinciæ memoratæ: in quo, uel in quibus ipsi notarii scribere debeant omnes processus inquisitionum, accusationum, & denunciationum, quæ ex iudicum officio, aut ad alicuius instantiam fieri contigerit. Ac etiam sententias per ipsos iudices ferendas, & aliter, uel in aliis libris processus, & sententias huiusmodi scribere nullo modo præsumant sub pœna uiginti quinque ducatorum cameræ apostolicæ applicandorum. quos libros in fine cuiuslibet firmæ notarii prædicti teneantur thesaurario, seu notario cameræ consignare in publicam formam. qui notarius pro expeditione pendentium iudici assignare teneatur. Quòd notarii debeant ostendere libros bastardellos, & infilzas. Teneantur insuper notarii prædicti ad omnem requisitionem rectoris prouinciæ thesaurarii, aut eius notarii, seu procurator fiscalis saltem semel in hebdomada eorum libros, bastardellum, & infilzas ostendere, & exhibere, ut uideri possint termini causarũ, & an expediti sint, nec ne. De uiagiis iudicum, & notariorum. Constitutioni sub rubrica, De uiagiis iudicum, quæ incipit: Quanquam uiagia. Addidimus, quòd quoties

cunque contigerit iudices curiæ, uel ipſorum notarios equitare per prouin-
ciam pro aliquo maleficio, delicto, crimine, ſeu exceſſu, de licentia domini
Legati, ſiue rectoris prouinciæ, de qua per ſcripturam legitime appareat pri
mo, cum aliter ſub pœna priuationis officii equitare, ſeu dicta de cauſa ab-
ſentare non putemus. Immo expreſſe per præſentem inhibemus, primo
qui equitant, teneantur, & debeant in ſcriptis manu notarii curiæ tradere,
& conſignare domino theſaurario prouinciæ: qui pro tempore fuerit, comi
modam informationem, quam habent cum deſcriptione loci, & perſona-
rum: & propter quam equitare, & ſe abſentare intendunt: & illam theſaura-
rius teneatur, & ſtatim debeat infilzare: & ſimiliter quàm primum conti-
gerit dictum iudicem, uel notarium redire, teneantur ſub ſimili pœna ſigni
ficare, & in ſcriptis dare præfato domino theſaurario, quod inuenerint, &
perceperint ſuper informatione per eos tradita cum inſertione diei, receſſus,
& reditus, ſub pœna quinque ducatorum uice qualibet, & pro quolibet con
trafacienti, ipſo facto incurrenda, & cameræ apoſtolicæ applicanda unà cum
reſtitutione ſalarii, ſiue uiatici, quod ex inde perceperint, eis, uel ei, à quibus
proceſſiſſent, nec aliquem actum facere poſſint contra aliquē occaſione ali-
cuius aſſerti maleficii: ut ubi equitare opus non eſt; niſi primo informatio-
nem theſaurario tranſmiſerint, quam ſequenti die poſt, habuerint notitiam
tranſmittere debeant ſub dicta pœna. Anghellus ſanctæ ſedis apoſtolicæ
prothonotarius, & tunc temporis clericus cameræ apoſtolicæ, ac Guberna-
tor, & Vicarius generalis prouinciæ Marchiæ, cum eadem poteſtate, qua Le
gati de latere in eadem funguntur prouincia, dum illam in toto fere ſtatu
eccleſiaſtico famoſam edidit cōſtitutionem ſuper obſeruatione terminorum
Angnellinam nuncupatam. In quibuſdam eiuſdem conſtitutionis uerbicu-
lis nonnullas circa officia notariorum poſuit traditiones, quas recenſeri de-
bere ſtatuimus, in continuatione huiuſmodi materiei, & ſunt tales.

I T E M uolumus, quòd notarii cauſarum teneantur dare copias pe-
titas petenti in continenti: & quàm primum fuerint requiſiti; omnium ſcri
pturarum, inſtrumentorum, & actorum, & aliarum ſcripturarum manu
ipſorum productarum, & omnium, & quaruncunque aliarum ſcripturarum
penes ipſos quomodocunque reperiantur, ſingula ſingulis omnia congrue re-
ferendo. & ſi notarii recuſauerint, ſeu neglexerint, & negligentes fuerint,
teneantur ad intereſſe parti læſæ. & qualibet uice incidant in pœnam duo-
rum ducatorum auri, applicandorum, & expendendorum in retractatio-
ne, & ornamento audientiæ curiæ generalis, ubi ius redditur.

I T E M cum experientia ipſa intellexerimus, & uiderimus multas
cauſas periiſſe, & multas effectas immortales; propter deperditionem acto-
rum: ideo uolentes huic morbo prouidere, ſtatuimus, & ordinamus, quòd
quilibet notarius, qui eſt rogatus de actis, debeat eſſe diligens, & aduertens

ita,

ita, & taliter, quòd infilzæ, & acta non deperdantur: & quòd semper possint haberi, & uideri: & quòd nemini debeat accommodari, nisi manu propria scribatur in libro notarii commodantis cum numero chartarum. & quòd statim, qui accepit dicta acta, debeat restituere, dum fuerit requisitus: & talis notarius sit ita diligens, ut ipse possit semper ostendere scripturas, & acta, de quibus est rogatus: uel saltem ostendere scripturam manu illius, cui commodauit. & si notarius secus fecerit, teneatur ad interesse parti læsæ: & incidat in pœnam quinque ducatorum pro quolibet, & qualibet uice, applicandorum pro ornamento audientiæ curiæ nostræ generalis. & cum multoties notarii prædicti sic inseruientes tribunalibus, ut supra, iudicum aliquo imminenti impedimento non poterant (ut par erat) inseruire, merito Ioannes Episcopus Albanus, Cardinalis Andegauen. tunc temporis Legatus de latere de dicta prouincia, in suis additionalibus constitutionibus dispo suit infra scripto modo. De distributione notariorum facienda ad ciuilia, criminalia, & spiritualia, ac appellationes. Item statuimus, & ordinamus, quòd Legatus, Gubernator, uel Locuntenens prouinciæ, qui pro tempore est, faciat distributionem notariorum curialium ad ciuilia, criminalia, spiritualia, & appellationes, sicut antiquis temporibus fieri consueuerat. & quoniam interdum contigerit ob probabiles causas notarios de curia discedere, ne ex eorum discessu iacturæ cameræ, & litigantibus generentur, possint illi ad ciuilia, criminalia, spiritualia, & appellationes deputati, discedentes loco suo aliquem notarium similiter curialem substituere, & substitutus ualeat substituentis in omnibus uices adimplere.

NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus, cupientes abusionum causas, nedum ipsas abusiones auferre, & penitus extinguere, & extirpare: attendentes præmissam constitutionem de forma registrorum causarum disponentem, in particula, uidelicet, Quòd quælibet pagina habere, & cõtinere debeat in se quinquaginta lineas, siue uirgulas, & quælibet linea, siue uirgula duodecim dictiones ad minus: fuisse, & esse perquàm difficilem rem obseruatu, nimis que rigidam, & nunquam, quod extet hominum memoria, obseruatam: immo, ut ad nos relatu fide dignorum hominum, & personarum manifestum fuit, per contrarium usum sublatam, ab cuius rigiditate euenit, ut notarii ipsi sub excusatione, quòd leges, & constitutiones impossibilia disponentes, minime obseruare tenẽatur, ab eadem difficili particula constitutionis discedentes, prædictorum registrorum formam in graue præiudicium prouincialium, litigantiúmue omnium ad eorum libitum perduxerunt, sub colore præmissæ impossibilitatis, registrando, & per alios registrare faciendo sine lege, & mensura, prout eisdem notariis, & eorum cuilibet uidetur, & placet. Cui morbo congruam medelam adhibentes, statuimus, & ordinamus, quòd notarii prædicti teneantur, & obligati sint perpetuis futuris temporibus formam statutorum, & constitu-

biduum currens à die sui reditus, siue post suum reditum, omnem denariorum summam pro uiaticis, & aliàs acquisitam, & iuxta ordinem dicti collegii consignandam præfato computatori effectualiter consignasse, & omnia examina integra, & alias scripturas uigore prædictæ bullæ in archiuio publico notariorum curialium reponendas, & reponenda in dicto archiuio reposuisse, & archiuistæ præfato consignasse sine aliqua diminutione, sub pœna similis suspensionis, ut supra, per semestre, & quatuor ducatorum auri, ut supra, applicandorum pro qualibet uice, & quolibet examine non reposito, ut supra.

ITEM, quòd unusquisque ex eis rogatus de aliqua fideiussione, & sententia teneatur si in loco curiæ se rogauerit, infra sequentem à die huiusmodi rogitus. si extra locum curiæ, infra biduum à die sui reditus ad dictum locum registrasse, uel registrari fecisse in libris archiuii desuper facti, uel faciendi huiusmodi sententias, & fideiussiones, sub pœna suspensionis per mensem, ut supra, & unius ducati auri applicandi, ut supra, pro qualibet sententia, & fideiussione non registrata, ut supra.

ITEM, quòd unusquisq; ex dictis notariis in loco curiæ existens teneatur post sonum campanæ solitæ pulsari pro hora iuris reddendi, se ad bancum iuris conferre, ibi que se rogare iuxta consuetudinem, quousque ibi iudices, uel ipsorum aliquis sedere uoluerit, nec inde discedere sine expressa licentia iudicis, de qua licentia rogatus sit notarius: aliàs sit nulla, sub pœna uiginti bononenorum monetæ pro qualibet uice contrafactum fuerit per eorum aliquem, applicandorum, ut supra.

ITEM, quòd unusquisque ex eis rogatus de aliquo actu, examine ue, siue processu alicuius causæ uertentis coram quouis commissario apostolico etiam extraordinario, uel subdelegato, teneatur in agendo præmissas causas, & de eis se rogando in quolibet actu, omnia in præsentibus constitutionibus contenta obseruare, sub pœnis in eisdem constitutionibus contentis respectiue, perinde ac si dicta causa uerteretur coram aliquo iudice ordinario generalis curiæ prædictæ. & similiter scripturas huiusmodi causæ in archiuio reponere: & in euentum, quòd per quenq; ex dictis notariis contrafactum fuerit, ultra pœnas præmissas teneatur ad restitutionem dupli pecuniæ per eum in fraudem retentæ.

ITEM, quòd unusquisque ex eis teneatur post citationem de eo factam per baiulum curialem pro parte computatoris, uel archiuistæ de accedendo ad collegium, se ad dictum collegium conferre, ad locum, & horam deputatam per dictum computatorē, & archiuistam, uel eorum alterum in scriptis assignatā per apodissam per dictum baiulum deferendam, sub pœna duorum carlenorum monetæ pro qualibet uice, ut supra, applicandorum.

ITEM, quòd unusquisque ex eis teneatur omnes denariorū sum

mas, ratione dicti officii, quouis modo acquisitas, & perceptas, nisi de rogitibus, quorum merces non excedit duos bononenos infra sequẽtem diem, si erit in loco curiæ. si uero extra, infra biduum à die sui reditus ad dictum locum post huiusmodi acquisitionem, & lucrum immediate sequen. præfato computatori effectualiter consignasse, sub pœna unius ducati auri pro quolibet grosso non consignato, applicando ut supra.

I T E M, quòd unusquisque ex eis registrare uolens communi con sensu, tamen computatoris habeat solidum unum pro quolibet folio manu propria registrato, de mercede huiusmodi registri suum liberum. reliquum uero consignetur computatori prædicto, ponendo in portione registrantis notarii: aliàs non registrans manu propria nil omnino habeat, sed merces huiusmodi ponatur in communi pecunia collegii, sub pœna unius ducati auri pro quolibet folio contra præmissam formam defraudato applicandi, ut supra.

I T E M, quòd nullus ex dictis notariis se rogare possit de lectura alicuius sententiæ criminalis, nisi, ut infra, deputatus super causis criminalibus. cuius lecturæ merces ponatur per computum in portione se rogantis, quatenus exigatur ante tempus distributionis: aliàs prorogetur pro alia distributione huiusmodi merces, sub pœna suspensionis per mensem, ut supra, pro qualibet lectura sententiæ, & unius ducati auri pro quolibet rogitu simili applicandi, ut supra.

I T E M, quòd in causis ciuilibus unusquisque ex eis se rogare possit de lectura cuiusuis sententiæ, & merces huiusmodi ponatur in communi pecunia dicti collegii, sub pœna suspensionis per mensem, ut supra, & unius ducati auri, ut supra, applicandi pro qualibet lectura sententiæ ciuilis, uel criminalis defraudata.

I T E M, quòd archiuista prædictorum notariorum, siue alius ex eisdem notariis, & præsertim deputati super causis criminalibus, ut infra, quouis modo non possint dare ad registrandum, siue copiandum aliquam scripturam quantancunque minimam; nec constituta, siue examina facta super quibusuis causis criminalibus, neque de expresso intento iudicis, neque pecuniam aliquam accipere pro huiusmodi copiis, siue registris: sed constituta ipsa, aliá ue examina, & scripturas quascunque originales computatori prædicto cõsignare. Qui computator curam gerat dare ad copiandum, siue registrandum, & pecunias exigendum, sub pœna unius floreni monetæ pro quolibet bononeno per eorum aliquem contra præmissam formam recepto pro huiusmodi registris in fraudem, & contra præmissam formam, ut supra, applicandi.

I T E M, quòd prædictus archiuista teneatur in absentia prædicti computatoris notare omnes non accedentes ad collegium, & bancum iuris,

ris, ut supra, & demum listam computatori tradere. Si uero computator erit præsens, teneatur ipse, ut supra, non accedentes notare.

ITEM, quòd computator prædictus teneatur computare, & rationem administrationis computatus officii per præcessorem suum in huiusmodi officio gestæ reddere facere, & eadem, uel sequenti die, quo fuerit ad dictum officium deputatus, collegium aggregare, & in eo proponere, ut eligantur duo ex eisdem notariis, qui se rogent de causis criminalibus, durante suo computatus officio. & in euentum, quòd collegium non eligeret, ipse computator eligere debeat cum promissione salarii, si opus fuerit, usque ad summam quatuor florenorum monetæ pro quolibet ex dictis deputatis mense quolibet, soluenda de communi pecunia dicti collegii. & alios subrogare in locum deficientium huiusmodi electorum eueniente casu. & deinde ad hoc, ut consulatur rebus concernentibus interesse litigantium, & collegii prædicti, idem collegium quibuslibet octo diebus aggrauare, suo durante computatus officio: dictúm que computatus officium diligenter, & fideliter exercere, litteras, capitula, & interrogatoria sine mora subscribere, & taxare respectiue: & omni cura, & diligentia, defraudantes, & præsentes constitutiones non obseruantes, statim habita notitia de ueritate commissi delicti, & fraudis huiusmodi, delicta, & fraudes notare in libris computatus notariorum prædictorum suspendere, & mulctare sine respectu. & de pecuniis portionis delinquentis, iuxta qualitatem pœnæ incursæ, extrahere, & retinere, quatenus pecunias delinquentis in manibus habeat: & si eas non habuerit, auxilium brachii Præsidis inuocare debeat, & executionem in bonis realibus delinquentis fieri petat, & ita, & taliter se gerat, quòd omnino dicta executio incursæ pœnæ fiat infra decem dies currentes à die probati delicti: aliàs dictæ pœnæ applicentur tam infra, quàm supra in præsentibus constitutionibus, de rebus concernentibus exercitium notariorum loquentibus, contentis & collegis præfatorum notariorum, applicatæ statim, applicamus apostolicæ cameræ, & mensuatim unicuique ex collegis maxime dicto archiuistæ, iuxta ordinem dicti collegii, portionem, & salaria proportionabiliter distribuat effectualiter, & in contanti sine fraude, dolo, & mora. & demum administrationis sui computatus officii reddat rationem suo in officio huiusmodi successori in fine temporis dicti sui computatus officii, sub pœna suspensionis, ut supra, per mensem statim finito tempore dicti officii sui computatus, & duorum ducatorum auri ut supra, applicandorum pro qualibet uice contrafecerit alicui ex dictis partitis, maxime si non suspenderit, mulctauerit, executioni non demandauerit, & notauerit omnia supra dicta in libro computatus, ut supra. & ultra præmissas pœnas, teneatur ad solutionem dictarum pecuniariarum pœnarum, & suspensionis per aliquem ex collegis tempore sui computatus officii

incursarum: & beneuolentia respectu, dolo, uel fraude, aut negligentia suis non exactarum, & suspensarum, ac notatarum, ut supra. non tamen delinquentes absoluendo à pœnis præmissis.

ITEM, quòd præfati computator, & archiuista non audeant, nec possint quouis modo exercere officium notariatus huiusmodi, nec se rogare, dum fuerint computator, & archiuista respectiue pro rebus concernentibus interesse dicti notariatus officii, nisi forte de rogitibus, quorum merces nõ excedit duos bononenos, sub pœna duorum ducatorum auri pro quolibet grosso de rogitu recepto cõtra formam præmissam per eorum aliquem applicandorum ut supra.

ITEM, quòd computator prædictus debeat quascunque litteras baiulis dictæ curiæ taxandas, & eas per loca prouinciæ deferendas, taxare: & in taxa nomen baiuli dictas litteras ad taxandum portantis apponere, cui merces uiatici soluatur, & non alii baiulo pro rata, si contigerit in eodem loco plures habere litteras, uel saltem moderate, prout sibi computari honestum uidebitur. Mandantes quibusuis personis quacunque auctoritate, uel dignitate fungẽtibus tam curialibus, quàm non, ne quouis modo dictas litteras audeant taxare, etiam si dictæ litteræ factæ essent pro patrociniis exequendis, sub pœna unius ducati auri cameræ apost. applicandi pro qualibet ex dictis litteris contra præmissam formam taxatis.

ITEM, quòd baiuli prædicti teneantur infra decem dies currentes à die datarum litterarum quaruncunque, easdem litteras præsentasse, & executi fuisse respectiue, prout suum decet officium, iuxta stilum dictæ curiæ. & infra alios quinque dies currentes, ultra dictos decem easdem litteras restituisse, cui reddi debent, sub pœna suspensionis ab eorum baiulatus officio per bimestre pro qualibet ex dictis litteris non executis, & præsentatis ut supra, & refectionis mercedis uiatici eidem, à quo extorserit, soluendæ, & restituendæ, & unius ducati auri cameræ apostolicæ applicandi.

ITEM, quòd nulli ex prædictis notariis liceat sigillũ collegii prædictorum notariorum, nisi soli archiuistæ penes se retinere. Qui archiuista teneatur sine mora capitula, & alia, ut supra, sigillare ad hoc, ut causæ expediantur.

ITEM, quòd nullus ex dictis notariis audeat se quouis modo rogare ratione dicti notariatus officii, nisi prius præfato computatore deputato, & electo, & officio computatus huiusmodi per eum assumpto, sub pœna decem ducatorum auri cameræ apostolicæ applicandorum pro quolibet rogitu, etiam si se gratis rogaret: cauto tamẽ tempore pestis, & belli, quo prædicti notarii non teneantur dictum eligere computatorem, nec dictæ pœnæ quomodolibet subiacere.

ITEM, ad euitandas cauillationes, & altercationes procuratorum

forte

forte calumniose registra processuum, causarum primo habere quaerentium, illa que in praeiudicium aduersae partis penes se retinere cupientium, sancimus, & ordinamus, quòd registra quoruncunque processuum, causarum, in dicta curia uertentium, tradi, & consignari debeant parti ex litigantibus primo illa requirenti, & uolenti: soluta tamen prius integra mercede solui consueta pro huiusmodi registris notariis praefatis: eisdem notariis repetenda tamen post decem dies currentes à die, quo huiusmodi registra habuerit per partem ipsam, quae integram mercedem soluerit, ut supra à parte siue à partibus sibi aduersa, uel aduersis, etiam iure medio si opus fuerit, quae nõdum soluerint, uel soluerit, quatenus fuerit contradictum pro omni eo, quòd in expositione, siue solutione dictae integrae mercedis, ut supra, solutae de iure, uel consuetudine dictae curiae repeti debeat, & possit. Decernẽtes ex nunc, prout ex tunc, & è contra, huiusmodi registra non posse quouis modo per partem, quae primo illa habuerit penes se, detineri, aliqua, siue aliquibus ex partibus aduersis inuita, siue inuitis, ultra decem dies currentes, ad hoc, ut causae expediantur à die receptionis registrorum per partẽ primo accipienti, ut supra, aut procuratorem, seu procuratores eius in scriptis eisdem notariis factae. Addendo insuper, quòd si in dicto decem dierum termino aliquod praeiudicium alicui ex partibus litigantibus inferretur, causa huiusmodi detentionis registri, Praeses pro tempore existens possit quandocunq; dare, terminum abbreuiare, nullatenus uero prorogare, nisi forte urgentissima, & eidem Praesidi notissima praecedenti causa. Quo termino elapso, pars habens dicta registra teneatur illa dare parti, quae nondum illa habuerit, quatenus portionem mercedis sibi de iure, uel consuetudine restituere tangentem integraliter obtulerit, & effectualiter uelit restituere, sub poena priuationis iurium suorum in huiusmodi causa inter partes ipsas uertente, quam poenam ex nunc, prout ex tunc, & econtra, incursam esse uolumus, & decernimus. Cuius priuationis iurium reintegrationem Rom. Pontifici, & Praesidibus dictae prouinciae pro tempore existentibus, tantũmodo reseruamus. Quae pars, siue partes secundo loco dicta registra recipientes, siue recipiens, non possit illa plus, quàm decem dies currentes à die receptionis, ut supra, penes se retinere: notariis praedictis, uel partibus, siue parti aduersis, siue aduersae inuitis, uel inuitae, sed illa restituere praefatis notariis, sub poena amissionis iurium suorum, ut supra. Cuius reintegrationem Rom. Pontifici, & Praesidibus, ut supra, reseruamus.

ITEM, cupientes omnes tollere abusiones, attendentes iniquum esse, quòd maiori, & minori labori eadem sit merces; Declaramus per praesentes, quòd notarii praedicti teneãtur examinare super quinque, uel sex articulis quoscunque testes pro bononenis quatuor pro quolibet teste, iuxta formam constitutionum prouincialium de materia loquentium. si uero ar

ticulorum numerus prædictam quantitatem excesserit, tunc merces notarii taxetur arbitrio iudicum causæ. Litterarum uero, quarum longitudo ob insertionem alicuius commissionis causæ, uel libelli appellatorii, aut alia de causa, excesserit plenitudinem unius folii papyri integri ab una facie, siue latere, merces similiter huiusmodi literarum per iudicem causæ taxetur: quo iudice renuente, per archiuistam, & computatores præfatos taxetur, abusu, & quibusuis aliis contrariis non obstantibus.

ITEM, quòd archiuista prædictus ad hoc, ut registra reddantur integra, teneatur prius, quàm consignet infilzas, siue originales scripturas actorum alicuius processus quaruncunque causarum præfato computatori, ut registrentur, citare personaliter facere procuratores partium litigantium per baiulum curialem, si erunt in loco curiæ. Qui procuratores sic citati, & relati, teneantur infra sequentem diem à die citationis huiusmodi effectualiter consignasse listam omnium actorum in causis, ad quorum effectum fuerint citati factores, si fuerint in loco curiæ. si uero essent absentes à loco curiæ, citentur legitime, & dictam listam consignare teneantur infra triduum à die citationis, & relationis legitime, ut supra, nisi fuerint legitimo impedimento occupati, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ pro quolibet procuratore inobedienti. cuius absolutionem Romanis Pontificibus tantummodo reseruamus. & ulterius non audiantur in aliquibus causis, donec listam, ut supra, consignauerint præfato archiuistæ, ut supra.

ITEM, quòd nullus ex prædictis notariis suspēsus pro aliqua contrauentione, uel delicto, per aliquod temporis spacium, ut supra, ab exercitio officii notariatus curiæ generalis audeat dictum exercere officium: nec se quouis modo rogare ratione dicti notariatus officii, sub pœna duorum ducatorum auri cameræ apostolicæ applicādorum pro quolibet rogitu per ipsorum aliquem suspensum, recepto, & facto, eueniente casu durante tempore suspensionis huiusmodi. Mandantes propterea quibuscunque auditoribus, iudicibus, commissariis, etiam apostolicis, & quibusuis aliis ius dicentibus, tam ordinariis, quàm extraordinariis dictæ prouinciæ Marchiæ Anconitanæ tam præsentibus, quàm futuris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Quorum absolutio Romanis Pontificibus tantummodo reseruetur, quatenus quouis quæsito colore non audeant, nec præsumant subscribere, nec sigillare, siue in iudicio admittere aliquas scripturas, siue examina per aliquem ex notariis curialibus contra formam, & ordinē præmissarum constitutionum factas, & facta. Immo illas, & illa tanquam nullas, & nulla, ac nulliter factas, & facta, prout præsentium tenore nullas, & nulla ex nunc, prout ex tunc, & econtra esse declaramus. à limine iudicii, & processu causæ contingentis reiiciant, sine tamen præiudicio partium litigantium, quas ad pristinos terminos in huiusmodi scripturis nullis, reficiendis sumptibus,

& expensis

& expensis notarii delinquentis reponimus, & reintegramus: mandantes ue procuratoribus dictæ curiæ, quatenus quouis quæsito colore, sub iam dicta excommunicationis pœna, quòd huiusmodi scripturas nulliter, ut supra, factas, in iudicio non exhibeant. quinimmo, si cuiquam scienter, uel ignoranter easdem scripturas produci contigerit, in iudicio reuelare teneantur, & petere, & insistere, ut reficiantur, & ualidentur per notarium, siue notarios, qui illas, & illa fecerint, uel fecerit, nullas, uel nulla non seruando formam constitutionum præmissarum.

De sigillis pertinentibus ad bancam, & eorum solutionibus. Cap. XIIII.

EGIDIVS Episcopus Sabinen. prædictus quandam constitutionem edidit super sigillis, & mercede ipsorum, qui haberent esse in curia generali ultra sigillum rectoris: quæ, licet tempestate nostra in legatione prædicta in usu non esset, tamen, quia mutatis temporibus curia generalis ad antiquam consuetudinem redire posset, & sic constitutionem prædictam non in totum posse esse frustratoriam, ideo hic inseri curauimus. & est talis, uidelicet:

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Sigilla pertinentia ad administrationem iustitiæ in curia generali, præter sigillum proprium rectoris, statuimus esse tria: quorum duo sint apud thesaurarium, uel eius notarium, unum quorum sit longum, & uocetur sigillum curiæ spiritualiũ, cum quo sigillentur omnes, & singulæ litteræ, quæ occurrunt in quibuslibet causis, ad forum, & iurisdictionem rectoris spiritualium: & sui iudicis super spiritualibus pertinẽtibus, & sine illo sigillo illis litteris non credatur. aliud dictorum duorum sigillorum uocetur sigillum curiæ generalis, cum quo sigillẽtur omnes litteræ pertinentes ad causas uertentes coram iudice ciuilium, & coram iudice appellationum dictæ curiæ generalis, & coram commissariis: & sine illo sigillo illis litteris non credatur. & pro dictis sigillis recipiat thesaurarius, uel eius notarius quantitates inferius denotatas pro camera, & non ultra. Tertium uero sigillum uocetur, & sit sigillum curiæ maleficiorum, quod sit apud iudicem maleficiorum, uel notarium bancæ, siue cancellarium, cum quo sigillentur gratis omnes litteræ pertinentes ad causas criminales: & sine illo sigillo illis litteris non credatur. Litteræ autem prædictæ in omnibus causis ante dictis nullatenus per thesaurarium, uel eius notarium sigillentur, nisi prius sint uisæ, & bullatæ per iudicem, pro cuius parte diriguntur. cuius iudicis bulla uisa in litteris notarii, thesaurarius tenens dicta duo sigilla, sine difficultate aliqua sigillo conuenienti sigillet: pro qua sigillatura, & cera recipiat pro ca-

mera, ut infra. uidelicet, Pro sigillatura litteræ citatoriæ, sex denarios. & si plures sint citandi, pro quolibet, ultra primum, duos denarios, dummodo summam duorum solidorum non excedat. Pro sigillatura litteræ appellationis cum mandato, duodecim denarios. Pro sigillatura cuiuscunque præcepti, duodecim denarios. Pro sigillatura secundarum litterarum appellationis duodecim denarios. Pro sigillatura tenutæ, & executionis reuocationis tenutæ, uel executoris pro quolibet prædictorum, duodecim denarios. Pro sigillatura litteræ excommunicationis, uel denunciationis, medium anchonitanum. Pro sigillatura litteræ absolutionis ab excommunicatione, medium anchonitanum. & si plures fuerint excommunicati, uel denunciati, uel absoluti, pro quolibet, ultra primum, duodecim denarios. Pro sigillatura litteræ reuocationis in forma cum nonnullis, tres solidos. Pro sigillatura litteræ reuocationis interdicti positi in aliqua ciuitate, & pro ipsis litteris, florenos duos auri. si in communantia, florenum unum, & anchonitanos decem: si in aliquo castro, florenum unum. Pro sigillatura litterarum suspensionis interdicti, & litteris in ciuitate, florenum unum: in communantia, octo anchonitanos: in castris uero, quinque anchonitanos. Pro sigillatura litterarum suspensionis interdicti pro una die, occasione festiuitatis alicuius, uel sepulturæ mortui, & pro litteris, anchonitanos sex.

De uiaticis iudicum, officialium, & maiorum commissionum salariis. Cap. XV.

SALVBRITER in processu suo constitutionum prouinciæ Marchiæ in hoc Secundo Libro procedendo Egidius Episcopus Sabinensis, & Legatus prædictus posuit constitutionem in titulo, & in nigro, disponentem de uiaticis iudicum, & officialium, per quam obuiam itum est multis iacturis, & extorsionibus, quæ fiebant per iudices, & alios officiales ipsis prouincialibus, dum secundum legem infra scriptam, certam metam interposuit: & constitutio ipsa sic incipit:

EGIDIVS Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Quanquam uiagia, & absentationes iudicum, & officialium rectoris à loco curiæ non sit decens absque causa iusta fieri, tamen propter exigentiam negociorum multorum curiæ rectoris, & cameræ, & cultum iustitiæ oportet quandoque uiagia, & accessus fieri per terras, & sic est solitum ab antiquo. Ne autem prouinciales ex talibus uiagiis ultra debitum aggrauentur, statuimus, quòd nullus iudex, aut officialis curiæ rectoris uiagia, uel executiones faciat contra formam constitutionum inferiorum in isto uolumine: nec absque speciali commissione, & litteris specialibus rectoris prædicti: & rector nullo modo concedat, nec committat, nisi

cum

cum ex iusta causa cognouerit expedire, & iudex pro qualibet die recipiat duos florenos auri, & non plus: notarius uero eius recipiat pro se, & equo triginta quinque solidos denariorum, & non plus, quæ salaria soluantur per ipsos, propter quorum defectum mittuntur, siue sit communitas, siue sint singulares personæ. Si uero non ob defectum alterius, sed pro pace inineda, uel conseruanda, aut pro magno futuro scandalo, seu damno uitando, seu ob aliud publicum bonum mittentur, tunc soluantur dicta salaria per illos, quos rector in dictis commissionis litteris iusta causa motus, duxerit declarandos. & idem modus seruetur de notariis, qui ex dictis causis, siue quicunque ipsarum mittuntur: saluo quòd eorum salarium pro se, & equo, & famulo, uel baiulo, quē secum ducant, & teneant, & eorum expensæ decem anchonitanorum de argento per diem summam nullatenus excedant. commissionum autem dictis iudicibus fiendarum per rectorem de quacunque causa cognoscenda, uel terminanda, salarium limitetur per rectorē moderatum, & facilem. Itaque uiginti florenorum auri summam in una quæstione inter utranque partem nullatenus excedat. Cognito per Philippum Cardinalem Bononien. tunc Legatum, constitutionem præmissam non totale adhibuisse remedium circa materiam prædictorum, ipse addēdo eidem constitutioni fecit quandam additionalem legem in præfata prouincia, dum inter alias suas constitutiones in Capitulo tertio, de præmissis uiaticis iudicum, & notariorum nouiter pertractauit: & dum de uiagiis iudicum, & notariorum constitutionem posuit, sub Rubrica, De uiagiis iudicum, quæ incipit: Quanquam uiatica, addidimus, quòd quotiescunque contigerit iudices curiæ, uel ipsorum notarios equitare per prouinciam pro aliquo maleficio, delicto, crimine, seu excessu, de licentia domini Legati, siue rectoris prouinciæ, de qua per scripturam legitime appareat primo, cum aliter, sub pœna priuationis officii equitare, seu dicta de causa absentare non putemus. Immo expresse per præsentem inhibemus primo, quòd equitantes teneantur, & debeant in scriptis manu notarii curiæ tradere, & consignare domino thesaurario prouinciæ, qui pro tempore fuerit, omnimodam informationem, quam habent cum descriptione loci, & personarum, & propter quam equitare, & se absentare intendunt: & illam thesaurarius teneatur statim, & debeat infilzare. Et similiter quàm primum cōtigerit dictum iudicem, uel notarium redire, teneantur sub simili pœna significare, & in scriptis dare præfato domino thesaurario, quod inuenerint, & perceperint super informatione per eos tradita cum insertione diei, recessus, & reditus, sub pœna quinque ducatorum uice qualibet, & pro quolibet contrafaciēte ipso facto incurrenda, & cameræ apostolicæ applicanda unà cum restitutione salarii, siue uiatici, quod ex inde perceperūt, eis, uel ei, à quibus percepissent: nec aliquem actum facere possint contra aliquem occasione alicuius asserti

maleficii: & ubi equitare opus non est, nisi primo informationē dicto thesaurario transmiserint, quam sequente die, postquam habuerint notitiam, transmittere debeant sub dicta pœna. Anglicus Episcopus Albanus, & similiter Legatus decernendo, statuit in quibus casibus iudices possint equitare. & in constitutione prima suarum additionum titulādo, dixit pro quibus maleficiis iudices debeant equitare. & disponendo postmodum, posuit hæc uerba: Anglicus miseratione diuina Episcopus Albanen. terrarum, & prouinciarum sanctæ Ro. Eccl. citra regnum Siciliæ in Italia consistētium Vicarius generalis, ad perpetuam rei memoriam. Vt grauaminibus, & oneribus nimiis occurramus, quæ præsertim prouinciæ Marchiæ Anchonitanæ communitatibus ob iudicum curiæ generalis, & præsidatuum frequentes caualcatas, seu andatas, quas & sæpius etiam pro causis leuibus faciunt, inferuntur, præsenti constitutione districtius inhibemus, ne de cætero aliquis de iudicibus, seu officialibus prælibatis ad inquirendum de aliquo crimine, uel excessu præterquam de rebellione, seu tumultu, homicidio, latrocinio, seu publica derobatione, stratarúm que fractione, monetarum, seu bullæ apostolicæ falsificatione, ac monialium, seu honestarum aliarum mulierum raptu equitet, seu equitare ualeat quoquomodo: nec etiam in his, exceptis casibus supra dictis, nisi cum licentia rectoris præfati, liceat equitare. circa quam licentiam concedendam, opportunæ cautelæ remedium sic studeat adhibere: quòd nec etiàm in casibus ipsis, nisi ubi, & quando facti certitudo, seu famosa insinuatio, & circunstantium exaggregatio id requirat, licentia huiusmodi concedatur. Prouideant nihilominus iudices prælibati, ut cupiditas obtenta, notarios, & famulos pro rationibus, & necessariis casibus, propter quos iuxta formam constitutionum super hæc editarum, hoc permittitur, seu mandatur eisdem aliquo modo transmittat. quód que nedum ipsi notarii, sed nec iudices prælibati, aut aliquis eorum, quòd in casibus equitauerint, ultra tres dies absque dicti rectoris licentia speciali expressa nequeant immorari. Quicunque uero in aliquo dictorum casuum contrafecerit, ad restituendum quicquid ex hoc habuerit, seu potius extorserit, cessante difficultate qualibet compellatur. & nihilominus ad quadruplum cameræ apostolicæ condemnetur. Declarauit etiam Papien. Episcopus, tunc temporis Legatus constitutionem Egidii, dum loquebatur de florenis duobus auri, quòd intelligeretur de duobus monetæ. & in Capitulo tertio suarum constitutionum titulato similiter de uiagiis iudicum, hoc modo disposuit. uidelicet: Item constitutioni de uiaticis iudicum, in qua quidem addimus, & illam declaramus, dum loquitur de florenis duobus auri, sint, & esse intelligantur de florenis duobus monetæ ad bononenos quadraginta pro singulo floreno. Circa equitationes iudicum, & eorum discessus Ioannes Episcopus Albanus similiter Marchiæ Legatus in Capitulo septimo

suarum

suarum additionum infra scripto modo legem condidit, in Rubrica, Quòd iudices non equitent sine licentia, & sedeant ad bancum, Statuimus quoque, & ordinamus, quòd iudices curiæ dictæ prouinciæ nunquam de curia discedant, nisi causam discessus Legato, uel Gubernatori, uel Locuntenenti exposuerint, & ab eis facultatem discedendi impetrauerint: aliâs incurrant pœnam pecuniariam in constitutionibus contentam, quam eis retineat thesaurarius prouinciæ cum salarium exhibebit. Sedeánt que diebus iuridicis pro tribunali ad ius dicendum. Procuratór que fiscalis omnibus diebus iuridicis accedat ad tribunal, & eos, qui non sederint pro tribunali, notet adhibito publico notario. ipsí que iudices non sedentes quotiescunque deliquerint, multentur per rectorem prouinciæ in decem ducatis, quos pariter de eorum salario retineat thesaurarius: & tam pœna discedentiũ à curia, quàm non sedentium pro tribunali cedat in emolumentum cameræ apostolicæ.

Sanctissimus dominus noster Paulus Papa Tertius, qui adhuc uitam trahit incolumem, & ætherea pascitur aura in suo breui sub data Romæ apud S. Petrum, sub anulo Piscatoris undecimo Ianuarii M D X X X V I, in quadam particula dicti breuis circa uiatica dictorum iudicum, ac audientium, aliorúm que commissariorum sic obseruari mandauit. uidelicet. I T E M, quòd auditores, & iudices, atque commissarii quando in casibus eis permissis equitabunt, non accipiant pro uiatico nisi id, quod per constitutiones eis permittitur. & si pro pluribus causis cõtra unum, uel pro una contra plures personas, & in eadem terra pro eisdem negociis, & factis pluries equitauerint, nisi id ex noua, uel nouiter appellante causa fecerint, super quo si differentia oriatur, stari debeat declarationi Rectoris prædicti, uno uiatico sint contenti.

De executoribus, & executionibus. Cap. XVI.

EFFRENATAM executorum ingluuiem, & eorum uiaticorum compescere desyderans in dicta prouincia Marchiæ Egidius Sabinensis Episcopus, & Legatus prædictus, infra scriptam constitutionem edidit. Egidius Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Executorum multitudinem, & ipsorum effrenatam exactionem in subditorum fidelium Ecclesiæ releuamen restringere cupientes, statuimus, quòd pro singularibus personis, & earum interesse, executores de cætero non mittantur, nisi petentibus expensas: quas tamen à condemnato in expensis recuperare ualeat, sicut aliâs expensas ordine iuris. & similiter pro uniuersitate, collegio, uel officiali, aut prælato. Pro curia autem ad inquirendum ubi expetit de maleficio, uel capiẽdo malefactorem, uel aliud simile, opportunum tunc mittatur de conscientia rectoris, tamen expensæ

delinquētiū siue culpabilium siue declaratorum in litera cōmissionis recto=ris, ut supra in constitutione proxima continetur, Pro camera uero quoties cōmitti contigerit, exequutorem pro tallea censu uel affictu contra cōmunitates aliquas non prorumpatur subito ad exequtoris missionem sed prius per literas cōmunitas requiratur & eidem mandetur quòd soluat & in literis quantitas persoluenda & causa propter quam tenetur soluere & terminus ad quem debet soluere declaretur: qui terminus sit post præsentationem literarum unius mensis ad minus quo termino elapso ipsa cōmunitas quæ in=solutione cessauerit, & contumax extitit legitimo impedimēto cessante ultra illud quòd debeat, quartum plus eius in cuius solutione cessauit cameræ soluere teneatur: & dicto elapso termino, quandocunqꝫ rectori & thesaurario uidebitur possit exequtorem mittere contra ipsam cōmunitatē qui om=nibus modis opportunis exigat, quòd debetur & pœnā quarti pluris prædictam dequa nihil pœnitus remittatur saluis aliis pœnis in cessantibus soluere censum & fictum debitum in priuilegiis & literis Apostolicis ordinatis, & exequutor qui pro talibus mittitur efficaciter exequutionē faciat diligēter & solicite toto posse & ingenio, continue laborando per pignorum captionē & personarum detentionem & modis aliis opportunis, & aliter salarium habere non debeat, Et quando sic pro camera mittitur exequutor cōtra cōmunitates salariū soluere debeant exequtori prædicto. Si uero mitteretur exequutor pro Camera ad exactionem condennationē pecuniarum seu pro incorporādo aut locando bona confiscati aut pro aliis iustis negotiis Cameræ & pro ipsius Cameræ utilitate thesaurarius de pœcunia, & habere cameræ salarium soluere teneatur. Salaria uero exequutorum quæ taxauimus eisdem pro suis laboribus & expēsis ultra quæ nihil omnino occasione alicuius exequutionis recipiāt pœna 25. librarum denariorum pro quolibet & qualibet uice & restitutionis eius quòd ultra accepit, cum duplo sunt ista uidelicet.

Quòd si exequutor fuerit & continue steterit cum equo pro qualibet die sui accessus moræ & reditus recipiat triginta solidos denariorum. Et si duxerit & secum tenuerit unum famulum siue Baiulū recipiet pro illo quolibet dictorum dierum octo solidos denariorum. Et si exequutor fuerit Baiulus uel alius pedes missus sine equo recipiat pro quolibet die sui, accessus, moræ & reditus decem solidos & quolibet casu prædictorum debeat exequutor pro exequutione officii deligenter & continue laborare aliter nullum salarium habeat & puniatur in uigintiquinqꝫ libris denariorum. Et plures exequutores simul ad eandem terram pro eodem negotio non mittantur & simul in eodem tempore ēt pro curia eadē persona uel cōmunitas pluri=bus exequutoribus nō debeat fatigari sed omnes tūc opportune exactiones pro curia cōtra eadē comunitatē uel singulares personas in eadē terra uni exe. & nō pluribus cōmittatur. Et quādo plures terras itur per eūdē eodē uiagio pro die pro qua solueretur sibi ī una terra nihil ī alia terra recipiat nec pro uiagio a loco curiæ,

curiæ, acceſſus, & reditus, ſed ſolum pro tempore moræ in quacuncunque terra ſoluatur eiſdem. Eadem ratione ductus, ut ſcilicet prouinciales releuarentur ab expenſis, & immoderatis executorum uiaticis Ioannes de Caſtelliono Epiſcopus Papienſis, & tunc temporis Legatus, conſtitutioni prædictæ addendo ſtatuit in Capite quarto ſuarum additionum, titulato ſimiliter, De executoribus, & executionibus: & incipiente, & finiente hoc modo. uidelicet: De executoribus, & executionibus. Item conſtitutioni, De executoribus, & executionibus: quæ incipit: Executorum. addimus ad declarationem prouincialium, ut quàm minus fieri poteſt, grauentur per ipſos executores, ut ipſæ executiones à quinque florenis infra, fieri poſſint per ipſos executores, & etiam per notarios in eadem curia degentes, dummodo ipſi notarii, & executores non poſſint ſecum ducere famulos, nec equites, nec pedites. ac etiam quòd ipſi notarii, & executores, & quicunque alii non poſſint, nec ualeant ſibi ſolui facere, niſi executionem ipſam cum effectu fecerint: & dicti notarii, & alii executores habere debeãt bononenos ſexdecim pro qualibet die, & non ultra, ſub pœna excommunicationis, & dupli eius, quod acceperint. nec baiuli ipſi poſſint executiones facere, niſi pro quantitate duorum ducatorum duntaxat: & habere debeant, ſi executionem fecerint cum effectu, bononenos octo pro qualibet die, ſub pœnis prædictis, & non ultra. & quòd ipſæ executiones debeant fieri expenſis mittentium, præterquam in executionibus fiendis ad petitionem curialiũ, in quibus ipſorum priuilegia, & immunitates hactenus ſeruatas, & per conſtitutiones conceſſas ſeruari uolumus. Veruntamen NOS Rodulphus Pius de Carpo Cardinalis, & Legatus prædictus cognoſcẽtes per ueram experientiam additionem prædictam non eſſe ex omni parte proficuam prædictis prouincialibus, & quandam conſuetudinem, quam potius abuſum nominamus, nõ fuiſſe, nec eſſe utilem, dum erat conſuetum tranſmitti executores equites à quinq; florenis monetæ ſupra, in hunc modum tam ipſam additionem, quàm ipſam malam conſuetudinem duximus reformandam, & corrigendam. & ſtatuimus, & ordinamus, quòd ipſi executores equites non poſſint tranſmitti ad exequendum neq; in ciuilibus, neque in criminalibus cauſis, quæ eſſent minoris quantitatis, quàm florenorum decem monetæ infra incluſiue, pro quibus decem florenis & infra, ipſi baiuli pedites accedant ad exequendum: ſed à decem florenis excluſiue ſupra, liceat ipſis officialibus equitibus accedere, ſeruatis tamẽ aliis tam in præcedenti Egidiana conſtitutione, quàm Papienſi additione, quàm etiam in ſequentibus appoſitis, ſub pœnis inferius, & ſuperius contẽtis. Iulianus Soderinus Epũs Santonen. in ſuis prouincialibus, & additionalibus conſtitutionibus in titulo, De Mareſchallo parum poſt medium, notabilem ſatis ad hanc materiam ſtatuendo tradidit formam, uidelicet dum dixit: Non poſſit

insuper dictus Mareschallus, sub pœna priuationis eius officii, uendere officia executorum, aut cum illis ad statutam summam se componere quoquomodo: &, ut indemnitati eiusdem Mareschalli consultum sit, decernimus, quòd Prior collegii pro tempore existens non possit, aut ualeat quouis modo taxare aliquas litteras executoriales, nisi prius fuerint subscriptæ manu præfati Mareschalli, aut sigillatæ sigillo eiusdem. Taxa autem executorum fiat modo infra scripto: Vsque ad decem milliaria inclusiue, carleni quatuor. Vsque ad duodecim, carleni quinque. Vsque ad quindecim, carleni sex. Vsque ad septemdecim, carleni septem. Ab inde supra, carleni octo cuiuscunque sint distantiæ. Executoriales uero ad standum non taxentur, nisi ad rationem carlenorum quatuor pro qualibet die. Et si contingat ad executores habere plures commissiones in eodem loco, accipiant tantum uiaticum pro rata. & si aliter acciperent, teneantur ad restitutionem: & ulterius ad duplum nomine pœnæ; non possint etiam accipere quouis modo eorum uiaticum, nisi fecerint executionem cum effectu, uel nisi à debitore depositum habuerint actuale. aliâs si uiaticum secus acceperint, pœna furti teneantur. Benedictus tituli Sancti Eusebii Cardinalis Rauennatensis, & Legatus de latere, tunc temporis edidit super præmissis notabilem constitutionem, quam mandauimus, tanquam probabilem, & commendabilem, hic registrari, dum in suis additionalibus constitutionibus, in titulo, Quòd officiales, Mareschalli, & baiuli, teneantur infra octo dies currentes exequi commissiones, & eas ostendere Cancellariis locorum. dixit hoc modo, uidelicet.

ITEM, quòd officiales, Mareschalli, teneantur commissiones, & litteras executoriales exequi infra octo dies currentes, à die datæ dictarum litterarum: aliâs illas exequi non ualeant modo aliquo, nec audeant, uel præsumant illas exequi, nisi prius compareant coram Cancellario cuilibet loci dictæ prouinciæ. & cum teneantur ostendere omnes litteras executoriales habentes, & exequi uolentes, in dicto loco. qui Cancellarius teneatur, & obligatus sit omnes dictas litteras executoriales uidere, & nemini propalare, sub excommunicationis pœna, & decem ducatorum auri cameræ apostolicæ applicandorum: taxationés que forsan factas moderari, & reducere ad unum duntaxat. Inter omnes executoriales, & prædicta intelligantur etiam de litteris, & præceptis baiulorum, & aliter nunciorum curiæ generalis: addentes, quòd dicti officiales, & executores nullo modo ualeant exercere dictum officium, nisi equestres, & nisi prius præstiterint cautionem idoneam de fideliter exercendo, & restituendo male oblata coram Prioribus collegii aduocatorum, & procuratorum.

SED quoniam temporibus nostris in hac legatione prouinciæ Marchiæ fuit interdum in dubium reuocatũ, Mareschallus, & eius officiales debeant

habere,

habere, ultra deputatum uiaticum, etiam expensas pro se ipsis, & eorum equis, maxime dum in criminalibus equitant contra aliquos malefactores, & delinquentes.

NOS Rodulphus pius Cardinalis, & Legatus praefatus uisis uidendis, habitá que diligenti informatione super praemissis: & uiso etiam, quòd modo satis maiora uiatica soluãtur, quàm antiquis temporibus praenarratorum rectorum, & de latere Legatorum, decernimus, & statuimus, quòd de caetero nullae expensae quouis modo directe, uel indirecte, tacite, uel expresse, nec aliquo quaesito colore dentur praefatis Marescallo pro tempore, & officialibus, nec etiã sub eo furti colore, quòd uideantur sponte dari, uel sponte donari. & si contrafactum fuerit, ad restitutionem ipse Marescallus, & officiales teneantur: uel in ipsis uiaticis computentur.

De capitibus solidorum, siue salariis soluendis camerae à litigantibus. Cap. XVII.

IN praefato Secundo Libro Egidianarum constitutionum inuenimus praeinsertam rubricam cum infra scripto eius nigro disponente de capitibus solidorum. & quia tempore eius editionis iudices à camera apostolica salarium recipiebant, ipsa uero camera capita solidorum à litigãtibus pro salario fortasse iudicibus persoluenda, modo cum sportulae in fine causae persoluantur, praedictam constitutionem, quantum ad prouinciam hanc, decernimus uacare, nec habere locum de caetero: & donec, & quousque durauerit consuetudo soluendi sportulas iudicibus. Verum, ne ipsius constitutionis tenor omittatur, quia (ut diximus) aliquo tempore inseruire poterit, ideo registrari mandamuimus.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicae sedis Legatus, & domini nostri Papae Vicarius. Inueterata consuetudo, cuius ignoratur initium, & antiquissimae constitutiones, quarum primordiales ignorantur auctores, licet multi postea quibusdam declaratis, siue additis, eas approbauerint, & firmauerint, induxere, quòd in causis ciuilibus, & pecuniariis certa salaria soluerentur pro salariis, & expensis iudicum supportandis. In principalibus quidem, siue primis causis, si, contumacia exigente, interponatur primum decretum, tempore interpositionis eiusdem, ex quo detur tenuta: & si primum decretum non interueniat, sed fiat praeceptum inconfessum tempore talis praecepti. & si non interueniat tale praeceptum, sed procedatur in causa, tunc siquidem sit summaria, uel extraordinaria tempore; quo dabitur terminus utrique parti ad probandum in causa. si uero sit causa ordinaria, tunc tempore litis contestationis. In causa uero appellationis, tempore sententiae super appellatione feren-

dæ,salaria,siue capita solidorum camere persoluantur,dummodo in eadem causa,& eodem negocio non soluantur ultra,quàm semel durante causa coram eodem iudice dictæ curiæ,seu suo successore,siue ad aliquem iudicem per appellationum nullitatem,aut restitutionem,aut quomodolibet deuoluatur. in criminalibus autem causis in dicta curia initiatis non soluantur prædicta salaria,nec in capitalibus,nec in pecuniariis ubicunque initiatis, sed solum in causis condemnationum pecuniariarum,à quibus ad eandem curiam contigerit à curiis particularibus,& officialibus interponi,uel ad eandem curiam super eas de nullitate recurri,si detur alicui licentia,quæ ex urbanitate,aut ex lege,edicto petatur super hoc,salarium non soluatur. & si fuerit dictæ cameræ semel solutum salarium in causa principalis debiti,& discussionis,licet data de hoc licentia pro eodem debito recurratur ad agendum contra pignorum possessores,salarium ulterius non soluatur in causa huiusmodi subsecuta. Quantitas uero capitum solidorum, siue salariorum in dictis causis cameræ soluendorum,pensatis diligẽter antiquis,& nouis constitutionibus,& consuetudine, & utilitate prouincialium, & curiæ, uidetur commode taliter moderanda. uidelicet: Quòd in causis,in quibus debent solui capita solidorum,si causa fuerit usque ad ducentas libras denariorum,soluantur pro qualibet libra à qualibet partium sex denarii:& à ducentis libris supra, usque ad quingentas, soluantur tres denarii pro libra per quanlibet partem. Ab inde supra,quantacunque sit quantitas, & ualor causæ,soluantur duo denarii pro qualibet libra per quanlibet partem,dummodo salarium summam quinquaginta librarum denariorum inter utranque partem non excedat. Inuenimus esse per antiquas constitutiones prouisum,quòd si propter euidentem paupertatem,uel alia iusta causa uidebitur iudici in totum,uel in partem remittendum,possit huiusmodi solutiones remittere. & quãdo æquitas sic suaserit,ipsi iudices in hoc sic caute procedant,quòd camera in aliquo non fraudetur.

De aduocato,& procuratore fisci,ad causas cameræ,& pauperum. Cap. XVIII.

MIRA circumspectione procedendo Egidius Episcopus Sabinen. prædictus,in hoc Sacundo Libro posuit constitutionem Bertrandi similiter Episcopi Sabinen. editam super iuribus cameræ defendendis, quam cum satis sit necessaria,ne iura cameræ apostolicæ remaneant incustodita,iussimus eodem ordine hic apponi,& est talis:

BERTRANDVS Episcopus Sabinen. dum erat archiepiscopus Ebredinen. & reformator. Item,quia securius expediunt commissa negocia plures & examinatione procuratorum,& aduocatorum continua,causæ

fiscales

fiscales interdum negligēter ducuntur: & propter ignorantiam, quæ ex prædictorum mutatione contingit, sæpe nimium retardantur: & (quòd est periculosius) amittuntur, eadem auctoritate uolumus, & ordinamus, quòd unus fidelis, & discretus, & in iure peritus, & non de prouincia oriundus existens procurator fisci ad causas, & aduocatus simul constituatur, & cum competenti salario deputetur, qui in causis fiscalibus motis, & mouēdis diligenter, & fideliter curam habeat, & eas pure sine diffugio, & pro utilitate cameræ, & non uoluntarie in aliquorum præiudicium subsequatur: & ipsas causas sine debito terminari, & executioni mandari, pro utilitate cameræ solicite procurando. Cum autem sæpenumero contingebat in præfata prouincia fieri syndicatus officialium, & priuatæ eiusdem prouinciæ personæ, licet iustam prætenderent causam, abstinebant propter uerecundiam, uel metum ab porrectione querelarum, uel ex aliis causis. Hoc cognito Philippus Cardinalis Bononien. Legatus huic constitutioni addidit infra scriptam suam legem in sexto Capitulo suarum additionum, dum in Rubrica dixit, De aduocato, & procuratore fiscali interueniendo in syndicatu iudicum, & officialium gratis. in nigro uero hoc modo: In syndicatu uero iudicum, & officialium quoruncunque curiæ memoratæ, uel præsidalis procurator, uel aduocatus prædictus interuenire debeat pro quocunque gratis sine aliqua mercede: & si mercedem aliquam propterea perceperit, decem duc. auri pœna uice qualibet puniatur, apostolicæ cameræ applicanda. debeat etiam ab illis, qui metu, uel uerecundia interuenire, uel abstinere in iudicio, uel syndicatu huiusmodi uellent, querelas recipere: & illas eius, qui dederit, uel ipsius procuratoris, & aduocati, notarius prout fuerit requisitus, in iudicio præsentare, pœna uiginti quinque ducatorum auri, si contrafecerit, cameræ apostolicæ applicanda, & possit à quocunque accusari per unum testem.

De notario, siue procuratore cameræ ad negocia. Cap. XIX.

QVONIAM res, & iura cameræ apostolicæ nō in iudiciis tantum quæruntur, & defenduntur, uerum etiam extraiudicialiter: & quia procurator ad causas non poterat, saltem de facili, & quominus camera pateretur, in extraiudicialibus se immiscere, ideo idem Bertrandus in proxima præcedenti constitutione recensitus, posuit aliam constitutionem super præfati procuratoris fiscalis ad negocia officio, & est talis. uidelicet:

IDEM Bertrandus. Item uolentes sic iura Romanæ Ecclesiæ sine cuiusquam iniuria procurari, quòd per administratorum ignorantiam nō admittantur, nec per negligentiam indebite à tyrannis, uel aliis occupentur, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd unus officialis procurator ad negocia uulgariter appellatus, per rectorem, & thesaurarium consti

tuatur, & cum competenti salario ordinetur, qui discretus, & fidelis, & non de prouincia existens, bona mobilia, & immobilia cameræ Romanæ Ecclesiæ iam confiscata, & alia quouis titulo legitime acquisita, uel quomodolibet acquirenda, per singulas terras ecclesiæ prouinciæ prædictæ diligenter inquirat, & inquisita, & reperta fideliter cum integritate describat, & ad manus Ecclesiæ Romanæ recipere, & incorporare procuret: & ea cum uoluntate, & auctoritate thesaurarii ministret, & fructus ex terris, & bonis recipiat, rationem singulis sex mensibus fidelem dicto thesaurario redditurus. & cum super occupatione, receptione, seu descriptione bonorum controuersia huiusmodi facti, uel iuris emerserit, uel ab aliquibus iuste, uel iniuste fuerit impeditus, controuersia prædicta, & impedimentum rectori, & thesaurario à procuratore fisci ad causas referre continuo teneatur, & super illo debitum apponatur remedium: & tam Ecclesiæ Romanæ, quàm priuatis super hoc, ius, & iustitia ministretur.

Quòd aduocatus, & procurator fisci sit procurator pauperum. Cap. XX.

PAVPERVM, miserabiliúmque personarum nõ oblitus Neapoleo tituli sancti Adriani Diaconus Cardinalis, Rector Marchiæ posuit constitutionem, quòd aduocati, & procuratores fisci sint aduocati, & procuratores pauperum sine aliquo salario à pauperibus recipiendo. quis autem dicatur pauper, rectoris, & iudicis discretioni, & arbitrio relinquatur.

NOS uero Rodulphus Pius de Carpo Cardinalis, & Legatus prædictus cognoscẽtes, præsertim tempestate nostra, aduocatum, & procuratorem fisci magis impendere operam offensionibus pauperum, quàm defensionibus, aut saltem minus diligenter, quàm deberent, eorum præsertim pauperum carceratorum, præfatæ constitutioni addentes ordinamus, quòd priores collegii aduocatorum, & procuratorum pro tempore existentes, qui solent esse unus aduocatus, & alter procurator, sint, & esse debeant iure eorum officii prioratus, & munere curialitatis, aduocati, & procuratores ipsis pauperibus personis, uiduis, pupillis, aliis que miserabilibus: ac etiam pauperibus carceratis indefensis, & in principio eorum officii in manibus rectoris de illis fideliter defendendis teneantur præstare iuramentum. & quàm primum requisiti fuerint, de opportuno patrocinio non deficiant sub infamiæ nota, ac remotionis pœna à dicto prioratu, ac etiam ab priuilegio, & exercitio curialitatis per annum tantum, ultra id, quod etiam eorum conscientias oneramus, si antedicti indefensi damnum, uel iacturam aliquam patiantur: nec spem aliquam habeant consequẽdi ex dicto patrocinio salarium, aut mercedem, quia prohibemus pro eo posse aliquid consequi munerum, aut salariorum:

riorum, sciturі mercedem eorũ fore in cœlis satis copiosam. & ulterius animaduertentes decens esse ipsi Præsidi prouinciæ scire merita, & demerita pauperum carceratorum, ut si pœnam merentur, citius eam patiantur: si uero liberationem, eandem celerrime consequantur. nec decet libera corpora sub perpetua carceris permanere seruitute, hac lege perpetua decernimus, & ordinamus, quòd de cætero rectores præfati prouinciæ, uno die in qualibet hebdomada, & si placet in die Veneris, quæ solet esse dies in eadem curia allegationum in causis, accedant ad ipsos carceres: & conuocatis iudicibus, & auditoribus, aduocatis, & procuratoribus publice, faciant ad conspectũ ipsorum exhiberi omnes, & singulos carceratos: & super ipsorum causis habeant cognitionem, & decernant quicquid desuper agendum sit & hoc non sine causa fieri mandauimus: nam nos quoties ad dictos uisitandos carceres accessimus, huiusmodi ordinem seruari necessarium esse comperimus.

De aduocatis, & procuratoribus curiæ generalis, & eorum priuilegiis. Cap. XXI.

VENERANDVM aduocatorum, & procuratorum curiæ generalis prouinciæ Marchiæ collegium, quantum afferat utilitatis, pariter & ornamenti ipsi Præsidi prouinciæ, ac prouincialibus, manifeste apparet. & propterea, ne quid intactum relinqueret præfatus Egidius Sabinen. infra scriptam super præmissis posuit constitutionẽ compilatam, & in unam consonantiam redactam ex uariis constitutionibus antiquis, quam tanq̃ necessariam, non esse omittendam duximũs: immo potius de uerbo ad uerbum describendam, quibusdam tamen nostris additionibus interfertis. quæ scilicet est talis ex multis antiquis constitutionibus compilata. Aduocatos, & procuratores de collegio aduocatorũ, & procuratorum curiæ generalis totius prouinciæ, quos utilissimos, & decoros dictæ curiæ, & nostro officio, & toti prouinciæ, & prouincialibus, & cultui iustitiæ, ac etiam amplitudini fore, experientia docente, cognouimus, gaudere, & potiri uolumus, & decernimus omnibus, & singulis priuilegiis, immunitatibus, & exemptionibus eisdem factis per quoscunque nostros in officio prædecessores Legatos, seu officiales sanctæ Romanæ Ecclesiæ, seu apostolicæ sedis. quæ omnia, & singula ex certa sciẽtia confirmamus, & approbamus, & renouamus, & statuimus, & mandamus perpetuo inuiolabiliter obseruari: omittentes eorundem priuilegiorum uerbales formas pro eo, quòd esset ualde prolixum, eas præsenti constitutione inserere, sed eorundem priuilegiorum, & immunitatum affectibus hæc duximus principaliter exprimenda, uidelicet, Quòd dictum uenerandum collegium, ipsius quoque collegii personas, eorúm que familias, & bona sub nostra, & nostræ generalis curiæ protectione, familiaritate, &

defensione suscipimus, & decernimus. Statuta quoque, & consuetudines ipsius collegii ex certa scientia comprobamus, & ea firma, & ualida esse iubemus, quatenus sint laudabilia, & honesta, & ius tertii nõ offendant, cui prae iudicare non intendimus, sacris & canonibus nõ obsistant, quatenus etiam sint in usu, & per alias constitutiones hactenus editas, & in futurum ex aliqua causa forsan edendas contrarium contingeret ordinari. & quòd dicti aduocati, & procuratores, & eorum familiares non possint per aliquem uocari, uel quomodolibet trahi in agendo, uel defendendo in aliquibus causis ciuilibus, & criminalibus, spiritualibus, uel temporalibus, ordinariis, uel extraordinariis, uel quomodolibet compelli, uel coerceri in aliqua curia, uel examine, praeterquam rectoris prouinciae, & suorum iudicum in curia generali: & quicquid contra fieret, non teneatur ipso iure, nec per aliquem officialem rectoris, uel alium, seu aliam personam torqueri, uel carcerari sine rectoris speciali licentia, & mandato, si tamen sint actu residentes in nostra generali curia, & aduocationis, aut procurationis officia uere exerceant. & sic eorum durante officiorum exercitio, nisi iusto impedimento impediti, aut aliter rectori ex causa uideretur. Quòd etiam dicti aduocati, & procuratores, & eorum familiae, & familiares, ita tamẽ, quòd in ipsorum domibus degant, sint liberi, & exempti ab omnibus angariis, perangariis sordidis, & extraordinariis, & quibuscunque aliis oneribus, & obsequiis meris realibus: quae rebus, seu pro rebus immobilibus tantum imponũtur, duntaxat exceptis, & quòd in his meris realibus non ulterius grauentur, quàm caeteri prouinciales communiter, & secundum iustitiam onerentur. Quòd etiam praetextu repraesaliarum quibuscunque personis concessarum, & concedendarum, uel praetextu quaruncunque rebellionum, inobedientiarum, excessuum commissorum, uel committendorum per quaecunque communia, uel officiales, uel singulares personas non debeant, nec possint ipsi, uel eorum familiares, aut bona capi, detineri, arrestari, uel aliquatenus molestari. Quódque arma quaecunque offendibilia, uel defendbilia per totam prouinciam, & quaecunque loca rectoris prouinciae commissa regimini, possint ipsi, & ipsorum familiares portare libere, & impune: non obstantibus constitutionibus, statutis, & ordinamentis, uel consuetudinibus quibuscunque prouinciae, uel dictorum locorum: & praedictorum occasione non possint per aliquos officiales dictorum locorum generales, & particulares molestari, uel aliquatenus aggrauari. Volumus etiam, & mandamus, quòd omnes, & singuli rectores, & officiales communitatum quaruncunque, & maxime ubi rectoris prouinciae curia residere contigerit, quandocũque, & quotiescunque per dictum collegium, uel aliquem de dicto collegio, uel eorum procuratores, uel syndicum fuerint requisiti, totum tenorem praesentis constitutionis indilate teneantur inserere: & deinde continue retinere publice in statutis,

& uolumine

& uolumine Statutorum suorum itaqȝ uerisimiliter possit ad omnium notitiam peruenire Contrafacientes autem contra formam præsentis constitutionis uel alicuius partis ipsius siquidē officiales uel aliquæ aliæ personæ spirituales excommunicationis Si uero cōmunitas uniuersitas uel collegiū interdicti sententias quas ex nunc prout ex tunc in eorum & ipsorum quelibet proferimus in his scriptis incurrere uolumus ipso facto per præsentes.

Quòd nullus de collegio possit recipi in fideiussorem pro aliquo aliquo casu ciuili uel criminali. Cap. XXII.

POSVIT Egidius Sabinensis Episcopus aliā constitutionem prohibitiuā nequis de collegio curialium recipi posset in fideiussorem. & qua de causa ad id motus fuerit non expressit putantes autem eandem constitutionem non absqȝ rationabili cā positam & satis esse proficuam rationibus multis quas breuitatis cā omittimus Nos. R. Pius de Carpo Cardinalis & Legatus prædictus iussimus in hoc secundo libro inseri necnō infrascripto per nos adiūcto modo suppleri & ipsa Egidiana cōstitutio est ut sequitur: Decernimus & ordinamus quòd aliquis de dicto collegio non recipiatur in fideiussorem in aliqua causa ciuili uel criminali uel pro aliquo habente uel habituro aliquam causam ordinariam uel extraordinariam ciuilē uel criminalem corā quocunqȝ Iudice uel officiali & si receptus fuerit talis fideiussio uel promissio non teneat ipso iure nisi fideiuberetur pro aliquo alio de collegio supradicto & quòd quilibet de Collegio qui postularetur uel reciperetur in fideiussorem teneatur prædicere Iudici seu officiali qui eum reciperet quòd ipse de Collegio prædicto est. Et si nō prædixerit puniatur qualibet uice qua fideiusserit non prædicendo in uigintiquinqȝ libris denariorū & nihilhominus in fideiussionē qȝ sic fecit sit obligatus sicut si collegiatus nō esset: nostra uero suppletio hæc est ut scilicet prædicti collegiati non possint in fideiussores recipi etiam si curialitatis priuilegiis uel beneficio præmissæ cōstitutionis renunciauerint etiam cum iuramento quam renunciationem & iuramentum nullius esse roboris decernimus. Imo præfati collegiati uel aliquis ipsorum & quicunqȝ sint qui renunciauerint uel iurauerint uel renunciauerint & iurauerint siue copulatiue siue alternatiue siue etiam disiūtiue habeantur inmediate quòd iurauerint pro absolutis ab eodem iuramento ipso iure nec aliqua alia absolutio uel habilitatio etiam ad effectum cōueniendi requiratur uel opus sit.

Quòd nulla statuta fiunt per communitates contra collegiatos. Cap. XXIII.

COMPERTO per ipsum Egidium Sabinēsem Episcopū quòd interdum prædicti collegiati & curiales propter officium aduocationis procurationis & similiū efficiebātur ipsis prouincialibus odiosi: & ipsos uel odio uel inuidia maxime prosequebātur ab ipsis prouincialibus (licet inme rito) quia nō pussunt ipsi curiales ēt si uellent nō impartiri officium ipsorū in peragēdis negotiis forensibus: & quòd propterea loca prouinciæ ipsius in terdū decreta publica cōtra ipsos collegiatos faciebant. Statuit ipse Sabinen. Episcopus ad ipsorū collegiatorum defensionē infrascriptā cōstitutionē: qu ā ne suo loco congruo defraudetur ponimus & est talis. Quia in aliquibus terris in quibus generalis curia rectoris quandocunq; residet statuta seu re formationes aliquando uigent forensium generaliter uel spetialiter cōtra dic tos aduocatos & procuratores aut alios curiales dictæ curiæ ut minori pœna offendens eos q̄s alios teneantur uel offendantur impune uel ipsi de eorum excessibus maiori pœna puniātur q̄s alii aut cuiuscunq; alterius tenoris.

STATVIMVS quòd ipsa statuta locum non habeant nec in telligantur nec obseruentur contra dictos aduocatos & procuratores & cu riales & quatenus eos tangunt & contra eos esset sint nullius efficatiæ uel momenti.

Quòd pro litteris Sigillis & scripturis Collegiati nil per soluant. Cap. XXIIII.

DECET inferiores obsequiosos esse superioribus eorum & similiter multum splēdescit magnanimitas & largitas superiorum quando ab eis in subditos ipsis obsequiose Beneficia conferunt ac ratione uel simile mo tus præfatus Sabinensis Episcopus constitutionem infrascriptam edidit: Ob quam curiales ipse & collegiatis ab infrascriptis solutionibus exempti fuere: quæ constitio est ut sequitur. Item consuetudinem sequentes antiquam sta tuimus quòd aduocati & procuratores dicti collegii pro scripturis & sigillis re ctoris cameræ Iudicum & bancarū & eorum causis & negotiis nihil omni no soluere teneantur sed scripturas & sigilla eis gratis fieri etiam exhiberi & in eorum causis nil ab eis pro salariis aliquibus exigatur.

VNVM tamen circa constitutionē præmissam nos Rodulphus Pius Cardinalis Legatus non omittimus quòd interdum fuit: in dubium reuoca tum & quòd satis uidebatur expressum in ipsa constitutione dum dictum fuit quòd etiam pro salariis nihil exigeretur an ipsi collegiati sportulas ipsis iudicibus uel auditoribus pro causis ipsorum collegiatorum etiā specialiter

delegatis

delegatis, deberent soluere. Et propterea ad omne dubium remouendum declaramus ipsos collegiatos nullatenus teneri ad aliquam sportularum solutionem. & ipsi auditores, & iudices propter hoc nec ipsos, nec aduersarios, quantum ad portionem collegiatorum grauent quoquomodo, nec directe, nec indirecte, nec tacite, uel expresse, nec quocunque alio quæsito colore, uel modo.

Quòd aduocati, & procuratores nihil exigant ex patrociniis, nisi ut ex conuentione eis competat actio. Cap. XXV.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Item, quòd nullus aduocatus, uel procurator curiæ generalis possit petere aliquid, uel exigere pro salario sui patrocinii, nisi solum illud, quod appareret sibi expresse conuentum, uel promissum: & ab illo tantum, qui per se, uel procuratorem pleno mandato illud promisisset, uel ab eius hæredibus, & successoribus, fideiussoribus, uel expromissoribus. & hæc locum habeant in salariis patrociniorum, quæ præstaretur post diem præsentis constitutionis. & si aliquis peteret aduocatum, uel procuratorem, & non esset in concordia de salario, iudex tunc teneatur dare aduocatum, & procuratorem, & declarare, siue taxare salarium in prima, secunda, & tertia causa: & ultra iudicis taxationem, eo casu peti non possit. In salariis uero præstitorum in præteritum patrociniorum uolumus, quòd pro sex annis proxime præteritis, remaneat eis ius eorum salarii integrum: pro aliis sex annis ex inde proxime precedentibus possit exigere dimidium conuenientis, uel congrui salarii tantum, à duodecim annis ultra, pro præteritis prius temporibus nil omnino petatur. Item uolumus, quòd pro salario patrociniorum præstitorum ante tẽpus nostræ legationis, nil petatur usque ad annum unum à tempore promulgationis præsentis sententiæ.

Quòd non possint salarium ab uniuersitate petere, nisi pro uno anno. Cap. XXVI.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis & c. Item, quòd aduocati, & procuratores, siue syndici constituti, seu conducti generaliter in causis, seu ad causas absque determinatione temporis certi, uel pro uno anno, ab uniuersitate, uel collegio aliquo non possint petere salarium pro tempore futuro post hanc constitutionem, nisi de nouo fuerint conducti pro anno sequenti, uel pro alio certo tempore.

BONAE memoriæ Ioannes Cardinalis Andegauensis in Marchia Legatus in suis additionibus statuit, quòd citationes ad instãtiam curialium taxentur, ut fuit hactenus obseruatum: ita tamen, quòd si consliterit eum, ad cuius instantiam citatio emanauit, petisse debitum in toto, uel in parte iam solutum, cadat à toto credito suo, & citato damnum, & expensas reficiat, & mulctetur in quadruplum eius, quod postulauerit: mulctá que illi omnino auferatur, & cameræ apo. applicanda, per thesaurarium exigatur. Cui constitutioni addendo dicimus NOS Rodulphus Pius Card. Legatus, ipsam locum habere ad aduocatos, & procuratores actu exercentes, & curiam prosequentes, & domum in curia retinentes, & non ad alias personas: & si secus factum fuerit, duplum citato restituere teneatur de facto, & irremissibiliter.

De solutionibus patrociniorum pro causis ordinariis. Cap. XXVIII.

RECOLENDAE memoriæ Egidius Card. Legatus post compilationem constitutionum in eius additionibus describi fecit taxam infra scriptam, uidelicet: In causis ciuilibus primarum causarum, ubi petitur ex uigore instrumenti, uidelicet finem litibus imponere cupiens: Si ualor causæ fuerit in quinquaginta libris, uel infra, salarium sit duo floreni auri. Si ualor fuerit maior, non tamen excedat centum libras, floreni tres. Si fuerit maior, non tamen excedat ducentas libras, floreni quinque Si fuerit maior, non tamen excedat trecentas libras, floreni septem. Si uero fuerit maior, non tamen excedat quadringẽtas libras, floreni decem. Si fuerit maior, nõ tamen excedat quingentas libras, floreni duodecim Si fuerit maior, non tamen excedat mille libras, floreni quindecim. Si uero fuerit maior, non tamen excedat milie quingentas libras, floreni uiginti. Si uero fuerit maior, non tamen excedat duo millia librarum, floreni uigintiquinque. si uero fuerit maior cuiuscunque quantitatis salarium sit, floreni triginta. Si uero agatur per modum libelli absque instrumento publico, salarium sit, ultra prædicta, quartum plus. In causis uero maleficiorum, si quidẽ causa sit capitalis, uidelicet pœna mortis, si bona sua non excedant ducentas libras denariorum, salarium sit floreni decẽ auri: Ab inde uero supra, salarium sit duplum, quod dictum supra in causis ciuilibus. Si uero nõ sit pœna mortis, sed mẽbri principaliter, & c. salarium sit quartũ minus eius, quod dictũ est in causa capitali. si uero pœna sit mera pecuniaria, salariũ sit sicut dictũ in causis ciuilibus. In causis uero beneficial. fiat æstimatio illius beneficii,

& secundum

& secundum quantitatem illius æstimationis sit salarium duplum, quod dictum est supra in causis ciuilibus. In causis appellationum, si causa sit primæ appellationis, uel secundæ deuolutæ ad curiam generalem, salarium sit sicut dictum est supra in primis causis ciuilibus. Si uero causa appellationis sit deuoluta ad curiam generalem de eadem curia, si quidem appellatio sit à diffinitiua. Si idem fuerit aduocatus, in prima causa salarium sit medietas, quod dictum est in prima causa, uel tantundem quantum in prima. Si uero ab interlocutoria, & idem fuerit aduocatus, nō recipiat nouum salarium: si nouus aduocatus, tunc recipiat medietatem eius, quod si esset diffinitiua. procuratores uero recipiant dimidium, quod declaratum est supra pro salario aduocatorum.

HANC constitutionem NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus declaramus, & extendimus, si nouus aduocatus, & procurator interuenerit in causa appellationis post primam instantiam factæ in curia, recipiat supra dimidium ac si interuenisset in prima instantia. Cui constitutioni Latinus Card. Vrsinus Legatus addendo declarauit, quòd constitutio ipsa solum locum habeat in aduocatis, & procuratoribus: succumbentes uero in causa exigant solum dimidium illius, quod exigere potuissent, si obtinuissent in causa. Quibus quidem constitutionibus bonæ memoriæ Ioannes Card. Papien. addendo obseruari mandauit ad releuationem ipsorum prouincialium, quòd si partes causam, & causas in curia habentes, ad concordiam deuenerint ante terminum probatorium, non teneantur soluere nisi medietatem eius, quod per constitutionē statutum est. Vbi uero partes per dictum terminum, & ante publicationem processus fuerint in concordia, releuentur à solutione tertiæ partis totius salarii, & sportularum. In causis uero appellationum, si ante terminum iustificatorium partes ipsæ deuenerint ad concordiam, uel aliter appellationi renunciauerint, non teneantur soluere nisi quartam partem eius, quod per constitutionem extitit ordinatum. Si uero post dictum terminum, tūc seruetur quod supra declaratum est in aliis causis: & sufficiat, quòd quis fuerit aduocatus, uel procurator in causa, probatio unius testis cum iuramento conducti, uel per attestationem procuratoris, seu notarii causæ, seu iudicis, coram quo causam contigerit agitari. & dicta defalcatio, & obseruatio etiam locum habere uolumus in quibuscunque iudicibus delegatis, uel subdelegatis. inhibentes etiam ipsis aduocatis, & procuratoribus, ut pro extraiudiciali intercessione coram nobis, seu aliis, nil exigere, siue petere possint ab illis, pro quibus intercesserint, nec quicquam recipere, nisi processerit de spontanea uoluntate eius, pro quo intercesserint, sub pœna excommunicationis, & solutionis dupli eius, quod exegerint, seu petierint, non obstante quacunque alia constitutione, quæ diceretur hactenus obseruata.

De solutionibus patrociniorum super instrumentis in forma cameræ. Cap. XXIX.

LICET Antonius de sancta Maria in eius constitutione decreuerit, quòd super instrumẽto in forma cameræ concepto fuerit factum præceptum procuratori debitoris, & debitor soluerit, seu se cum creditore concordauerit, uel non contra dixerit, quòd tunc salarium procuratoris actoris esset duorum carlenorum duntaxat, quantæcũque quantitatis fuerit, seu ualoris. si uero infra terminum non soluerit, seu se non concordauerit, & in causa processum fuerit ad ulteriora contradicẽte debitore, & executio fuerit commissa, tunc salarium sit id, quod per constitutionem extitit taxatum: & plus modo aliquo peti, & exigi nõ possit. Imposterum Euangelista Bagarottus locuntenens in eius constitutione declarauit sub tali forma, uidelicet: Item in causis in forma cameræ infra scripto etiam modo à procuratoribus patrocinium exigi possit, & nõ ultra, uidelicet: Quòd si supra instrumento in forma cameræ concepto fuerit factum præceptum procuratori debitoris, & debitor infra terminum statutum soluerit, uel se cum creditore concordauerit, uel nõ contradixerit, quòd tunc salarium procuratoris sit quarta pars eius, quod aliâs debetur in causis executionum publicorum instrumentorum, dummodo ad minorem summam decem bonon. arctari non possit quantæcũque quantitatis, seu ualoris fuerit debitum petitum. Si uero debitum infra terminum sibi statutum nõ soluerit, nec se cum creditore concordauerit, tunc salarium procuratoris actoris sit dimidiũ prænominati salarii, quod aliâs debetur in causis instrumẽtariis executiuis, dummodo non excedatur salarium quinq; floren. monetæ quantæcũque quantitatis, seu ualoris fuerit debitum petitum: & si in hmõi causis processum fuerit ad ulteriora, contradicẽte debitore, & executio commissa fuerit, tunc ueteres constitutiones, & modernæ seruentur. Sed NOS Rodulphus Pius Card. & Legatus prædictus uidentes dictam taxationem in instrumẽtis in forma cameræ esse aliquatenus excessiuam, mandauimus, prout mandamus, debere esse dimidium, nõ autem totum: prout in constitutione prædicta, & hoc nisi fuerit contradictum: quia si fuerit contradictum, & nõ probatum aliquid, duplicetur: & sic sit totũ, prout in constitutione Bagarotti. si uero fuerint factæ probationes, & examinationes, tunc salariũ sit prout in supradictis aliis ueteribus const. uolumus tamẽ, quòd in præfatis instrumẽtis in forma cameræ nõ possit solui minus x bon. In causis uero appel. ordinamus salaria aduocatorum, & procuratorum ẽt nouiter conductorum, & in eadẽ causa appel. dimidium eius, quod peti possit ratione primæ instantiæ. & quia hebræi ut plurimum habẽt aduocatos, & procuratores annales, disponimus patrocinia instr. hebræorũ in forma cam. esse duorũ carl. tantum: & si fuerit cõtradictum,

ctum, quatuor carleni, & non plus pro quolibet instrumento. Quæ salaria, siue patrocinia infra sex mensium currentium terminum exigi debeant. qui uero terminus in causis instrumentariis à die exhibitionis instrumenti in iudicio, in aliis uero quibuscunque causis, in quibus contradicitur, à die publicationis processus causæ, uel prolationis, & latæ sententiæ currere incipiat. Prædicto enim termino elapso dicta salaria, siue patrocinia penitus intelligantur, & sint præscripta: & ex nunc, prout ex tunc, & econtra, nullatenus exigi posse decernimus. Siquis autem post dictum semestre spacium exigere præsumpserit, in pœnam dupli quanti exegerit, cameræ apostolicæ applicandi incidat. Deinceps exactam pecuniam illi, à quo extorserit, unâ cum damnis, expensis, & interesse restituere teneatur.

De solutionibus Cancellariæ rectoris. Cap. XXX.

IVLIANVS Soderinus posuit constitutionem super solutionibus Cancellariæ hoc modo, & est in uiridi obseruantia, uidelicet: Quòd pro quibuslibet literis etiam pro uniuersitatibus, communitatibus, collegiis, magistratibus, monasteriis, & conuentibus, quæ à nobis, uel nostris in officio successoribus emanabunt, cancellarius solum, & duntaxat faciat sibi soluere carlenum unum monetæ currentis: fiát qꝫ eadem solutio pro rescripto quolibet in quacũque causa tam ciuili, quàm criminali, etiam si in beneficium plurium personarum fuerit supplicatum, aut rescriptum, dummodo sit pro eodem negocio, aut pro obligatis insimul, & insolidum. Si uero causa esset diuersa, aut personæ insolidum insimul obligatæ non essent, nõ possit, aut debeat fieri cumulatio in eodem rescripto, sed in diuersis precibus supplicetur, quòd si aliqua ratione uiderentur in eadem supplicatione aggregandi, aut accumulandi, prius soluat carlenum unum. Alii uero ultra ipsum soluant bononenos duos pro quolibet usque ad bononenos octodecim in totum, computato dicto carleno: nec ulterius transcendi, nec exigi quoquomodo possit pro rescripto cuiuslibet compositionis pecuniariæ. In causa criminali soluatur iulius unus, & si plures sint, qui pro eodem negocio in eodem rescripto posuerint, pro primo soluatur iulius unus. Pro aliis, ultra ipsum, soluantur bononeni duo pro quolibet usque ad bononenos octodecim: & ulterius (ut dictum est) non exigatur. Pro rescripto cuiuscunque gratiæ liberæ totius pœnæ pecuniariæ, uel corporalis, pro qua supplicãs esset uel inquisitus, uel condẽnatus, soluat carl. tres. Pro confirmatione decretorum communitatum maiorum, & magnarũ carl. tres: mediocrium, iulius unus, paruarum, & minimarum, carl. unus persoluatur. Pro dispensatione quòd communitates possint celebrare consilium in minori numero, iulii duo. Pro quolibet saluo conductu singularis personæ carl. duo: & si fuerint

plures pro eadem causa, aut negocio, carleni tres, nisi sint pater, & filius, uir, & uxor, seu de eadem familia simul cohabitantes. quo casu soluantur tantummodo carleni duo. Pro bullettino, quòd communitates non molestentur ab officialibus, Mareschallis, seu aliis executoribus pro aliquo debito ciuili, seu pro pontibus, aut uiis ruptis, carleni duo. Pro criminalibus, carleni tres. Pro confirmatione electionum præturarum, communitatum maiorum, floreni duo. Mediocrium, florenus unus. Paruarum, & minimarum, bononeni triginta. Pro licentia, quòd communitates possint aliquid, quòd sint meri, & mixti imperii, seu punire aliquem pœna capitali, floreni quatuor. Pro confirmatione uoluminis statutorum cuiuslibet communitatis, floreni quatuor. Pro absolutione homicidii gratiosa, si contingat fieri, posse per facultates à sede ap. concessas, floreni quatuor pro quolibet. Pro cõmissione represaliarum ad cuiuslibet instantiã concessarum, aut decretarum carl. tres: pro bulletinis de excarcerando in criminalibus, uel mixtis, carlenus unus, nisi qui excarceratus fuerit inquisitus, aut carceratus pro delicto, in quo ueniret pœna corporalis supra: quo casu soluat duplum pro bullettinis extractionũ frumenti cuiuscunq; quantitatis pro eadem persona extra loca iurisdictionis, quãdo contingat prohibitionem fieri ex causa superiorem mouente, carlenus unus. Si uero fiant bullettini de quocunq; genere grasciæ etiam grani, ut eas liceat de loco ad locum deferre per prouinciam, si hoc prohibitum fuerit ut supra, nihil soluatur. Pro literis patẽtibus commissariatus, quando dantur potestatibus, & ordinariis locorum ultra eorum electionẽ, & confirmationẽ, florenus unus: Si uero aliquis deputatur in commissarium loco ordinarii, ubi ordinarius nõ esset, soluatur quod supradictũ est pro confirmatione electionis præturæ prædictæ solui debere, & ultra florenus unus. pro aliis non patentibus literis commissariatus, extra locos ordinarios, si nõ sint curiales, carleni duo. Pro registratione cõmissionum equitandi soluatur Cancellario grossus unus. Pro bullis collationum beneficiorum pro singulis, si fuerint parua beneficia, floreni quatuor. si maiora, floreni sex. Si minima, floreni tres. Pro minuta rescripturæ cancellariæ carleni tres. Pro introclusis, si non sint scriptæ manu cancellarii, uel eius coadiutoris nihil soluatur. Si uero sint exemplatæ manu alicuius ipsorum, bononeni duo pro qualibet. Pro bullettinis facultatis deferentis arma prohibita nihil soluatur. Pro personis curialium in curia exercentium duntaxat, uel non exercentium in Romana curia degentium nihil soluatur in expeditionibus cancellariæ. & quæ superius dicta sunt locum sibi uendicent in solutionibus per prouinciales faciendis. Si uero in aliquo ex dictis casibus solutio facienda esset, à foren. fiat solutio arbitrio cancellarii, inspecta qualitate personarum, & rei, dummodo non excedat duplum prædictorum.

De

De sportulis, & ipsarum sportularum solutio-
nibus. Cap. XXXI.

ANGLICVS Episcopus Albanen. infra scripto modo edidit constitutionem uidelicet præsertim ad tollendum aliud nõ modicum grauamen dictorum prouincialium. Volentes consultius prouidere, prohibemus expresse, ut iudex seu officialis aliquis curiæ generalis aut alius quicũq; quouis titulo uel nomine censeatur pro causa uel negocio cuius cognitio uel decisio ad ipsos ratione cõmissi sibi officii pertineat cõmissione seu delegatione per nos seu rectorem prouinciæ uel alium ad hoc potestatem habentem fienda, quãtuncunq; iurisdictio talis commissarii auctoritate cõmissionis seu delegationis huiusmodi ad summariam cognitionẽ, seu quomodolibet ampli etur, uel etiam prorogetur, salarium aliquod exigere ualeat uel habere, nisi quemadmodum habuisset, si commissio, seu delegatio ipsa facta non foret. Adiicientes insuper ad litigantium onera releuanda, quòd de causis, quæ in curia generali, seu etiam alibi iudicibus, seu potestatibus, & aliis officialibus R. ecclesiæ, seu cõmunitatum, & omnium huiusmodi officiorum suorum alias salariatis cõmittentur, nõ nisi dimidia ad plus salarii per constitutiones statuti soluatur, aut à litigantibus peti, uel recipi ualeat quoquomodo. Contrafacientes uero quicquid receperint, parti restituere duplicatum compellantur. Et in tantundem cameræ condemnetur: ac ultra constitutionem, usq; ad nostrum beneplacitum tantunmodo duratura. Datum Romæ in calendis decembris Pontificatus sanctissimi domini nostri domini Vrbani diuina prouidentia Papæ quinti anno octauo.

SIXTVS Papa quartus in quodam breui sub data Romæ apud sanctum Petrum nonis Iulii M. quadringentesimo LXXII. super sportulis inter cætera dixit hoc modo: Cæterum cum dicti auditores ipsorum gubernatorum habere soliti sint stipendium prout iuri, & honestati conuenit, harum serie statuimus, & ordinamus, quòd auditores ipsi in causis, quæ per appellationẽ, uel querelam in scriptis proponendas deferuntur ad gubernatores prædictos sportulas duntaxat recipiant infra designatas, scilicet: & cẽtum infra nihil, à centum uero supra de ducẽtis unum, de trecẽtis duos, de quingentis tres, de sexcentis quatuor: abinde autẽ supra quinq; pro qualibet parte, etiam si ad mille ascenderet. In causis præterea, quæ extra curiam ad ipsos gubernatores remittuntur, si sint ecclesiasticæ, aut spirituales nihil omnino percipiant etiam auditores nomine sportularum. Si sint prophanæ, aut temporales Euangelista Bagarotus in cap. xxiii. suarum cõstitutionum sportularum solutionem taxauit hoc modo uidelicet: In primis quòd domini auditores, & alii de causa cognoscentes uigore cõmissionum eis factarum solum, & duntaxat habere possint, & debeant unum bononenũ argẽteum

pro quolibet floreno, & non ultra, quantæcunq; quantitatis, seu ualoris cau sa fuerit, dummodo huiusmodi sportulæ nō excedant summam decem du catorum auri de camera inter ambas partes. Item, quòd de causis non reci pientibus æstimationē, prout sunt causæ matrimoniales, capitales, seu corpo ris afflictiuæ, de quibus aliàs nulla habita considerationē, sportulæ soluebantur, ac si essent causæ de maioribus: considerantes quòd aliquādo dictæ cau sæ esse possunt in uiles, & pauperes personas, seu contra ipsas tales personas, ordinamus, quòd dictæ sportulæ solui, & peti possint, & debeant, salua bona conscientia iudicantis, dummodo nō excedant quantitatem decem floreno rum monetæ Marchiæ. Item, quòd de causis beneficialibus, de quibus aliàs solitum fuerat soluere ducatos decem; soluantur secūdum annuum ualorem uidelicet bononenū unum pro quolibet floreno redditus beneficii duorum annorum, & nō ultra, dummodo non excedant summam decē florenorum monetæ Marchiæ. Hoc expressius declarantes, quòd si contingat huiusmo di causas cōmitti alicui iudici, qui aliàs esset, uel esse posset ordinarius iudex ipsius causæ prætextu sui officii, nihil pro sportulis huiusmodi recipere possit etiam si per commissionē huiusmodi eius iurisdictio alteraretur. Si uero nō esset ordinarius causæ, uel causæ cognitio ad suum officium non pertineret, tunc ex quo habet salarium pro suo officio, recipere possit dimidium eius, quod supra in aliis declaratum est, & non ultra: Prouidentes insuper, quòd dictæ sportulæ in totum, uel in partem solui non possint, nec debeant, nisi in prolatione sententiæ, seu dum causa alio modo terminabitur, seu finietur: & si contingeret dictas sportulas solui per unum ex partibus pro utraq; par te altera parte recusante, tunc iudex causæ statim lata sentētia, seu causa sopi ta, cogere debeat alteram partem non soluentem remediis omnibus oppor tunis ad restituendum parti soluenti ratam illam tangentem, & pro eo so lutam, etiam si à sententia esset appellatum, seu quomodolibet declaratum: Die XXV. Aprilis M. CCCC LXXXXV lectæ, & publicatæ fuerunt supra scriptæ constitutiones in præsenti audientia, præsentibus domino An gelo de Arcu auditore, & domino Fabiano de Aretio aduocato curiali, & plu ribus aliis, & me Marino cameræ notario rogato. Benedictus de Accoltis, Card. Rauennaten. & Marchiæ Legatus posuit constitutionem, quòd nul lus iudex ordinarius, uel delegatus, uel auditor recipiat sportulas pro aliqua contumacia, seu iuramento suspitionis de fuga, & sic incipit:

ITEM ad obuiandum fraudibus, quæ quotidie fiunt per auditores, & iudices nostræ curiæ, circa receptionē sportularum pro commissionibus executionum in contumacia, & ex primo decreto contra formam aliarum constitutionum desuper editarum, statuimus, & ordinamus, quòd nullus iu dex ordinarius, uel etiam delegatus curiæ nostræ prouinciæ Marchiæ, etiam si esset auditor noster, uel uicelegatus, uel eius locuntenens possit, nec ualeat accipere,

accipere, seu exigere aliquam mercedem, uel sportulas pro executionibus committendis in contumacia, seu aliâs ex primo decreto, nec pro iuramento alicuius debitoris, uti suspecti de fuga: & qui contrafecerit, incidat in poenam excommunicationis, & decem ducatorum auri cameræ apostolicæ applicandam. tam ipsi iudices recipientes, quàm alii soluētes: & etiam sint suspensi ab eorum officio per tres menses. & nihilominus omnis prætensa commissio sit nulla, & nullius ualoris. Ego Benedictus Cardinalis Rauennatensis Legatus, qui supra sic statuo, decerno, & mando. Datum Anconæ 4. Iulii M D XXXIIII omisso sigillo. Felix Riccho Baldus.

DECLARAMVS ad tollendas dubietates NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus, quòd si super seruitutibus prædiorum rusticorum litigari contigerit, uel super seruitutibus prædiorum urbanorum, si nō fuerit habita cognitio causæ plenissima, & fuerint factæ testium examinationes, non soluantur sportulæ ultra scutum unum auri. uidelicet: Ad bononenos octuaginta pro scuto. sed si fuerit, ut supra, examinatum, & plenissime discussum, tunc ad summam, duo scuta soluantur, & non ultra: & similiter in causis prioratuum, redditionum, rationum de quibuscunq; administrationibus, & tutelis, & similibus. & eodem modo in causa gabellarum collectarum, & aliorum similium. In causa uero possessorii soluatur dimidium sportularum. in causis petitorii, ut supra, per constitutiones taxatarum. Pro causis uero molendinorum soluantur sportulæ ad instar beneficialium causarum, prout supra, per constitutiones cautum est. Et si ultra præfatos casus, aut casibus præfatis similes, si cōtrouersia super sportulis oriatur, priores collegii aduocatorum, & procuratorum dictæ curiæ declarent, & diffinient unâ cum auctoritate rectoris prouinciæ.

De curialibus curiæ generalis. Cap. XXXII.

NEAPOLEO tituli sancti Adriani diaconus, Cardinalis, Rector Marchiæ, curiales omnes, & singulos curiæ generalis rectoris prouinciæ ipsam curiam continue sequentes, ut libere ualeant ipsi curiæ continue (ut decet) seruire. & ne per aliquos à dicto seruitio auocentur, uolumus, & ordinamus ad aliquam aliam curiam, uel examen, inuitos non trahi in in ciuili, uel in criminali, tam in agendo, quàm in defendendo, nisi solum coram rectore prouinciæ, & sua, & suorum iudicum curia generali: & habeant immunitatem ab oneribus, & muneribus per omnia, sicut illi, qui sunt de collegio supra in constitutione proxima nominato. Curiales autem quantum ad prædicta, intelligantur esse: & sint omnes, & singuli familiares rectoris, & suorum iudicum, & stipendiarii nostri, & cameræ Romanæ Ecclesiæ, & eorum ueri familiares in ministerii stipendii, & baiuli curiæ scripti

in matricula baiulorum. & alii macellarii, fornarii, seu pistores, uinaterii, & pannifaculæ, & triculæ, & quicunque alii artifices seruientes, & ministri continue sequētes curiam, qui fuerint probati per rectorem, seu alium, cui hoc specialiter duxerit committendo, uel per iudicem maleficiorum: & de his curialibus omnibus fiat per eundem iudicem, seu commissarium unus liber, seu una matricula, ubi contineantur omnia eorum nomina, & tempus receptionis, & approbationis eorum, & per quem recipiuntur. & talis matricula ponatur, & sit in actis in camera Romana. & qui in dicta matricula scriptus non fuerit, pro curiali nullatenus habeatur.

Quòd aduocati, & procuratores non teneantur respondere, nec iurare in alia curia. Cap. XXXIII.

IDEM Neapoleo. Aduocatus, procurator, baiulus, uel officialis quilibet curiæ generalis, si ab aliquo conuentus fuerit, respondere teneatur in curia nostra tantū. de his omnibus, & singulis stetur declarationi curiæ. Illud autem statuendo præcipimus, quòd quicunque fuerit aduocatus, procurator, baiulus, uel officialis curiæ, uel rectoris prouinciæ, non teneatur iurare in aliqua ciuitate, communantia, uel uilla, seu quocunque alio loco: seu quæcunque præcepta potestatis, rectoris, seu alicuius officialis, aut baronis, aut alicuius alterius personæ facere, uel coram eis respondere pro negociis, uel ipsorum occasione, quæ pro curia gerunt, uel gessisse dicuntur: nec potestas, siue rector, uel alius officialis, baro, uel quæuis alia persona, cogat illum aduocatum, procuratorem, uel baiulum, uel officialem quocunque colore quæsito, iurare facere sua præcepta, uel pignus aliquod auferat, uel auferri faciat: nec aliquam securitatem accipiat, nec aliquod grauamen, minas, seu timorem sibi inferat, seu inferri faciat occasione prædicta: nec aliquam fraudem in prædictis facere præsumat. Ciuitas uero, quæ contra hoc fecerit, uel fieri fecerit, uel mandauerit, trecentum librarum rector, comes, uel baro: centum librarum quilibet alius officialis: quinquaginta librarum denariorum pœnis subiaceat: & insuper pœnæ priuationis sui officii potestates, officiales, & rectores ipsius decreuimus subiacere. & quòd aduocati, & procuratores de collegio in nostra curia commorātes, extra nostram curiam in ciuilibus, & criminalibus non trahantur inuiti.

De baiulis, & præcone. Cap. XXXIIII.

BAIVLVS, & nuncius pro faciendis ambasciatis curiæ rectoris nullus ordinetur, uel creetur, nisi ad id sit idoneus, & legalis: & qui per iudices rectoris, uel saltem suum iudicē maleficiorum pro legali, & idoneo

neo fuerit approbatus, & præstiterit iuramentum corporale, & promissio= nem de faciendo bene, & legaliter, solicite, & diligenter, secundum formam constitutionum, & commissiones sibi faciendas uerbo, uel litteris per recto rem, eiús que iudicem, & officiales omnes, & singulas ambasciatas eis com= mittendas, & eas referendo secundum formam suæ commissionis, & no= strarum constitutionum: & de præfatis faciendis, & obseruandis det unum, uel plures fideiussores, si, & prout dicto iudici placuerit. & prædicta omnia reducantur in scriptis, & ponantur in uno libro de hoc faciendo per nota= rios curiæ maleficiorum. In quo libro scribantur, & contineantur omnia nomina baiulorum, & eorum promissiones, & iuramenta, & fideiussores, si per iudicem recepti fuerint, cum anno, mense, & die cuiuslibet prædicto rum. & quòd syndici terrarum teneantur baiulos dicto iudici assignare, & pro eis idoneos fideiussores dare debeant secundum modum hactenus ob= seruatum, & inferius declarandum. Illud idem præcipimus, & obseruari uo lumus, quòd præsidalibus, & comitatui quondam Fani in datione, & præ= statione baiulorum, per syndicos terrarum, & dicti syndici teneantur quo= libet anno unam biretam, uel caputeum de rubeo cum signis clauium ua loris uiginti solidorum eorum baiulo, singulariter expensis communium prædictorum exhibere. Contrafaciētes uero in decem florenis auri pro quo libet puniātur: & quilibet baiulus teneatur dictum caputeum, uel biretam continue in capite patenter portare, dum fuerit in terra residentiæ curiæ: & quando in alia terra fuerit, tunc tempore citationis, & exercitii cuiuscunq; officii portare similiter teneatur: & si nō portauerit dictum signum in actu officii cuiuscunque, quamuis actus ualeat, tamen ipse baiulus in decem li= bris denariorum uice qualibet puniatur: & qui eum incedentem, uel exi= stentem absque prædicto signo offenderit, non plus puniatur, quàm si pri= uatam personam aliam offendisset: & qui non fuerit scriptus in dicto li= bro, & receptus per dictum modum, nullatenus pro baiulo habeatur. & quòd per dictum iudicem eligantur dùo ex dictis baiulis, qui sint capitanei omnium baiulorum prædictorum: qui capitanei ambo, uel saltem unus ex eis, moretur continuo in terra, ubi curia residet, toto tempore sui officii cā pitaneatus præfati: & officium talium capitaneatuum duret per sex menses ad minus arbitrio iudicis maleficiorum: & ab inde ad annum non possit esse iterum ad tale officium: & faciant, & exerceant eorum officium, prout eis fuerit impositum per dictum iudicem, & per ipsum iudicem corrigan= tur, & puniantur ad eius arbitrium, & uoluntatem. & quilibet dictorum baiulorum, cum erit in loco, ubi residentiam fecerit curia generalis, tenea= tur portare caputeum rubeum, uel biretam cum signis clauium Romanæ Ecclesiæ, ad pœnam unius floreni auri quoties in aliquo prædictorum con trafactum fuerit. Volumus tamen, quòd, prædictis non obstantibus, quan

do iudici dictæ curiæ uidebitur, & maxime quando inueniretur commoditas nunciorum in dicta matricula descriptorum, possit per alium specialem nuncium coram se iuratum, suas litteras facere præsentari, & eius relationi credatur. & si per notarium actorum causæ in commissione, siue relatione citationis, uel banni appelletur, siue uocetur quis baiulus, siue præco, credatur quòd sit baiulus, siue præco absque probatione. Et si littera citatoria, uel mandatoria præsentaretur per partem, uel aliam personam cum rogatione notarii, qui inde faciat instrumentum publicum, continens tenorem talis litteræ, & alia solennia instrumentorum, ualeat citatio absque baiulo: & credatur de citatione instrumento publico. Nomina autem terrarum, quæ consueuerunt, & debent curiæ baiulos assignare cum numero baiulorum, quos assignare consueuerunt, & debent, sunt hæc, uidelicet: Terrarum magnatum maiorum communitates, baiulos curiæ generali prouinciæ, unum curiæ præsidatus, cui subsunt pro qualibet communitates: mediocrium terrarum unum baiulum generali curiæ prouinciæ pro qualibet, & communitates minorum terrarum unum baiulum curiæ sui præsidatus pro qualibet dare teneantur: & prædicta de præsidibus loquentia locum habeant in terris prouinciæ Marchiæ. in aliis autem prouinciis fiat similiter secundum distinctionem superius annotatam. Inhibemus, quòd nullus præstet impedimentum baiulis, & aliis executoribus, & officialibus rectoris, & exercentibus, & exequentibus officium eis commissum tam in iis, quæ ad eorum officium spectant, quàm in aliis, quæ de mandato rectoris, uel iudicis duxerit facienda. & ipsorum officium, commissionem, & executionem ipsam libere fieri, & exerceri in quibuscunque causis, & negocijs quilibet patiantur; & eis rectores terrarum, & omnes officiales communantiæ, ciuitates, & omnes singulares personæ ad requisitionem rectoris, uel suorum iudicum, uel aliorum officialium curiæ assistant præstando eis auxilium, fauorem, opem, & consilium opportunum, ut libere suum officium exerceant, & exequantur, & ipsis teneantur efficaciter obedire. Contrafacientes autem, uel fieri facientes, seu mandantes in uigintiquinque florenis auri pro quolibet, & qualibet uice, qua contrafactum fuerit, puniantur. Si uero graue impedimentum, & iniuriosum præstiterit, uel aliter dictis officialibus iniuriam intulerit, pœnis in præsentis uoluminis cõstitutionibus declaratis, decernimus puniendos. Porro illud statuimus, quòd si per curiam præceptum fuerit alicui baiulo, uel nuncio, quòd tenutam alicuius det alicui pro debito, uel ex quacunque causa, & ipsa res ablata fuerit, ipsi baiulo, uel nuncio, uel alteri cui data sit tenuta, per ipsum baiulum auferentes, seu impedimentum præstantes quocũque modo, in uigintiquinque florenis auri pro quolibet ipsorum contrafacientium qualibet uice, & interesse parti resarciendæ effectualiter condemnetur. de qua ablatione, seu impedimento stetur baiuli sacramento

mento super hoc specialiter præstito cum uno idoneo teste. Ipsi uero baiuli in pignorando, citando, & referendo, & in aliis ad eorum officium spectantibus, se fideliter gerant. omnes autem, & singuli contrafacientes in decem florenis auri puniantur. Illud quoque statuimus, quòd semper in citatione, uel præsentatione litterarum à iudicibus, uel officialibus directarum, & super aliis sequestrationibus, & etiam executionibus, & de aliis ad eorum officium pertinentibus, de mandato rectoris, uel suorum iudicum factis, stetur, & credatur relationi baiulorum, & cuiuslibet eorum curiæ, & officialium iuratorum. Omnes autem, & singuli baiuli, nuncii, seu castaldi curiæ generalis teneantur iurare omnes ambasciatas, & citationes committendas eis per curiam bona fide, & legaliter facere, & in eis nullum dolum, fraudem, uel falsitatem committere, & fidelem relationem facere, & etiam facere scribi. Et qui contrafecerit, tanquam falsarius de prouincia expellatur: & insuper emendet damnum, in quod per hoc aliquis incurrisset. Præcipimus quoque, quotienscunque contingeret aliquem officialem, uel baiulum curiæ generalis rectoris ire ad citandum aliquam communantiam, uel singularem personam, & requisiuerit aliquem, ut sibi demonstret, uel ostendat personam citandam, ut eius domum sibi ostendere teneatur ad petitionem, & requisitionem ipsius baiuli: & credatur baiuli sacramento de nouo faciendo, & habeatur pro probatione legitima. & qui contrafecerit, in uigintiquinque florenis auri condemnetur: de citationibus quoque, & præsentationibus litterarum stetur, & credatur relationibus baiulorum curiæ, seu nuncii iurati, etiam si de commissione non constaret. & idem locum habeat in citatione uiua uoce facta, ubi curia generalis residebit. & teneatur referre, & litteras reportare in termino citationis, sub pœna quinque florenorum auri pro qualibet uice, & damnum parti emendare. Citatio quoque, & repræsentatio, ac relatio litterarum rectoris, siue iudicum quacunque die, etiam si fuerit feriata in honorem Dei, uel sanctorum quorumcunque ualeat, & teneat, lege, uel canone non obstantibus: & si dies termini fuerit feriata, uel sequens, pro termino habeatur. & citatus die proxima non feriata, comparere teneatur. Baiulorum uero salaria taxamus, & limitamus (ut supra) quos nihil aliud ultra recipere uolumus, pœna decem librarum denariorum pro quolibet, & qualibet uice, & restitutionis eius, quod ultra acceperit cum duplo. Si baiulus citauerit aliquem in audientia generali, recipiat pro quolibet citato quatuor denarios: & si citauerit extra audientiam in terra, ubi residet curia, pro quolibet citato octo denarios. Si uero citauerit aliquem extra terram residentiæ curiæ, seu litteras curiæ præsentauerit, recipiet pro qualibet distantia uiginti milliarium tres anchonitanos de argento: & si plus, uel minus fuerit in eundo, & redeundo, soluatur pro rata. Et si plures citationes fecerit in eadem die in

eadem terra, uel pluribus, pro qualibet citatione recipiat partem dicti salarii pro rata: ita quòd inter omnes dictam summam non excedat. & cum fuerit in terra eadem die, omnes citationes facere teneatur.

ITEM, baiulus si non retulerit citationem infra terminum citationis, ut dictum est, nihilominus teneatur citationem à se factam in quocunque loco distante à loco residentiæ curiæ minus triginta milliaribus, infra octo dies: & si in loco, & terra distante, infra quindecim dies à die factæ commissionis, nisi ex pacto conuenerit illi, ad cuius instantiam fit citatio, sub breuiori termino referre: tunc enim seruet promissa: pœna quolibet prædictorum casuum quinque florenorum auri pro qualibet uice: citatio tamen per hoc, & relatio, non uitientur, & etiam si fiat relatio post terminum..

ITEM, baiulus, siue trombetta curiæ ponēs aliquem in banno, clamando alta uoce, sono tubæ præmisso in ciuili, uel criminali causa, uel mixta, ad petitionem alicuius, duos solidos denariorum: & tantundem pro rebannimento. & si plures fuerint in eodem processu, recipiat à quolibet, ultra primum, pro banno quatuor denarios. & tantundem pro rebannimento.

ITEM, quando baiulus, uel alia persona, quam custos carceris de mandat rectoris, uel iudicum aliquem custodiuerit, extra carcerem recipiat unusquisque inter diem, & noctem pro quolibet custodito quinque solidos, nec ultra aliquid recipiat pro expensis, uel alia quacunque ratione, uel causa.

IOANNES de Castelliono Episcopus Papien. tunc temporis Legatus, huic constitutioni de baiulis, & præcone addēdo posuit, uidelicet:

ITEM constitutioni de baiulo, & præcone cassando, & pro cassis habentes, omnes, & singulos baiulos de præsenti in dicta nostra curia existentes addendo, mandamus in posterum neminem ad officium baiulatus admitti, nisi per nos prius fuerit admissus, & approbatus: & per notarios cameræ in libro descriptus. qui baiuli teneantur, & debeant iurare de exercendo officium suum fideliter, & sine fraude, omni cessante machinatione: & requisiti ab officialibus, seu curialibus, etiam cum una littera, se ad loca opportuna conferre, & citationes facere sine mora post datam litteram: aliter si negligentes fuerint in eundo, & redeundo, teneantur ad interesse parti læsæ arbitrio iudicis de causa cognoscentis declarando teneantur: etiam dicti baiuli præstare fideiussores ante omnia de exercendo eorum officium, ut supra, & de resarciendo omnia damna, & omnes illicitas executiones, exgrauationes, & extorsiones, quæ, & quas contingeret eos inferre, præter, & contra formam constitutionum, ordinationum, & commissionum, eis faciendam, uel saltem in defectu non reperti fideiussionis iuratoriam cautionem: & aliter non admittantur. Et finaliter teneantur,

& debeant

& debeant deferre biretum cum clauibus Romanæ Ecclesiæ: & sic ab aliis discernantur. & eis à prouincialibus in signum reuerentiæ facilius deferatur, prout in constitutione prædicta continetur. Et quòd nullus ex officialibus, ac notariis, seu aliis in dicta curia possit dictis baiulis litteras assignare citatorias, seu executorias, si baiuli ipsi prædicta omnia non seruauerint, maxime in deferendo biretum, ut supra, ad pœnam unius ducati pro qualibet uice, & quolibet contrafaciente de facto auferendam, & cameræ applicandam teneatur.

De custodia carcerum, & captiuorum. Cap. XXXV.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & cætera. Ad custodiam carceris, & captiuorum rectoris prouinciæ, & suorum iudicum, & officialium curiæ generalis eligatur per rectorem, & thesaurarium aliquis idoneus, de quo sibi uidebitur superstes: & custos dicti carceris cum salario decenti per eos declarando, sicut eis uidebitur conuenire, per dictum thesaurarium de pecunia cameræ persoluendo: qui custos recipiat, & diligenter custodiat omnes personas, quæ sibi assignabuntur de mandato rectoris, uel suorum iudicum, aut alterius ex eis. & quicunque assignat, siue tradit dicto custodi, uel eius locuntenenti aliquem captum ponendum in dictis carceribus, debeat eidem, cui assignet, tradere unâ cum capto apodissam bullatam bulla mandantis, continentem diem assignationis, & nomen, & pronomen assignati: & pondus pœnæ, seu causæ, pro qua debet detineri, uidelicet: utrum pro pœna personæ, an pro pœna pecuniaria, & quanta; & an pro crimine, & an pro debito, & quanto: an pro castigatione forsan, parentum suorum uoluntate præcedente, uel alio modo. & istæ apodissæ omnes registrentur per notarium maleficiorum, quando mandato rectoris, uel iudicis maleficiorum quis poneretur in carcerem, uel quando mandato alterius iudicis, per notarium illius iudicis, cuius mandato positus esset. Qui registratores ipsarum apodissarum copiam in fine cuiuslibet mensis de his, qui illo mense positi essent in carcerem, tradere teneantur dicto thesaurario, uel eius locuntenenti: & nullus de dicto carcere relaxetur, nisi cum mandato, siue licentia illius, cuius mandato positus esset: de qua licentia relaxationis ipsi custodi, & suo locuntenenti constet per apodissam continentem diem, nomen, & pronomen relaxandi, & per quem relaxari iubetur: quas apodissas custos ipse diligenter conseruet, & faciat conseruari: & in fine cuiuslibet mensis copiam licentiarum illius mensis thesaurario, uel eius locuntenenti consignet: & sic ex prædictarum apodissarum primarum, & secundarum assignatione thesaurarius poterit esse de carceratis omnibus, & tempore moræ cuiuslibet eorum

plenarie informatus. & custos prædictus, siue eius locumtenens à quolibet prædictorum carceratorum duos solidos denariorum tantum, secundum formam constitutionis Bonifacianæ, & non ultra recipiat. Et quicquid inde carceratus, siue alia persona pro eis receperit, in fine cuiuslibet mensis thesaurario pro camera integre reassignet. Et si aliquis ex dictis carceratis relaxaretur absque licentia eius, qui carcerari mandauit, uel ab ipso carcere aufugeret, uel quomodocunque euaderet, seu recederet aliter, quòd præsumeretur absque custodis, uel sui locuntenentis malitia, uel saltem culpa euenire non posse, teneatur ipse custos ad eandem pœnam, & realem, & personalem: & eandem quantitatem debiti contenti in apodissa assignata, dum carceratus fuerit, nisi forsan ipse custos carceratos huiusmodi postea reassignet, aut ipsius custodis locuntenens, cuius dolo, uel culpa contigissent prædicta. qui locuntenens tunc ad dictas pœnas teneatur, & non custos prædictus. Pro familiaribus uero rectoris, & suorum iudicum, officialium, & pro stipendiariis Ecclesiæ, & pro baiulis curiæ generalis, si eos carcerari contingeret, nihil recipiat custos, uel eius locuntenens prædictus, uel familiaris ipsorum. Si autem aliquid receperit dictus custos, locuntenens, uel familiaris per se, uel alium quocunque colore, uel uelamine à carcerato, uel alio pro eo, ultra formam præsentis constitutionis, & ordinationis quadruplum carcerato restituat, & in uigintiquinque libris uice qualibet puniatur.

SIGISMVNDVS Gonzaga Cardinalis Mantuanus, & Marchiæ Legatus, de custodia carcerum, & custodis mercede posuit infra scriptam constitutionem: quam postea sanctissimus dominus noster Paulus Papa Tertius obseruari mandauit in suo breui, & est talis.

AD comprimendas illicitas, & immoderatas exactiones, quæ in curia generali per Mareschallum eiusdem ab his, qui carcerantur, fiunt, quòd sine graui Dei offensa, & prouincialium prædictorum præiudicio tolerare nõ ualemus, carcerem publicum ad sustentationem pauperum de mandato felicis recordationis Alexandri Sexti in eadem curia inchoatum, & demum de simili mandato felicis recordationis Iulii Secundi, opera nostra completum, per custodem, seu commentariensem de familia Mareschalli prædicti cum salario duorum solidorum pro quolibet die à quolibet captiuo pro eius mercede, ut idem Alexander statuit, custodiri. & demum omnes, & singulas tam pro causis ciuilibus, quàm pro criminalibus, de mandato rectoris, thesaurarii, aut cuiuscunque iudicis curiæ prædictæ, captos, & carceratos, & in futurum capiendos, & carcerandos in supra dicto carcere poni, retineri, & custodiri hac constitutione, & ordinatione ualitura perpetuo iubemus: mandantes Mareschallo curiæ prædictæ, nunc, & pro tempore existenti, ut omnes, & singulos captiuos præsentes, & futuros, omni exceptione

ceptione remota, ad dictum carcerem custodiendum ducat, seu consignet, duci, aut consignari faciat: nec ab ipsis carceratis pro carceratura, liberatione, & mora carcerum, seu (ut dicitur) pro ferraturis, & sferraturis quicquam ab eis recipere, & exigere audeat. Si uero aliquem carceratum, ut innocentem, relaxari contigerit, eum, ad cuius instantiam captus extiterit, etiam si fuerit fiscus, ad solutionem duorum solidorum prædictorum teneri uolumus, & non carceratum. Mareschallo autem moderno similiter mandamus, ut captiuos, quos nunc retinet, ad carcerem supra dictum mittat, & in futurum nullos penes se retineat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & amissionis salarii sui, & restitutionis quadrupli eius, quod acceperit. Volumus insuper, quòd rector, & judices prædicti huiusmodi nostram sanctionem, & Mareschallus inuiolabiliter obseruari faciant: & in euentum conuentionis eundem excommunicatum respectiue declarent: nec eum pro Mareschallo recipiant, & tractari permittant: quinimmo loco sui alium substituant, & Summo Pontifici significent, ut de successore prouidere possit. Prouincialibus uero, ut impune eidem, tanquam priuato non pareant, iniungimus, & iubemus: irritnm nihilominus, & inane decernentes quicquid per eum postea in contrarium gestum.

De statutis, & ordinamentis terrarum. Cap. XXXVI.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & cætera. Potestate permissa non immerito quilibet prohibetur abuti. legum latores priuilegia decreuere amittere eum, qui permissa sibi abutitur potestate. Cùm que communitates, & officiales terrarum, quibus est de iure, uel priuilegio statutorum, seu municipalium legum attributa potestas, suis finibus non contenti, sed potius transgredientes terminos, quos posuerunt patres sui: plærunque etiam prorumpant, & prorumpere satagant ad edendum de facto statuta, ordinamenta, seu municipales leges iniquas contra honorem sanctæ matris Ecclesiæ, quæ eorum domina, & contra statum prouinciæ, & ipsorum condentium præiudicium, & iacturam. Et ad obuiandum eorum perniciosis ausibus plurimas esse editas constitutiones inuenimus, quas infra per ordinem referemus: tamen, ut ipsæ constitutiones salubriter editæ præualeant, omnia statuta contra ipsas, & contra quascunque personas alias, constitutiones generales insertas in præsenti uolumine editas, & edendas cassamus, irritamus, & uiribus uacuamus, & nullius esse etiam momenti: statuentes, quòd nulla communitas, aut uniuersitas alicuius ciuitatis, & communantiæ, castri, seu uillæ, audeat, uel præsumat de cætero condere, aut iam facta retinere, uel facta, aut fienda seruare aliqua statuta, ordinamenta, & constitutiones, decreta, aut municipales

leges, seu alio quocunque nomine nuncupentur, nisi sint illa prius uisa, cognita, & inspecta, & expresse, ac singulariter approbata per rectorem prouinciæ, uel suos iudices, quibus ipse duxerit committenda. de qua approbatione constet per publicum instrumentum. communitates, siue uniuersitates contrafacientes in duobus millibus florenorum auri uice qualibet cameræ condemnentur. Officiales uero ea authorantes, seu consentientes eisdem, tertia parte dictarum pœnarum in quolibet dictorum casuum puniantur. & ipsa statuta, & ordinamenta, & quicquid gestum, & actum fuerit prætextu statutorum, seu ordinamẽtorum, decretorum, & legum municipalium huiusmodi non approbatarum non ualeant: & ipso iure sint nulla. & ne uideatur hoc cedere in grauamen, & inconueniens dictarum communitatum, statuimus quòd pro inspectione, & correctione, & approbatione dictorum statutorum, ordinamentorum, decretorum, & legum huiusmodi nullus iudex, aut notarius, siue rector, aliquid possit recipere: & approbatio semel facta sufficiat, & duret, donec ipsa statuta fuerint renouata. Constituimus insuper, & ordinamus, quòd statuta quaruncunque terrarum, aut ciuitatum, uel locorum, collegiorum, uel uniuersitatum, episcoporum, uel aliorum prælatorum, aut officialium edita, uel edenda, quæ essent contra libertatem ecclesiasticam, uel contra constitutiones generales nostras, seu prouinciæ, uel earum tenorem, uel contra iurisdictionem, seu honorem Romanæ Ecclesiæ, uel rectoris, uel suorum officialium, aut eorum curiæ, uel contra curiales curiæ generalis non ualeant, sed sint nulla: & ipso iure ipsa ex nunc reprobamus, cassamus, & uiribus omnibus uacuamus. Extirpandum etiam duximus reprobæ consuetudinis uitium dictarum prouinciarum, quod (sicut ueridica relatione percepimus) inualuit: quod in multis ciuitatibus, communantiis, castris, & aliis uniuersitatibus, potestates, capitanei, & alii officiales, & rectores quicunque, potestarias, capitaneantias, rectorias, & officia huiusmodi, nisi primo iuramento firmauerint se esse de parte guelfa, uel gebillina, alba, uel nigra: & nisi se seruaturos statuta ipsorum locorum clausa iurauerint, nullatenus admittantur. In quorum statutis, & consuetudinibus supra dictis, ut plurimum nonnulla reperiuntur illicita impossibilia, & contra libertatem Ecclesiæ edita: & interdum partialitatis, & diuisionis occasionem præstãtia, & fomẽtum. Ne igitur sub talis iureiurandi specie, & genere uerborum sic iurantibus peccandi occasio præbeatur, cum iuramentum non fuerit, ut esset iniquitatis uinculum, institutum, hac præsenti constitutione in perpetuum ualitura, prædictorum iuramẽtorum modos, & consuetudines reprobantes, omnia, & singula statuta, & ordinamenta, & leges municipales quaslibet cuiuscunque ciuitatis, communantiæ, uel alterius iurisdictionis habentis continentium quòd prædicta, & alia, uel similia iuramenta, seu promissiones per eorum potestates, capitaneos, & offi-

ciales

ciales cuiuscunque præstari debent, uel fieri quocunque modo, cassamus, seu cassa, & irrita nunciamus: & si præstita, uel facta fuerint forsitan ad obseruationem dictorum iuramentorum, seu promissionum tanquam reprobatorum, à iure declaramus tales sic iurantes, & promittentes aliquatenus non teneri: teneantur tamen rectores, & officiales præfati in principio suorum officiorum, & regiminum iuramenta præstare, quòd fideles, & deuoti Romanæ Ecclesiæ existent: & quòd omnes constitutiones generales firmiter obseruabunt, & contra eas non facient, nec fieri consentient quoquomodo. & quòd omnia statuta, & ordinamenta approbata per rectorem, obseruabunt quæ iusta, & æqua fuerint, & nō obuiantia libertati ecclesiasticæ. qui uero in prædictis, uel aliquo prædictorum inuētus fuerit culpabilis, uel delinquens tam in recipiendo, quàm præstando, uel præstari faciendo iuramentum, & promissionem huiusmodi, seu etiam statuta talia, uel ordinamenta condenda, seu iam edita, & condita retinendo, si sit communitas, & uniuersitas, uel quæuis alia singularis persona, in centum florenis auri puniatur. & talia statuta, & ordinamenta sint nulla ipso iure: & iisdem pœnis subiaceant quicunque ausi fuerint pœnam pecuniariam imponere contra delinquentes, uel alio quæsito colore in fraudem iurisdictionis, uel constitutionum curiæ, per quam curiæ generali in aliquo derogetur: similibus etiam pœnis puniantur consiliarii, priores, seu antiani, communia quarunlibet ciuitatum, communantiarum, seu locorum. quæ statuta, seu reformationes faciant, seu fieri permittant, seu iam facta habeant, seu obseruent, quæ in fauorem, uel odium alicuius partialitatis, uel specialis personæ loquerētur, seu faciant quoquomodo: sed potius faciant de capitulatibus aboleri: & ad ipsorum obseruationem uolumus aliquem non teneri. Nos autem auctoritate præsentium constitutionum ipsa statuta, & reformationes cassamus, & irritamus, & cassa, & irrita nunciamus. Et nihilominus officiales, consiliarii, priores, antiani contrafacientes, uel fieri facientes excommunicationis, communia uero interdicti incurrant sententiam ipso facto. Inuenimus quoque bonæ memoriæ dom̄inum Bertrandum Episcopum Sabinen. dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformationis officio in prouinciis, & terris Ecclesiæ fungebatur, edidisse utiliter constitutiones quatuor infra scriptas, quarum unius tenor talis est.

ITEM, quia quædam uniuersitates, quæ suis non contentæ iuribus insidiantur, & inhiant alienis: & dum superiorum iura aperte nequeunt usurpare, uias indirectas, & insidiosas quærunt, & inueniunt: per quas fraudem & legi, & homini facientes, fraudis suæ optatum consequuntur effectum: appellationes ad Romanam, uel maiorem prouinciæ curiam emissas, uel ab oppressis, si esset eis libertas, emittendas, per indirectum impediunt, exgrauatores, uel syndicos, seu quosuis alios officiales ad cognoscen-

dum, uel quomodolibet se interponendum de huiusmodi grauaminibus, uel latis sententiis faciendo: uel condemnationibus appellantes, uel appellare si auderent, uolentes concordare cum parte, uel compromittere compellendo. Nos talibus, & tam perniciosis, & infidelitatibus proximis auxiliis salubriter occurrere cupientes, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd in ciuitatibus, castris, terris aliis, in quibus appellationes ad Ecclesiam Romanam pertinere noscuntur, & de quibus per appellationem causæ, & examen maioris curiæ deuoluuntur, ex nunc inantea non sint, nec facti remaneant, nec in futurum ordinentur, seu constituantur aliqui exgrauatores, syndici, arbitri, seu quiuis alii officiales, qui directe, uel indirecte de causis, in quibus ad sedem apostolicam, uel ad maiorem curiam fuerit appellatum, uel poterit appellari, cognoscere: nec decidere debeant, seu ualeant, nec aliquo modo per uiam cōcordiæ, uel aliter se intromittere eisdem: nec constitutiones fiant, nec de facto attentare seruentur super dando, uel stando consilio sapientis. neque aliqui officiales similia huiusmodi in se recipere, uel recepta exercere præsumant: nec aliqua executio contra aliquem fiat ante sententiam, quæ in rem iudicatam transiuerit: nec etiam aliqui appellantes de & super causis, de quibus appellauerint, uel appellare potuerint, uel uoluerint in quouis compromittere, uel ante sententiam depositum facere compellantur. Vt autem prædicta plenius, & fidelius obseruentur statuta, uel ordinamenta aduersus prædicta directe, uel indirecte edita, & in posterum forte edenda, cassamus, & irritamus, & cassa, & irrita nuncupamus: uolentes, & mandantes omnia statuta super præfatis, uel aliquo prædictorum edita de libris statutorum efficaciter cancellari. Quòd si contra constitutionem præsentem quicquam directe, uel indirecte fuerit attentatum, officiales prædictos creatos, uel creandos ultra decem dies à tempore publicationis præsentium statutorum officium retinendo, uel officia huiusmodi exercendo, uel aliquid de stando consilio sapientis, uel ad depositum ante sentētiam faciendam quomodolibet appellando, statuta circa præmissa, uel similia in posterum faciendo, seu facta seruando, & non infra mensem cassando, & appellantes ad curiam Romanam, seu maiorem prouinciæ impediendo directe, uel indirecte, uel per obligum appellantes prosequi pro suo libito uoluntatis, singulares personæ excommunicationis sententiam, & pœnam mille florenorum auri cameræ Papæ applicādam incurrant ex transgressione huiusmodi ipso facto. Vniuersitas uero, quæ in præfatis culpabilis fuerit, seu aliquo præmissorum ecclesiastico subiaceat interdicto ipso facto. & nihilominus priuata sit potestariis, & omnibus priuilegiis, & immunitatibus, ac libertatibus, quæ dignoscuntur à Romana Ecclesia, & aliis obtinere. Et quia propter malitias uniuersitatum, & aliquorum tyrannizantium in eisdem non possent commode prædicta exequi, & secundum scriptam iuris rationem

nem probari decernimus, & declaramus, quòd in hoc casu ad plenam probationem sufficiunt: & per iudicem recipi debeat fama publica: & delatum à iudice appellante, & appellare uolente, & ab eo præstitum iuramentum.

ITEM, cum quædam uniuersitates, & communitates ciuitatum, castrorum, & aliarum terrarum, aut propter eorum corrupta regimina, aut propter aliquos in eis rapacem tyrannidem exercentes, à constitutionibus, quas sui prædecessores facere & tenaciter obseruauerant, recedentes: & à terminis, quos parentes eorum posuerant, temere deuiantes, non uocato speciali, & generali consilio, prout fuerat consuetum, collectas, & præstãtias intolerabiles pro arbitrio, & uoluntate aliquorum paucorum, & hoc nõ communitatis, sed aliquorum maiorum, seu tyrannorum iudicio electorum, non attentis causa, & honore impositis, sed pro uoluntate maiorum, uel tyrannorum imponunt. ex quibus multi non uolentes talia onera sustinere, cum sua familia mendicando exulare coguntur: & status prouinciæ debilitatur. & in terris eximæquali, & importabili distributione onerum multa plærunque scandala generantur. Nos præfatis stipendiis, & scandalis, prout est possibile, occurrere cupientes, auctoritate prædicta statuimus, & ordinamus, quòd ab inde inantea quandocunque in aliqua ciuitate, uel terra, seu comitatu aliqua tallea, collecta, uel præstantia ex quacunque ratione, occasione, uel causa fuerit imponenda, uocetur consilium terræ speciale, uel generale secundum terrarum statuta, prout uigintiquinque annis ultra fuerat consuetum. In quo consilio onus, seu negocium, quod eminet, & utrum etiam illud onus, seu negocium prosequi, uel executioni mandari expediat: & quanta pecunia ad illius expeditionem, seu executionem sufficiat, exponatur. & si habito diligenti tractatu duæ partes illorum, qui secundum prædicta statuta antiqua ad consilium uocabuntur, consenserint, consensu eorum cognito, & præstito iuramento ad bussulas, & palluttas, quòd collectæ, uel præstantiæ usque ad quantitatem indici expediat, & imponi debeat. Et tunc usque ad illam quantitatem tantum, & non ultra, collectæ, uel præstantiæ indici ualeant, & imponi pro quantitate fructuum, quos quisque perceperit undecunqꝫ. fumantiæ uero, census, uel affictus, officialium quorumcunque salaria, per focularia, & non pro libra, seu æstima exigantur: nec aliquibus de terris ipsis, uel aliis cuiuscunque status, & conditionis existat, ab uniuersitate, uel consilio terræ cuiuscunque prædictarum collectarum, uel præstantiarum, ordinatio, deliberatio, indicium, impositio, seu distributio, uel arbitrium deliberantium ordinandi, imponendi, indicẽdi collectas, uel præstantias homini dari, seu concedi aliquatenus ualeat, uel committi. & si contra præsentes constitutiones, uel ipsarum effectum in aliquibus ciuitatibus, uel terris aliis aliqua statuta, uigintiquinqꝫ annis citra, sunt facta, uel fieri forsitan contingat, in futurum illa tanquam perniciosa, præiudicia-

lia, & damnosa cassamus, & irritamus, & nullius esse uolumus, & decernimus firmitatis: uolentes ea sub pœnis interclusa, infra mensem de libris statutorum efficaciter tolli, & cassari; & nullo tempore ea, uel similia statui, nec in libris redigi statutorum. & nihilominus si contra præsentes constitutiones, uel alium modum, uel ordinē, quàm superius est expressum, in aliquibus ciuitatibus, uel terris collectæ, seu præstantiæ de facto impositæ fuerint, uel indictæ, uel arbitrium super huiusmodi collectarum, uel præstantiarum deliberatione, ordinatione, seu impositione aliquibus singularibus concessum fuerit, uel cum ipsum omnes consulentes, & arrigantes, & scribentes, quòd prædictum arbitrium aliquibus personis singularibus, uel singulari consilio homini committantur. ac ipsum arbitrium se subscribentes; ac impedientes, quominus secundum morem antiquum (ut præmittitur) collectæ, & præstantiæ homini imponantur, aut arrigari super hec prohibentes, excommunicationis sententiam, & pœnam quingentorum florenorum auri cameræ Romanæ Ecclesiæ applicandorum pro quolibet ipso facto incurrant. & nihilominus si ab indicendis, & imponendis collectis, uel præstantiis præsens constitutio ueraciter non fuerit obseruata, impositio, & indictio non ualeat: nec aliquis ad soluendas huiusmodi talleas teneatur. & facientes præstantias, uel quascunque alias contra Ecclesiam Romanam in eius præiudicium indicendas, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto: & in tantam quantitatem, quantam imponent, soluendam cameræ Romanæ Ecclesiæ pro transgressione huiusmodi teneatur: alterius uero tertiæ ex dictis constitutionibus dicti domini Bertrandi tenor talis est.

De gabellis, & datiuis. Cap. XXXVII.

ITEM quia postquam in prouinciis inualuere tyranni, uel propter partialitatem terrarum regimina fuere occupata, in ciuitatibus, & terris diuersæ, importunæ, & quasi importabiles indictæ, & uiolenter usurpatæ fuerunt datiuæ, & gabellæ: ex quibus subditi in detrimentum Reipublicæ; cuius interest locupletes habere subiectos, depauperantur: & ex pecunia inde cum pacto redacta, datur occasio multa illicita committēdi. Nos enim huic morbo uolentes possibilem adhibere medelam, statuimus eadem auctoritate, & ordinamus, quòd omnes gabellæ, & datiuæ à uigintiquinque annis citra indictæ, nisi ciuitatum, & aliarum terrarū communicato generali consilio, & habito consilio maioris partis, & consensu ad bussulas, & pallutras, ut supra in constitutione proxima expressum est, huiusmodi gabellæ, & datiuæ sint indictæ, & ex nunc inantea indicendæ, cassari debeant: nec aliquis cuiuscūque conditionis existat, exigat per se, uel alios datiuas, & gabellas huiusmodi. & statuta, & ordinamenta, & reformationes super hoc aliter, quàm

supra

supra præmittitur, factas cassamus, & irritamus, & uiribus uacuamus. Prohibentes insuper, quòd in futurum præter formam prædictæ ditiuæ, & gabellæ: nec indicantur nec statuta, & ordinamenta, uel reformationes super hoc attententur. gabellas, & datiuas, nisi communi (ut præfertur) consensu indictas exigentes, & de nouo indicendas. & prædictis consentientes, ac tales datiuas, & gabellas non inuiti soluentes, pœnis constitutione supra proxima contentis, quas ipso facto incurrant, pro transgressione huiusmodi puniantur. Alterius autem quartæ ex dictis constitutionibus eiusdem domini Bertrandi tenor talis.

ITEM quia Reipublicæ interest locupletes habere subiectos, & sicut rationi congruit, ut quod omnes tangit, ab omnibus approbetur, ac ratione, & æquitate multum oberrat, quòd alii colligentes, quæ non messuerunt, de bonis esurientium sine eorum conscientia satuientur: quod tamen euenire contingit, quãdo bona uniuersitatum, uel etiam singularum personarum, quæ ex collectis, præstantiis, gabellis, & datiis, & aliis obuentionibus colliguntur directe, uel indirecte, ueniunt ad alios, qui tanquam tauri inter uaccas, ex prærogatiua potentiæ, uel impressione tyrannidis existentes, bona huiusmodi suis usibus uendicant, applicant, & usurpan Nos contra tales inconuenientias, & insolẽtias, quantum nobis est possibile, prouidere uolentes, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nulli cuiuscunque conditionis existant, bona aliqua mobilia, uel immobilia, uel pecunias, quæ ex datiis, collectis, præstantiis, uel gabellis, seu quibusuis aliis obuentionibus, introitibus uniuersitatum, uel communitatum quarumcunque habebuntur, recipientur, uel quomodolibet redigentur, accipere per se, uel alios directe, uel indirecte ualeant, uel suis usibus quomodolibet applicare, nisi à tota communitate, uel uniuersitate non tantum per modum consilii specialis, uel generalis, sed etiam per modum parlamẽti generalis talibus concessum fuerit, quòd bona, uel pecunias huiusmodi possent suis usibus applicari. Alioquin accipiẽtes, uel sibi appropriantes prædicta bona contra huiusmodi constitutionis formam, continentiam, seu tenorem, ultra prædictam excommunicationis pœnam, eo ipso perdant omnia bona sua fisco Romanæ Ecclesiæ applicanda. & consentientes, & dantes huiusmodi occupationem, operam, opem, consilium, uel fauorẽ, ultra prædictam pœnam excommunicationis ipso facto quingentis florenis auri applicandis præfatæ Ecclesiæ, feriantur. Huic constitutioni adiicimus, quòd nulli, qui aliquam præeminentiam, potẽtiam, uel tyrannidem obtinuerint in aliqua terra, uel communitate, uel adiutor, seu fautor talis obtinentis fuerit, proficiat, uel ualeat aliqua quietatio, remissio, uel pactum, uel liberatio facta in præteritum, uel fienda in futurum tempore tyrannidis, potentiæ, seu præeminẽtiæ, aut post de his, quæ percepisset, uel administrasset de pecunia, siue bonis illius

communitatis, uel hominum ipsius: sed tales quietationes, liberationes, remissiones, & pacta, tanquam ambitiosa, & fraudulenta, & contra utilitatem publicam decernimus non ualere: & eis non obstantibus, talia percepta restituere, & administrationis rationem integram cum reliquorum restitutione in duplum reddere teneatur. Praesenti quoque constitutione decernimus omnes ecclesias, & personas ecclesiasticas cum suis iuribus debita immunitate gaudere: nec aliquibus malitiis conteri, sed potius in omnibus priuilegiis, & libertatibus, & iuribus, & spiritualibus priuilegiis sibi, & eorum bonis indultis defensari, liberós que manere ab omnibus angariis, & quibuscunque indebitis exactionibus, & grauaminibus, per quae suae possit quietis debitum quomodolibet impediri. Constitutiones, capitula, statuta, ordinaměta, seu reformationes consiliorum, quae in ciuitatibus, castris, seu communitatibus contra libertatem ecclesiae, uel etiam contra iurisdictionem, & honorem Romanae Ecclesiae, siue contra nostras constitutiones sub quacunque uerborum forma facta, uel in posterum facienda: & omnes processus ipsorum occasione directa, uel indirecta habitos, uel habendos cassamus, & irritamus, cassos, & irritos nunciantes: nec eorum aliquis obseruare teneatur praetextu cuiuscunque promissionis, obligationis, seu poenae impositionis. ad cuius obseruationem uolumus quomodolibet non teneri. Praecipientes insuper, quòd iam facta de statutis, & capitulis statutorum, & reformationum extrahantur, seu deleantur hinc ad unum mensem à tempore promulgationis praesentis constitutionis computādo. nec ulterius repenantur, uel obseruentur aliquatenus. Qui uero contrafecerit, uel huic constitutioni praeuenerit, praeter poenas contra tales iure scriptas, si ciuitas, aut alia terra, uel communitas in mille: uel comes, uel alius dominus temporalem iurisdictionem habens, in quingentis florenis auri puniatur. Sententias uero latas, seu processus quoscunque factos, & qui fierent in futurum praetextu dictarum constitutionum, seu statutorum, uel etiam ordinamentorum ex nunc cassos, & irritos nunciamus. Illud autem decernimus, quòd si forte aliquis occasione praedicta poenam soluerit, uel damnum, seu iniuriam passus fuerit, supra dicti potestas, officialis, rectores, & uniuersitas, comes, uel alius dominus, eorum quilibet teneatur eidem damnum, uel iniuriam passo integre resarcire. Si uero potestas, rector, uel quicōque alius, officialis nolens praedicta statuta, constitutiones, ordinamenta, reformationes, & prohibita obseruare, officium sibi commissum occasione praedicta dimitteret, uel repelleretur ab eo, uniuersitas, seu communitas integrum salarium pro toto tempore eidem soluere teneatur, ac si officium ipsum compleuisset. Praemissas quoque poenas extendi uolumus ad ciuitates, & singulares personas, quae praetextu aliquorum priuilegiorum, quae à sede apostolica, uel aliter asserunt se habere, aliqua ultra ipsorum priuilegiorum tenorem statuerunt, &

ordinauerunt

ordinauerunt in ecclesiarum, & eccl. rerum, atque Ro. Eccl. praeiudicium, uel grauamē, Gabriel Card. Senen. & Marchiae Legatus in materia gabellarum posuit infra scriptas binas constitutiōes, uidelicet: Item quia priuilegia eccl. iure diuino, & humano concessa sacrilegium est infringere: cum etiam Farno, qui legis diuinae notitiam nō habebat, clerū à saecularibus oneribus noluit esse exēptum, statuimus ut quaecunqꝫ ciuitas, quae clericū cogerent ad gabellam, datiam, siue pedagiū de rebus propriis, uel eccl. uel quas pro usu proprio, nō causa mercimonii emit, centum dominus, uicarius ducētorum flor. auri, gabellarius autē, uel portunarius, uel alia singularis persona id exigēs, decem flor. poenas incurrant ipso facto: clericus autem in his fraudem committens, perdat rem, & totidē soluat. Item imponētes nouas gabellas, pedagia, seu uectigalia, uel ea, aut eas exigētes nō solitas, aut solita exigi ante sanctae mem. Greg. XI. si fuerit uicarius ciuitatis, castri, terrae, seu loci pro Eccl. Ro. in mille: si uero ciuitas, in quingentis: si uero inferior communitas, aut collegium, uel uniuersitas, uel singularis persona, in ducētis florenis auri ipso facto se nouerit incurrisse. Vlterius nos R. Pius ad lites dirimēdas statuimus, quòd quotiescunqꝫ contigerit dubitari in quo loco debeant solui datiae, & collectae pro bonis immobilibus, uel fieri alias solutiones ratiōe bonorum immobiliū, quòd praefatae solutiones fiant terris, ciuitatibus, castris, uillis, & locis, in quorum confinibus territoriis, seu pertinentiis bona illa sita sunt, & nō alibi, nec alio modo.

De ambasciatoribus mittendis per terras ad curiā. Cap. XXXVIII.

EGIDIVS Epus Sabinen. ap. sedis Leg. & c. Ne communitates faciant impēsas inutiles, & inanes circa superfluam missionē ambasc. ad rectorē, seu eius curiam per legatos, aut alios officiales eccl. aut alia loca, statuimus quòd nulla cōitas, uel eius officiales mittant aliquē ambasciatorē, nisi in casibus euidenter expedientibus cōitati: & tunc nō mittant ultra numerum designatū, uidelicet: Communitas magnae, uel maioris ciuitatis, uel terrae unum, uel duos: cōitates aliarum terrarū, siue locorum unum tantū: & quilibet ambasc. eques missus per quancunqꝫ ciuitatem nō possit recipere, nec sibi dari debeant ultra 8. anc. per diē pro se, & equo, & 2. anc. de argēto pro uno famulo die quolibet: & cuilibet nūcio pedes misso per cōitatem quācunqꝫ nō possint dari ultra 3. anc. de argēto per diem. Insuper ne potestas, iudex, officialis terrarum à suis gerendis officiis auocētur, & ne per ipsos ambasciatae inutiles procurētur, statuimus ꝙ nullus ptās, iudex, & officialis alicuius terrae possit mitti, nec accedere pro ambasciata alicuius terrae, cuius officialis fuit absqꝫ legati, siue rectoris speciali licētia: & tunc ultra illud salariū recipere nō ualeat ullo modo. Volumus ēt quòd per aliquā cōitatem aut eius officiales pro negociis alicuius specialis personae de terra, uel aliūde, nō mittatur aliquis ambasciator salario, siue expēsis cōitatis, sed expensis, &

salario illius, in cuius seruitium mitteretur. Et ne circa ambasciatam exponendam aliquis error occurrat, statuimus quòd pro aliqua ambasciata alicuius communitatis, seu pro parte alicuius communitatis non mittatur, nec excedat absque præsentis ambasciatæ scriptis continentibus summam ambasciatæ: & nuncius testimonio sigilli illius communitatis, pro cuius parte dicitur destinatus. quæ scripta & quando, & ipsi ad quem, & quis mittitur, debeant continere. Et contrafacientes tam mittentes, quàm missi in quinquaginta florenis auri puniantur pro quolibet, & qualibet uice, qua contra fecerint. Experientia uero suadente NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus prohibemus sub eisdem pœnis nõ posse transmitti in oratores, personas habentes lites in curia generali: nec aliquem durante eius magistratu, & aliquod officium publicum exerceat.

De non scribendo litteras sine consensu regiminis, & manu Cancellarii. Cap. XXXVIII.

IOANNES Episcopus Albanen. Cardinalis Andegauen. posuit infra scriptam constitutionem satis utilem, & est talis, uidelicet.

ITEM ne ea, quæ publica, & communi magistratuum auctoritate locorum debent ordinari per priuatas, aut singulares personas ministrentur, statuimus, & ordinamus, ne aliqui priores communitatum scribant uel ad superiores suos, uel ad aliquos quoscunque litteras nomine communitatis, nisi per manus cancellarii communitatis, & de cõsensu prioris, & regiminis iuxta statuta locorum: & qui secus attẽtauerit, pœna falsi contra falsificantes instrumenta in constitutionibus contenta puniatur.

De syndicatu officialium. Cap. XXXIX.

EGIDIVS Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Cum honestum sit, & lege statutũ, quòd quilibet administrator officii, seu rationis uillicationem reddere teneatur, decens est, quòd officiales omnes, & singuli deputati, & deputandi per eccl. seu rectorem prouinciæ pro ecclesia finito eorum officio ad curiam generalem dicti rectoris, & coram ipso accedant, & ibidem morẽtur tempore debito de sua administratione, & officio reddituri debitam rationẽ. Et quamuis super hmõi materia tam se. re. domini Bonifacii Papæ octaui, quàm etiam cæterorum Legatorum ap. sedis, & rectorum, & reformatorum sub diuersis ordinationibus temporum, & indeterminata generalitate uerborũ constitutiones editæ reperiantur: quia tamen ipsæ declaratione, & reductione ad consonantiam indigent, eas quantum ad eorum effectum cum debita declaratione, & reductione ad consonantiam in hanc const. unicam duximus redigendas: statuentes ut omnes, & singuli iudices, notarii, potestates, rectores, officiales quicunque per rectorem, ẽt per sedem apo. ad officia, seu tempore

ipsorum

ipsorum officii consummato, personaliter compareant coram rectore prouinciæ in loco suæ residentiæ, & suæ curiæ generalis: & ibidem personaliter morantes reddant sui officii, & gestorum per eos tempore dicti officii ab eodem rectore sibi commissi integram rationem: & querelantibus de eis super prædictis respondeant: & de eis, quæ tenentur communitatibus, seu singularibus personis, aut cameræ Romanæ Ecclesiæ debitam satisfactionem impendant. Tempus uero, quo ad syndicandum morari debeant pro reddenda ratiõe prædicta tempore sui officii limitamus, & declaramus in hunc modum, uidelicet: Quòd si stetit per sex menses tantum in illo officio, ad minus decem dierum spacium: si maiori tempore, usque ad annum inclusiue quindecim dierum: si ultra annum, uiginti dierum spacium ad syndicatum. & quilibet dictorum officialium per mensem ante finem sui officii teneatur notificare thesaurario finem sui officii: qui ex tunc infra octo dies finem illius officii, & tempus, quo ille officialis syndicabitur, notificetur communitatibus locorum, in quibus ille officialis syndicandus gessit officium. & quantum ad communitates, quæ habent syndicum in curia, sufficiat thesaurario, quòd syndici terrarum, & communitatum, & locorum, ubi talis officialis gessit officium, siue iurisdictionem exercuit, in dicta generali curia residentibus, si tales syndicos ibi habent, clare notificent. qui syndici expensis ipsarum communitatum prædicta eis notificata per thesaurarium notificent: & illis communitatibus, quæ ibi nõ habent syndicum, ipse thesaurarius prædicta per litteras notificet, quæ communitates, & ipsarum officiales publice per eorum loca consueta notificare, & præconizari faciant, quòd omnes uolentes conqueri de illo officiali, uel contra ipsum aliquid obiicere, uel petere compareant coram dicto domino rectore, & tempore debito recepturi iustitiæ complementum. & si quis ex dictis officialibus prædictam notificationem thesaurario non fecerit, ut prædicitur, teneatur finito eius officio per litteras rectoris, uel cui, seu quibus syndicatum rector commiserit, facere fieri terris, & communitatibus locorum sui finiti officii notificationem prædictam: & ex tempore factæ dictæ notificationis, & non prius post finitum eorum officium, quantum ad eius commodum, incipiat currere dies syndicatus prædicti: & interim nihilominus stent personaliter in dicta curia, & querelantibus de iure respõdeant. Volumus etiam, quòd dicti officiales syndicandi saltẽ per unam diẽ ante sui syndicatus initium teneantur rectori, siue auditori super spiritualibus notificare sui syndicatus principium, & officiũ, quod gesserit, & nomẽ, & pronomen ipsius syndicandi: qui rector, siue auditor super spiritualibus, siue eius iudex pdictus prima die dicti sui syndicatus, uel prius per suum edictum patẽs, quod affigi faciat ad fores audientiæ suæ, siue in ipsa audiẽtia mandet sub pœna excom. quam si secus fecerint, incurrant ipso facto omnes, & singuli, qui scirent aliquam

barattariam, uenalitatem iustitiæ, aut iniquam, & illicitam extorsionem, seu lucrum factum per talem officialem tempore sui officii, aut famam, uel iudicium de prædictis illud debeat utiliter, & integre reuelare, & notificare rectori Marchiæ, siue deputato, aut deputando per eum ad huiusmodi syndicatum. Qui rector quando per se syndicaret, uel illi, quibus commiserit huiusmodi syndicatum, teneatur de prædictis omnibus, & singulis notificatis, seu reuelatis, & in genere de non reuelatis inquirere, & inuestigare per omnes, quos crediderint ueri similiter de talibus habere notitiam, & maxime ab aduocatis, & procuratoribus omnibus, & singulis residentibus in dicta curia, qui tunc reperirentur ibidem: & ipsos singulariter per iuramentum super prædictis examinent, & eorum dicta secreta teneantur. & siquis de dictis aduocatis, aut procuratoribus sic examinatis de prædictis tacuerit, quòd sciuerit, uel falsitatem scienter dixerit, ultra pœnam periurii, & perpetuæ infamiæ, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto. Et quicunque de prædictis, ut prædicitur, commissis per officialem prædictum dixerit, seu reuelauerit dicto rectori, uel syndicatoribus deputatis ab eo, si ipse reuelans, uel per se, uel alium dans per se, uel alio, uel corruptor dicti officialis forsan extitisset, nullam pœnam pertimescat, sed à tali reatu reuelato, ut prædicitur, sit totaliter absolutus. Syndicatores uero in prima medietate temporis syndicatus inquirant de omnibus, quæ habent inquirere: & querelas recipiant ab omnibus uolentibus querelare contra officiales, qui syndicantur de omnibus, & singulis, quæ administrassent, gessissent, seu fecissent in eorum officiis, & occasione ipsorum officiorum, uel ipsorum officiorum tempore, & maxime illicite extorquendo, uel percipiẽdo lucra illicita: super quibus inquisitione, & querela rector, seu syndicatores deputati ab eo procedere possint breuiter, summarie, & de facto sine strepitu, & figura iudicii etiam in diebus feriatis in honorem Dei, & sanctorum, uel alia ratione, & omni iuris, & iudiciorum ordine, & solennitate omissis: & sic diligenter, & solicite syndicantes se habeant, ac etiam querelantes, quòd omnem processum, inquisitionem, & querelas infra dictum tempus syndicatus per sententiam diffinitiuam, absolutoriam, uel condemnatoriam, prout iustitia exegerit, debeant penitus expedire. Et si intra dies totius syndicatus sententia non fuerit lata absolutoria, uel condemnatoria super huiusmodi processibus elapsis dictis diebus syndicatus officiales ipsi pro absolutis habeantur ab inquisitione, seu querela, super qua, uel quibus infra dictos dies lata nõ fuerit diffinitiua sententia: & syndicatores ipsi de iis, super quibus omiserunt ferre sententiã, teneãtur cameræ, & parti læsæ ad omne illud, ad quod tenebantur officiales prædicti: & nihilominus ipsi syndicatores pœna centum flor. auri pro quolibet uice qualibet puniantur. Et si contigerit, ꝙ dicti officiales, qui syndicantur tpẽ syndicatus eorũ se absentarent, seu recederent à loco dictæ

curiæ,

curiæ, aut recesserint ante syndicatum, & ad reddendam rationem non uenerint, quilibet tales fugientes capere, & ad curiam reducere ualeat: & tunc contra eum pro quocunque querelanti ad probationem querelæ sacramentum sufficiat querelantis. & si captus reductus non fuerit, talis fugiens habeatur pro confesso, & conuicto de omnibus, & singulis inquisitionibus, & querelis contentis, tanquam confessus, & conuictus possit, & debeat condemnari. Et nihilominus ad perpetuam ipsius infamiam talis officialis fugitiuus in palatio habitato rectoris, uel generalis curiæ expensis cameræ depingatur. Si uero infra primam medietatem temporis syndicatur aliqua querela contra eum, qui syndicatur, facta non fuerit, nec habita fuerit super iurisdictione probata, ex tunc transacta dicta medietate temporis possint syndicatores, quandocunque eis uidebitur, absolutoriam ferre sententiam: & ea lata officialis liberum habeat arbitrium recedendi.

IOANNES de Castelliono posuit circa syndicatum officialium aliam constitutionem infra scripti tenoris, uidelicet.

ITEM constitutioni de syndicatu officialium addendo, declaramus sub constitutione prædicta includi Mareschallum, & eius officiales, & omnes alios officium in dicta curia gerentes, & stipendium à camera apostolica recipientes, seu quoquomodo de causis cognoscentes, etiam delegati, uel subdelegati, & iudex præsidatus Farfensis. Et quia, ut experientia docuit, etiam multorum relatione comperimus in ipsis syndicatibus multas machinationes, ac fraudes committi, ac perpetrari in delusionem iustitiæ. & ad aperiendas uias ipsis officialibus, robarias, baratterias, & extorsiones alias facilius committendi, uolumus de cætero iudices, assessores, & officiales curiæ prædictæ debere syndicari per unum forensem per nos eligendum, & deputandum, & sub silentio, & secreto tenendum, donec constitutio ipsa ad unguem fuerit obseruata. Cui syndicatori soluatur per cameram apostolicam pro die quolibet, quo steterit ad syndicandum, accessus, & reditus, & si aliquis sentiret se grauatum per sententiam ferendam per ipsum syndicatorem, idem syndicator coram superiore, seu deputando ab eo, teneatur reddere rationem uillicationis suæ, stando ad syndicatum per dies quatuor ad plus, si opus fuerit. statuentes, quòd de cætero nullus officialis tam in dicta nostra curia, quàm extra in locis nostræ legationi suppositis possit, nec ualeat quomodolibet reformari, nec durãte officio syndicari, nisi ex iusta causa per nos, & nostros in officio successores fuerit aliter dispensatum: & si contigerit eos reformari, seu syndicari aliter, quàm supra cautum sit, ipsa refirma, & syndicatus sint illo iure nullius effectus: & ex tunc annullamus, & uiribus carere decernimus. Addentes etiam, quòd si tempore syndicatus fuerit producta aliqua petitio, uel querela, non possit modo aliquo ab ea desisti, seu ipsi renunciari: & qui retraxerit, seu renunciauerit, aut aliter

destiterit, teneatur ad eandem pœnam, ad quam teneretur officialis, si conuictus esset. Addentes etiam constitutionibus reuerendissimi domini Bononiensis in eo, quòd disponunt de processibus expediendis per iudices curiæ generalis infra tempus ei statutum, debere etiam comprehendi iudex præsidatus Farfensis, qui tam in expediendo processus, quàm in aliis, ad ea teneatur obseruanda, ad quæ tenentur iudices curiæ generalis uigore dictarũ constitutionum sub eisdem pœnis in eisdem constitutionibus contentis.

STATVIT Ioannes Episcopus Albanus Marchiæ Legatus constitutionem hoc modo, uidelicet.

ITEM ut magistratus ciuitatum, & terrarum, & locorum in bono regimine conseruetur, & ne pecuniæ, ac bona ciuitatum, ac oppidorum prouinciæ dilapidentur per eos, qui ipsorum conseruationi propositi fuerint, statuimus, & ordinamus, quòd singulis annis in futurum per Legatos, & prouinciæ præfatos deputentur syndicatores, qui mature, diligenter, & seuere à prioribus, antianis, consulibus, & camerariis, depositariis, & aliis officialibus, & magistratibus, & officialibus quibuscunque ciuitatum, & locorum exigant rationem administrationis pecuniæ, & bonorum huiusmodi, ac totius officii. quos si syndicatores (ut præfertur) deputandi inuenerint fuisse circa administrationem prædictam delinquentes, puniant, & mulctent ad arbitrium, ac uoluntatem Legati, uel Gubernatoris, seu locumtenentis. Sanctissimus dominus noster Papa Paulus Tertius in quodam suo breui sæpissime allegato confirmando præmissa, statuit hoc modo, uidelicet:

ITEM, quòd auditores, & iudices ordinarii debeant stare ad syndicatum iuxta bullam piæ memoriæ Iulii Secundi, donec alia forma per reuerendissimos dominos Cardinales, quibus S. V. curam hanc demandauit, data fuerit: & tunc stare debeant ad syndicatum iuxta illam nouam formam.

De parlamento, & exercitu. Cap. XL.

EGIDIVS Sabinensis Episcopus, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ uicarius. Omnes episcopi, prælati, clerici, & religiosi, ciuitates, & uniuersitates, & loca, potestates, seu rectores, & nobiles, qui uocati per rectorem, thesaurarium, uel eius uicarium, uel eorum litteras fuerint, teneantur ad parlamẽtum uenire, quoties, & prout mandatum fuerit, & eis indictum. Sane uniuersitates, & ciuitates per proprios syndicos, & nõ per aliam communantiam, uel personam, uel per syndicum alicuius alterius communitatis. nullus autem dictum parlamentum turbet dicto, aut facto: quam turbationem declarandam, & exponendam ipsius rectoris, uel iudicis de hoc cognoscẽtis, arbitrio reseruamus. Statuimus etiam, quòd

qualibet

quælibet uniuersitas, communitas, nobilis, & quæcunque alia persona teneatur uenire in exercitum equester, & pedester, prout eis per dictum rectorem, uel eius uicarium, seu iudicem, uel ipsorum litteras mandatum extiterit. contrafacientes uero in quolibet casu prædictorum, rectoris, & suorum iudicum arbitrio puniantur: qui habentes super his consilium thesaurarii iudicum, & aduocati fisci, consyderatis qualitate inobedientiæ, uel excessus, & qualitate inobedientium, siue excedentium, & causa, & aliis circunstantiis diligenter, & moderate, ut decet, & negocium exegerit, procedant in dicto arbitrio: super quibus eorum conscientias oneramus. Felicis recordationis dominus Bonifacius Papa Octauus cõstituit, quòd si aliquando in dicto exercitu per rectorem ciuitatis uel castra, uel uniuersitas aliqua cum ipso rectore (ut assolet) cõuenerit de subsidio equitum, & peditum imposito pro huiusmodi exercitu redimendo, certam pecuniam in equitum, uel peditum stipendia eroganda, huiusmodi pecuniam pro rata temporis exercitus, si factus fuerit: tamen & si exercitum fieri non contingat, nullatenus exigatur. & quòd exactum fuerit, uel solutum, soluentibus sine difficultate reddatur. Nos etiam præsentis constitutionis auctoritate absoluimus rectores terrarum ab omnibus statutis, & ordinamẽtis, quæ impediunt, uel impedire possunt eos quominus libere, uel absolute possint cogere, & pœnas imponere, & ab illis eas exigere, qui non uenerint in exercitum, uel caualcatam mandato rectoris faciendam. Nos enim statuta, & ordinamenta huiusmodi cassamus, & irritamus, & cassa, & irrita nunciamus aliquo iure super his posito in contrarium non obstante, in quo superioris auctoritas semper intelligatur excepta. Statuimus etiam, quòd quotiescunque mandato rectoris, seu officialium ecclesiasticam hoc potestatem habentium alicui communitati pro exercitu certus indicitur hominum numerus: communitas illa numerum illum peditum iuxta mandati formam transmittat de omnibus hominibus ipsius ciuitatis, diuidendo inter omnes ipsos de ciuitate, & communitate onus huiusmodi ad mutam secundum certum dierum numerum designandum, usquequo sit ad omnes peruentum, si tanto tempore durabit exercitus. & circulo hominum per contratas, seu certam distributionem finito reincipiatur à capite, si opus fuerit, & successiue fiat, ut prima: & si ante finitum circulum distributionis huiusmodi prima, uel ulteriori uice fuerit finitus exercitus, tempore sequentis exercitus iniungendi redeatur ad illos, qui dimissi fuerunt in præcedenti exercitu: ita quòd ad æquationem oneris in huiusmodi negocio procedatur. Si uero communitas numerum hominum sibi iniunctum uelit non per mutam, sed ad stipendium mittere, possit, dummodo quantitas stipendii duos anchonitanos de argento pro quolibet, & die qualibet non excedat. Et si pro tali stipendio homines non inuenirentur, uadant per mutam onus quanto melius

fieri poterit, coæquando stipendium huiusmodi, cum sit onus personale: colligatur per capita, seu focularia, & non per libram.

De securitate uenientium ad curiam. Cap. XLI.

BERTRANDVS Sabinensis Episcopus dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformator, constitutionem quandam edidit in hac forma. Item constitutionem dudum editam super securitate personarum, & illorum, qui uocantur ad curiam generalem cum additamento aliquo reformationis, statuimus, & ordinamus, quòd quicunque per rectorem, seu iudices, uel alios officiales maiores curiæ citatus quomodolibet fuerit, uel uocatus, uel sine citatione pro obtinenda iustitia uenire uoluerit ad terram, seu locum, ubi retinetur, seu pro tempore retinebitur curia generalis, uel ad curiam prædictam grasciam, seu mercationes, aut mercimonia, uel quæuis alia deferre, seu uendere uoluerit, sine fraude secure in persona, & rebus possit uenire, stare, & redire, non obstantibus quibuscunque represaliis, quibusuis uniuersitatibus, seu singularibus personis concessis iam, uel in posterum concedendis: quas represalias decernimus, declaramus, & uolumus aduocatos, & uenientes ex causis prædictis ad terram, ubi (ut præmittitur) maior curia residebit. & si in concessione represaliarũ huiusmodi de hoc facto ageretur expresse ullatenus non extendi. Quòd si aliqui contra constitutionem occasione represaliarum huiusmodi damna prædictis aduocatis, uel uenientibus in personis, seu rebus ueniendo, stando, uel redeundo duxerint inferenda, ipsi tanquam non habentes represalias pœna debita puniantur. & nihilominus debita, propter quæ redduntur, ipso facto admittant, nec ad petendum, uel exigendum ipsa debita, quæ eo casu declaramus amissa ulterius admittantur.

IOANNES de castelliono Episcopus Papiensis, & Cardinalis Legatus posuit aliam constitutionem de grascia portanda ad curiam generalem, & de portantium exemptione hoc modo, uidelicet.

IOANNES de Castelliono tituli sancti Clementis presbyter Cardinalis Papiensis, Marchiæ Legatus attendens ex forma nostrarum constitutionum cautum fore pro commodiori subsidio, & sustentatione curialium curiæ generalis, & ad illam eorum peragendis dietim confluentium omnes, & singulos ad eam aliquid conducentes, seu conduci facientes cuiuscunque generis uictualiam libere omni cessante solutione datiæ, siue gabellæ tam in loco residẽtiæ, quàm per alia loca, per quæ conducentes, seu conduci facientes uictualia ipsa quæcũque, nihil omnino debere soluere: immo recipientes solutionem aliquam, siue exigentes, in pœnam in ipsis constitutionibus contẽtam incurrere. Volentes igitur propter quorundam abusum

constitutionem

constitutionem ipsam renouare tenore præsentium uniuersis, & singulis, ad quos præsentes nostræ litteræ aduenerint, liberam facultatem, auctoritatem, & licentiam in his scriptis damus, atque concedimus: immo mandamus, quatenus uenientes, & uenire uolentes ad locum residentiæ dictæ curiæ generalis cum grano, ordeo, annona, & quocunqꝫ frumentorum genere: animalibus uaccinis, bouinis, castrinis, pecudinis, hœdinis, uolatilibus, uino, oleo, piscibus, pane, farina, fructibus quibuscunque, carnibus salatis, & aliis omnibus ad sustentationem humani generis introductis sub quocũque nomine, & quacunque specie consyderari, seu nominari possent, nil soluere teneantur tam in loco curiæ, quàm per loca, per quæ transire contigerit, nec etiam quomodolibet grauari in consignando sub quocũque titulo aliquam sortem piscium, seu fructuum, seu rerum aliarum: per quam consignationem conducentes ipsi quomodolibet grauarentur, nec per indirectum grauando ipsos conducentes in solutione gabellarum, immo sint auctoritate præsentium liberi quibuscunque posse uendere in loco curiæ tam curialibus, quàm non curialibus libere, ut supra, & omni cessante impedimento, sub pœna, & ad pœnam in ipsis constitutionibus contentam: & ultra sub grauioribus pœnis arbitrio nostro, & cuiusque in posterum in prouincia rectoris: & excommunicationis, quam ipso facto contrafacientes incurrere uolumus. Maceratæ in palatio nostræ residẽtiæ die 5 Aprilis M CCCCLIX.

Constitutiones prædictas NOS Rodulphus Pius Cardinalis, & Legatus prædictus mandamus, & declaramus se extendere, & habere locum ut in diebus festiuis ab ecclesia introductis, præsertim die dominico non possint capi debitores pro ciuili debito: & similiter in diebus mercati publici, & locis curiæ iumenta, neque alia quæcunque, quæ per ipsos conducuntur, & apportantur: sed omnimoda gaudeant securitate in diebus, & locis prædictis, etiam quòd debitores fuerint uirtute instrumẽti in forma cameræ, seu guarantigiæ, uel ad librum iustitiæ quomodolibet obligati.

De custodia fortilitiarum, & roccarum, quæ tenentur pro ecclesia. Cap. XLII.

BONIFACIVS Papa Octauus in sua constitutione decreuit, quòd cum communitas, uel castrum aliquod propter culpam eorum ad mandatum rectoris prouinciæ, uel officialium suorum per homines aliarum terrarum contigerit custodiri, custodiantur ipsius loci custoditi expensis. Cui constitutioni adiicimus, quòd quando propter bonum publicum totius prouinciæ terram aliquam, uel locum rector custodiendum prouiderit, uel ab inimicis ecclesiæ, seu proditoribus defendendo, tunc talis custodia, seu defensio omnium prouincialium fiat expensis.

De terris, rebus, & iure Romanæ Ecclesiæ non occupandis, & occupatis restituendis. Cap. XLIII.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Licet aduersus occupatores terrarum ecclesiæ in prouinciis Italiæ consistentium, tam per constitutiones nonnullorum summorum Pontificum, quàm alias multipliciter sit prouisum, hominum tamen crescente malitia cogimur, quantum nobis est possibile, insuper nouas adhibere medelas. Hac ergo in perpetuum ualitura constitutione sancimus, quòd si quis cuiuscunque conditionis, præeminentiæ, seu status existat, etiam si pontificali, illustri, seu alia quacunque dignitate præfulgeat, ciuitatem, castrum, uillam, fortilitiam, roccam, seu quæuis alia loca ad Ecclesiam Romanam spectātia, sub quouis quæsito colore sine sedis apostolicæ licentia speciali occupauerit, seu occupatoribus præstiterit scienter auxilium, consilium, uel fauorem, uel socius fuerit occupantis, seu occupationem ratam habuerit, aut receptauerit, uel defensauerit occupantes, aut aliter spiritu rebellionis assumpto contra ecclesiam supra dictam, seu eius dominum, etiam terras præfatæ ecclesiæ infra prouinciam memoratam consistentes inuadendo, obsistendo, seu aliàs uel enormiter perturbando, præter alias pœnas à quibuscunque iuribus, constitutionibus, statutis, & consuetudinibus aduersus tales promulgatas, bona eorum quæcunque sint, & ubibicunque consistentia, ipso facto sint, & esse censeantur fisco cameræ apostolicæ applicata: districtius inhibētes, ne ulla transactio, pactio, remissio, donatio, concessio, compositio, seu quæuis alia liberatio fiat, seu fieri possit super confiscatione prædicta: & siquam, seu siquas fieri contigerit, ex tunc cassamus, irritamus, & penitus annullamus: & eas nullas, cassas, & irritas nunciamus: decernentes ex tunc irritum, & inane, si secus contra prædicta à quoque sine licentia apostolicæ sedis quicquam contigerit attentari. Huic autem adiicimus sanctioni, quòd siquis rector cuiuslibet prouinciæ eidem ecclesiæ subiectæ, uel thesaurarius, aut iudex, seu notarius in scribendo uenerit contra prædicta, rector quingentarum, thesaurarius ducentarum, iudex centum, notarius quinquaginta marcarum argenti pœnas dicto fisco applicandas incurrant ipso facto anullationibus supra dictis, necnon cæteris iuribus, constitutionibus, seu statutis contra supra dictas pœnas quoquomodo inferentibus in suo robore duraturis: quibus per hanc constitutionem nostram uolumus in aliquo derogari. ¶ Cæterum quia bona, res, & iura multa pertinentia ad Romanam Ecclesiam diuersis astutiis, & fraudibus, & præsumptuosis temeritatibus occupantur indebite, & occupata tenentur per nonnullos iniquitatis filios contra bonum publicum, & in eorum periculum animarum præsenti constitutione in perpetuum ualitura sancimus, quòd nullus de cæ

tero

tero sub quocunque colore, uel causa audeat absque concessione Romani Pontificis, uel Legati, aut officialis ecclesiæ de his locandis, seu concedendis potestatem habentis accipere, inuadere, uel occupare præsumant: nec iam capta, seu occupata in præteritum audeat de cætero retinere: sed ipsa occupata nobis, uel rectori, & thesaurario pro camera restituat cum effectu infra mensem à die constitutionis præsentis. Et siquis iustam locationem, concessionem, uel titulum ab apostolica sede, uel eius Legato aliquo prædecessore nostro, uel præteritis officialibus ecclesiæ haberet, uel habere prætenderet de aliquibus bonis, rebus, & iuribus ecclesiæ, illa omnia, & singula infra unius mensis spacium à die præsentis constitutionis coram nobis, uel rectore teneatur ostendere, & probare: super ipsis ab inde in posterum nullatenus audiatur. & omnes nunc scientes huiusmodi occupatores, seu detentores præsentes, uel futuros teneãtur infra dictum mensem: & qui sciunt infra mensem à die sententiæ quos sciuerint in futurum nobis, uel rectori pro ecclesia, & thesaurario reuelare, notificare, & deferre. Contrafaciẽtes uero in quolibet casuum prædictorum eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, & ad restitutionem bonorum, rerum, & iurium ipsorum ecclesiæ cum fructibus teneãtur. & nihilominus in quadruplum ualoris eius, quod sic occupauerint, uel tenuerint, seu tenent illicite, seu detineri senserint, & reuelauerint, puniantur: & contra ipsos de prædictis, & quolibet prædictorum possit inquiri ex officio, & ad denunciationem, seu accusationem cuiuscunque personæ, fama præcedente, uel non. & super his procedi summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicii: & quilibet possit esse accusator, & habeat tertiam partem pœnæ, quæ solueretur eidem denunciatori, seu accusatori cum effectu per thesaurarium persoluendæ. Volentes etiam indẽnitati Romanæ Ecclesiæ salubriter prouidere, præsenti constitutione cassamus, & irritamus omnes uenditiones, locationes, seu dationes, alienationes, & quascunque concessiones quomodocunque ad modicum, uel nõ modicum tempus factas de iuribus terrarum, molendinorum, pascuorum, domorum, passagiorum, pontium, piscationum, aquarum ductuum, portuum, & omnium aliarum rerum ad dictam Romanam Ecclesiam pertinentium quocunque iure, uel causa quibuscunque personis, collegiis, uniuersitatibus, uel communitatibus, uel aliis quibuscunque personis in quacunque prouincia Ecclesiæ Romanæ. & prædicta omnia ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ reuocamus: thesaurario Romanæ Ecclesiæ, & omnibus officialibus, nunciis, & baiulis præcipiendo, & licẽtiam tribuendo auctoritate nostra ad utilitatem Romanæ Ecclesiæ, quòd possint capere, & locare omnia, & singula prædicta, nulla temporis præscriptione in talibus obstante, nisi forte summus Pontifex per speciale priuilegium alicui de prædictis concessisset. quod priuilegium præcipimus nobis, uel rectori

prouinciæ infra unius mensis spacium à publicatione præsentium constitutionum ostendi: ex tunc uero nullatenus super processu audiatur, nisi fuerit iusto impedimento detentus. Illud quoq; præcipimus, quòd quicunq; illicite habet per se, uel alium aliquid de bonis aliquibus, uel iuribus Romanæ Ecclesiæ, illud infra mensem à die, quo præsentes constitutiones lectæ, & publicatæ fuerint, nobis, uel rectori prædicto nomine Romanæ Ecclesiæ restituant cum effectu. Porro siquis commiserit aliquod maleficium, & alienauerit bona sua ante maleficium, & bona sua tempore maleficii detinuerit, & possederit, ipsa alienatio pro simulata, & fictitia habeatur, etiam si nomine eius, cui alienauerit, se constituerit possidere. Ita quòd exactio pœnæ debitæ pro maleficio commisso super his bonis fieri ualeat, ac si sententia præcessisset, nisi de ueritate contractus fuerit plena fides per testes fide dignos. Quod si de proximo anno ante maleficium commissum alienauerit, etiam si possessionem transtulerit, utrum præsumatur in fraudem dictæ curiæ dicti rectoris, & ipsius iudicis, coram quo quæstio fuerit declarationi, & arbitrio relaxetur. Præsenti constitutione statuimus, atque firmamus, ut omnis suspitionis materia, & periculum euitetur, quòd in criminalibus causis, & aliis Romanæ Ecclesiæ, & curiæ rectoris iura tangentibus decidendis, omnino nulla fiat commissio sine ipsius rectoris licentia speciali, factá que nõ teneatur: & committens in centum florenis auri debeat condemnari.

De fortilitiis non ædificandis sine licentia, nec reparandis. Cap. XLV.

BONAE memoriæ Dominus Bertrandus Episcopus Sabinensis dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformator, quasdam constitutiones edidit in hac forma. Item eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd in castris, & terris Romanæ Ecclesiæ constitutis, seu in terris, & districtibus eorundem nulla uniuersitas, uel communitas, uel specialis persona cuiuscunque conditionis, & status existat, construat, uel ædificari faciat castra, seu fortilitia, uel munitiones, seu terras, uel aliqua alia ædificia, quæ communi iudicio pro defensione, uel offensione speciem, uel instar fortilitiorum habeant, uel castrorum: quòd que illi, qui huiusmodi castra, seu fortilitia in prædictis terris, & earum districtibus iam fecerunt, seu facere inceperunt, incepta, uel perfecta destruant infra mensem ab hac die publicationis continue numerando: alioquin & castra ipsa incepta, seu facta elapso mense, & facienda eo ipso sint cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscata. Et nihilominus præsentis constitutionis transgressores, ultra prædictas pœnas excommunicationis in personis, & interdicti in terris, in quibus fient, uel facta remanebunt fortilitia, in pœnã mille florenorum auri eidem cameræ applicandam

plicandam incidant ipso facto: & demum dictam constitutionem per eundem dominum Bertrandum per aliam ipsius constitutionẽ declaratam fuisse, quòd non fuerat, nec erat suæ intentionis, quòd ad palatia communitatum, & domos eis contiguas, & muros ciuitatum, & terraium nec ad fortilitia ultra, & ante 25. annos tunc proxime præteritos à data suarum constitutionum dicta constitutio, & pœnæ in ea positæ se extenderent quoquomodo. Constitutiones autem prædictas dicti domini Bertrãdi cum aliquali additione firmantes, & aliquid adiicientes, statuimus, q̃ qui contra formam ipsarum constitutionum construxerit, uel ædificauerit, uel construi, uel ædificari fecerit in futurum, aut forsan iam in præteritum à 45. annis citra de prohibitis per dictas constitutiones aliquid perpetrauerit, ultra pœnas in constitutionibus ipsis insertas, nedum locum ædificii prohibiti, & ipsius superficiem, sed etiam omnia immobilia ipsius sita iuxta ædificium hmõi, uel in locis uicinis, aut positis in territorio eiusdem ciuitatis communantiæ, uel castri, in cuius territorio tale fortilitium, siue ædificium prohibitum attẽtauit, ipso facto, & iure sint cameræ ro. eccl. confiscata: & prædicta omnia, & singula in omnibus prouinciis, terris, & locis ro. eccl. uolumus uendicare.

De litteris rectoris, & suæ curiæ recipiendis ut decet, & legi faciendis. Cap. XLVI.

EGIDIVS Episcopus Sabinen. apo. sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Potestates communitatum, iudices, rectores, & locorum officiales litteras Legati, rectoris, & suorum iudicum, & officialium eisdem communitatibus, & uniuersitatibus directas, reuerenter recipiant, & eas legi faciant in consilio generali: ita quòd deueniant ad notitiam singulorum: & quod mandatur fideliter, adimpleatur, & ipsas litteras in continenti restituant baiulo recepta inde copia, si uoluerint sine fraude. & litteræ præsentatæ cuicunque potestati, uel capitaneo, uel iudici, uel eorum uicario, aut socio, uel prioribus, siue antianis, aut alicui ipsorum, uel alteri officiali communitatis cuiuscunque, habeantur perinde ac si essent præsentatæ toti communitati, & fingatur ad ipsorum omnium notitiam peruenisse: & perinde possit in negocio procedi, ac si toti communitati præsentatæ, & notificatæ fuissent. & nihilominus qui contrafecerit in non recipiendo litteras (ut supra dicitur) uel receptas non faciendo legi in consilio generali, uel in non restituendo ipsas litteras, sicut decet, baiulo, in 50. florenis auri uice qualibet puniatur. & de prædictis, & quolibet prædictorum credatur, & stetur relationi dicti baiuli cum corporali ab eo de nouo præstito iuramento. Insuper uolentes, quòd rectori prouinciæ, & officialibus suæ curiæ tam generalibus, quàm specialibus honor debitus conseruetur, statuimus quòd nullus potestas, capitaneus, rector, & quiuis iudex, uel officialis, nulláq; ciuitas, uni

uersitas, & aliæ speciales personæ iurisdictionem aliquam obtinentes litteras legati, uel rectoris, uel suorum iudicum, & officialium quorūlibet tam generalium, q̃s præsidalium non occultare, corrumpere, cãcellare, destruere, comburere, uel aliquibus ad comburendum dare, uel comburi facere, quod aliquando (ut audiuimus) fieri consueuit: uel aliter illudere, seu deturbare audeat. Siqui aũt contra prædicta fecerint, uel fieri fecerint, uel mandauerint, uel in prædictis præstiterint auxilium, consilium, uel fauorẽ, in 200. flor. auri pœna puniantur. & nihilominus ille potestas, capitaneus, rector, & officialis quicunque, & quæuis alia persona tanq̃s rebellis sanctæ ro. eccl. censeri debeat, & haberi: ita quòd deinceps potestaria, capitania, & quolibet alio officio, uel iurisdictione, quod, & quam gerebat, sit, & intelligatur præsentis constitutionis auctoritate priuatus, & in perpetuum in dicta prouincia non possit ad alia officia, uel regimina quocunq; nomine censeatur, seu ad honores aliquos eligi aliquatenus, uel assumi: & quòd rectorũ, & officialium quorūlibet delinquẽtium in prædictis salaria lata sententia contra ipsos, uel post prohibitionẽ eis factam per rectorem, uel iudicem, ne soluerẽtur, eisdem solui nõ debeant, nec possint per illas ciuitates, uel communitates, quorum regimini, uel officio præsidebant, sed potius ipsa salaria cameræ rom. eccl. eo ipso sint, & esse intelligantur legitime confiscata. & quòd per curiam super contẽtis in dictis litteris sic retẽtis procedi possit in causa, ac si literæ fuissent restitutæ, & processus ualeat, & quicquid per delinquentes sic factum extiterit, ipso iure nõ ualeat: & de prædictis stetur relationi baiuli cum depositione unius testis, uel cum publica fama probata per idoneos testes, uel cum aliis uerisimilibus indiciis, quæ indicia relinquimus arbitrio iudicantis: quæ relatio cum altero prædictorum pro plena, atq; legitima probatione habeatur.

De exilio non imponendo prouincialibus. Cap. XLVII.

EGIDIVS Episcopus Sabinen. apo. sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Quamuis per constitutiones rectorum olim fuerit ordinatum, quòd rector, & iudex, seu quicunque ipsorum posset omnes, & singulos, quos uellet confirmare, & ad confinia, & locum, quem uoluerit intra, & extra prouinciam mittere: Nos tamen considerantes, quòd graue est absq; magna causa alicui interdicere patriam, & quòd ex hoc, si de facili fieret, possent diuisiones in terris, & magna scandala exoriri, iccirco pro bono statu cuiuslibet prouinciæ uolentes moderamen debitũ adhibere, statuimus quòd nullus iudex, aut officialis rectoris prouinciæ, nullús q; potestas, iudex aut officialis cuiuscũque terræ, uel loci possit confinia indicere mandare, nec alicui patriam, uel prouinciã interdicere perpetuo, uel ad tẽpus: sed quoties pro bono statu prouinciæ, siue alicuius terræ, loci, aut pro euitando magno scandalo id uidebitur expedire, tale negociũ ad rectoris prouinciæ notitiam deferatur:

feratur: qui rector super huiusmodi negocio conuocet thesaurarium, & iudicem ipsius rectoris in sua generali curia residentes, & aduocatum fisci, & eis huiusmodi negocium clare, & seriose exponat: & ab eis, & quolibet ipsorum speciale exigat iuramentum, quòd super ipso negocio fideliter consulent, id qꝫ pro meliori crediderint: & fiat prout tunc per dictum rectorem, iudices, thesaurarium, & aduocatum fisci iuramento firmantes, id quod decreuerint se credere fieri pro meliori, ac utiliori statu prouinciæ, seu terræ super illo negocio fuerit ordinatum, procedere. De datione huiusmodi confinium facienda, uel non, & pœna imponenda in non obseruantes confinia, firmiter obseruetur: de quibus iuramentis, & ordinatione rogetur notarius, & fiat instrumẽtum per prædicta: tamen processibus, & sententiis maleficiorum secundum formam constitutionum latis, & constitutionibus de ipsis, seu de bannitis, & condemnatis pro maleficiis loquentibus, & inseitis in præsenti uolumine, uolumus in aliquo derogari.

De examine notariorum faciendo. Cap. XLVIII.

SIGISMVNDVS Gonzaga olim Card. & Legatus constitutionem posuit de examine notariorum, quam NOS Rodulphus Pius Card. & Legatus innouamus, obseruari que mandamus, & est talis:

CVM experientia nos docente, hactenus multi in collegio notariorum ignorantes, etiam insufficientes, minús qꝫ fideles, & legales admissi fuerint, id que euenisse credimus, quia de eis (ut decens erat) nullum præcesserat examen. Idcirco neminem de cætero in dicto collegio notariorum recipi decernimus, nisi per collegium aduocatorũ, & procuratorum curiæ generalis, uidelicet per duas partes de tribus fuerit approbatus, & in collegio ad minus interuenerint duæ partes ipsorum, qui erunt præsentes in curia, & eorum suffragia reddantur secrete: onerantes conscientiam singulorum collegiatorum huiusmodi, ut semota omni passione minus idoneos non admittant sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam in singulos trina monitione canonice præmissa, ferimus in his scriptis. Decernimus tamen NOS Rodulphus Pius Card. & Legatus prædictus examen prædictum fieri debere coram ipso rectore prouinciæ, & eius auditoribus, & iudicibus, unâ cum prioribus collegii aduocatorum, & procuratorum, ac duobus deputatis per collegium notariorum dictæ curiæ.

De solutionibus scripturarum tam notariorum curialium circa acta bancarum, quàm aliorum notariorum in prouincia. Cap. XLIX.

POSVIT Benedictus Cardinalis Rauennatensis Legatus co tempore constitutionem, quam obseruari mandamus præterquam in secundis extractionibus scripturarum in formam publicam: nam in secun-

dis, & deinceps extractionibus solum carlenos duos solui mandamus, & nō ultra. constitutio uero sua est talis, uidelicet. Item, quoniam in pluribus locis extant statuta, quòd notarii pro mercede instrumētorum per ipsos rogatorum, & in publicam formam extractorum, seu extrahēdorum, possint habere, & petere ad rationem duorum bononenorum pro quolibet floreno summarum contentarum in dictis instrumentis: in multis q; aliis nulla extant statuta disponētia super huiusmodi solutionibus. Volētes in præmissis opportune prouidere, & dictas solutiones ad cōgruam mercedem reducere, statuta prædicta tanquam excessiua, & contra honestatē edita, penitus reuocantes statuimus, & decernimus, quòd notarii rogati de aliquo instrumento pro ipsorum mercede instrumētorum extrahēdorum in publicam formam habere debeant, & possint modo infra scripto, uidelicet: Vsq; ad summam 25. florenorum, carlenos duos. usque ad summam 50. flor. carlenos quatuor. Ab inde usque ad centum, florenum unum. ab inde usque ad flor. ducentos flor. unum cum dimidio. Ab inde usque ad trecētos flor. duos. ab inde supra quolibet centenario florenorum, bon. 20. ita tamen, quòd non excedant summam quinque flor. Pro quolibet instrumento. Pro instrumentis mandati, procurationis, compositionis, compromissi, & quietationis carl. duos. Pro instrumēto transactionis, concordiæ, & diuisionis bonorum, & pacis inter communitates, & inter particulares, carl. quinq;, dum modo in eo fiat mentio de aliqua obligatione summæ denariorū, super qua obligatione soluatur modo supra dicto, computatis tamen dictis quinq; carlenis. Pro testamentis, & ultimis uoluntatibus, si hæreditas est ualoris 50. florenorum, carl. quatuor. Vsque ad centum, carl. quinque. usque ad ducentos, flor. unum. ab inde supra, flor. duos quantæcunque quātitatis fuerit. Pro qualibet particula testamēti uidelicet legati, usque ad summam centum florenorum, carl. tres, & bon. duos. ab inde supra, flor. unum. Pro quolibet codicillo flor. unum, si res codicillata est ualoris flor. centum. ab inde infra bon. uiginti. pro instrumēto emptionis, & uenditionis habeant modo scripto: ita tamen, quòd nō excedat summam unius ducati auri. & quòd statim notarii, qui fuerint rogati de dictis instrumeutis uenditionum, permutationum, & de testamentis, codicillis, ac ultimis uoluntatibus teneantur illa extrahere in publicam formam, & dare emptoribus, & hæredibus testamentorum: & ipsos inuitos ad solutionē mercedis cogere, prout mandamus omnibus officialibus dictæ prouinciæ, ut ad ipsorū notariorum instantiam teneantur executiones facere contra dictos emptores, & hæredes, omni solennitate, & tela iudiciaria postposita. Pro instrumentis emptionis, & permutationis rerum eccl. quia in eo examinantur testes, & registrantur multa alia, & facultates apostolicæ, notarii prædicti recipiant duplum, quatenus dictum est supra de instrumentis emptionum, & uenditionnm, saluo tamen

quòd

quòd ubi extant statuta de summa minorum solutionum, illa tanquam honesta confirmamus, & obseruari mandamus, hac nostra constitutione non obstante: & hoc locum sibi uendicet in præsentibus, præteritis, & futuris.

De uictualiis non portandis extra prouinciam. Cap. L.

EGIDIVS Sabinensis Episcopus apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Auaritiæ cæcitas, & damnatæ cupiditatis improbitas ita quorundam animos occupauit, quòd diebus elapsis granum, ordeum, & alia blada, grasciam, & uictualia multa, ex quibus incolæ prouinciæ deberent deducere uitam suam, extra ipsam, & confines ipsius portauerunt, & extraxerunt terrestri, uel maritimo itinere: & continuo cum exquisitis fraudibus portare, & extrahere nõ uerentur. propter quod dicta blada, & uictualia in tantum cariora ultra modum debitum aliquando sunt effecta, quòd nisi per nos de competenti, & celeri remedio succurratur, ad importabile possent dispendium, ac periculum prouinciæ deuenire. Nos igitur qui curis solicitari debemus continuis, ut subditorum dispẽdiis obuiemus, ac eorum commodis, in quantum possumus, intendamus, hac præsenti, & irrefragabili constitutione sancimus, quòd nulla ciuitas, castrum, communantia, uilla, uel quiuis baro, ac nobilis, aut alia singularis persona undecunque, & cuiuscunque conditionis existat, extra prouinciam, seu extra eius terram, siue fines granum, ordeum, seu bladum aliquod, siue uictualia, aut aliquam grasciam portare, aut extrahere, uel extrahi facere per terram, uel per mare, seu per aliquem locum deferri: nec in prædictis operam, auxilium, & consilium, uel fauorem publice, uel occulte, directe, uel indirecte, seu quouis alio colore quæsito præstare aliquatenus præsumant. Qui uero cõtra prædicta, uel aliquod prædictorum fecerit, si communitas in trecentis florenis auri: si baro in centum florenis auri: & alia singularis persona in quinquaginta florenis auri Romanæ cameræ, & Ecclesiæ applicandis puniantur: ac etiam in admissione bladi, uictualium, bestiarum, curruum, nauium prædicta portantium puniantur: & cuilibet liceat tales in prædictis, uel aliquo prædictorum delinquentes, & in ipso delicto compertos apprehendere, & arrestare, & apprehendi, atque arrestari facere: & habere debeant tertiam partem omnium prædictarum pecuniarum, & rerum: tamen infra quintam diem tales sic captos, & arrestatos cum uictualibus prædictis, rebus, & bestiis præsentare, & denunciare Rectori prouinciæ, & suæ curiæ teneantur ad pœnam quinquaginta florenorum auri effectualiter auferendam. Liceat etiam quibuscunque delinquentes prædictos in omnibus Capitulis supra dictis denunciare, uel accusare. Præsenti insuper huic adiicimus sanctioni, quòd cuilibet præsentis nostræ constitutionis auctoritate sit licitum granum,

ordeum, & quodcunque bladum, uinum, oleum, sal, grasciam quamlibet, & mercationes quascunque ad curiam Legati apostolicæ sedis, uel rectoris prouinciæ generalem, siue locum, ubi ipsa curia residet, deferre, uel deferri facere undecunque: non obstantibus aliquibus statutis, reformationibus, prouisionibus, & quibusuis ordinationibus alicuius ciuitatis, communantiæ, castri, uel uillæ, uel cuiuscunque uniuersitatis, uel collegii, baronis, uel alterius specialis personæ directe, uel indirecte obuiantibus in prædictis, uel aliquo prædictorum. Insuper quandam constitutionem editam circa dictam materiam per bonæ memoriæ dominum Bertrandum Episcopum Sabinen. dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & fungebatur reformatoris officio, huic duximus inserendam, cuius tenor talis est.

ITEM, cum humanæ naturæ sit proprium alios affici beneficiis aliorum, & sic alter alterius onera portare debeat, quòd indigentes uicinorum abundãtium subsidiis releuentur, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd per totam prouinciam non obstantibus quibusuis ipsius prouinciæ constitutionibus, uel statutis, quicunque de loco ad locum, & de terra ad terram infra dictam prouinciam possit libere, & impune, & absque rectoris, thesaurarii, marescshalli, & alterius cuiuscunque officialis apodissa, licentia, uel bulletta deferre, ducere, seu uehere, seu deferri, duci, uel transduci facere granum, uinum, oleum, animalia, & omnia alia uictualia, seu grasciam, & quæcunque alia mercimonia, seu uecturas cuiuscunque conditionis, seu ualoris existant pro suæ libito uoluntatis, & præcipue ad locum ubi maior curia rectoris prouinciæ residebit: hoc saluo, quòd ad terras Romanæ Ecclesiæ rebelles non possint, durante rebellione, res huiusmodi, uel quæcunque alia sine pœna perditionis, & alia rectoris arbitrio inferenda, duci, transuehi, seu portari: per hoc autem intelligimus, quòd si res prædictas per loca, ubi Romana Ecclesia uectigal, seu passagium recipere consueuit, duci contigerit, uel transferri de, & pro ipsis rebus consuetum uectigal, seu passagium exigatur.

De compositionibus super maleficiis, seu processibus, & condemnationibus. Cap. LI.

EGIDIVS Episcopus Sabinen. apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Super negocio compositionum inuenimus bonæ mem. dominum Bertrandum, dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformatoris fungeretur officio, per suas constitutiones prouide statuisse, quòd nullus accusatus, denunciatus, uel inquisitus ad componendum cum curia, uel camera directe per macerationem, uel longam moram carceris, uel retardationẽ processus, uel aliter compellatur, uel per se, aut per-

sonas

sonas interpositas inuitetur, sed contra ipsum reum secundum iura, & constitutiones cum debita deliberatione, tamen absque cunctatione moratoria procedatur: & auditis iustis defensionibus causa per diffinitiuam sententiam, absolutoriam, uel condemnatoriam terminetur, dummodo spontaneæ compositiones aliâs illicitæ per hoc nõ intelligantur esse prohibitæ. & quòd nulla uniuersitas, uel persona priuata ad compositionem faciendam admittatur, nisi componens in actu compositionis in manus rectoris, uel thesaurarii iuret corporaliter, quòd nihil per se, uel alium, uel alios pro eo sciente, uel pro causa, pro qua componitur, dederit, uel dabit alicui officiali curiæ, uel alteri eorum nomine, uel familiaribus eorundem, ut per hoc ad compositionem admitteretur simpliciter: uel magis forsan gratiose, uel aliter qualitercunque directe, uel indirecte ex causa, uel occasione compositionis huiusmodi, uel delicti, quod prætenditur perpetratum. per hoc autem non negamus, quin notariis, & custodibus carceris de suis iustis salariis satisfiat. Et quòd siquis super præmissis inueniretur degenerans, uel dans contra præmissa, compositio eo ipso sit nulla, & omni careat effectu: compositione tamen soluta, uel promissa exigenda apud cameram remanente. & qui contra constitutionem ipsam reciperet, ipso facto excõicationis sententiam incurrat. Nos etiam simile iuramentum per potestatem, & priores, siue antianos communitatis, & uniuersitatis, pro qua componentur, ante ipsam compositionem præstari inhibemus, de quo fiat fides rectori, & thesaurario tempore compositionis per publicum instrumentum: aliâs compositionem decernimus esse nullam. Decreuit etiam, & nos approbamus, quòd in generali compositione, quæ fieret cum aliqua communitate, uel uniuersitate pro rebellione, inobedientia, seu aliis offensionibus, defectibus, & delictis non includantur, sed excludantur, & expresse intelligantur exclusi hæretici, sodomitæ, homicidæ, raptores uirginum specialiter Deo consecratarum, falsatores monetæ, incendiarii, publici latrones, sacrilegi, & in personis officialium ecclesiæ, & curialium maioris curiæ delinquentes. Quòd si rector prouinciæ, postquam sibi notum esset, uel fama publica esset in prouincia, quòd creatus esset nouus rector ipsius prouinciæ, non possit pœnam imponendam forsitan alicui ex bannitis remittere, nec inquisitiones, & delationes in libris, & actis scriptas mandare cassari, uel facere cancellari, nisi uocata parte, & procuratore fisci, in quantum cameræ pœna contingeret talem reum (exigente iustitia) per diffinitiuam sententiam liberare, uel nisi interueniente thesaurario cum ipso rectore, seruatis constitutionibus cum inquisito, seu delato duceret componendũ: quòd etiam cum accusato, seu delato per accusationem, uel denunciationem, in qua deductum esset damnum, & interesse partis non fieret compositio, nisi prius super damno, seu interesse huiusmodi remittendo, uel aliter inter partes concordatum esset, uel nisi

in compositione ius partis componendo cum utroque simul deducatur, uel nisi deferentes per curiam requisiti malitiose, uel uoluntarie, prout rectori, & thesaurario uideretur, cum delato renueret concordare. Cúm que post præfatas constitutiones domini Bertrandi prædicti sanctissimus pater, & domminus, dominus Innocentius diuina prouidentia Papa sextus per suas prouidas constitutiones, quarum una incipit, Sicut facilitas. alia uero incipit, Quamuis omnes, quos regentes nobis diuina prouidentia, & cætera. Quarum constitutionum seriem supra in primo libro harum constitutionum inseri fecimus, prohibuerat de homicidio componi, & ipsam per rectorem prouinciæ, siue thesaurarium componi, uel processum cassari, uel tolli, seu suspendi, prout in ipsis constitutionibus plenius continetur, ipsas constitutiones mandamus inuiolabiliter obseruari. Et quia per constitutiones nostras contentas in præsenti uolumine, utplurimum pœnas certas cum magno temperamento limitamus pro delictis, quæ prius passim in arbitrio iudicis consistebāt, de quibus si diminueretur, esset ad impunitionem delictorum quodammodo deuenire, & licentiam singulis tribuere delinquendi. Et quia reipublicæ interest, ne delicta remaneant impunita, præsenti constitutione statuimus, quòd nulla compositio, transactio, uel remissio de cætero per rectorem, & thesaurarium, uel alium ipsorum, uel quencunque alium officialem fieri possit de aliquibus processibus, bannis, condemnationibus, aut delictis, per quam tolleretur, uel remitteretur aliqua pœna pecuniaria per nostras constitutiones ordinata in, & pro illo delicto, de quo fieret compositio, transactio, uel remissio in criminibus, & delictis, in quibus reperiretur per nostras constitutiones certa limitata, & statuta pecuniaria pœna. Pro aliis uero delictis, pro quibus per nostras constitutiones pœna pecuniaria limitata nō esset contra culpabiles fiat condemnatio in ea pœna, quæ per rectorem prouinciæ cum consilio thesaurarii, & suorum iudicum maioris curiæ, & aduocati fisci, habita consyderatione locorum, & personarum, & qualitatis delicti, & diligenti deliberatione, ne quid durius, uel remissius, quàm expediat, statuatur, fuerit ordinatum: nec ad compositionem aliquam aliam super futuris processibus, condemnationibus, & excessibus procedatur: sed de commissis in præteritum possit fieri compositio generalis, uel specialis in omnibus casibus specialiter non prohibitis, prout est hactenus consuetum. Verum quia pœnæ debent suos tenere auctores, statuimus quòd in compositione, aut transactione aliqua, quæ de cætero fiet cum quacunque communitate, uel uniuersitate, aut expensis cuiuscunq; communitatis, uel uniuersitatis, nullatenus includantur, nec in aliquo modo absoluantur, nec liberentur aliquæ singulares personæ in posterum delinquentes, sed quælibet persona singularis pro suo, uel sui prædecessoris reatu singulariter, & diuisim suis componat expensis absque uniuersitate, uel communitate, & absque

uniuersitatis,

uniuersitatis, siue communitatis pecunia, onere, auxilio, siue fauore: & si se cus factum fuerit, non ualeat ipso iure.

De prohibitione reparationis castri Montis Offi. Cap. LII.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Cum exigentibus demeritis, & excessibus enormibus, atque notoriis communitatis, & hominum castri Montis Offi. ipsum castrum fuerit, & sit mandato destructum, ne possint (sicut canes faciunt) redeundo ad uomitum in similes excessus, & resistentias contra maiores, & dominos suos de cætero prosilire: & ut de ipsorum temeraria audacia perpetuam pœnam luant, ut eorum pœna transeat cæteris in exemplum, præsenti constitutione statuimus, quòd dictum castrum Montis Offi, in loco, ubi nunc est, uel alibi, nullo unquam tempore reparari, reædificari, uel construi possit, sed perpetuo remaneat sic destructum. Communitas, & homines olim dicti castri non in monte, seu loco forti, seu instar castri, seu fortilitii habitent, sed solum in planitie, & per uillam, seu uillas absque murorum ambitu perpetuo debeant humiliter habitare: & de cætero perpetuo non castrum Montis Offi, sed solummodo uilla iustitiæ debeat nominari.

De priuilegiis terrarum, & iurisdictionem prætendentium ut registrentur. Cap. LIII.

EGIDIVS Episcopus Sabinensis, apostolicæ sedis Legatus, & domini nostri Papæ Vicarius. Beneficia Romanorum Pontificum, & Legatorum apostolicæ sedis sic decet esse mansura, & ea merentibus fauorabiliter conseruari, ut ab eis fraus, & omnis malitia excludatur. Cum ergo multi (sicut audiuimus) nixi sint retro lapsis temporibus prætextu priuilegiorum fictorum, & non uerorum, nec legitimorum iurisdictiones, & iura Romanæ Ecclesiæ, & eiusdem rectoris, & officialium fraudulēter eludere, & eidē iurisdictioni detrahere, præsenti constitutione statuimus, quòd omnes, & singulæ communitates, ac singulares personæ iurisdictionem aliquam, siue exemptionem, aut priuilegium contra iurisdictionem officialium, curiam, aut aliquos in omnibus, uel certis causis trahi nō posse omnia eorum priuilegia, quæ prætenderent, & quæ in actis cameræ thesaurarii registrari hactenus non fecissent, nec taliter registrata appareant, debeant coram rectore prouinciæ, uel ad id deputando ab eo non per copias, sed per originalia infra tres menses post promulgationem præsentium constitutionum exhibere, & in actis dictæ cameræ registrari: alioquin prædicta non obseruantes,

priuilegiis omnibus, & singulis, & libertatibus (ut prædicitur) non exhibitis, & non registratis: quæ ex tunc quandocunque postea apparerent, præsumimus, & fingimus adulterina, & falsa, eo ipso priuamus, & illa decernimus nullius esse momenti: & de cætero non proficere producenti: & eis nullam fidẽ de cætero adhiberi. Simili modo Gabriel Card. Senen. Legatus posuit constitutionem huius tenoris, uidelicet. Item monemus omnes, & singulas communitates, collegia, uniuersitates, ac dominos, uicarios, barones, nobiles, & singulares personas, ecclesiasticas, uel mundanas ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, prouinciarum prædictarum, & cuiuslibet earum habentes, uel habere prætendentes aliqua priuilegia, uel indulgẽtias uicariatuum, feudorum, immunitatum, iurium, & iurisdictionum quorumcunque, & quibuscunque nominibus censeantur, aut appellentur, quatenus teneantur, & debeant ipsa priuilegia, indulgentias, & concessiones in forma originali, & non per copiam, siue copias infra unum mensem à die publicationis præsentis constitutionis, iuxta uim, & tenorem constitutionis generalis secundi Libri constitutionum sub Rubrica, De priuilegiis, quæ incipit, Beneficia Romanorum Pontificum, & cætera. Illa uero priuilegia, & alias concessiones, quæ, & quas in posterum habebunt, obtinebunt, & impetrabunt, quæ aliquo modo, uel quæsito colore concernant, uel concernere possint commodum, uel incommodum ecclesiæ Romanæ, uel cameræ apostolicæ, nobis, uel successoribus nostris infra duorum mensium spacium, postquam ea, & eas impetrauerint, nisi fuerint legitime excusatione impediti, præsentare teneantur modo, & forma prædictis registrandum, & registranda in cancellaria nostra, ut de ipsis certa notitia haberi possit: alioquin si præsentatæ, uel præsentata non fuerint illis, suis uiribus uacuamus, eás qꝫ & ea præsentis constitutionis auctoritate, & tenore decernimus nullius esse roboris, uel momenti: eis que uelut falsis, fictis, & adulterinis, & subreptitiis nullam fidem adhiberi debere, nec habentibus debere, aut possit alicui suffragari quoquomodo impetratis omnino priuamus.

De distributionibus, & distinctionibus ciuitatum, & terrarum. Cap. LIIII.

CVM expediat haberi per officiales ecclesiæ, & prouinciales omnes notitiam nominum, & quantitatum, & qualitatum terrarum, regiminis, rectoris prouinciæ pro ecclesia commissarum tam pro delatione honorum, & deputatione officialium ubi expedit, quàm indictione onerum, ut hæc, & alia secundum statum, conditionem, & magnitudinem cuiusque terræ utiliter, & portabiliter ualeat ordinari, præsenti cõstitutione terras ipsas describendas, diuidentes eas in quinque partes, siue gradus: in primo quorum

rum graduum ponantur ciuitates, & terrae maiores, & magis nobiles: in secundo gradu ponantur ciuitates, & terrae magnae: in tertio gradu ponantur terrae mediocres: in quarto gradu terrae paruae: & in quinto gradu terrae minores: statuentes, quòd quoties alicui communitati, uel uniuersitati reperitur poena pecuniaria aliqua imposita per constitutiones nostras, uel pro aliquo delicto per sententiam, illa poena intelligatur locum habere in maioribus communitatibus maiorum ciuitatum, terrarum: in magnis autem ciuitatibus, siue communitatibus locum habeant duae tertiae partes illius poenae. in paruis medietas dictae tertiae partis: in minoribus uero locum habeat solum dimidia dictae medietatis, & non plùs: & perinde habeantur, ac si in qualibet constitutione poenam imponente, & sententia qualibet haec distinctio foret expressa. Volumus etiam, & declaramus, quòd in communitatibus, & terris, quae hic non reperirentur nominatae, siue expressae secundum sibi similes hic expressas, fiat poenarum impositio contra eas, saluo quòd si uniuersitas, uel terra aliqua esset subiecta, & ciuitas, & terra quaelibet pro sibi subiectis, sicut pro se ad poenas huiusmodi teneantur.

CIVITATES, ET TERRAE

subiectae regimini rectoris Marchiae Anconitanae.

Ciuitates maiores.	Mediocres.
Ancona.	
Firmum.	Auximum.
Camerinum.	Cingulum.
Esculum.	Rocca Contrada.
Vrbinum.	Monticulum.
	Matelica.
Ciuitates magnae.	Tolentinum.
	Sanctum Genesium.
Pensaurum.	Mons Milonis.
Fanum.	Amandula.
Forum Sempronium.	Sernanum.
Calium.	Mons Fortinus.
Exium.	Arquata.
Racanetum.	Ripa Transonum.
Macerata.	Sanctum Elepidium.
Fabrianum.	Offida.
Sanctum Seuerinum.	Mons Rubianus.

Mons Granarius.
Mons sanctæ Mariæ in Georgio.
Mons ulmi.
Mons sanctus.
Ciuita noua.
Mons Bodii.

Paruæ.

Senogalia ciuitas.
Corinaltum.
Mons nouus.
Serra comitum.
Serra sancti Quirici.
Pirus.
Castrum ficardum.
Mons sanctæ Mariæ in Cassiano.
Appignanum.
Bel forte.
Mons Luponus.
Murrum ualium.
Mons causarius.
Sanctum Iustum.
Mons florus.
Cosignanum.
Mons altus.

Mons de nouem.
Mons elpari.
Sancta Victoria.
Mons sancti Martini.
Penna sancti Ioannis.
Mons monaci.
Mons sanctæ Mariæ in lapide.
Castignanum.
Furce.

Minores.

Humana ciuitas.
Villa iustitiæ, uel castrum montis Offi
Barbara.
Mons Sichus.
Domus.
Staffulum.
Offania.
Porchia.
Patregnanum.
Rotella.
Castrum gagliardum.
Mons filiorum obtrani.
Mons Fani.

SINGVLA castra comitatus quondam Fani de comitatu quondam Vrbini duo sunt mediocria, uidelicet, Castrum Durantis, & Castrum Sastrobariæ. alia uero castra, & uillæ sunt minores. Item de Massa Trabaria duo castra sunt mediocria, uidelicet, Castrum S. Angeli in uado, Castrum mercatelli. alia castra, & uillæ sunt minora. Item castra, & uillæ terrarū sanctæ Agatæ sunt omnia de mediocribus. In aliis uero prouinciis quilibet rector distinctionem similem facere teneatur.

De

De insigniis, & armis clauium Ecclesiæ apponendis in locis publicis, & patentibus, & tubis. Cap. LV.

AD hoc, ut terræ omnes, & singulæ ad Romanam Ecclesiam in spiritualibus, & temporalibus pleno iure spectantes in partibus Italiæ citrà regnum Siciliæ consistentes, signis euidentibus nedum ab incolis earundem, sed etiam à forensibus, & transeuntibus à terris aliis dignoscantur: & ut interior animorum fidelis subiectio per gestus, & habitus exteriores aperte (ut conuenit) demonstretur, statuimus, quòd quælibet ciuitas, siue uniuersitas cuiuscunque ciuitatis, castri, terræ, uel uillæ dictorum locorum Ecclesiæ teneantur, & debeant infra unius mensis spacium, à die præsentis constitutionis in portis, plateis, & locis, ac ædificiis, siue habitationibus suorum officialium omnibus, & singulis, & similiter domini quorumcunque castrorum in portis omnibus, & ædificiis maioribus, siue fortilitiis magnis quorunlibet suorum castrorum facere patenter, publicè, & honorificè sculpiri in lapide, uel saltem depingi coloribus congruis, ita quòd possint manifestè ab omnibus per ipsas ciuitates, castra, terras, & uillas transeuntibus cognosci, inspici, & uideri, & ibidem sint perpetuo remansura, insignia, & arma Ecclesiæ, quæ sunt claues concessæ beato Petro Apostolo Vicario IESV CHRISTI: & insignia, siue arma sanctissimi patris, & domini, domini Innocentii diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ, & uniuersalis Ecclesiæ Papæ sexti deinde successiuè: & deinde insignia, & arma quorunlibet Romanorum Pontificum canonicè intrantium infra sex menses, postquam successor ad apostolatus apicem assumptus extiterit. & quòd prædicta efficaciter fiant. Potestates, capitanei, & officiales quilibet dictarum terrarum, & cuiuslibet earum dent omnibus modis operam opportunam, ita quòd prædicta penitus executioni mandentur. & si arma alicuius communitatis, uniuersitatis, uel nobilis sculperentur, uel depingerentur in loco aliquo, uel circa, ubi essent sculpta, uel depicta arma Ecclesiæ, & domini Papæ, illa non præsumptuosè, sed reuerenter locentur. & insignia, & arma Romanæ Ecclesiæ, & domini Papæ decentem præeminētiam super cætera habeant: & fideles fidelitatem, quam asserunt, ostendant in gestibus, & effectibus: ac inferior gradus superioris dignitatem agnoscat. Insuper eisdem rationibus, & causis inducti uolumus, & mandamus, quòd omnes, & singulæ communitates, & uniuersitates prædictæ, quæ habent, & habere consueuerunt in præteritum, uel in futurum habebunt sigillum proprium, uel cum sigillo sigillante ipsorum litteras, uel scripturas in ipso sigillo supra arma, siue insignia ipsius communitatis, uel uniuersitatis apparenter infra dictum mensem, in præsenti-

bus faciant apponi, & sculpiri arma, & insignia Ecclesiæ, & clauium prædictarum, uel eorum sigilla de nouo refici, & cum dictis armis Ecclesiæ de nouo fabricari, & uetera sigilla destruere, & absque dictis armis Ecclesiæ nullo sigillo uti de cætero, nec absque eis nouum sigillum aliquod fabricare, sed sigillo eorum cum dictis armis Ecclesiæ uti in eorum litteris, & omnibus aliis actibus, uti sigillum fuerit opportunum. Insuper communitates omnes, & castrorum domini, præcones, siue tubatores, & trombettæ uulgariter nuncupati, teneantur ad quamlibet tubam, siue tibiam eorum apponi facere, & continue retinere pennonem, in quo in eminentiori parte supra alia arma communitatis, uel domini, contineantur apparenter arma Ecclesiæ supra dictæ: & qui contra fecerit in quocunque casuum prædictorum, uel adimplere prædicta cum effectu neglexerit, si communitas, siue uniuersitas fuerit, interdicti: si officialis, uel alia singularis persona, excommunicationis sententiæ eo ipso decernimus subiacere. & nihilominus uniuersitas, siue communitas ipsa trecentorum florenorum auri pœnis pro transgressione, & inobedientia huiusmodi puniatur.

Libri Secundi finis.

CONSTITVTIONVM MARCHIAE ANCONITANAE

Liber Tertius.

De officio rectoris, siue auditoris super spiritualibus. Cap. I.

ONSVETVDO antiqua, cuius non reperitur initium: & ueteres constitutiones successiue per rectores, & officiales ecclesiæ confirmatæ, quarum primi non reperiuntur authores: & exigentia commoda prouincialium, qui metropolitanum non habent, & opportunitas explicandorum negociorum ecclesiæ, & suorum officialium, atq; summi Pontificis forsan ordinatio, uel saltem tolerantia retroactis temporibus tribuere rectori prouinciæ super spiritualibus, qui quandoque auditor uocatus extitit, officium late diffusum: adeo quòd idem rector, siue auditor, ut quilibet ordinarius de causis spiritualibus ad forum ecclesiasticum pertinentibus, cognitionem, & decisionem consueuit exercere, & uice ordinarii fungi in quibuscunque causis ciuilibus, & criminalibus, & correctionibus delictorum: & ordinariorum, episcoporum, & aliorum prælatorum locorum suo regimini commissorum causas cognoscere, & eorum supplere negligentiam, & defectum. & etiam consueuit cognoscere, & terminare causas appellationum ab ipsis ordinariis, prælatis, & quibuscũque clericis, seu eorum sententiis interlocutoriis, & diffinitiuis, & quibuscunque grauaminibus interiectis. Nos igitur nolentes euidẽtem utilitatem mutationis, siue reuocationis, consuetudinis, & constitutionis hmõi prætermittere, ipsas pro euitatione scandali, & bono publico duximus approbandas, prout per præsentes approbamus.

De officio iudicis super spiritualibus. Cap. II.

IVDEX super spiritualibus per rectorem, siue auditorem generaliter deputatus, sit, & esse intelligatur iudex competens, & ordinarius in omnibus causis spiritualibus, criminalibus, & ciuilibus ad forum eccl. pertinentibus, præterq; in his, quæ sibi à dicto rectore, siue auditore forent specialiter interdicta, & præterq; in causis appellationum à suis sententiis, siue grauaminibus interpositis, seu interponendis: de quibus dictus rector spiritualium, siue auditor per se, uel alium sit cognitor, & decisor.

EX decreto prælibati Reuerendissimi de Carpo additur, quòd etiam idem ordo seruetur in procedendo, sicut per nouas recognitas constitutiones extitit decretum.

SPIRITVALIVM causarum, & omnium pertinentium ad forum dicti auditoris, uel sui iudicis, uel delegati, siue sint criminales, siue ciuiles, siue appellationes, similis ordo sit in procedendo, & in sententiando, sicut determinatur per nostras constitutiones in causis ciuilibus, criminalibus, & appellationibus pertinentibus ad forum sæcularium iudicum, seu rectoris prouincialis pro tempore existentis.

De excommunicationibus, & interdictis in fauorem appellantium, & prosequentium ius suum in curia nostra. Cap. IIII.

AVDITOR & iudex super spiritualibus, & quilibet ipsorum quandocunque ipsi, uel alteri ipsorum inde fuerint requisiti per iudicem appellationum, uel delegatum, coram quo causa appellationis interpositæ ad rectorem, uel suum iudicem, aut officialem uerteretur, uel pro parte appellante, uel ius suum prosequente, coram rectore, uel suis iudicibus teneatur sub pœna excommunicationis in officiales, seu singulares personas interdicti, in communitates, & terras: quas pœnas incurrãt ipso facto mandare omnibus, quòd innouatio facta contra dictos appellantes, uel ius suum prosequentes, debeat infra terminum per eos assignandum reuocari, & ad pristinum statum reduci. & q; ab omni nouitate noxia debeant abstinere.

De modo deferendi corpus Christi ad infirmum, & illud referendum. Cap. V.

VT debitæ deuotionis occasio circa corpus domini nostri Iesu Christi pro redemptione fidelium immolatum omnibus præbeatur, præcipimus quòd quoties idem corpus domini nostri Iesu Christi ad infirmum deferri contigerit in calice, uel in pixide, uel alio decenti uase ad hoc specialiter deputato, cooperto mundo, & pulchro uelamine: sacerdos ueste alba, uel alio habitu decenti indutus, ambabus manibus ante pectus deferat reuerenter ad infirmum ministro clerico, uel in clericali habitu cũ campanella, & lumine præcedẽte: & id ipsum in reditu obseruetur, si idem corpus contigerit reportari.

Quòd missa nõ celebretur sine lumine ceræ. Cap. VI.

ITEM præcipimus sub excommunicationis pœna, nequis presbyter absq; lumine candelæ de cera missarum solẽnia audeat celebrare.

De

De non celebrando in locis interdictis, & non participando cum excommunicatis. Cap. VII.

ITEM districtius inhibemus, quòd nemo audeat celebrare in locis interdictis, nec cum excommunicatis, & interdictis in diuinis officiis adesse, uel aliter cum eis participare contra canonum instituta.

De pœna admittentium publice excommunicatum, uel interdictum cuiuscunque conditionis. Cap. VIII.

ITEM interdicimus, ne quis aliquem publice excommunicatum, uel interdictum cuiuscunque conditionis, uel status existat, quomodolibet scienter admittat. Transgressores autem constitutionis nostræ cuiuscunque conditionis, aut religionis existant, exempti, & nõ exempti ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, & aliter rectoris, siue iudicis spiritualium arbitrio puniantur.

De pœna excõicati, uel suspensi diuinis se immiscentis. Cap. IX.

ITEM siquis excommunicatus, aut suspensus sentẽtiam excommunicationis, aut suspẽsionis contemnens celebrare præsumpserit, aut ingerit se diuinis, eum decernimus officio, & beneficio præsenti constitutione priuatum: & aliter rectoris arbitrio puniendum.

Quòd clerici non incedant sine tonsura, & habitu: nec secularibus inhonestis actibus se immisceant. Cap. X.

ITEM statuimus, & acrius prohibemus, ne quisquam clericus beneficiatus, aut in sacris existens ordinibus, sine congruẽti tonsura, & habitu clericali decenti incedat, nec utatur inhonestæ mercatoris, uel negociatoris officio, uel taberna, nec in taberna comedat, siue bibat, nisi in itinere constitutus: nec ludere audeat ad aleas, uel taxillos publice, uel priuate. contrafacientes uero iudicis arbitrio puniantur.

Quòd clerici non fœnerentur. Cap. XI.

ITEM interdicimus ne quisq; clericus per se, uel alium publice, uel occulte ad usuras, seu caput saluum pecuniam mutuet, nec aliquid aliud faciat, uel cõcedat, ex quo possit aliquid ultra sortem percipi, uel lucrum fœneratitium peruenire sub pœna in sacris canonibus statuta, & infra patebit.

EX ordine prælibati Reuerendissimi, & illustrissimi de Carpo & additur constitutio felicis recordationis Gabrielis tituli sancti Clementis presbyteri Cardinalis Senensis, Marchiæ olim Legati Capite Secundo sub his uerbis.

ITEM ad compescēdam usurariorum uoraginem, quæ in hac prouincia multum inoleuit, ultra poenas alias spirituales sacris canonibus constitutas, uolumus ununquenque christianum de usuraria prauitate conuictum, contra quem uolumus iudices curiæ generalis etiam ex officio diligenter procedere, poenam centum ducatorum applicandorum cameræ apostolicæ incurrere ipso facto.

Quòd iudex spiritualium contra usurarios possit per inquisitionem procedere. Cap. XIII.

EX ordine prælibati Reuerendissimi, & illustrissimi de Carpo additur constitutio felicis recordationis reuerendissimi domini Bononien. capitulo quintodecimo sub his uerbis.

ITEM cum usurariorum cautelis cum magna difficultate uix quispiam possit occurrere, & ut animarum saluti in quantum possibile sit, consulatur, præsenti lege statuimus, & ordinamus, quòd iudex in spiritualibus curiæ generalis possit procedere, & inquirere contra quoscunque usurarios, & repertos culpabiles punire in uigintiquinque ducatorum poena pro quolibet, & qualibet uice, qua usurariam exercuisse prauitatem conuictus extiterit. Et si fuerit publicus, & manifestus, ultra prædictam puniatur in aliis poenis in constitutione contētis pro qualibet uice, qua fuerit contrafactum, & contrafecisse conuictus, & declaratus. Publicus autem, & manifestus intelligatur uel qui retinet altare paratum pro usuris exercendis, uel qui ultra secundam uicem usuras exercuisse conuictus, & declaratus extiterit. Addimus tamen, quòd ad probandum contra dictos usurarios sufficiant etiam quatuor testes, qui usuras soluerint, si tamen illarum repetitioni aperte apud acta renunciauerint ante depositionem suam, uel tempore depositionis. Pauciori autem numero ex dictis testibus, qui usuras soluerint, credatur concurrentibus aliis adminiculis procedendo in prædictis per inquisitionem, & & denunciationem summarie sola facti ueritate inspecta.

Ne

Ne usurarii absoluantur, uel ecclesiastica gaudeant sepultura. Cap. XIIII.

ITEM præcipimus, quòd nullus publicus usurarius etiam in mortis articulo absoluatur, nec ecclesiastica gaudeat sepultura, nisi prius eos à quibus usuram extorserit, & quantitatem extortam iuramento proprio manifestet: & primo etiam ab eo idonea cautio exigatur de restituendis, uel remittendis usuris his, à quibus eas extorsit, uel fraudulenter sibi promitti fecerit, iuxta tenorem felicis recordationis domini Gregorii Papæ decimi editæ in consilio Lugdunensi. Præcipiētes insuper ecclesiarum prælatis, ut constitutionem ipsam frequenter in ecclesiis, & prædicationibus publicent, eámque diligenter faciant obseruari.

De pœna clericorum tenentium publice concubinam. Cap. XV.

ITEM interdicimus omnibus clericis, & religiosis, præsertim in sacris ordinibus constitutis concubinas, uel focarias retinere, uel habere publice. Qui uero contrafecerit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto: & aliter sic grauiter puniatur, quòd pœna docente cognoscatur, quàm graue sit hoc crimen in clericis, & enorme.

De pœna clerici arma portantis. Cap. XVI.

ITEM interdicimus omnibus clericis, & religiosis personis in ciuitate, castris, uel uillis arma portare: & siquis contrafecerit, in decem florenis auri uice qualibet puniatur, & arma amittantur.

Quòd clerici non incedant post tertium sonum campanæ. Cap. XVII.

ITEM cum non solum à malo, uerum etiam à specie mali præcipiat Apostolus abstineri, interdicimus eisdem clericis, ne post pulsationem campanæ cuiuslibet loci de nocte absque maxima rationabili causa, & necessaria per terram incedant, sicut nec laicis cuiuslibet loci, licet & contra facientes rectoris arbitrio puniantur. Ex decreto prælibati Reuerendissimi, & illustrissimi de Carpo additur, quòd dicti clerici inuenti per officiales laicos possint capi, & poni in carceribus: & officiales ipsi habeant tertiam partem pœnæ arbitrandæ per rectorem, & exigēdæ: & die sequenti præsententur uicario Episcopi.

ITEM omnium ecclesiarum rectoribus, & ministris præcipimus, ut in ecclesiis sibi commissis matutinum officium saltem compleant in aurora, excepto specialiter duntaxat paschali tempore, quo sufficiat illud perfici orto sole.

De pignorantibus uasa sacra, uel ornamenta ecclesiastica, & ea recipientibus. Cap. XIX.

ITEM interdicimus, ne quisquam calicem, patenam, uel crucem, thuribulum, uel sacerdotalia indumenta, uel librum ecclesiasticum, aut quæuis alia ornamenta ecclesiastica pignori obliget, uel obligare præsumat: alioqui mutuans, quod mutuauerit, amittat. pro debiti quantitate obligans puniatur. Ex ordine, & arbitrio prælibati illustrissimi de Carpo additur, quòd ultra prædicta, contrafacientes incidant in pœnam decem ducatorum auri. & quòd hebræi recipientes uasa, uel ornamenta ecclesiastica, ut supra, non obstantibus eorum capitulis, incidant in dictam pœnam. & pignus, etiam non receptis pecuniis super ea mutuatis, restituere teneantur.

Quòd clerici non assumant officium communis, nec exerceant aduocationem in curia sæculari. Cap. XX.

ITEM statuimus, quòd nullus clericus in sacris ordinibus constitutus assumat officium communis: nec sit consiliarius, nec statuarius, nec aduocationis, procurationis, aut syndicatus in foro sæculari officium faciat, nec assumat, nisi pro ecclesia, & miserabilibus personis, sub pœna excommunicationis, quam contrafacientes incurrant, & incurrere uolumus ipso facto. Prohibemus potestatibus, iudicibus, & aliis officialibus, quòd eos ad prædicta non admittant, sub pœna simili incurrenda.

Quòd clerici non admittantur ad procurationem. Cap. XXI.

EX decreto prælibati Reuerendissimi, & illustrissimi de Carpo additur præsens constitutio deducta ex Libro quinto constitutionum sub his uerbis.

NVLLA ciuitas, communantia, comes, uel baro, seu quæuis alia persona clericum, syndicum, uel procuratorem constituat, nec ad defensionem, uel procurationem aliquam admittatur, nisi in casibus concessis: & si contrafactum fuerit, ex nunc decernimus non ualere: & quæcunque gesta,

& procurata

& procurata per ipsos uitio nullitatis subiacuisse, & subiacere, & nihilominus tam constitutiones, quàm syndicos, uel procuratores cõstitutos arbitrio rectoris mulctandos, & plectendos esse decernimus.

Quòd clerici non recipiant contractum in fraudem collectarum: & de pœna contrafacientium. Cap. XXII.

ITEM prohibemus, & interdicimus, ne aliquis clericus à patre, à fratre, uel aliis quibuscunque recipiat emptiones, donationes, uel alias cessiones in fraudem terræ, & communis unde est: & ut propterea commune terræ suæ fraudetur in datiuis, & collectis, quas debet, & solitum est percipere de bonis prædictis. Contrafacientes uero, & fieri facientes sententiam excommunicationis incurrant: & cessiones, & contractus huiusmodi non ualeant, nec teneant ipso iure. Ex decreto prælibati Reuerendissimi de Carpo additur, & declaratur, quòd huiusmodi instrumenta & in fraudem intelligantur, & præsumantur facta, quando post diuisionem sortitam effectum clericus, & laicus fratres remanserunt in communione maxime in eadem domo: & ad communem uictum. & similiter intelligatur inter patrem, & filium, & cætera.

De gabellis non soluendis per ecclesiasticas personas. Cap. XXIII.

ITEM quia priuilegia ecclesiastica iure diuino, & humano concessa sacrilegium est infringere, cum etiam Pharno, qui legis diuinæ notitiam non habebat, clerum à sæcularibus oneribus uoluit esse exemptum, statuimus ut quæcũque ciuitas, quæ clericum coegerit ad gabellam, datiam, siue pedagium de rebus propriis, nisi res, quæ peruenisset ad clericum esset antea onerata tribuere ex dispositione principis, & superioris: ita quòd ad quencũque transire deberet cum illo onere, & præterquam pro reparationibus uiarum, pontium, & murorum communis, & subsidio, & defensione ciuitatis, & loci aduersus hostes sedis apostolicæ, uel ecclesiæ: uel quas pro usu proprio non causa mercimonii emit, centum dominus, uicarius ducentorum florenorum auri, gabellarius autem, uel portunarius, uel alia similis persona id exigens, decem florenorum pœnas incurrant ipso facto. Clericus autem in his fraudem committens, perdat rem, & totidem soluat. Et ex decreto prælibati Reuerendissimi, & illustrissimi domini de Carpo prouinciæ Marchiæ Legati additur præfata constitutio felicis recordationis quõdam Gabrielis eiusdem prouinciæ olim Legati ex suis decem constitutionibus cap. iiii. deducta, & hoc in loco magis congruo accommodata.

De pœna sustinentium sententiam excommunicationis, uel interdicti animo indurato ultra certa tempora. Cap. XXIIII.

SI QVA communitas sententiam excommunicationis in potestatem, rectorem, uel officiales suæ terræ ecclesiæ suorum officiorum, qui rectorem, uel Legatum Romanæ Ecclesiæ, uel iudicem in spiritualibus, aut episcopos prolatam, aut etiam interdicti sententiam in terra ipsa promulgatam spacio duorum mensium sustinuerit indurato animo, communitas, siue uniuersitas in centum flor. auri, rector, siue potestas ciuitatis, uel uniuersitatis in 25. florenis auri, & quilibet alius officialis in decem florenis auri curiæ condemnetur. Singularis uero persona, quæ excommunicationis sententiam à suo iudice promulgatam per idem tempus sustinuerit, nec cum effectu petierit se absolui, si comes, uel baro fuerit, centum florenorum auri, si nobilis alius, florenorum quinquaginta, si plebeus, decem florenorum auri pœnæ se nouerit subiacere. Quòd si forte præmissæ uniuersitates, uel aliæ singulares personæ per alios duos menses sustinuerint animo obstinato, pœnæ prædictæ in singulis duplicentur, & grauius iudicum arbitrio puniantur, si tempore prolixiori in sua duritia contumaciter duxerint persistendum.

Quòd quilibet Episcopus habeat procuratorem in curia generali. Cap. XXV.

QVIA nonnulli episcopi, prælati, & uniuersitates prouinciarum, & eorum officiales se à processibus, & condẽnationibus, seu sententiis spiritualibus, quos, & quas à nobis, seu rectore, uel nostra curia contra subditos, & uniuersitates (prout ipsorum exegerit impietatum temeritas) promulgari contigerit, excusare per crassam, & supinam ignorantiam moliuntur, ac frequenter per insultum guerrarum, & rebellionum discrimina ingruentia, quòd eisdem Episcopis nequeunt intimari; nos uolentes prædictis per debita iuris remedia obuiare, hac constitutione irrefragabili decernimus, & ordinamus, ut prædicti episcopi, & eorum capitula ecclesiis uacantibus, & plebani, & prælati locorum suum procuratorem, seu syndicum constituere in curia rectoris prouinciæ teneantur continue ibi moraturum: qui rectori infra mensem à præsentis constitutionis tempore præsentetur; per quem, seu per quos prælatis, episcopis, capitulis, & eorum officialibus processus, & ordinationes commemoratæ sententiæ debeant, & ualeant intimari: ipsos que episcopos, capitula, plebanos superius nominatos, consyderata locorum distantia, & ipsorum qualitate perinde teneri ad obseruationem, & ordinationem sententiarum, seu processuum prædictorum,

dictorum, postquam in nostra curia fuerint publicati, ac si eisdem forent personaliter præsentati. Qui episcopi, & prælati debeant infra unum mensem à die publicationis præsentis constitutionis, prædictæ constitutionis copiam sibi fieri facere, & habere.

Quòd episcopi, & cæteri prælati, & religiosi teneantur seruare excommunicationes, & interdicta. Cap. XXVI.

ITEM quoniam conscientiæ præsumptuosa temeritas quorundam animos sic tenebrose occupat, & inuadit, sic mentem obnubilat eorundem, ut ueritate, ac ratione postpositis, arbitrii proprii, & uoluntatis propositum tantum profiteantur (sicut in plærisque religiosis, & ecclesiasticis contingere cognouimus pro comperto) dum & per rectorem, seu auctoritate nostra contra contumaces, inobedientes, atque rebelles Romanæ Ecclesiæ, atque nostri, eorum que demeritis exigentibus, atque culpis, excommunicationis in personas, suspensionis, & interdicti in uniuersitates, atque collegia sententiæ promulgantur, quanquam sententiæ publice sint prolatæ, plærique religiosi, clerici sic ipsorum seducunt, & interuertunt mentes, & animum, quòd prædictas sententias non obseruant; ad eorum excusationem causam friuolam prætendentes. Quidam enim asserunt ad prædictarum sententiarum obseruantiam priuilegio non teneri: quidam uero crassam, & supinam ignorantiam allegant, & dicunt prædictas sententias non peruenisse ad notitiam eorundem: quod absurdum, & inexcusabile esse dignoscitur, cum non sit necesse singulorum auribus inculcari, quod tam publice, & solenniter publicatur, seu etiam promulgatur. Ex quo quot, & quanta resultant animarum pericula, & subditorum discrimina, nemo sanæ mentis ignorat: iustitia nempe ex prædictis proculcatur, corrumpitur nodus ecclesiasticæ disciplinæ, delinquentibus peccandi licentia lata præbetur, & in turbatione status pacifici, & tranquilli, prouinciæ, & subditorum periculum, & discrimen imminet manifestum. nostra iurisdictio, & executio non absque apostolicæ sedis, & nostri contemptu in diuersis casibus multipliciter impeditur. & licet ad obuiandum prædictis malitiis, & fraudibus multa sint adinuenta remedia, propter quæ possemus temeritatem compescere prædictorum; tamen sanctissimus pater, & dominus, dominus Ioannes Vigesimus secundus ad malitias, & dolositates huiusmodi compescendas concessit litteras in hac forma.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Amelio præposito Bellimontis gubernatori ordinis sancti Augustini Vallionensis diocesis, cappellano nostro, Marchiæ Anconitanæ rectori salutem, & apostolicam benedictionem. Sicut ad nostri apostolatus peruenit auditum,

prædictorum minorum heremitarum sancti Augustini, & aliorum mendicantium, & non mendicantium ordines fratrum, ac nonnulli etiam clerici sæculares, & aliæ personæ ecclesiasticæ in terris prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, & aliis terris tuo regimini commissis constituti, excommunicationis, & interdicti sententias per te latas, dicentes ad ipsarum obseruationem aliquatenus non teneri, obseruare contemnunt: propter quæ tuæ iurisdictionis executio non absque nostro, & apostolicæ sedis contemptu in diuersis casibus multipliciter impeditur. Nos igitur uolentes in hac parte de opportuno remedio prouidere ad compellendum prædictos fratres, clericos, & personas cuiuscunque status existant, & quencunque locum, seu prælaturam, uel officium obtinere noscantur, & etiam conuentum ipsorum, & ecclesiasticas personas, easdem ad obseruandum inuiolabiliter sententias supradictas excommunicationis in personas, & interdicti sententias in conuentum; & ecclesias, & loca ipsorum quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, & litteris apostolicis generalibus, uel specialibus eis, uel ipsorum aliquibus, & ordinibus eorundem sub quacunque forma uerborum concessis, per quæ nullum in hac parte uolumus afferri suffragium, nequaquam obstantibus, plenam & liberam tibi concedimus tenore præsentium facultatem. Cum igitur tam in officio ordinariæ potestatis, quàm prædictarum literarum auctoritate nostra teneamur prædictis fraudibus obuiare, & quantum possumus, ipsas compescere, & punire auctoritate qua fungimur in hac parte præsenti edicto monemus omnes episcopos, priores, prouinciales locorum, fratrum prædicatorum ministros, custodes, guardianos fratrum minorum, priores, prouinciales locorum heremitarum, & omnes fratres, & conuersos prædictorum ordinum in prouincia Marchiæ constitutos: & omnes, & singulos abbates, priores, præpositos, & plebanos, & uniuersarum ecclesiarum rectores per dictam prouinciam constitutos exemptos, uel nõ exemptos cuiuscunque ordinis, præeminentiæ, siue status existant: eis que præcipimus, & mandamus, sub poena ingressus ecclesiæ, episcopis tamen cum reuerentia, excommunicationis in personas cæterorum prædictorum, & suspensionis in capitula, & collegia, & interdicti seruandi in ecclesiis eorundem, quatenus sententiam per nos, seu auctoritate nostra publice in nostro auditorio contra aliquam ciuitatem, castrum, terram, seu uniuersitatem, uel specialem personam latam occasione rebellionis assumptæ infra quindecim dies à promulgatione eiusdem sententiæ in prædictis ciuitate, castro, seu terra: uidelicet unusquisque in ciuitate, communantia, siue castro sit interdictum, & interdictio in quo, uel in quibus ipsorum, uel alterius eorum sitæ ecclesiæ dignoscantur, teneantur inuiolabiliter obseruare, ac denunciare obseruari. Excommunicatos uero occasione prædicta ubicunque sint, indifferenter, & infallibiliter ipsos teneantur per se, uel alium ex prædictis causis denunciare pu-

blice

blice ſubiacere excommunicationis uinculo innodatos: eós que euitare, & euitari facere iuxta canonicas ſanctiones. Quem terminum eis pro primo, pro ſecundo, & tertio, & peremptorio termino aſſignamus. alioquin ipſos prædictam ſententiam ingreſſionis eccleſiæ, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, quam in ipſos canonica monitione præmiſſa, proferimus in his ſcriptis, incurrere uolumus ipſo facto.

Quòd notificatio ſententiæ excommunicationis, & interdicti poſſit fieri per edictum. Cap. XXVII.

QVIA multoties illi, contra quos per auditorem, ſeu iudicem ſuper ſpiritualibus generalem, uel eorum commiſſarium, ſeu commiſſarium, ſeu commiſſarios proferuntur ſentētiæ excommunicationis, uel interdicti, tales ſententias uilipendunt, ſub prætextu ignorantiæ per eos fictæ, ſeu præſuppoſitæ, ſtatuimus quòd quotieſcunque dictis proferentibus dictas ſententias, uel eorum in officio ſucceſſoribus uidebitur, poſſit per edictum publice apponendum ad portam palatii, uel audientiæ curiæ generalis affigendum fieri notificatio talium ſententiarum excommunicatorum, ſeu interdictorum. & talis notificatio perinde ualeat, & ad obſeruationem dictarum ſententiarum artet, ac ſi perſonaliter ipſis excommunicatis, & interdictis, & illis, quorum intereſt, talis notificatio facta eſſet, ſi ab initio perſonaliter ſemel moniti, & apprehenſi non paruerunt, uel comparuerunt.

De matrimoniis. Cap. XXVIII.

EX decreto, & deliberatione prælibati Reuerendiſſimi, & illuſtriſſimi domini de Carpo, & Legati additur conſtitutio felicis recordationis quondam Gabrielis prouinciæ Marchiæ tunc Legati, deducta ex ſuis decem conſtitutionibus Cap. ſexto compilata, & hoc in loco magis congruo tranſlata, & incorporata ſub his uerbis.

QVIA contingit plærunque, & experientia docuit, nefaria & inceſtuoſa matrimonia contrahi, & confirmari inter perſonas etiam religioſas, unde ſequētes formam ſacrorum canonum, & etiam pœnæ adiectione uolentes, & firmantes ſtatuimus quòd ſi quis uxorem duxerit priuſquam in parrochialibus eccleſiis tam uiri, quàm mulieris fuerit inſinuatum, & publice denunciatum, ſaltem duobus dominicis diebus ſint ipſi contrahētes ipſo facto excommunicati: & ſi matrimonia fuerint licita, & permiſſa, tolerentur: ſed tam uir, quàm uxor nihilominus pœnam uigintiquinque florenos

rum auri ob præsentis constitutionis hic compilatæ transgressionem ipso facto incurrant. Si uero fuerint illicita, & prohibita separentur omnino, aliis pœnis legitimis à iure, uel à canone contra talia facientes proditis statim infligendis.

Quòd inquisitores non procedant ficte, nec colore quæsito contra aliquem nō hæreticum, nec cruce signent, nec dent licentiam armorum, nisi ut infra continetur. Cap. XXIX.

ITEM, uolentes fauore causæ fidei christianæ, & orthodoxæ splendore negocii fidei (quæ summam animi synceritatem ipsius iudicis inquirentis, aut iudicantis exposcit) per actus quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis indiscretos, improbos, & tenebrosi fumi caligine obscuratos, & per ipsorum inquisitorum auaritiam, uel quamuis aliam insolentiam linguas loquentium denigrari, & desyderantes huiusmodi detestandi criminis pernitiosa labe conspersos sic per diligentem inquisitionem, & debitam de medio fidelium extirpari, quòd per inquisitorum malitias, uel imperitias status, & fama fidelium, & innocentium non lædatur, auctoritate prædicta statuimus, & ordinamus, quòd inquisitores hæreticæ prauitatis in quacunque prouincia constituti, & uicarii ab eis, uel prouinciali deputati ministri sic diligenter, & fideliter in officio inquisitionis hæreticæ prauitatis officium suum exerceant, & contra suspectos, uel diffamatos de hæresi, postpositis odio, amore, prece, precio, uel fauore procedant, quòd se de cognitione, indagine, pronunciatione, uel quouis alio processu quoruncunque aliorum criminum nullatenus intromittant: nec alia crimina, quæ hæresim nō saperent, aut manifeste ad crimen hæresis non facerent: dé que ipsis pateret aliter seorsum, & separatim cognoscant manifeste ad crimen hæresis, ut per hoc de ipsis possint cognoscere, retorqueant uoluntatē, seu reducant, nec alicui, uel aliquibus crimen hæresis falso imponant, uel imponi ab aliis patiantur signum uenerabilis crucis nulli, nisi quantum eis ex speciali gratia licentia apostolicæ sedis, de qua prius rectori fidem faciant per litteras patentes non imponant alicui, nec assignent: & ubi auctoritate apostolica cruce signarent, sicut de iure non possunt prædictis cruce signatis, nec aliis aliquid concedere, quod tempore interdicti auctoritate apostolica, uel quacunque alia cruce apposita, possint interesse diuinis: nec eos ab aliis suis peccatis, nec à sententia excommunicationis à canone, uel ab homine lata, præterquam per eos, uel prædecessores, uel uicarios suos prolata, absoluere: nec cum aliquibus super irregularitate, aut malignitate quoquomodo contracta quomodolibet dispēsare, nec concessiones, & priuilegia aliqua concedere, uel

indulgentias

indulgentias dare, nisi in casibus, quibus ipsis à sede apostolica est concessum: neque sine Ordinariis, uel eorum uicariis compositionem, seu transactionem, quæ in locum succedit sententiæ, cum delatis facere, nec etiam cum episcopo, seu uicario, nisi publice, & de consilio peritorum: nec in fraudem aliquos in suam familiaritatem, ut per hoc possint arma portare, recipere: nec etiam receptos aliqualiter retinere. Et ut tollatur fraudis suspitio, & inquisitores peccatum impunitatis euitent, quilibet inquisitor, & uicarius ultra octo personas in talem familiaritatē sine rectoris prouinciæ licentia non possit recipere, uel habere: quorum octo nomina ipsi rectori in scriptis antequam possint arma impune portare, tradere teneantur. Quòd si præfati inquisitores, uel uicarii præsentis constitutionis fuerint transgressores excedentes directe, uel indirecte in prædictis, uel aliquo prædictorum, uel in contrarium temere uenientes, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & minister prouinciæ super hoc summarie informatus, remoto ab inquisitionis officio huiusmodi, delinquentes immediate alium substituere teneatur. nec talis in hac causa honoris administrationem, uel officium in suo ordine ualeat obtinere.

Libri Tertii finis.

CONSTITVTIONVM MARCHIAE ANCONITANAE

Liber Quartus.

Contra delinquentes. Cap. I.

STATVIMVS quòd in quibuslibet maleficiis, & excessibus, uel quasi, possit procedi cum accusatione, & denunciatione publice, cuius interfit, & per modum inquisitionis ex officio scilicet, quoad inquisitionem ex officio in casibus in proxima constitutione sequenti. & ad denunciationem quoruncunque dictorum modorum insimul, & separatim, & incepta una uia possit redire ad aliam, ne maleficia remaneant impunita; si iudex uiderit accusatorem colludere, uel malitiose desistere, seruato iuris ordine, & solennitate, uel non, iure aliquo non obstante cuilibet: tamen legitima facti defensione seruata: iudices enim ad indagationem ueritatis teneri uolumus, non ad obseruantiam solennitatis iudiciarii ordinis coartamus: & ad ueritatē inuestigandam procedere possint, sicut eis uidebitur expedire summarie, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicii. æstimatio autem iniuriæ simul cum criminali deduci, aut intentari nō possit ab eadem parte, uel eodem procuratore: sed circa idem factum pars possit promouere iudicium ciuile offensa: & fisci promotor possit promouere criminale ab illo facto proueniēs. Et ut clarius modus procedendi in causis criminalibus appareat, ordinamus quòd exhibita accusatione, uel denunciatione, recepto ab accusatore, uel denunciatore iuramento calumniæ, quòd credit contenta in accusatione uera esse, & denunciationem, & ea se posse probare, & in inscriptione facta ab accusatore, qua se obliget ad pœnæ, uel suplicii similitudinem secūdum formam iuris: & satisdet idonee de prosequenda accusatione, & de reficiendo expensas denunciato à denunciante uolūtario non necessario, nisi etiam necessarius uel studiose, & dolose denunciaret. quo casu uolumus eum teneri pœna Turpiliani, uel falsi: denunciatorem uero uoluntarium non deferentem causam, sed non probantem denunciari ex defectu testium, uolumus teneri ad pœnam extraordinariam, nisi aliàs innocentiam suam purgauerit, siue accusato si in probatione defecerit, & non probauerit plene, uel semiplene, uel formata inquisitione citetur reus inquisitus secundum formam cōstitutionum de citatione loquentiū: & si non comparuerit, ponatur in banno cum certo

termino arbitrio iudicis assignando, & demum elapso termino condemnetur. Si uero reus comparuerit ante bannum, uel antequam labatur terminus banni, uel ante sententiam, recipiatur eius excusatio, & ponatur in carcere, uel committatur fideiussoribus quando tractatur de debito, super quo potest comparere, uel audiri de iure per promotorem præstitis fideiussoribus de stando iuri cum curia, & parte, & iudicatum soluendo, sicut per constitutionem nostram: uel ubi constitutio non loqueretur, de iure fieri debet: & detur ei terminus ad defendendum arbitrio iudicis, & similiter accusatori, uel eius procuratori ad probandum suam accusationem, & denunciationem, si fuerit negata in totum, uel in partem. & infra dictum terminum utraque pars debeat probare per omne genus probationis: & de cætero non audiatur, nisi iusta causa mouerit iudicem ad aliam dilationem dandam. & elapso dicto termino publicentur testes, si producti, & examinati sint: & detur terminus iudicis arbitrio ad accipiendum copiam de productis ad opponendum, & probandum contra: eó que elapso detur terminus ad allegandum. & decurso dicto termino feratur sententia condemnatoria, uel absolutoria, prout iustitia suadebit: & uictus uictori semper in tali sententia condemnetur in expensis pro rata uictoriæ. & nisi aliqua iusta causa excusaret uictum ab expensis ex parte iudicii, uel à toto, & hoc si iudici æquum, & iustum esse uideretur, non obstante aliquo iuramento præstito in causa. Et ut prædicta possint facilius expediri, uolumus, & ordinamus, quòd quilibet accusator, siue denunciator tempore, quo exhibet accusationem, uel denunciationem, & quilibet accusatus, uel denunciatus quando se personaliter excusauerit, statim post excusationem teneatur constituere, & ordinare unum de procuratoribus residentibus in curia in suum procuratorem præsentem, & acceptantem ad totam causam huiusmodi, & occurrentia, & opportuna in ea: cuius procuratoris nomen, & constitutio ponatur in actis, ut apparere possit, & sciri pro singulis actibus incumbentibus, & opportunis. & qui sic non constituerit, & nō assignauerit, & in actis scribi nō fecerit procuratorem, possit ad singulos actus, & ad sententiam audiendam ad bancum citari cum proclamatione: uel accusator, uel denunciator in accusationis, uel denunciationis exhibitione, & accusatus, uel denunciatus in excusatione eligat locum certum in terra, ubi residet curia, ad quem citetur ad singulos actus illius causæ, decreto prius processu per edictum affigendum: & ualeat talis citatio, ac si facta esset personaliter, uel ad domum, & secundum formam iuris: & ualeat citatio ad sententiam audiendam in causis criminalibus, etiam si non sit peremptoria, & pro peremptoria habeatur. Volumus etiam, quòd notarii accusationem, uel denunciationem aliquam non recipiant, nisi illam primo iudici ostendant: qui iudex nomen offerentis faciat describi in actis: ipsúm que porrigentem iurare, quòd ipsam

animo calumniæ non producat, dato libello accusatorio, & citato accusato ad respondendum illi, & uidendum iurare de calumnia, & inscribi quo ad pœnam, & satisdare quo ad expensas, nec offerat. & nomina testium recipiat ab eodem, quem si calumniãtem inuenerit, puniat accusatorem ad pœnam talionis, denunciatorem ad pœnam extraordinariam secundum formam iuris.

Quòd accusatores non probantes non puniantur pœna talionis, sed extraordinaria. Cap. II.

QVAM constitutionem Anglicus Albanensis, dum prouinciarum, & terrarum sanctæ Romanæ Ecclesiæ in Italia, citra regnum Siciliæ consistentium Vicarius generalis esset, ne offensi propter nimiam difficultatem à suarum iniuriarum prosecutione desisterent, & malignis ex impunitate materia delinquendi præberetur, in melius reformando, ordinauit accusatores ad pœnam extraordinariam rectoris prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, qui pro tempore fuerit pro Romana Ecclesia, arbitrio: personarum conditionibus, delictorum qualitatibus, & aliis attendendis circumstantiis consyderatis, sufficere obligare præstita super hoc ad mandatum ipsius rectoris sufficiẽti, & idonea cautione: ad quam subeundam pœnam si in probatione defecerit, compellatur. Hoc autem locum nõ habere in delicto notorio, uel atroci, uel aliâs, ubi secus uideretur rectori ex iusta causa faciendum, aut alia iusta causa inscriptionem præfatam suaserit penitus non obseruari, quod præfati rectoris iudicio relinquatur: quam reformationem inuiolabiliter obseruari mandàmus.

In quibus casibus possit per inquisitionem procedi ex officio. Cap. III.

STATVIMVS, & præsenti constitutione firmamus, quòd nulla inquisitio fiat ex officio sine expresso nomine denunciantis uoluntarii de aliquo maleficio, uel quasi per iudices, uel officiales, nisi forsitan de publicis, siue atrocibus criminibus, uel nisi fieret super eo, quòd diceretur per aliquem rectorem ciuitatis, uel castri, seu quencunque alium iudicem, aut quancunque aliam personam processum nominatum, uel impeditum: aut grauamen aliquod illatum esset contra aliquem appellantem ad Romanam, uel generalem prouinciæ, aut præsidalem curiam, uel cõtra prosequentem ius suum in Romana, uel prouinciæ curia, uel contra uenientem, seu uenire uolentem ad accusandum quomodolibet in dicta curia, uel contra eorum consanguineum, uel affinem, uel contra eorum bona, uel laboratores,

boratores, uel nisi fieret contra illos, qui dicerentur statuta, reformationes, constitutiones quascunque fecisse in praeiudicium ecclesiasticae libertatis, uel in praeiudicium iurisdictionis Romanae Ecclesiae, uel nisi fieret contra receptatores exbannitorum curiae, uel contra eos, qui aliquid occupassent de bonis, & iuribus quibuscunque pertinentibus, & spectantibus ad Romanam Ecclesiam, uel alias ecclesias: uel nisi fieret de excessibus commissis per aliquos magnates, uel potestates, contra aliquas impotentes, uel debiles personas. qui autem sint magnates, & potentes, debiles, & impotentes, rectoris, uel iudicis declarationi, & arbitrio reseruamus. uel nisi fieret contra communitates, quae non custodiunt stratas, & loca, ne fiant robariae, uel maleficia: & quae malefactores non capiunt. & nisi fieret de maleficiis, & excessibus, quae committerentur, uel fierent in praesentia rectoris, uel iudicis, & officialium suorum: & nisi procederetur de mandati contemptu, & inobedientia rectoris, & eorum iudicum: uel nisi procederetur de maleficiis, uel quasi in personam rectoris, uel iudicum, & officialium, uel aduocatorum, uel procuratorum collegii curiae generalis, uel baiulorũ dictae curiae, uel executorum: uel nisi procederetur de impedimentis factis officialibus, executoribus, uel nunciis curiae in executionem officii, uel commissionis sibi factae. & in praedictis casibus possit procedi per inquisitionem, siue infamia praecedat, siue non. in aliis criminibus inquisitio non accipiatur, nisi publicus denunciator, seu promotor appareat.

Quòd iudex procedendo per inquisitionem mittat copiam ad cameram. Cap. IIII.

PHILIPPVS presbyter Cardinalis Bononiensis, dum in prouincia Marchiae Legatus esset, constitutionem quandam edidit in hac forma. Cum autem per querelam, uel aliam informationem, seu notitiam iudex procedere uellet ex officio per inquisitionem teneatur similiter inquisitionem in originali libro transcribi facere, & eius copiam ea die ad cameram transmittere modo praedicto, sub poena periurii, & decem ducatorum, ne detur materia supprimendi, & abolendi crimina in occulto.

De denunciatoribus deputandis, & habendis continue per uniuersitates. Cap. V.

NE maleficia occultentur, & per hoc remaneant impunita, statuimus quòd quaelibet uniuersitas deputet unum legalem hominem, & idoneum, qui iuret coram iudice maleficiorum prouinciae, & promittat denunciare dicto iudici omnia, & singula maleficia, quae contigerent committi in

locis quibuscunque suæ uniuersitatis per quascunque personas infra octo dies, postquam ipsa maleficia commissa fuerint cum loco, tempore, circunstantiis, & testibus debitis absque aliqua fraude: cuius officium duret saltem per annum. & successiue quando unus decesserit, uel ipsius officium finitum fuerit, alius deputetur: ita quòd continue in qualibet uniuersitate denunciator huiusmodi habeatur. & uniuersitas, quæ prædicta non obseruauerit, in mille florenis auri pro qualibet uice puniatur. & denunciator, qui (ut præfertur) maleficium non denunciauerit, in quinquaginta florenis auri pro qualibet uice puniatur. & facta prædicta denunciatione, iudex maleficiorum in his, quæ ad eum pertinent, & iudex spiritualium in his, quæ ad eum spectant, inquirat, & procedat sine retardatione, nisi fuerit præuentus per illos, qui habent iurisdictionem ab ecclesia procedendi: & in procedendo, & puniendo seruet modum per constitutiones nostras in casibus criminalibus ordinatum: non tamen teneatur talis denunciator ad pœnam, uel expensas ex eo, quòd in probatione deficeret, nisi ad denunciationem contra non culpabilem procederet fraudulenter. quo casu pœna falsi teneatur, & conuictus puniatur.

Moderatio super denunciationibus maleficiorum. Cap. VI.

QVAM idem auctor, ut subditorum dispendiis salubrius esset prouisum, temperauit hac forma, uidelicet. Quoruncunque delictorum, & maleficiorum, quorum cognitio, & punitio alicui ciuitati, castro, terræ, seu loco, seu rectoribus competit per priuilegia apostolica, quibus nõ sit derogatum, seu ex nostrarum constitutionum auctoritate, uel prouisione, syndici ciuitatis, terræ, castri, uel loci eorundem, infra mensem à die commissorum delictorum, seu maleficiorum prædictorum & scientiæ nullam in curiis generalibus, seu alicuius præsidatus denunciationem facere teneantur de maleficiis, seu delictis: sed rectores ipsi infra mensem prædictũ in casibus præmissis procedere possint ad cognitionem, & punitionem dictorum delictorum, & curiæ generali, & præsidatus præuenire. quibus rectoribus locorum, & terrarum procedentibus infra mensem prædictum syndici ipsa maleficia, & delicta, super quibus processerint, ulterius denunciare minime teneantur. Alioquin mense prædicto elapso syndici ipsi ad obseruantiam dictæ constitutionis penitus sint astricti, prout erant ante moderationem huiusmodi, quam uolumus, & mandamus inuiolabiliter obseruari, eadem constitutione non obstante, quam quoad aliam uolumus in suo robore permanere.

De

De præuentione in maleficiis, de quibus per ordinarios locorum intra mensem cognitum non fuerit. Cap. VII.

PHILIPPVS presbyter Cardinalis Bononien. dum in prouincia Marchiæ Legatus esset. Quoniam sæpe dubitatum fuit, nunquid iudices generalis curiæ de delictis, de quibus infra mensem cognitum, aut processum non fuerit, ipsi procedere, & cognoscere possent, declarauit quoad hoc, ut maleficia non remanerent impunita, & rectores ciuitatum, terrarum, & locorum prouinciæ ad inuestigandum fiant promptiores de quibuscunque delictis: de quibus per rectores huiusmodi infra mensem processum non fuerit, iudices ipsi curiæ generalis procedere possint, & rectores ipsos præuenire. ut etiam syndici denunciare teneantur curiis generalibus post mensem, si rectores locorum infra illum non processerint.

Quòd mensis præfixus uniuersitatibus ad inquirendum, currat à die scientiæ delicti. Cap. VIII.

RODVLPHVS Pius presbyter Card. de Carpo Marchiæ Legatus. Quoniam sæpenumero apud causidicos, & aduocatos dictæ curiæ generalis disceptatum fuisse reperimus an à die commissi delicti, an à die scientiæ dictum tempus connumeretur, ipsas constitutiones declarando, & hæsitationem submouendo, uolumus dictum tempus à die scientiæ currere.

De abolitione concedenda. Cap. IX.

QVIA multi quandoque, & sæpe per iracundiam, & quandoque per errorē ad accusandum prosiliunt, statuimus, & præsenti constitutione firmamus, quòd accusanti, & abolitionem petenti, & licentiam desistendi ab accusatione per eum facta, abolitio ipsa per iudices concedatur: & ipsa abolitione petita super dicta accusatione ulterius procedi non possit. & quicquid super ipsa accusatione, & eadem instantia fieret, non ualeat ullo modo: dummodo nō appareat de collusio, aut illicita pactione facta cum accusato, & nisi ex euidēti causa, & apertissima contrarium iudici uideretur: quod religioni, & circumspectioni suæ relinquitur iudicandum, dummodo petens soluerit cameræ Romanæ Ecclesiæ quinque solidos, uel minus, ut iudici uidebitur. quam solutionem teneatur dictus petens abolitionem ostēdere, & fidem facere iudici supra dicto per apodissam thesaurarii, uel eius locumtenentis, uel officialis constituti ad recipiendum capita solidorum: in qua contineatur fides solutionis. & aliter abolitio

locum non habeat. & notarius maleficiorum, qui scriberet in processu, teneatur ad pœnam priuationis officii dictam apodissam solutionis registrare in actis iuxta processum, de quo abolitio petitur, exceptis hæresi, sodomia, latrocinio, incestu, homicidio, raptu uirginum, & monialium: falsitate, incendio doloso, sacrilegio, furto, & delictis commissis in personis officialium, & curialium curiæ prouinciæ, & uulneribus atrocibus, in quibus abolitio nullatenus admittatur, aut concedatur.

De modo, & effectu citationis, & banni. Cap. X.

CUM citationes in causis criminalibus fiant per publicum nuncium, uel præconem, uel nuncium specialiter iuratum in causa illa, uel negocio illius citationis: & quòd sit publicus nuncius, uel præco, uel specialiter iuratus, ut supra dicitur, stetur scripturæ notarii maleficiorum sic asserentis in commissione, siue relatione. & talium nunciorum, uel præconis relationi de citationibus & bannis, & quibuslibet ambasciatis eis impositis credatur, & stetur: & fiat citatio extra curiam per loca, & castra prouinciæ, extra tamen locũ, ubi curia residet per litteras, quas nuncius, uel præco portet, & præsentet citando bullatas bulla rectoris, iudicis, uel locuntenetis, pro cuius parte citat, nisi in terra, in qua curia residet: in qua sufficiat citari sine litteris: & fiat citatio personaliter de ipso citando, uel saltem ad domum habitationis, siue domicilii citandi: & ei, qui portauerit, & præsentauerit litteras, de quibus supra fit mentio, credatur, & stetur relationi dicti nuncii, uel præconis: & ualeat citatio in maleficiis, non obstante, quòd non fieret ad petitionem aduersæ partis, uel quòd pars aduersa in termino se non præsentauerit, & citatus (ut prædicitur) siue sit uniuersitas, uel collegium, siue sit potestas, officialis, uel alia quæcunque publica, uel priuata, uel singularis persona, quòd compareat certo termino ad se excusandum ab accusatione, denunciatione, uel inquisitione in casibus, in quibus potest inquiri, quãtum ad inquisitionem, si non comparuerit in termino, uel infra terminum citationis, nisi fuerit iusto impedimento sufficienter probando, super quo audiatur etiam per procuratorem, si fuerit impedimẽtum probabile tantum, & non necessarium; & procurator specialiter ad hoc constitutus: si uero fuerit etiam necessarium, tunc audiatur super illo etiam per excusationem impeditus, seu detentus, habeatur pro contumace, etiam sine alia pronunciatione, uel reputatione contumaciæ. & elapso illo termino citationis possit contra sic contumacem procedi ad banni dationem quandocunque absque alia notificatione, uel inquisitione: quod bannum mãdato rectoris, iudicis, uel locuntenentis detur per præconem sono tubæ præmisso, & alta uoce clamantem: & detur publice ad bancum iuris dum sedet pro tribunali in pu-

blica

blica audientia: in quo banno dicatur quòd rector, iudex, uel locuntenens facit illum exbanniri propter illam contumaciam, & delictum, super quo fuit citatus: quod delictum exprimatur in banno, & in ipso banno assignetur terminus sibi arbitrio iudicis declaratus, & certus ad comparendum: & nisi in termino banni, uel infra terminum comparuerit, & se excusauerit, tunc habeatur pro confesso, & conuicto, & uere contumace: & possit diffinitiue condemnari de crimine absque alia notificatione banni, uel alia citatione, saluo quòd si citatus, uel bannitus etiam post terminum banni, & ante sententiam quantuncũque comparuerit personaliter, & per se, & se excusare uoluerit, & super crimine se defendere, audiatur super crimine, non obstante quòd elapsus esset terminus banni. ac etiam post sentẽtiam si supplicauerit ei in carcerem se constituere, & innocentiam suam purgare uoluerit, nisi esset insignis, & famosus latro, uel homicida, aut delinquens consuetudinarius. Insuper quia multi quandocunque se malitiose occultant, & subtrahunt, ne possit per citationem ad eorum loca accedi, & quandoque rebellio impedit ne possit ad locum citandi nuncius accedere ad citandum ad locum sui domicilii, & quandoque forensis, qui in prouincia deliquit, in prouincia non reperitur, nec ibi domicilium habet, in huiusmodi similibus casibus, sequentes antiquam constitutionem, & constitutiones antiquas, uolumus quòd sufficiat fieri citatio per edictum, uel per præconem cum tuba ad bancum iuris, quando iura redduntur, sicut uidebitur iudicanti.

De præuentionibus. Cap. XI.

NONNVLLI officiales terrarum curiam generalem prouinciæ cum ficta præuentione malitiose conantur eludere, & subitas quasdam citationes faciunt apparere: quorum fraudibus obuiare uolentes, statuimus quòd nisi prius instituta accusatione legitima de crimine coram eis, uel legitima inquisitione formata in casibus, in quibus possint inquirere, nulla eorum uel pro eorum parte fiat citatio super aliquo crimine, nec fiat die accusationis, uel inquisitionis. & si aliter contra prædicta fuerit facta citatio, non teneat ipso iure. & ex illa accusatione, inquisitione, & citatione contra prædicta facta nulla contra generalem curiam rectoris, & suorum iudicum intelligatur esse facta præuentio, & quandocunque allegaretur, uel opponeretur, præuentio contra dictam curiam semper allegans, seu opponens, teneatur probare, quòd citatio, & processus alibi facti sint legitimi, & omni tempore procedentes. nec sufficiat quòd citatio eorum eodem die cum citatione generalis curiæ appareret: sed si non appareat prioritas temporis, citatio maioris curiæ, utpote maiorem auctoritatem habentis, citationi minoris curiæ præferatur.

IOANNES Vicecomes de Olegio rector Marchiæ Anconæ, ac Firmi Vicarius pro sancta Romana Ecclesia generalis sapientibus uiris, & omnibus, & singulis iudicibus, & officialibus tam curiæ nostræ generalis, quàm præsidatuum salutem, & synceram dilectionem. Notum uobis facimus per præsentes, quòd nuper litteras Reuerendissimi in Christo patris, & domini, domini nostri Legati recepimus in hac forma: Amice charissime cupientes, quantum possumus, subditorum exgrauaminibus prouidere, & studere commoditatibus eorundem, ordinamus, & sic per uos, & iudices cameræ, ac præsidatuum uolumus obseruari, quatenus omnibus & singulis communitatibus, & singularibus personis terrarum, & locorum prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, in quibus uos nomine cameræ, & sedis apostolicæ, uel Romanæ Ecclesiæ potestates, & regimina deputamus, siue restitutæ sint, siue non ad priuilegia earundem, præuentiones in cunctis casibus, secundum formam constitutionum per nos, siue prædecessores nostros editæ admittatis, & admitti per officiales uestros protinus faciatis: quódque hanc deliberationē nostram per dictam prouinciam promulgari ad notitiam omnium faciatis. Casus uero, in quibus præuentiones admitti uolumus (ut præfertur) sint hi, uidelicet: In damnis datis, in uerbis iniuriosis, exceptis quæ dicta forent in palatio communis coram officialibus in platea communis, & in ecclesiis, Item insultu, simplici adminatione, siue armis, exceptis insultibus, ex quibus scandalum, & tumultus in populo sequeretur: Item in rixis, ubi interueniūt percussiones manibus uacuis sine sanguinis effusione, liuore membri, uel partis ipsius fractione, uel alia debilitatione, nisi in eis tumultus, & scandalum sequeretur. Datum Anconæ sub nostro sigillo secreto die tertio Aprilis. Quare tenore præsentium uobis, & uestrum cuilibet præcipimus, & mandamus sub pœna ducentorum florenorum auri cameræ Romanæ Ecclesiæ applicandorum, & plus ad nostrum arbitrium auferenda, quatenus omnia, & singula in dictis literis comprehensa, sine defectu aliquo plenarie obseruetis, & faciatis per officiales nobis subditos obseruari: alioquin contra uos procedemus iustitia mediante.

Datum Firmi die octauo Aprilis secunda indictione M ccc lxiiii.

IOANNES Vicecomes de Olegio rector Marchiæ Anconæ, ac Firmi Vicarius pro sancta Romana Ecclesia generalis sapientibus uiris omnibus, & singulis nostris iudicibus, & officialibus tam nostræ curiæ generalis, quàm præsidatuum salutem, & dilectionis effectum. Noueritis nos nuper à Reuerendissimo in Christo patre, & domino, domino nostro Legato infra scripti tenoris litteras recepisse, uidelicet: Amice charissime quanquam pridie uobis scripserim, quòd præuentiones terrarum, uel locorum,

in

in quibus nos regimina deputamus in certis casibus in ipsis litteris nostris declaratis, admittere deberetis: tamen quia in dubium uertitur per officiales curiæ, nunquid præuentiones aliarum terrarum, & locorum, quas aliis concessimus, uel quæ ex restitutione facta eis per nos ad priuilegia sua habent præuentionem in casibus, in quibus habēt cognitionem, admitti debeant, uel non, his auctoritatem nostram præsentibus duximus declarandam. Volumus enim, & intendimus, quòd præuentiones quoruncunque locorum, & terrarum, quæ restitutæ sunt per nos, uel quæ aliis per nos concessæ sunt, uel non, in omnibus casibus, in quibus habent cognitionem ex forma restitutionis eis factæ, uel priuilegiorum, quæ restituta essent, siue ex concessione aliàs facta eis per nos, quia iustum est, penitus admittantur: & ita rogamus uos, quòd faciatis inuiolabiliter obseruari. Datum Anconæ sub nostro sigillo secreto die uigesima Aprilis. Quare uolentes litteras præfati domini nostri domini Legati, prout tenemur, ex debito exequi, reuerenter tenorem, & formam ipsarum litterarum dicti domini nostri Legati uobis, & uestrum cuilibet duximus harum serie in mandatis, ut litteras has obseruetis, & faciatis per officiales nobis subiectos inuiolabiliter sine defectu obseruari. & sic uobis, & cuilibet uestrum sub pœna centum florenorum auri cameræ Romanæ Ecclesiæ applicandorum, & ultra nostro arbitrio auferenda, earundem serie iniungimus, præcipimus, & mandamus. Datum Firmi die uigesimaquinta Aprilis indictione ii.

De non ponendo aliquem in carcerem sine mandato rectoris, uel iudicis. Cap. XIII.

NE promiscuis actibus rerum turbentur officia, statuimus, & firmamus, quòd nullus de curia rectoris prouinciæ audeat, uel præsumat aliquem carcerare, seu in carcerem poni facere aliquo modo, uel aliquo colore quæsito, nisi fiat hoc ad mandatum rectoris, uel suorum iudicum, uel alterius eorum, quod per eosdē fieri possit in casibus præmissis. Siquis contrafecerit, si priuata persona fuerit, pœna ordinaria per constitutionem nostram de priuato carcere: si officialis, aut nuncius, mitius arbitrio iudicum puniatur.

De procuratoribus admittendis in criminalibus causis. Cap. XIIII.

FELICIS recordationis Bonifacius Papa Octauus in quadam sua constitutione ordinauit, quòd procuratores legitime constituti ab exbannitis per rectorem dictæ prouinciæ, uel iudicem, seu officialem ipsius, ac alii eorum legitimi defensores ad defensionem eorundem exban-

nitorum, & bonorum eorum in causis, & casibus, in quibus defensores, & procuratores de iure admitti debent, prout admittēdi fuerint, admittantur. Cui constitutioni adiicimus, quòd in causis appellationum, & nullitatum criminalium interponendarum à quocunque alio, quàm à rectore, uel suo iudice maleficiorum, possit interuenire procurator tam ad appellandum, quàm ad prosequendum, etiam si excederet pœnam relegationis, seu etiam essent capitales. in causis uero appellationis, quæ interponeretur à rectore, uel suo iudice maleficiorum quantum ad constitutionem, & admissionem procuratoris iura communia obseruentur.

Quòd homicidæ, & alii, quibus pœna sanguinis ueniret imponenda, non audiantur per alios quouis nomine pro eis comparētes, nisi se in carcere constituant ad arbitrium iudicis: & ætas minor xxv. non excuset, dum modo xx. annum delinquens attigerit: & de gratiis super homicidio in carcere, uel aliter arbitrio iudicis per impetrantē uerifican. Cap. XV.

BONAE memoriæ Iulius Papa secundus quandam constitutionem edidit in hac forma, uidelicet: Venerabili fratri Antonio archiepiscopo Auinionen. prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ gubernatori.

IVLIVS PAPA II.

VENERABILIS frater salutem, & apostolicam benedictionem. Fide digna relatione nuper percepimus multa homicidia ab octo præcipue annis citra in ista prouincia nostra Marchiæ Anconitanæ perpetrata ex eo præsertim, quòd ipsi tam atrocis criminis rei per procuratorem defendi solent, & plærunque subdolis cauillationibus absolui: & quòd etiam tam à nobis, quàm antecessoribus nostris Rom. Pont. per commenticias minus ueras narrationes, ac etiam sub prætextu obtentæ pacis litteras in forma breuis in cancellaria, & absolutionem sententiarum, ac processuum desuper habitorum impetrauerunt: quo exemplo plærique ad huiusmodi homicidia perpetranda procliuiores redduntur: adeo ut nō tantum in priuatos, & inimicos homines, sed in fratres, & alios propinquos, prætores, & officiales populorum, & quod non minus graue est, à sacerdotibus manus impias non continent. Nos igitur, qui eandem nostram sanctæ Ro. Eccl. peculiarem prouinciam paterna charitate prosequimur, eiúsque quietem, & incrementum desyderantes, attendentes quòd ex facilitate ueniæ frequentius huiusmodi homicidia committuntur, salutaréque remedium his rebus adhibere uolentes, hac firma, stabili, incommutabili, perpetuóque duratura constitutione sancimus, & decernimus, ut nullus in causa criminali, ex qua capitalis, uel sanguinis, uel alia quæuis grauior arbitrio iudicis pœna infligenda

fligenda esset, tam (maxime in causa homicidii) per procuratorē, excusatorem, defensorem, uel ut quenlibet de populo, quouis pacto admittatur: nec pater pro filio, nec abbas pro monacho, nec prælatus, aut dominus pro subdito, uel è contra, audiatur, nisi reus se ipsum prius in carcerem constituerit. & si forte iudex aliqua ratione inductus ad excusandum rei huiusmodi absentiam, uel innocentiam, uel aliam ob causam aliquem ex prædictis duxerit admittendum, possit in quocunque iudicii statu, & instantia causæ, etiam ad conclusionem deductæ, ac etiam post sententiam, si reus supplicauerit, & in carcere constitutus innocētiam suam patefacere uoluerit, nisi forsan extaret statutum in loco, quòd contumax habeatur pro confesso, quo casu nō audiatur, nisi ex liquidissimis probationibus constaret iudici prætensum reum nō commisisse maleficium, super quo habitus fuit pro confesso: in uim fictæ confessionis statutariæ, huiusmodi criminis reum, aut conuentum coram se ad personaliter comparendum uocare, & tanquam ueritatis conscium in carceribus audire: qui si forte uenire distulerit, processus, & sententia pro ipso reo lata, & inde secuta quæcunque etiam fisco, uel parte non agente, nullius sint roboris, aut momenti: prorsùs que pro infectis habeantur: quinimmo reus ipse pœnis iuris, & constitutionum dictæ prouinciæ, quemadmodum ante processum, & sententiam huiusmodi erat, sit obnoxius quacunque ipsius prouinciæ consuetudine, quæ corruptela rectius dici potest: non obstante quòd ipsum uolumus extēdi ad causas criminales prædictas tam in curia Maceratensi, quàm in aliis locorum prouinciæ tribunalibus in quacunque instantia, etiam per appellationem pendentem. Dictæ præterea constitutioni, & sanctioni adiicimus, quòd siquis à nobis, uel à sede apostolica, uel à Legato de latere pro tempore dictæ prouinciæ, uel camerario nostro homicidii ueniam, & remissionem, sententiarúm que, & processuum desuper habitorum abolitionem, cancellationē, cassationem, in integrum restitutionem, seu in primum statum repositionem impetrauerit, etiam si in litteris super hmōi absolutione confectis certæ scientiæ, & proprii motus, aut quæuis aliæ insolitæ clausulæ fuerint, teneantur & debeant litteras ipsas legato, seu gubernatori, seu locuntenenti, seu rectori, uel cuicunque ipsius prouinciæ præsidi exhibere: illisqꝫ exhibitis de earū ueritate, uel surreptione docere: ipsé qꝫ in carceribus, uel in alio loco pro carceribus assignando, uel superioris arbitrio datis fideiussoribus, uocatis uocandis audiri de ueritate precum, docere legitime, ac narrata in breuibus, & literis ad gratiam obtinendam, & principem leniendum, & facilius inducendum uerificare: & super surreptione, uel obreptione impetratæ gratiæ in iudicio stare: quibus nō obseruatis, uel eis in probatione deficientibus ueniam, remissionem, sententiarúm qꝫ, & processuum desuper habitorum abolitionem, cancellationem, cassationem, restitutionē in integrum, seu in primum statum repositionem

pro nullis, nullius que stabilimenti habendas esse: reos que ipsos iuris, dictarumque constitutionum pœnis astrictos remanere uolumus, & mandamus: dictis obtentis gratiis, & breuibus non obstantibus: & non solum remissiones deinceps faciendæ, sed etiam litteras apostolicas in forma breuis, aut alias iam obtentas, quæ nondum effectum cancellationis, & cassationis sortitæ fuerint sub eadem forma, & præsenti constitutione nostra pariter comprehendi statuimus. Insuper quòd nec ætas iunior annis uigintiquinque homicidas ipsos excuset: & homicida sic delinquens, qui uigesimum annum suæ ætatis attigerit, habeatur, & reputetur pro maiori in omnibus præmissis delictis. Nec propterea pœnis iuris, uel constitutionum, uel statutorum eximatur, uel liberetur: nec apud iudicem minoris ætatis huiusmodi consyderatio alicuius sit momenti. decernentes irritum, & inane quicquid contra præmissa, seu eorum aliquod attentabitur, uel quicquid etiam à Legato de latere, seu quouis alio dictæ prouinciæ rectore in derogationem, modificationem, uel quanlibet aliam dispensationem omnium, & singulorum præmissorum in posterum contigerit attentari sine nostra expressa licentia, quæ in scriptis ostendi possit. Nec litteras apostolicas à nobis, uel sede apostolica prædicta pro tempore concedendas contra præmissa, aut eorum aliquid cuiquam suffragari uolumus, nisi per trinas litteras interpolate emanatas, huic nostræ constitutioni in specie de uerbo ad uerbum, & specialiter fuerit derogatum: illás que contra mentem nostram, & dictæ sedis fore concessas, ex nunc prout ex tunc, declaramus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiís que, & statutis etiam comprehensis in uolumine constitutionum bonæ memoriæ Egidii Cardinalis Sabinensis dictæ prouinciæ Legati, de procuratoribus etiam in criminali causa admittere, uel non, etiam à dicta sede confirmatis: de quorum tenore specifica indiuidua, specialís que de uerbo ad uerbum mentio habenda esset: cæterís q; in contrarium facientibus non obstan. quibuscunque. Postremo ut huiusmodi nostræ constitutionis, decreti, & uolũtatis nulla deinceps allegari possit ignorantia, uolumus has nostras litteras per totam ipsam prouinciam publicari, eás que inter alias ipsius prouinciæ constitutiones, locorúm que statuta conscribi, & in earum constitutionum uolumine redigi, prout tibi ut eas ipsas publicari, conscribi, redigí que facias, committimus & mandamus: aliis legibus, apostolicís q;, & dictæ prouinciæ constitutionibus, & sanctionibus contra homicidas, eorúm que receptores, & defensores editis, quibus nihil intendimus derogare, in suo robore permansuris. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die xxix. Decembris M D X. pontificatus nostri anno septimo.

Sigismundus.

De

Declaratio quòd pater admittatur pro suo interesse pro filio homicida, & in omnibus casibus in proxima const. expressis. Cap. XVI.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo in prouincia Marchiæ Legatus. Vt dubitationis materia, quam aliàs in curia fuisse nobis relatum fuit, tollatur: uolumus, & declaramus parentes pro eorum interesse comparere posse, & audiri debere: decernimus tamen eorum comparitiones, & iura nullatenus eorum filiis non constitutis in carceribus suffragari debere.

De filiisfamilias adultis, & mulieribus quando admittantur in causis criminalibus. Cap. XVII.

VT facilius probationes amplietur, hac constitutione statuimus, quòd in omnibus maleficiis, uel quasi, mulieres, & minores uiginti annis, maiores tamen quatuordecim ad testimonium perhibendum admittantur: & eorum dicto, & attestationi fides plena detur: non obstantibus filiatione, sexu, & minore ætate, dummodo aliud nõ obsistat: & filiusfamilias, seu minor xxv. annis, maior tamen xiiii. in criminalibus causis in curia rectoris, & suorum iudicum, & officialium accusare, denunciare, & se defendere possit, etiàm sine consensu patris, & curatoris auctoritate, si multum urgentia præcedant indicia contra ipsum: & intelligãtur habere personam legitimam standi in iudicio in causis criminalibus tam in primis causis, quàm in causis appellationum.

De peculio, seu legitima soluenda de delictis filiorum. Cap. XVIII.

EGIDIVS Sabinensis Episcopus, apostolicæ sedis Legatus, & Papæ uicarius quandam constitutionem edidit in hac forma, uidelicet quòd siquis filiusfamilias maleficium commiserit, & per rectorẽ prouinciæ, uel suos iudices extiterit condemnatus, nõ tamen in contumacia quoad legitimam patri auferẽdam: & si de maleficio constiterit, & ille habuerit peculium, integre banni uel pœnæ exactio fieri possit de peculio sibi debito. Si uero peculium nullum habuerit, uel minus sufficiens ad exactionem condemnationis factæ de ipso, pater pro filio usque ad debitũ bonorum subsidium teneatur, discretione seruata circa facultates, & numerũ filiorum cum misericordia semper, & secundum iuris dispositionem. & pro filio, pro quo sit semel soluta legitima, ulterius peti nõ possit: nec ipse filius post mortem patris eam petere possit.

Quòd consanguinei, & affines usque ad quartum gradum possint compelli ad emendum bona condemnatorum: & quòd parentes teneantur ad integram legitimam filiorum condemnatorum. Cap. XIX.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cura pastoralis officii nobis (licet immeritis) superna dispositione commissa, studia nostræ mentis solicitare non desinit rebus singulis executionem alludere iustitiæ: & ut latæ in criminosos pro tempore condemnationes debitum sortiantur effectum, opem, & operam impēdere efficaces. Fide digna relatione accepimus, quòd nōnulli suis exigentibus demeritis, criminaliter in alma urbe, aliis que ciuitatibus, terris, & locis nostro, ac Romanæ Ecclesiæ temporali dominio subiectis pro tempore condemnati in uariis pecuniarum summis, seu aliâs cum eorundem condemnatorum confiscatione bonorum à locis, in quibus sunt condemnati, se absentant: & ne quispiam eorum bona immobilia emat, aut conducat à fisco, minis, & aliis exquisitis remediis procurant usque quo tractu temporis, abolitis ex gratia condemnationibus, huiusmodi bona ipsa recuperent, fructum interim persæpe percipientes ex eis: sic que quandam sibi uendicant suorum impunitatem delictorum, quæ res aliis intentum tribuit delinquendi. Quidam uero eo prætextu quòd filii, uel nepotes in patris, uel aui potestate existant, nec bona aliqua habeant, quæ patratis per eos excessibus, si illorum grauitas exigat confiscari, aut aliâs pro condemnationum ferendarum pro tempore contra eos executione capi possunt, ad delinquendum præ cæteris sunt promptiores. Nos igitur attendentes parum esse sententias ferri, nisi debitæ executioni demandentur, ac ratione casuum emergentium licitum esse leges trangredi: ac uolentes super his opportunum adhibere remedium, auctoritate apostolica hac in perpetuum ualitura constitutione sancimus licere exactoribus condemnationum huiusmodi tam hactenus latarum, quàm aliarum, quas ferri contigerit in futurum in urbe, ciuitatibus, terris, & locis prædictis, siue condemnationum earundem commodum ad cameram ap. siue ad communitates ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem, uel personas offensas in totum, uel in partem sit peruenturum, dum principales condēnatos habere non poterunt, compellere eorum consanguineos, & affines usque in quartum gradum iuxta canonicas sanctiones computandum, ad emendum bona, quæ confiscata fuerint, & confiscata nō fuerint, pro currenti ualore quantitatum declaratarum contra illorum dominos condemnationum earundem: & si consanguineos nō haberent, uel haberent impotentes, super quorum impotentia executorum eorundem de

clarationi

clarationi fletur, si confiscationes, & condemnationes ipsæ ad cameræ præfatæ commodum sint cessuræ: etiam communitates, uniuersitates locorum, in quorum territoriis bona consistunt, ad huiusmodi emptionem faciendam teneantur. Et parentes habentes taliter condemnatos in potestate sua, ad soluendum pro illis, quos habent in potestate, si ipsorum bona sint confiscata, integram legitimam, quam haberent de bonis eorūdem parentum, si tunc decederent: si uero in pecuniariis pœnis damnati sint, ad pœnas ipsas soluendum pro concurrenti quantitate, ad quam tunc ascendere contigerit ualor legitimæ memoratæ, seruata semper discretione, & aliis in proxima præcedenti constitutione expressa. ita quòd soluta semel legitima modo prædicto, amplius de bonis huiusmodi non soluatur: non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon indultis, priuilegiis, gratiis, & constitutionibus ciuitatibus, terris, & locis prædictis concessis, seu factis: & cum illis initis capitulis, & conuentionibus, cæteris que contrariis quibuscunque. Nulli ergo & c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis domini M CCCC LXXVIII. tertio cal. Iunii.

Dominus Galletus.

De commissione testium in causis spiritualibus, ciuilibus, & criminalibus in certis casibus. Cap. XX.

AD releuandum prouinciales ab incommodis omnibus, & inutilibus expensis, & oneribus, statuimus quòd quotiescunque iudici maleficiorum, seu alteri de causa cognoscēti uidebitur, possit in causa turbatæ possessionis, seu inuasionis, & in similibus, & in causa mera ciuili, & spirituali committere examinationem, & iuramenta testium pro utraque parte, uel altera, prout sibi uidebitur, non tamen in prouincia quoad causas criminales, sed extra: & tunc iurato de calumnia per instantem. Et si commiserit alicui notario, ille notarius possit per se ipsum scribere depositiones, & iuramenta, & fungi uice, & officio iudicis, & notarii in omnibus sibi commissis, & scriptura illorum, & facientibus ad prædicta.

De commissione testium in causis criminalibus. Cap. XXI.

RODVLPHVS Pius præsbyter Cardinalis de Carpo, prouinciæ Marchiæ Anconitanæ Legatus, statuimus, & ordinamus dictam constitutionem etiam in omnibus causis criminalibus locum habere:

De probatione famæ, & sociorum, quòd sufficiat in robariis, & certis aliis casibus. Cap. XXII.

PLAERVNQVE contingit, quòd robariæ, incendia, & alia grauia maleficia, uel damna in terra, uel in mari committuntur de nocte, quæ per manifestas probationes de uisu quandoque probari non possunt: nec est conueniens, quòd talia perpetrata impunita remaneant, nec quòd passi talia damna remaneant debito remedio destituti, ideo statuimus, quòd talia probari ualeant per publicam famam probandam per homines terrarum uicinarum loci, ubi maleficium est commissum: & dicta fama habeatur pro plena probatione: & ille, uel illi, siue uniuersitas, siue specialis persona, etiam aliâs aliqualiter suspecta in genere, cõtra quam sic probatur maleficium commissum, compellatur ad emendationem damnorum iudicis arbitrio persoluendam, præuia taxatione iudicis primo, deinde iuramento in lite damnum passi, deinde declaratoria iudicis, & pœna debita puniatur. Insuper statuimus, quòd quicunque de die, uel de nocte ubicunque, uel quandocunque in prouincia per quencunque, siue quoscunque spoliatus, derobatus, siue depredatus fuerit, & aliquas percussiones, seu uulnera, uel uiolentiam receperit, suámque derobationem, spoliationem, percussionem, uulnera, uel uiolẽtiam per alios testes, quàm per socios suos, & illos, qui præsentes fuerint, probare nequiuerit, ueritás que aliâs sciri nequeat, nisi per illos, qui audiuerunt & uiderunt, quòd nõ solum in subsidium iuris, uerum etiam in odium depredantium, derobantium, & uiolentorum huiusmodi, &, ut undecunque crimina claruerint, puniri debeant, suam intentionem per consortes, & suos socios, & illos, qui præsentes fuerint, audiuerint, & uiderint, dummodo aliâs idonei existant, libere possit, & ualeat comprobare: non obstante quòd per aduersam partem posset obiici, quòd tales capitales essent inimici. Quam exceptionem decernimus in hoc casu nullatenus admittendam, nisi forte essent præteritæ inimicitiæ, quæ ante huiusmodi iniuriam, & uiolentiam essent exortæ. Et hoc ideo decernimus, quia huiusmodi exceptiones causam dederunt, ut tales denuo sui efficerentur inimici.

De pœna incidentium arbores fructiferas, uites, & damnum dantium. Cap. XVIII.

INCISORES fructiferarum arborum, & uitium, & alia damna dantes, iudicis arbitrio puniantur: & possit, & debeat procedi contra eos ad condemnationem per probationem publicæ famæ, & aliis modis legitimis, & præsumptionibus, etiam si plene non constet propter frequentiam circa similia delinquendi, & criminis atrocitatem.

De

De pœna incidentium arbores, & ſyluas: & de prouiſione ligno-rum ad comburendum in curia. Cap. XXIIII.

SIGISMVNDVS de Gonzaga Princeps, & Marchio, diaconus Cardinalis Mantuanus, necnon in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus. Ad officium præſidis prouinciæ pertinet prouidere, ne potentiores uiri humiliores iniuriis afficiant, né ue eorum res, & bona auferant. Statuimus propterea nemini in prouincia, etiam ſi curialis, uel aliâs priuilegiatus fuerit, licere mittere famulos, & muliones ſuos cum equis, aſinis, uel mulis ad ſyluas, ſeu poſſeſſiones alicuius communitatis, uel particularis perſonæ ad incidendum arbores, uel faciendum ligna uel inciſa, ſeu facta inde aſportãdum, ſub pœna emendæ damni paſſis, & unius ducati pro qualibet uice, qua contrafecerint: cuius quartam partem domino, & quartam executori, reſiduum uero cameræ apoſtolicæ ipſo facto applicamus: contra quos per theſaurarium ſub pœna excommunicationis latæ ſentẽtiæ, irremiſſibiliter exactionem ſine aliqua gratia, uel compoſitione fieri uolumus. Sed quia in ciuitate Maceratenſi maxima eſt lignorum ad comburendum penuria, & pro neceſſario uſu in eadem commorãtium, qui in territorio ciuitatis prædictæ nec ſyluas, nec poſſeſſiones habent, æquum eſt ipſis de lignis ad comburẽdum prouidere, cum ſine illis commode uiuere nemo poſſit: ordinamus habitatores, & incolas terrarum, caſtrorum, & locorum uicinorum, quoties requiſiti fuerint, aut ligna ad ciuitatem Maceratenſem deferre, aut arbores ad uſum ignis emere uolentibus, honeſto precio uendere ſub eiſdem pœnis, & maioribus arbitrio rectoris declarandis teneri.

De malefactore, contra quem apparent indicia, quomodo citetur. Cap. XXV.

PVBLICE intereſt, ne maleficia remaneant impunita: quod plærunque contingit propter malitiam, & contumacias malefactorum, contra quos per officium curiæ ex delictis per ipſos commiſſis proceditur per uiam accuſationis, denunciationis, uel inquiſitionis & cum poſt excuſationem ipſorum malefactorum habitis per ipſos iudices, & officiales contra ipſos legitimis indiciis ad inueniendum ueritatem coram iudicibus requirantur, ipſi autem malefactores ſe contumaciter abſentantes propter defectum probationis, proceſſus remaneant impediti. Ideo uolentes ipſorum malefactorum fraudibus obuiare, & ne de eorum doloſitate ualeant gloriari, ſtatuimus quòd quotieſcunque per aliquem ex curiæ generalis iudicibus contra aliquos malefactores per uiam inquiſitionis, denunciationis, uel accuſationis procedi contigerit, & ſuper proceſſibus ipſis dicti malefactores ſe

excusauerint, & post eorum excusationem legitima indicia per ipsos iudices habita fuerint, de quibus facta fuerit copia ipsi petenti, tamen contra quem habita sunt, & dato ei termino ad recipiendum indicia, & termino elapso, & reprobatione non facta, dicti malefactores per litteras curiæ generalis, uel per edictum affigendum ad ualuas curiæ generalis, uel proclamandum per præconem per ciuitatem de ueto prius processu per edictum attenta contumacia, & absentatione dolosa, & suspecta ad rectoris arbitrium citentur, quòd ueniant personaliter coram iudice in termino iudicis arbitrio statuendo pro eo, quòd legitima indicia contra ipsos sunt habita. in quo quidem termino si non comparuerint, dictus iudex habita contumacia ipsorum delinquentium, pro plena probatione possit procedere ad condemnationem contra ipsos delinquentes tanquam contra confessos, & conuictos: non obstante, quòd si à dicto maleficio coram dicto iudice excusauerint: & quòd fideiussores dicto tempore excusationis ipsorum teneantur ad solutionem condemnationis prædictæ, & ad executionem dictæ condemnationis procedi ualeat contra ipsos.

De condemnationibus in causis criminalibus. Cap. XXVI.

SENTENTIAE in criminalibus contra contumaces, & bannitos post decursum terminum banni ferri possint absque aliqua citatione ad sententiam audiendam, aut alium actum: in non contumacibus uero sufficiat partes citari ad audiendam sententiam, etiam si citatio nõ contineat quòd sit peremptoria: & semper terminus talis citationis pro peremptorio habeatur. Insuper cum contingat (ut experientia manifestat) quòd propter mutationem notariorum, & officialium, & eorum negligentiam in nõ custodiendo acta: & propter mutationem curiæ per diuersa loca, & etiam propter malitiam condemnatorum, & propter alias uarias causas, processus perduntur, dilacerantur, uel aliter destruuntur, ita quòd haberi, reperiri, uel legi non possunt: & inde camera Romanæ Ecclesiæ damna immensa patiatur, & inde multi delinquentes efficiuntur immunes: statuimus, & ordinamus, quòd quotiescunque sententia criminalis reperiatur in camera Romanæ Ecclesiæ, seu thesaurarii eiusdem inter alias sententias siue sit condemnatoria, siue absolutoria faciens mentionẽ de processu qui præcesserit eam: & à tali sententia non esset appellatum reclamatum, uel contra eam de nullitate actum intra annum à dicto tempore, quo fuerit lata, quòd ab inde in posterum elapso anno præsumatur pro tali sententia, & fingatur eam præcessisse totum processum, de quo in eo sit mentio, legitimum extitisse, sicut etiam ipsa sententia recitatur. Et eo prætextu, quòd processus nõ reperitur,

uel

uel legi, aut haberi non potest, non ualeat talis sententia annullari, uel nulla declarari, uel prætextu prætermissæ appellationis, aut querelæ retractari, uel aliqualiter impugnari, uel infringi: nec possit eius executio aliquo modo impediri. in præteritis autem sententiis etiam prædicta omnia sibi locum uolumus uendicare. Volumus & ordinamus, quòd in omnibus casibus supra dictis, si condemnatus uelit appellare, uel de nullitate agere, post lapsum dictum annũ, in casibus, in quibus aliàs sibi liceret de iure, per prædictum non tollatur sibi ius appellationis, & nullitatis, & ostendendi aliis modis, quàm per prædictos defectus processuum, & innocentiam. Si supplicauerit, & se constituerit in carcere in delictis exigentibus pœnam supra relegationem: in delictis uero exigentibus pœnam infra relegationem si fideiussores de iudicio sisti dederit in quauis instantia, & iudicatum, & quamuis pœnam arbitrandam soluendo.

De mitigatione pœnarum propter confessionem, pacem, solutionem infra certum tempus, & nimiam paupertatem. Cap. XXVII.

QVVM legislatores, ac etiam iudicantes potius ad demoliendam pœnam, quàm ad exasperandam, præsertim ubi pietas, humilitas, uel necessitas illud suadet, & deceat inclinari, præsenti constitutione statuimus, quòd quotiens pro maleficio contra aliquem procedatur in curia generali alicuius prouinciæ, uel præsidali super aliquo crimine criminaliter, ex quo pœna esset pecuniaria imponenda, siue pœna sit per constitutiones limitata, siue arbitrio rectoris, uel iudicis statuenda, ut reus, contra quem proceditur, compareat in prima excusatione, siue responsione ad accusationem, denunciationem, uel inquisitionem sponte confiteatur delictum: & cum aduersario, cui iniuriam in persona, uel rebus intulit, pacem habuerit, & eam ostenderit in iudicio per publicum instrumentum ante sententiam, & pœnam soluerit cameræ intra quindecim dies post condemnationem: & in nimia paupertate euidenter laborare appareat, tunc his quatuor concurrentibus soluta quarta parte pœnæ, quæ pro illo delicto imponi deberet, à cæteris pœnæ reliquis partibus liberetur, & processus, & sententia cancellentur. Si uero (ut prædicitur) confessio fuerit, & cætera prædicta non concurrerint, tunc quarta pars pœnæ prædictæ sibi effectualiter minuatur. Et si cum confessione habuerit solam pacem, uel solam solutionem infra terminum, uel nimia paupertate pœnæ prædictæ medietas minuatur. Si uero nõ fuerit confessus (ut prædicitur) nec in quindecim dies pœnam soluerit ex pace tantum, uel nimia remissa paupertate, tantum sextæ partis pœnæ fiat remissio. Et pro ambabus simul, uidelicet pace, & gra

ui paupertate, quartæ partis pœnæ fiat remissio. Si uero cum solutione infra dictum terminum pacem, uel grauem paupertatem habuerit, tertia pars pœnæ minuatur eidem. Et si cum solutione infra dictum terminum habuerit pacem, & paupertatem prædictam, medietatis pœnæ indulgentiam consequatur. Et quia à nolente benedictionem, ipsa merito prolongatur, statuimus quòd qui (ut prædicitur) confessus non fuerit, sed negauerit: & postea conuictus fuerit, in quarto pluri pœnæ condemnetur. & qui condemnatus non soluerit intra mensem, quartum plus pœnæ in condemnatione contentæ, soluere teneatur. Et ab eo condemnatio in quartum plus exigatur.

De augumentatione pœnarum ex certis causis. Cap. XXVIII.

DILIGENTIBVS oculis cautæ circunspectionis prouida iura pensarunt personas, loca, & tempora, & circunstantias alias delicta reddentes grauiora: ut, sicut nec durius, quàm oportet in leuioribus delictis, ita nec remissius, ubi grauiter delinquitur, statuatur. Si quis igitur iudicem, uel notarium alicuius curiæ rectoris generalis alicuius prouinciæ offenderit in personam, uel ad id fuerit auxiliator, ipsis sedentibus in loco tribunali pro iure reddẽdo, uel alibi in opportuno exercitio sui officii, dum aliquod actum iudiciale pro officio exercerent, in quadruplum condemnetur eius, quòd si priuatam personam offenderet, puniretur. si autem commissa fuerint contra eos tempore officii, uel syndicatus, uel recessus: & excedentes taliter in triplum, non in quadruplum puniantur. Et eadem pœna triplicata puniatur offendens aduocatum, & procuratorem fisci, uel aliquem de collegio aduocatorum, & procuratorum curiæ generalis. Si quis autem offenderit ambasciatores accedentes ad legatum, uel rectorem prouinciæ in accessu, mora, & reditu pœna triplicata similiter puniatur, nisi offensio facta fuerit in præsentia domini legati, uel rectoris: quo casu tam præsumptuosa, & perniciosa exempli audacia dicti rectoris, seu dicti iudicis maleficiorum arbitrio, consyderata qualitate personarum offendentium, & offensarum, & qualitate, quantitate, atque causa offensæ, aliis que circunstantiis acrius puniatur etiam in personam. Si quis offenderit stantes, & uenientes in exercitum, uel parlamentum mandato legati, uel rectoris, uel in eorum recessu, puniatur similiter in triplum pœnæ pecuniariæ, quæ pro tali offensa, si facta esset in alium, deberetur. Volumus etiam, quòd pœnæ omnes pecuniariæ per constitutiones ordinatæ prò quibuscũque excessibus, si contingat ipsos excessus committi coram quocunque officiali iurisdictionem contentiosam habente, dum iura reddit, aut in palatio habitationis ipsius,

aut

aut in parlamento, uel generali consilio, uel contra existentem ad funus alicuius mortui: uel si committeretur noctis tempore, uel tempore incendii exorti in terra, ubi illud fieret, uel naufragio, uel foro publico, uel platea, seu nundinis: uel in ecclesia & in cœmiterio contiguo, uel in prædicatione, uel fieret pro uindicta in aliquem de consanguinitate, à quo ipse offendens prius fuisset offensus: & talis uindicta fieret primo offensore uiuente. aut si die Natiuitatis domini, festo Annunciationis sanctæ Mariæ, in Dominica palmarum, ebdomada sancta, in festo Resurrectionis, dominica Pentecostes, & festo Assumptionis beatæ Mariæ, pœnæ in quolibet dictorũ casuum duplicentur: & nihilominus personaliter puniatur arbitrio rectoris. Et si per maleficia, siue iniurias rumpatur pax singularium personarum, in quadruplum puniatur. Et qui cum balistis, lanceis, manariis, spedis, uel cum pauesibus, & similibus armis deliquerit in terris maioribus, triplicentur pœnæ, in aliis terris duplicentur.

De bannitis, & condẽnatis pro maleficio. Cap. XXIX.

BONAE memoriæ dominus Bertrandus Episcopus Sabinensis, dum esset Archiepiscopus Ebredinen. & reformator, constitutionem edidit in hac forma. ITEM, cum à fidelitate, & debita obedientia exorbitare non modicum uideatur, quòd in terris ecclesiæ, aut apud ipsius subditos illi receptentur, & residere priuate, uel publice permittantur: qui, exigentibus eorum demeritis, sunt per Ecclesiam Romanam, & eius officiales iuxta iura, seu constitutiones prouinciæ exbanniti, Nos à subditis Romanæ Ecclesiæ omnem inobedientiæ, & erroris suspitionem remouere uolentes, & malefactores, qui diu sine receptatoribus grassari non possunt, in iudicio, & iustitia prosequi debite cupientes, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nulla uniuersitas, seu communitas ciuitatis, castri, uel cuiusuis alterius terræ, seu aliqua alia singularis persona cuiuscunque dignitatis existat, aliquam personam per rectorem Marchiæ, seu alios officiales Romanæ Ecclesiæ exbannitam recipiat, defendat, teneat, seu receptet: alioquin tenentes, & defendentes, seu receptantes post requisitionem, uel inhibitionem maioris curiæ super hoc factam, uel aliàs scientes huiusmodi exbannitos, etiam si essent agnati receptatoris, dummodo per statutum, aut constitutionem, uel bannum posset aliàs licite, & impune offendi, singulares personæ ultra excommunicationis sententiam, quam ipso facto incurrant, pœnam mille florenorum auri: uniuersitas uero ultra interdictum, cui ipso facto subiaceat, pœnam quinque millium florenorum auri se nouerit incurrisse: pœnis nihilominus aliis in constitutionibus prouinciæ super hoc inflictis in suo robore permansuris. Item in pœnam, & confusionem bannitorum, & condemnatorum pro maleficiis Ro. Ecclesiæ, & suorum officia

lium à diuersis retro ecclesiæ officialibus diuisim editas inuenimus uanas, & diuersas constitutiones: quas quia in aliquibus contrarias in suis dispositioni bus & prolixas, cum inutilibus, & superfluis uerbis minus ordinatis inueni mus, resecatis superfluis, inutilibus, & contrariis in unam præsentem con= stitutionem duximus reducendam: statuentes quòd thesaurarius prouinciæ teneatur expensis cameræ omnibus, & singulis ciuitatibus, & terris prouin= ciæ, in quibus est thesaurarius mittere, & assignari facere singulis tribus men sibus nomina, & prænomina, & cognomina bannitorum, & condemnato rum pro maleficiis curiæ generalis rectoris illius prouinciæ, unde sunt cum substantia delictorum pro quibus exbāniti, & condemnati sunt, & pœnis. Ipsæ quoque communitates teneantur singulis tribus mensibus in eorum parlamentis, uel generalibus consiliis prædicta nomina, prænomina, & deli= cta publice legi facere, & diuulgare per præconē in locis publicis, & consue= tis pœna cuilibet communitati trecentorum flor. auri pro qualibet, & qua libet uice qua contrafecerit, uel prædicta obseruare neglexerit imminente, & incurrenda. Et nihilominus omnes, & singuli de communitate illa, & de gentes in loco dictæ communitatis, elapso dicto termino trium mensium à die dictæ diuulgationis, requisitionis, inhibitionis, & assignationis (ut prædi= citur) factæ, scire fingatur dicta nomina, prænomina, & delicta, condemna tiones, & bona condemnatorum, & exbannitorum de terra sua, & districtu ipsius missa, & assignata (ut prædicitur) ex inde nulla possit ignorantia ex= cusari. & ex inde in posterum nullus publice, uel occulte audeat talem ex= bannitum, & condemnatum receptare, nec eidem præstare auxilium, consi lium, uel fauorem. & qui contrafecerit, si fuerit uniuersitas, siue commu ni tas, potestas, aut officialis, & talis exbannitus condemnatus sit ad mortem, in tricenis flor. auri, si ad perditionem alicuius membri, in ducētis florenis auri: si in pecunia simili quantitate, ad quam talis exbannitus condemna= tus extiterit, pœnis omnimode puniantur. Si uero contrafaciens fuerit alia singularis persona pro exbannito in persona, uel membro, in uigintiquin= que florenis auri: si in pecunia in decem florenis auri puniatur, dummodo receptatio non fuerit momentanea, & dummodo non fuerit agnatus, qui non potuit per statutum, uel bannum impune offendi, cuius momētanea receptatio ēt cum datione cibi, & potus momentanei non sit pœnalis. Sta tuimus etiam, quòd dicti officiales, & communitates terrarum studeant di= ctos exbannitos, & condemnatos in eorum terris, ciuitatibus, siue castris publice conuersantes, ad requisitionem rectoris, uel iudicis capere, & curiæ dicti rectoris præsentare. Alioquin contrafacientes teneantur in prædictis pœnis pro exbannitis in persona, uel membro. Et si in pecunia, usque ad eandem pœnam, qua exbannitus tenebatur. Et nullus in suis fortilitiis, siue domibus suis tales exbannitos, & condemnatos audeat contra offi=

ciales

ciales ecclesiæ, seu, ne capiantur, ab eis defensare, uel occultare: sed ipsam domum, & fortilitium cuique officiali ecclesiæ uolenti talem capere, ad eius requisitionem aperire, & patefacere: & inspiciendi, & perquirendi facultatem facere: & ad ipsos exbānitos, & condemnatos capiendos præbere auxilium, consilium, & fauorem iuxta ipsius posse, prout ab ipso officiali fuerit requisitus. & qui contrafecerit, eandem pœnam incurrat: & omnia sua bona cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscentur. Et ut quilibet contra bannitos, & condemnatos materiam habeat iustitiam, & executionem ipsius in hac parte minister iuuare, statuimus quòd cuilibet, etiam si aliàs bannitus, & condemnatus extiterit, liceat dictos exbannitos, & condemnatos ad mortem, uel membri perditionem, uel in pœnam pecuniariam, uel in quingētos florenos auri ipsos offendere in persona, & rebus quacunque offensione citrà mortem, & membri amputationem, destructionem, siue debilitationem. & de tali offensa facta ex permissione huius constitutionis procedi non possit per accusationem, denunciationem, uel inquisitionem. Et ut crescente perfidia talium bannitorum, & condemnatorum, crescat modus, & cura exterminationis eorum magis solicite procurata, statuimus quòd si ipsi post eorum condemnationem contumaces, & indurati per sex menses persliterint, ex tunc cum spe manifesti præmii liceat cuilibet ipsos, & quemlibet ipsorum capere, & rectori, seu eius maleficiorum iudici præsentare. Qua captione, & præsentatione facta, si capiens, & præsentans bannitus, & condemnatus nō fuerit, & præsentatus pecunialiter condemnatus sit, tertiam partem eius, quod inde ea camera consequeretur, dictus capiens, & præsentans à thesaurario habeat cum effectu, dum tamen nulla fraus interueniat capientis. Et si capiens, & præsentans fuerit bannitus, & condemnatus pro simili, uel minori crimine, quàm captus, & præsentans huiusmodi, ipse capiens, & præsentans sit eo ipso à suo banno, & condemnatione absolutus, & liberatus: & gratis debeat cancellari, dummodo captus non sit minoris status, & conditionis, quàm capiens. Si uero capiens, & præsentans esset maioris status, & dignitatis, quàm captus, uel esset pro maiori crimine bannitus, & condemnatus, quàm captus, tunc suum bannum, & condemnatio non cassetur, nec liberetur ab eis, sed consequatur alia pecuniaria præmia secundum qualitatem banni, & condemnationis capti, & præsentati. Et ut bannitis, & condemnatis pro maleficio omnis conuersatio & securè persistendi in sua perfidia auferatur, cassamus, tollimus, & reuocamus omnes, & singulas securitates, fidantias, & licentias eis per officiales concessas quoscunque. Et districtius inhibemus, ne de cætero aliqua fidantia, licentia, uel securitas eis, uel alicui ipsorum concedatur, saluo quòd si aliquis exbannitus, uel condēnatus fuerit, de nouo maleficio accusatus, denunciatus, uel inquisitus de crimine, pro quo pœna corporalis deberet imponi, quòd eo casu detur licentia sibi,

uero dominus, aut uicarius ecclesiæ, in mille quingentis puniatur. alia ue-ro singularis persona scienter receptans, & occultans, pari cum ipsis facino-rosis pœna puniatur: statutis, constitutionibus, & priuilegiis non obstanti-bus quibuscunque.

Contra homicidas bannitos, & condemnatos. Cap. XXXII.

IOANNES Cardinalis Papiensis, & cætera, uniuersis, & singu-lis præsentes litteras inspecturis salutem, & nostrorum obedietiam man datorum. Curam iniunctæ nobis solicitudinis alto nostræ mentis affectu iugiter reuoluentes, nihil pectori nostro tam fixum, firmúm que insidere conspicimus, quàm iustitiæ uerum cultum, & inuiolabilem obseruantiam: ea enim est, quæ primum in subditos nostros honorem faciet, ac subdito-rum nostrorum tranquillitati, & commodis omnibus amplissime consulet: quæ cum ita se habeant, semper illa meditamur, ac uolumus. & quoniam à Deo iustissimo, liberalissimo, & donorum omnium concessore nobis pro mittitur, opportune disponimus per quæ ipsius iustitiæ partes aut declina-tas, aut neglectas reuocari, & excitari putamus: at tunc maiori studio id pro sequimur ac facimus, cum intelligimus in primis sanctissimi domini nostri Papæ commendatissimo desyderio, & sanctis iussionibus decenter obtem-perare, & contra damnatos, & criminum reos per dispositionē nostram hu-iusmodi conueniēter animaduerti. Sane igitur cum inter alia statum totius prouinciæ accuratius requirentes, intellexerimus esse nonnullos iniquitatis filios homicidas, & diuersorum maleficiorum reos conuictos nefarios, atque impuros homines in nostra generali, & aliis prouinciæ Marchiæ Anconita-næ nostræ legationis curiis, tum uariis causis, & tempore, tum rite, & legi-time condemnatos: síc qз in banno positos, qui in præfata prouincia impu ne conuersantes in illius ciuitatibus, terris, & locis, tanquam in receptaculis prauitatis eorum, ac peruersitatis resident, partim litteris, & saluis conducti-bus nostrorum in officio præcessorum, partim priuilegiis, & immunitatibus propriorum locorum fidentes: quorum omnium opportunitati, ueluti quo dam asylo tutati, & procliuiores ad perpetranda facinora redditi, in tantam impurissimæ, ac sceleratissimæ uitæ licentiam deuenerunt, ut reperimus pro uinciam ipsam latrociniis, interceptionibus negociantium, & huiusmodi malis péne infectam. Volentes propterea tam perditæ abusioni occurrere, & hac ueluti contagione quadam prouinciam, quantum in nobis est, ex-purgare, ut coertione, punitione, & extirpatione malorum, ut boni hone-stis artibus, & modestæ uitæ dediti, quotidie confirmentur in melius, tran-quille, pacificé que uiuentes. Ideo tenore præsentium ex auctoritate no-stræ legationis omnes, & quascunque securitatis, tutelæ, & salui conductus

litteras sub quibuscunque forma, modo, tempore, ratione, & causa sub quouis etiam tenoris contextu, & efficacia, etiam si de illis habenda esset mentio specialis quandocunque, & qualitercunque, tam à legatis, aut gubernatoribus prædecessoribus nostris, quàm ab officialibus, communitatibus, & uniuersitatibus locorum homicidis quibuscunque in dicta nostra curia, aut alibi condemnatis, & bannitis concessas reuocamus, irritamus, nullis quoque uiribus subsistere decernimus: & post quindecim dies, à publicatione præsentium computandos, eisdem minime suffragari: committentes contra eos, & quenlibet eorum omnem tam realem, quàm personalem executionem: atque etiam iniungentes mareschallo, cæteris que officialibus præfatæ nostræ curiæ sub pœna priuationis officii, quatenus ubicunque præfatos homicidas reperiri contingat, detineant, capiant, & iustitiam faciant, requisito, si opus fuerit & eis uidebitur, fauore, & auxilio tam ordinariorum, quàm officialium locorum, quàm quoruncunqs capitaneorum conductorum, conestabilium, armigerorum, aut aliorum stipendiatiorum ad stipendia sanctissimi domini nostri, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ militantium, & in eadem prouincia pertinentium: quos prædictis mareschallo, & officialibus requirentibus parere, & obedire sine exceptione uolumus. Mandantes, ac districtius inhibentes sub pœna mille ducatorum auri apostolicæ cameræ applicandorum de facto: atque etiam irritationis, & annullationis omnium indultorum, priuilegiorum, remissionum, & concessionum quouis tempore, & à quibusuis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum præfatæ prouinciæ nostræ legationis potestatibus, antianis, prioribus, regibus, communitatibus, & uniuersitatibus, ad quos, & ad quas quomodolibet spectat, aut spectare possit. Et quibus hæ litteræ præsentatæ fuerint, quatenus homicidas ipsos, & sic condemnatos nullo pacto, nulla causa, nullo etiam quoruncunque priuilegiorum, immunitatum uigore, ac prætextu, quibus omnibus ex facultate nobis attributa expresse derogamus in hac parte intra loca, & iurisdictiones eorum, aut extra quomodolibet, etiam quouis quæsito colore directe, uel indirecte recipere, fouere, manutenere, sustinere, aut aliquod eis, & eorum cuilibet auxilium, consilium, & fauorem præstare per se uel alios, aut alium præsumant. Contra uenientes omnes huic nostro edicto, mandato, & præcepto, tam publicas, quàm priuatas personas supra expressis pœnis, ultra pœnas in constitutione contentas ipso facto subiacere declarantes. de quarum contrauenientia, seu contrauentione stabimus relationi præfatorum officialium curiæ nostræ. In quorum fidem præsentes fieri & c. munitas, & eas in audientia nostra iudiciaria publicari. Datum: Maceratæ in palatio nostræ solitæ residentiæ die xix. Octobris, pontificatus sanctiss. prælibati anno primo.

Constitutio

Conſtitutio Pii Secundi Pontificis Maximi contra homicidas, & bannitos, & condemnatos pro homicidiis. Cap. XXXIII.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad retinendas inſolentias tranſgreſſorum, & tranſgreſſiones inſolentium refrenãdas, ſi neruus publicæ diſciplinæ lenteſcit, eorum ad peccandum uoluntas fit laxior: & exemplum impunitatis periculoſius in alios deriuatur. propter quod ad præſidentis officium pertinet talem adhibere iuſtitiæ ſæueritatem, & debitam executionem, quòd commiſſa crimina puniat, & committendorum in poſterum interdicat audacia malefactores. Cum autem ad audientiam noſtram peruenerit, quod à certis annis citra in noſtris Eccleſiæ Romanæ terris, locis, & tenimentis nobis, & Eccleſiæ prædictæ mediate & immediate ſubiectis, quàm plura quandoque ex leuibus cauſis commiſſa eſſe reperiantur homicidia: ſít que inter alia crimen homicidii pernicioſum, & deteſtabile, debeát que iuxta canonicas ſanctiones graui animaduerſione puniri, tantó que ſæuerius puniendum, extirpandum, quanto manifeſtius cognoſcimus, quòd ex eo ut plurimum ſcandala, & mala pluſrima ſubſequuntur. Cupientes igitur ex debito paſtoralis officii, quod noſtri, & Eccleſiæ Romanæ prædictæ mediate, & immediate ſubiecti iuxta piam diſpoſitionem Regis pacifici, qui regnat in cœlis, pacifici ſint, & modeſti, nonnullas ſub huiuſmodi crimine homicidii debite puniendo edidimus conſtitutiones infra ſcriptas: quas ad hoc, ut aliquis de eiſdem ignorantiã prætendere non poſſit, uolumus per omnes, & ſingulas ciuitates nobis, & Eccleſiæ Romanæ prædictæ mediate, uel immediate ſubiectas publico præconio publicari: mandantes, ac auctoritate apoſtolica, & tenore præſentium decernentes omnes & ſingulos iuxta conſtitutionem earundem, & determinationem obſtrictos eſſe ad obſeruationem ipſarum, ac ſi perſonaliter ſingulis intimatæ forent: ut nõ ſit uериſimile, quòd ad eorum notitiam non deuenerit, quod extitit tam publico præconio patefactum. tenor uero conſtitutionum, de quibus ſupra fit mentio, ſequitur, & eſt talis, uidelicet.

SANCTISSIMVS dominus noſter intendens quieti patriæ conſulere, & ipſam ſicariis, homicidis, & malefactoribus expurgare, ſtatuit & decreuit, quòd omnes illi, qui pro delicto homicidii fuerint condemnati, ſeu aliâs de ciuitate aliqua, & diſtrictu illius banniti non poſſint ad ciuitatem, ſeu diſtrictum huiuſmodi quocunque tempore redire, ſeu in eis, uel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus, uel conſanguineis, ſeu filiis ipſius occiſi. nec legatus etiam de latere, aut gubernator, qui pro tempore fuerit, uel quiuis alius poſſit auctoritate apoſtolica, ſeu officio ſuæ legationis aliquem homicidam ſic exbannitum rebannire, redu-

cere, seu reuocare ad ciuitatem, uel districtum, aut eorum alterum: seu ei licentiam, uel saluum conductum concedere redeundi, seu morandi in eis, uel eorum altero in perpetuum, uel ad tempus modicum, siue magnum: nec etiam per diem unum, siue noctem. quòd si secus per quenquam ex supra dictis factum fuerit, incidat in pœnam excommunicationis ipso facto sine ulteriori sententia declarationis: à qua per alium, quàm per summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non possit absolui. ac reductio, licentia, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni huiusmodi sint ipso iure nulla, nulliús q; roboris, uel momenti. incidat etiam in pœnam ducatorum mille, cameræ apostolicæ applicandorum: quam thesaurarius, cui hoc secrete, uel publice fuerit denunciatum, retineri faciat: & mandet nullo super hoc expectato, seu requisito superioris mandato. quod si non fecerit thesaurarius ipse, eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eisdem qualitatibus incurrat: ipsé que sic rebannitus, reductus, reuocatus, siue aliquo quocunque modo reuersus, possit, & debeat capi, detineri, & incarcerari, & de ipso secundum sententiam contra eum latam, iustitia fieri per gubernatorem, potestatem, & alios officiales, ad quos spectat, seu pertinet in continenti sine ulteriori licentia, notificatione, & requisitione superioris, uel alterius sub pœna ducentorum ducatorum auri cameræ apostolicæ applicandorum, uel retinendorum: quam thesaurarius præfatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faciat retineri, prout superius est expressum. Hoc autem extendi uoluit ad eos, qui reuocati banniti, uel aliâs quomodocunque remissi fuerint quacunque auctoritate, seu licentia, præterquam ex speciali commissione, seu mandato Romani Pontificis contento in litteris autenticis, & bulla plumbea munitis à duobus mensibus citra, cum termino dierum quindecim, quò possint de ciuitate libere recedere, eis concesso: uel qui in futurum rebannientur, reuocabuntur, seu aliâs remittentur per quencũque quauis auctoritate præditum, sub pœnis pecuniariis, & aliis ecclesiasticis censuris, de quibus superius est dictum. Item, quòd quæcunque appellationes interpositæ, uel interponendæ ab huiusmodi, uel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, uel à processu contra eos facto, etiam si lis, uel instantia super eis pendeat, & inhibitionis uigore ipsarum emissæ per auditorem cameræ, uel alium quencunque ordinarium, uel delegatum sint nullæ, & inualidæ, nec ad ulteriora super eis, uel ipsarum uigore procedi possit, aut debeat: quinimmo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censeantur auocatæ, extinctæ, & inualidæ: nec potestates, uel alii officiales inhibiti huiusmodi mandatis, inhibitionibus, litibus pendentibus, censuris, & pœnis in eis contentis astringãtur: immo teneantur, & debeant sub pœnis supra positis ad executionem sententiarum latarum procedere: possit tamen in casibus aliis à

iure

iure permissis, uel statuto appellari ad Gubernatorem ciuitatis, seu prouinciæ, qui infra mensem causam diffinire teneatur. quo elapso appellatio, inhibitio, & instantia super eis sint nulla, & extincta, libere sine impedimento possit fieri executio sententiæ, uel banni, ac si non fuisset inhibitum, & appellatum. quód que banniti, & condemnati propter huiusmodi crimen homicidii censeantur, & sint banniti ab omnibus circumuicinis usque ad miliaria quinquaginta: intra quæ si reperti fuerint, possit, & debeat capitalis sententiæ, siue condemnationis pecuniariæ executio fieri contra eos per potestates, & alios officiales ciuitati, districtui, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis simili forma imponendis. Item, quòd omnes, & singuli homicidæ, quorum delictum notorium fuerit, uel de homicidio infamati, seu condemnati, etiam si de delicto huiusmodi ex forma statutorum non possit inquiri, uel aliqua pœna imponi: uel etiam si ipsius delicti, uel pœnæ pro eo interpositæ auctoritate apostolica, uel alterius ab ea, uel à Romano Pontifice potestatem habentes, sic facta remissio, cassatio processus, & sententia annullata, uel aliâs quomodolibet dispensatum per uiam gratiæ, seu iustitiæ, remissionis in totum, uel in partem, non possint habere officia, uel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, terris, à quibus banniti fuerint: in quibus domicilium, & eorum origines habuerint, seu aliam moram traxerint, uel resederint, etiam si fuerint absoluti rebanniti, uel aliâs eorum sententia, seu condemnatio, siue processus cassati, irritati, uel aliâs pro infectis habiti, sed perpetuo sint infames, & omni dignitate priuati: nec possint ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere. nõ admittantur ad iudicandum seu ad aliud officium exercendum: & ab omnibus actibus legitimis sint perpetuo suspensi. quinimmo si huiusmodi officia acceptauerint, exercuerint, seu ad ea exercenda admissi fuerint, tam ipsi, quàm Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum elegerit, uocauerit, aut ipsum officium exercere, seu ei praeesse passus fuerit, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrat, & sua gubernatione priuetur: nec gesta in iudicio, uel extra iudicium tam per eum, qui admissus fuerit ad officium, quàm per eum, qui illud ab eo exercere passus fuerit, de cætero ualida sint, & robur obtineant: quinimmo sint nullius roboris, uel momenti. Et si ecclesiasticæ personæ fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant sine ulteriori declaratione, à qua non possint præterquam à Romano Pontifice cum speciali delicti, siue transgressionis huiusmodi expressione absolui. Et thesaurarius cameræ sine aliqua requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, uel monitione salarium eisdem, uel alteri debitum retinere debeat, si ab eo debeatur. si uero non debeatur, mandet potestati, gubernatori, uel alteri, ad quem spectat, ab eis, uel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem pœnis, & censuris, prout superius est expressum. Nulli ergo omnino hominum

liceat hanc paginam nostræ uoluntatis, mandati, & constitutionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Domini M C C C C L X I, quinto cal. Februarii, pontificatus nostri anno quarto.

Bulla Sixti Papæ IIII. Pontificis Maximi contra homicidas. Cap. XXXIIII.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Deo, & hominibus abhominabiles esse uiros sanguinum Propheta testatur, nec immerito, cum horrenda sæuitia non solum corporum, sed etiam animarum eorum, quas interimunt, si non sint armis spiritualibus diuina præueniẽte gratia munitæ, perditionẽ procurare noscantur: pro quibus Dominus noster Iesus Christus mortem subiit temporalem. Ad reprimendum igitur talium conatus nefarios plurimum conferre arbitrantes, eos, qui huiusmodi detestabile scelus patrare non expauescunt, iustitia sæuerissima puniri, & latas pro tempore contra eos condemnationes debitæ executioni demandari, ea, quæ pro talium condemnationum faciliori executione, & sicariorum huiusmodi persecutione à prædecessoribus nostris proinde emanarunt, ut eo firmius obseruentur, quo fuerint sæpius apostolica auctoritate munita, libenter approbantes munimine roboramus: ac alia desuper statuimus, prout in domino conspicimus salubriter expedire.

DVDVM siquidem per felicis recordationis Pium Papam secundum prædecessorem nostrum accepto quòd à certis annis tunc elapsis citra in terris, locis, & tenimentis Romanæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiectis, quàm plura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur homicidia, idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia esse perniciosum, & detestabile, & iuxta canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tanto sæuerius puniendum, & extirpandum fore, quanto manifestius cognoscebatur, quòd ex eo plurimum scandali, & mala plurima subsequebantur. Ac cupiens, quòd eiusdem ecclesiæ mediate, uel immediate subiecti pacifici forent, & modesti: & terras, & loca prædicta sicariis expurgare, inter alia statuit, & decreuit quòd omnes illi, qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, seu aliâs de ciuitate aliqua, seu districtu ipsius banniti nõ possint ad ciuitatem, seu districtum huiusmodi quocũque tempore redire, seu in eis, uel eorum altero moram trahere etiam habita pace ab hæredibus, uel consanguineis, seu filiis ipsius occisi: nec Legatus etiam de latere, aut Gubernator, qui pro tempore foret, uel quiuis alius possit au-

ctoritate

ctoritate apostolica, seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam, seu ex bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem, uel districtum: aut eorum alterum, seu ei licentiam, uel saluum conductum concedere, seu morandi in eis, uel eorum altero in perpetuum, uel ad tempus modicum siue magnum: nec etiam ad diem unum, siue noctem. quòd si secus per quencunque ex ipsis prædictis factum foret, ipso facto in pœnam excommunicationis sine ulteriori sententia declarationis, à qua per alium, quàm per summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, nõ possit absolui: ac licentia, reductio, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni huiusmodi essent ipso iure nulla, nulliús que roboris, uel momenti: inciderét que etiam & in pœnam ducatorum mille cameræ apostolicæ applicandorum: quam thesaurarius, cui hoc secrete, uel publice fuerit relatum, uel denunciatum, retineri faceret, & mandaret super hoc non expectato, seu requisito superioris mandato. quòd si non faceret ipse thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eisdem qualitatibus incurreret: ipsé que sic rebannitus, reductus, siue quocunque alio modo reuersus posset, & deberet capi, detineri, & incarcerari: & de ipso secundum sententiam contra eum latam iustitia fieri per gubernatorem, potestatem, & alios officiales, ad quos spectaret, & pertineret in continenti sine ulteriori licentia, notificatione, & requisitione superioris, uel alterius sub pœna ducentorum ducatorum auri cameræ prædictæ applicandorum: quam thesaurarius præfatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faceret retineri. & quòd quæcunque appellationes interpositæ, uel interponendæ ab huiusmodi, uel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, uel à processu contra eos facto: & si lis, uel instantia super eis penderet, & inhibitiones uigore ipsarum emissæ forent per auditorem cameræ, uel alium quencunque ordinarium, uel delegatum essent nullæ, & inualidæ: nec ad ulteriora super eis, & ipsarum uigore procedi posset, & deberet: quinimmo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerentur auocatæ, extinctæ, & inualidæ: nec potestates, uel alii officiales, quibus inhibitum foret mandatis & inhibitionibus, litis pendentiis, censuris, & pœnis in eis contentis astringerentur. immo tenerentur, & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere: posset tamen in casibus à iure, uel statutis permissis appellari ad gubernatorẽ ciuitatis, seu prouinciæ, qui infra mensem causam diffinire teneretur: quo elapso appellatio, inhibitio, & instantia super eis essent nulla, & extincta. Et libere sine impedimento posset fieri executio sententiæ, uel banni, ac si non fuisset inhibitum, & appellatum. quód q; banniti & condemnati propter huiusmodi crimen homicidii censerentur banniti ab omnibus locis circumuicinis usque ad miliaria quinquaginta: intra quæ si reperti forent, posset, & deberet capi talis sententiæ, siue condemnationis,

siue pœnæ pecuniariæ executio fieri contra eos per potestates, & alios offi-ciales ciuitatis districtui, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis simili forma imponendis. Item, quòd omnes, & singuli homicidæ, quorum delictum notorium foret, uel de homicidio infamati, seu condemnati, etiam si de delicto huiusmodi ex forma statuti non posset inquiri, uel aliqua pœna imponi: uel etiam si ipsius delicti, uel pœnæ pro eo interpositæ auctoritate apostolica, uel alterius ab ea, uel à Romano Pontifice potestatem habente, esset facta remissio, cassatio processus, & sententia annullata, uel aliâs quomodolibet dispensatum per uiam gratiæ, uel iustitiæ remissionis in totum, uel in partem non possent habere officia, uel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent, in quibus domicilium eorum, uel origines haberent, seu aliâs morã traherent, uel residerent, etiam si forent absoluti rebanniti, uel aliâs eorum sentẽtia, seu condemnatio, siue processus irritati, uel aliâs pro infectis habitis, sed perpetuo essent infames, & omni officio, & dignitate priuati: nec possent ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere: non admitterentur ad iudicandum, seu aliquod officium exercendum: & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuo inhabilitati: quinimmo si huiusmodi officia acceptarent, exercerent, seu ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi, quàm gubernator, legatus, aut superior, qui eum eligeret, uocaret, aut ipsum officium exercere, seu ei præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurreret, & sua gubernatione priuaretur: nec gesta in iudicio, uel extra iudicium tam per eum, qui admissus foret ad officium, quàm per illum, qui illud exercere passus foret, de cætero ualida essent, & robur obtinerent: quinimmo essent nullius ualoris, uel momenti. & si ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine ulteriori declaratione: à qua non possent, præterquam à Romano Pontifice cum speciali delicti, seu transgressionis huiusmodi expressione, absolui. & thesaurarius cameræ, sine ulteriori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, uel monitione salarium eisdem, uel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur: si uero non deberetur potestati, gubernatori, uel alteri, ad quem spectaret, ab eis, uel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem censuris in eisdem literis, quas idem prædecessor per omnes ciuitates ecclesiæ præfatæ publico præconio publicari mandauit, ut plenius continetur. Cum autem, sicut nuper accepimus, contenta in eisdem litteris ab aliquibus temporibus citra non fuerunt obseruata: & ex illorum inobseruãtia subditi præfatæ ecclesiæ promptiores fuerint ad homicidia committenda: iám que fére passim quotidie homicidia perpetrantur, & homicidæ præfati ideo ad illud committendum promptiores existant, quia sperant habere, & suorum excessuum remissionem consequi facile posse. Nós qs detestabilem, & horrendam talium sica-

riorum

riorum nequitiam ad illorum cautelam opportunis iuris remediis prosequi studio cupimus indefesso, habitis super his cum fratribus nostris præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio statuta, & decreta prædicta Pii prædecessoris præfati: &, prout illa concernunt omnia, & singula in dictis litteris contenta, auctoritate apostolica præsentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, ac uolumus. & præfata auctoritate de eorundem fratrum consilio statuimus, & ordinamus, quòd condemnati hactenus, & quos in posterum condemnari continget, seu contingeret ubilibet in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, siue ut principales, siue ut auxilium, consilium, & fauorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illos saluum conductum, licentiam, & securitatem in loco patrati criminis, uel ei infra quinquaginta milliaria (ut præfertur) propinquo nullatenus obtinere possint ab alio, quàm à nobis, & Romano Pontifice, qui pro tempore erit: & alicuius alterius etiam Legati de latere remissio nemini suffragetur. & si forte contingeret nos, & eundem Romanum Pontificem pro tempore existentem ad remissiones, siue saluum conductum huiusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeatur: & nemini prodesse possit, nisi in illa uere præsentium litterarum tenor de uerbo ad uerbum, non autem per clausulas id importantes insertus foret, specificata, & determinata causa exprimeretur, quæ nos, & successores nostros induceret ad derogandum præsentibus. quæ cum tam matura deliberatione à nobis emanarunt: non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, & illis, quæ idem Pius prædecessor in dictis suis litteris uoluit obstare, cæteris qs contrariis quibuscunque: Et ut præmissa eo plenius notescant, uolumus per legatos, rectores, gubernatores prouinciarum, ciuitatum, & locorum temporali dominio præfatæ ecclesiæ subiectorum in singulis ciuitatibus, & locis legatis, commissariis, sono tubæ præmisso, publicari, & in registris, quibus talia decreta dictæ sedis sunt solita registrari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, constitutionis, statuti, ordinationis, & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Domini M CCCC LXXX quarto calendas Aprilis, pontificatus nostri anno nono.

De bannitis, & condemnatis ad mortem naturalem impune offendendis. Cap. XXXV.

SIGISMVNDVS de Gonzaga princeps, & marchio, diaconus Cardinalis Mantuanus, in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus quandam constitutionem edidit in hac forma, uidelicet.

LICET tam per antiquas constitutiones, quàm per litteras Romanorum Pontificum contra bannitos, & condemnatos ad mortem naturalem, præsertim homicidas, & ipsorum receptatores pro ipsis puniendis, & ad obuiandum, ne homicidium, & alia enormia, detestabiliá que facinora, & delicta perpetrarentur, multa fuerint adhibita remedia, tamen cum in dies ita hominum malitia excreuerit, ut plura homicidia, plurá que scelera in dies, & passim perpetrarentur, & quotidie in prouincia receptatores habeant, quod ex eo præuenire dignosci uidetur, quia non ea ultione, & seueritate, quam criminum atrocitas exigit, puniri possunt, Cupientes huic morbo, qui curationem nostram expectat, congruam medelam adhibere, cum excessibus terminum imponere, & delictis occurrere soleat rigor iustitiæ sæuientis, statuimus quòd ultra pœnas in supra dictis constitutionibus, & litteris contentas, unicuique liceat bannitos, & ad mortem naturalem legitime condemnatos in prouincia existentes, impune offendere: ac etiam non legitime exbannitum, uel nulliter, si nullitas non erat patens: & si interfector hoc ignorauit, & nullitas erat patens, teneatur de homicidio culposo, & nõ doloso occidens, qui nõ diligenter inspexit bannum. & offendens si fuerit bannitus, & ad mortem naturalem condemnatus, rebanniatur, & pro rebannito, & absoluto habeatur.

Quòd homicida notorius, licet non bannitus, possit impune offendi. Cap. XXXVI.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus. Statuimus, & ordinamus supra dictam constitutionem ampliando, & extendendo, locum habere in notoriis homicidis per publicam uocem, & famam, si certum est homicidium esse commissum per talem, & publice dicatur illum fuisse bãnitum, licet forsan bannum, uel illius scriptura non reperiatur.

De

De pœna eligentium, & assumentium aliquem imperatorem, uel principem, seu potestatem in terra ecclesiæ. Cap. XXXVII.

DE profundo diuinæ dispositionis consilio noscitur pro statu fidei, & fidelium ordinatum, quòd sacrosancta Romana Ecclesia in congregatione, ac præpositura ipsorum fidelium temporalibus non careret auxiliis, sed potius adiuuata fidelibus, semper proficeret incrementis: & ex inde non absque miraculis fulgentibus extitit subsecutum, quòd per monarchas mundi temporalium principes, illuminatos splendore fidei à superna clementia eo deuētum extitit, ut non solum in urbe utriusque potestatis monarchiam esse apud Romanos Pontifices censeretur, sed etiam plurimarum aliarum prouinciarum, & terrarum Italiæ, & maxime prouinciæ patrimonii beati Petri in Thuscia, cum ciuitatibus Reate, Narniæ, & Iterannæ, & comitatus Sabinensis prouinciæ Campaniæ, & prouinciæ maritimæ, prouinciæ ducatus Spoletani, prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, cum Massa Trabaria, ciuitatis Vrbini, & comitatus quondam ipsius, & terræ sanctæ Agathæ, & prouinciæ Romandiolæ, regimen, & dominium plenum inueniatur apud eandem ecclesiam, & Romanos Pontifices constitutum. quod cupientes inconcussum perpetuis temporibus obseruari, & nullis fluctuosis procellis, aut superborum uentorum turbinibus agitari; hac constitutione Deo propitio in perpetuum ualitura statuimus, ut in dictis prouinciis, aut in terris ecclesiæ, uel earum aliqua nullo unquam tempore aliquis imperator, rerum princeps, marchio, dux, comes, aut baro, uel ipsorum, aut alicuius ipsorum frater, filius, uel nepos, uel quiuis alius nobilis, notabilis, potens, uel uniuersitas ciuitatis, castri, seu uillæ per se, uel aliam personam submittendo quomodolibet in rectorem, potestatem, capitaneum, defensorem, conseruatorem, custodem, uel officialem cuiuscunque nominis, aut tituli, uel dominii nominetur, eligatur, seu assumatur, uel electus, aut assumptus retineatur absq; sedis apo. licentia speciali concessa, aut per ipsius sedis litteras, concessionem licentiæ hmōi specialiter exprimentes. quòd si secus factum fuerit, nominationem, electionem, & assumptionem hmōi decernimus esse nullas: & nō solum nominatores electorum, & assumptorum, uerum etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, & electioni consenserīt, aut se qūodolibet de ipsis intromiserīt, intendētes & obediētes eisdem: & ad hoc dātes ipsis nominatoribus, electoribus, uel assumptoribus, aut nominatis, electis, & assumptis auxilium, consilium, uel fauorem publice, uel occulte cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis, aut status extiterint: & etiam priores, antiani, & consiliarii, qui prædictis cōsenserint, uel præsentes fuerint, & non contradixerint, ac pro posse nō restiterint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant. & nihilominus contrafacientes in

prædictis, uel aliquo prædictorum priuamus in perpetuum omnibus feu-dis, priuilegiis, libertatibus, & immunitatibus, gratiis, & honoribus, quæ ad prædicta, & aliis tenent ecclesiis. ita quòd illis, ad quos eorum collatio, concessio, seu dispositio pertinet, resumendi ea, retinendi, seu conferendi aliis, aut de ipsis etiam disponendi, prout ad eos pertinet, liberam habeant potestatem: & eorum contrafacientium bona alia cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscamus. Communitates contrafacientes in duobus millibus florenorum auri: singulares autem personæ in trecẽtis florenis auri penitus puniantur. Præcepta quoque, mandata, ordinationes, & statuta, quæ sic nominati electi, aut assumpti fecerint, uel cum eorum auctoritate facta fuerint, & sententias omnes, quas tulerint, & contractus, quos prætextu officii fecerint, nulla, & irrita nunciamus. iudices uero, & tabelliones, qui super his, aut eorum aliquibus contra præsentes constitutiones editas patrocinari, uel instrumenta conficere forte præsumpserint, iudicatus, & tabellionatus officiis decernimus esse priuatos, non obstantibus ad prædicta, uel aliquod prædictorum aliquibus statutis, constitutionibus, ordinamentis aut consuetudinibus quibuscunque.

De pœna occupantium aliquam terram ecclesiæ, & usurpantium iurisdictiones ecclesiæ. Cap. XXXVIII.

OFFICII nostri cura nos excitat, ut subditorum remediis, & defensioni eorum, ac iurium, & iurisdictionum Romanæ Ecclesiæ solicite intendamus: Statuimus itaque, quòd nullus cuiuscunque status, & conditionis existat, ciuitates, castra, & terras ecclesiæ per uiolentiam, proditionem, furtum, seu quocunque alio modo inuitis, aut nolentibus ipsius terræ incolis, uel habitatoribus, aut aliqua parte ipsorum per tyrannidem occupare, uel occupata tenere, aut ad sic occupandum, uel tenendum præstare auxilium, consilium, uel fauorem, aut inde expellere aliquam partem, seu aliquos homines: nec etiam audeat in aliqua dictarum terrarum dominium, iurisdictionem, aut præeminentiam, aut tyrannidem assumere: aut quòd prædicta, uel aliquod prædictorum fiat mandare, tractare, operam dare, præstare auxilium, consilium, uel fauorem: & terras, & loca sic occupata quilibet occupans, uel occupata detinens, restituere, & libere dimittere infra unum mensem rectori prouinciæ pro ecclesia teneatur. quòd si secus à quocunq; fuerit attentatum, contrafaciẽtes ut reos læsæ pontificiæ maiestatis, & rebellionis puniendos, necnon pœnas contra reos læsæ prædictæ maiestatis, & rebellionis à iure statutas ipso iure, & facto decernimus incurrisse: ipsi etiã, & eorum posteri in perpetuum in terris eccl. ad nullũ officium, & beneficium admittantur, sed potius sint ipso iure exclusi: sint etiam intestabiles:

stabiles:

ſtabiles: & proceſſus, & geſta per eos, & contractus quicunque initi cum eiſdem, & per eos in ipſorum commodum ipſo iure ſint nulli: priuilegiis, & beneficiis, quæ obtinere à Romana Eccleſia dignoſcuntur, ſint ipſo iure priuati: ipſós que omnes, & ſingulos pœnas contentas in conſtitutione papali incipiente, Dierum creſcente malitia, incurrere uolumus ipſo facto. eaſdem pœnas omnes, & ſingulas communitates, & terras, quas ſic occupatas detinent, decernimus incurriſſe ipſo facto: adiiciētes in deteſtationes talis criminis ſcelerati, quòd ipſi, ipſorúm que bona, & homines de terris præfatis poſſint ut hoſtes Romanæ Eccl. & Imp. Ro. libere, & impune offendi, uel capi, & capientium ſerui efficiantur, quos quilibet capiens ualeat uenundare. Qui autem ſint tales, de quibus ſupra ſcribitur, delinquentes, probare ſufficiat per decem teſtes idoneos deponentes de forma, etiam ſine cauſa ſcientiæ, concurrentibus etiam talibus, qualibus aliis ſaltem coniecturis: uel quòd tales communiter reputentur. & de prædictis omnibus, & ſingulis iudex maleficiorum poſſit, & debeat inquirere ex mero officio, ad denunciationem cuiuſcunque perſonæ. & nihilominus ipſe iudex maleficiorum ſingulis ſex menſibus teneatur dictam conſtitutionem per ſuas litteras notificare omnibus communitatibus terrarum, & locorum, & officialibus eorundem: & eiſdem mandare ſub dictis pœnis, quòd dictam conſtitutionem legi faciant, & uulgarizari in publico parlamento, uel ſaltem in conſilio generali. Præſenti quoque conſtitutione præcipimus omnibus, & ſingulis ciuitatibus, communantiis, & ſingularibus, & ſpecialibus perſonis, ſub debito fidelitatis, quo Romanæ Eccleſiæ tenentur, quòd nulla ciuitas, communantia, uel ſingularis perſona audeat recipere aliquam ciuitatem, caſtrum, uel uillam in ſua defenſione, cura, protectione, ſeu recommendatione, ſeu alio quouis modo quocunque colore quæſito ſub ſua iuriſdictione, uel alia defenſione: ſeu aliquam obligationem, uel promiſſionem, uel confœderationem cum eis faciat, componat, uel contrahat ſine rectoris prouinciæ licentia ſpeciali. Nos enim omnes ſubiectiones, obligationes, & promiſſiones huiuſmodi quaſcunque, & ſub quocunque colore, uel nomine olim factas, ſeu quæ in poſterum fierent, uel præſtari contigerit, caſſamus, irritamus, diſſoluimus, & caſſas, irritas, & diſſolutas nunciamus, & ad eorum obſeruantiam decernimus quoslibet non teneri, nec obligari. Communitates uero, quæ in poſterum contra iſtam conſtitutionem, & contenta in ea fecerint, uel fieri fecerint, uel in talibus præſtiterint auxilium, & conſilium, uel fauorem, in decem millibus florenorum auri condemnamus: alias uero perſonas ſpeciales in quingentis florenis auri condemnamus: & ſint, & eſſe intelligantur priuatæ omni iuriſdictione, priuilegio, beneficio, libertate, & immunitate, quam obtinere noſcuntur à Romana Eccleſia, & à nobis, & à noſtris prædeceſſoribus, & quibuſcunque legatis,

& officialibus ecclesiæ. potestas uero, rector, consiliarii, & officiales, qui in his delinquētes fuerint, sint suis officiis priuati, & salaria eis debita, siue promissa occasione sui officii, nullo modo soluantur eis, sed cameræ Romanæ Ecclesiæ sint confiscata ipso facto: & per camerarium ipsius terræ retineantur, & thesaurario soluantur. nullus autem iudex, uel notarius prædictis interesse præsumat, nec instrumētum publicum, uel aliam scriptutam de prædictis, uel aliquo prædictorum scribat, dictet, seu dictari faciat sub pœna præstiti sacramenti, & priuationis notariatus, seu officii, & suæ dignitatis. & quòd potestas, iudex, seu quiuis officialis, cuius tempore actum fuerit aliquod de prædictis in aliqua terrarum ecclesiæ ad nullum officium ullo tempore admittatur. Et nihilominus communitates, terras, seu uniuersitates, ciuitates, quæ contra prædicta uel aliquod prædictorum fecerint, ecclesiastico interdicto: officiales uero, & speciales personas sententiæ excommunicationis, quas pœnas eo ipso incurrant, decernimus subiacere: & omnibus priuilegiis, indultis, honoribus, iurisdictionibus, libertatibus, & immunitatibus, quæ à Romana Ecclesia, uel aliunde pertinere noscuntur, sint eo ipso priuati. Item iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ seruare cupientes, sancimus, quòd nullus potestas, capitaneus, iudex, uicarius, uel quiuis officialis alicuius ciuitatis, communantiæ, castri, uniuersitatis, uel uillæ procedat, cognoscat, seu condemnet aliquem ad mortem, uel membri mutilationē, uel ad aliam pœnam personalem occasione alicuius maleficii, uel excessus, qui diceretur per ipsum commissus: de quo ipsa ciuitas, communantia, castrum, uniuersitas, uel uillæ, non haberet priuilegium ab Ecclesia Romana procedendi, cognoscendi, & condemnandi, nec iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ aliquo modo, ingenio, colore quæsito usurpet, uel usurpare faciat. contra facientes uero, uel fieri facientes, uel mandantes, si ciuitas, communantia, castrum, uniuersitas, uel uilla ecclesiastico interdicto: si singularis persona excommunicationis sententiæ ipso facto uolumus subiacere. & nihilominus omnibus priuilegiis, dignitatibus, iurisdictionibus, & officiis, beneficiis, libertatibus, honoribus, & immunitatibus, quæ à Romana Ecclesia, uel aliunde habeant, uel habere noscuntur, priuentur: & tales processus, & sententiæ nullius sint ualoris, uel efficaciæ: sed ex nunc cassamus, & irritamus, & de libris tolli, & cassari mandamus. Insuper si qua terra, uel communitas, cui non licet, uel est prohibitum eligere, uel assumere, fecerit, aut elegerit per se, uel alium potestatem, aut rectorem, aut capitaneum, iudicem, seu uicarium, uel notarium, uel alium officialem quocunque nomine censeatur, aut habens ius eligēdi, elegerit personam prohibitam per constitutiones nostras, uel per rectorem prouinciæ ipsam electionem, nominationem, uel assumptionem cassamus, & irritamus: & cassatas, & irritas nunciamus. communitas que, quæ contra fecerit, uel fieri fecerit, in trecentis florenis auri puniatur. Eos

uero

uero sic electos, uel assumptos talibus regiminibus regendis si se ingesserint centum florenorum auri pœnæ decernimus subiacere: & nihilominus officium ipsum dimittere teneantur. & processus facti per eos sint nulli, & irriti ipso iure.

De rebellibus, & inimicis Ecclesiæ, & præbentibus eisdem auxilium, consilium, & fauorem. Cap. XXXIX.

COMPERIMUS bonæ memoriæ dominum Bertrandum Episcopum Sabinensem, dum reformatoris officio in terris ecclesiæ fungebatur, ut à rebellibus sanctæ matris ecclesiæ, & eiusdem officialibus auferretur sæuiendi occasio, & in obdurata malitia persistendi prouide statuisse, quòd quandocunque contigerit aliquam communitatem, seu uniuersitatem ciuitatis, castri, uel terræ aduersus ecclesiam, seu officiales eiusdem quomodolibet rebellari, & propterea ecclesia, seu officiales ipsius aduersus uniuersitatem huiusmodi in rebellionis spiritu permanentem spiritualiter, uel temporaliter per exercitum, uel aliter duxerit procedendum, nulla alia uniuersitas, uel singularis persona talibus rebellibus publice, uel occulte, directe, uel indirecte aliquod præbeat auxilium, præsidium, uel fauorē: decernens transgressores huiusmodi suæ constitutionis, si uniuersitas foret, subiacere ecclesiastico interdicto, & pœnæ trium millium florenorum auri: & iure eligendi potestatem, & omnibus priuilegiis, immunitatibus, & libertatibus, quæ à Romana Ecclesia, seu aliis ecclesiis obtinent, esse eo ipso priuatos. si uero singulares personæ forent, eas excommunicationis sententiam, & pœnæ infamiæ, & mille florenorum auri, & perditionis priuilegiorum, immunitatum, & libertatum, quas à præfatis ecclesiis obtinerent, incurrere uoluit ipso facto. quam constitutionem utilem reputātes, decernimus eam inuiolabiliter obseruari: extendentes eandem ad illos, qui communitatibus, baronibus, nobilibus, & aliis quibuscunque personis rebellibus præbuerint auxilium, præsidium, uel fauorem: & etiam ad eos ipsos, qui in ipsis communitatibus, uniuersitatibus, aut terris rebellibus, siue ab aliis quibuscūque rebellibus assumerent, uel assumptum retinerent officium aliquod potestariæ, capitaniæ, custodiæ, notoriatus, uel cuiuscūque alterius generis: uel ipsis rebellibus, aut alicui ipsorum huiusmodi officia concesserint, uel concedi consenserint, ut tales omnes pœnis subiaceant ante dictis: & salario pro tali officio promisso constituto, seu consueto careant, quod salarium cameræ Romanæ Ecclesiæ applicetur: & electio, uel assumptio sit nulla. & quicquid fieret per electum, uel assumptum huiusmodi prætextu talis officii non ualeat ipso iure. & ne calumniosa malitia, seu perniciosa subtilitas quorūdam subiectorum causam adinuenire possit super nominibus rebellium, & inimi-

corum ecclesiæ, & præbentium eisdem auxilium, consilium, uel fauorem. Quid hæc nomina importent, declaramus illos rebelles intelligi, & inimicos ecclesiæ, qui pro talibus fuerint ab ecclesia, seu eius officialibus cōdemnati, aut publice declarati. & illos, contra quos ecclesia, uel sui officiales indicerent, seu fieri facerent exercitus, uel caualcatas, seu guerras hostiliter: & illos, qui contra ecclesiam, uel eius officiales, & terras ecclesiæ guerras mouerint, seu fecerint, aut talia facientibus præbuerint adiutorium, uel fauorem. auxiliatores autem, consiliatores, & fautores rebellium, & inimicorum ecclesiæ, eiúsque officialium declaramus illos debere intelligi, qui ipsis rebellibus, uel inimicis præberent gentem aliquam equestrem, siue pedestrem, aut homines aliquos ad guerram, siue defensionem, aut custodiam, aut ipsos rebelles associarent in prædictis, aut assumētes ab eis, uel assumptum, aut initiatum etiam ante rebellionem retinentes, uel exercentes aliquod officium, aut ipsis rebellibus concedentes aliquod officium, uel in concesso, siue initiato etiam ante rebellionem retinentes, aut mittentes, portantes, præbētes, uel præberi facientes rebellibus arma, uictualia, uel mercationes, uel res aliquas, aut eisdem molentes, uel moliri facientes blada, aut eisdem præbentes securitatem uel transitum per sua loca: aut eisdem destinantes litteras, uel nuncios absque speciali licētia rectoris prouinciæ, uel suorum officialium: seu capitanei guerræ pro ecclesia, aut ab eis recipientes nuncium, uel litteras: quem, & quas sine aliqua tarditate eidem rectori, aut capitaneo non præsentarent, uel facerent præsentari: aut cum ipsis rebellibus conuersarentur, uel eos associarent, uel eisdem quocunque alio modo cum stipendio, uel sine, seruirent, uel darent opere facto, uel dicto auxilium, consilium, uel fauorem. & qui sint tales declarationi, & interpretationi rectoris prouinciæ, & suorum iudicum reseruamus. Insuper quia in qualitate, quantitate, modo, tempore, & personis rebellium, & hostium, & auxiliatorum, consultorum, & fautorum prædictorum magna potest differentia euenire, & secundum qualitates delicti pœnas deceat mensurare, statuimus quòd rector prouinciæ, siue ipsius iudex maleficiorum possit dictas pœnas augere, & minuere: & legales, & alias pœnas adiicere, aut imponere, prout inspecta qualitate delicti, & personarum, siue uniuersitatum, & perseuerantia in delictis, & aliis circunstantiis uiderit cōuenire. Quia rebellio auxilium, & fautoria, siue fauor prædicta nō debent ab aliis delictis impunitatem, sed aggrauationem præstare, statuimus quòd in omnibus prædictis rebellibus, inimicis, auxiliatoribus, & fautoribus pro omnibus, & singulis delictis aliis, rebellione, auxilio, & fautoria durantibus, & donec ad mādata ecclesiæ cum effectu redierint, commissæ pœnæ pecuniariæ duplicentur: & aliæ pœnæ arbitrio iudicis aggrauentur: aliis pœnis per constitutiones speciales in dictis casibus, & quolibet ipsorum statutis in suo statu, & robore duraturis.

De pœna facientium guerras, & exercitus, uel caualcatas, & facientium ad id apparatum aliquem, uel congregationem gentium. Cap. XL.

PRO excellenti dono pacis, quod Dominus noster IESVS Christus pro hæreditate preciosa reliquit, & per discipulos suos uniuersis annunciari constituit, studiis omnibus solicitis conseruando legum latores, & præsertim Romani Pōtifices, & officiales ecclesiæ in præfatis prouinciis tam prouide, quàm & utiliter diuersimode laborarunt. Et quia talis quietis tutela non potest commode fieri, nisi guerrarum motores, qui tanquam lupi rapaces, sitientes facultates, & sanguinem aliorum, ab eorum perniciosis conatibus arceantur, super hoc inuenimus multas constitutiones, & uarias promulgatas: inter quas illam editam per felicis recordationis dominum Ioannem Papam XXII, incipientem, Ad hoc dignoscitur media, & cætera: quam supra in præcedenti capite interseruimus seriose. alias uero constitutiones per diuersos officiales, licet fideliter editas, quia tamen uarias, & prolixas, & in partibus earum superuacuas, resecatis superfluis, contrariis, & inutilibus, in unam constitutionem præsentem cum aliquibus declarationibus & additamentis duximus redigendas: ordinantes, & districtius prohibentes, quòd nulla gens armigera, equestris, uel pedestris ad guerram, seu prædationem disposita, nullí que stipendiarii equestres, uel pedestres, seu ad stipendia morari consueti pro guerris, audeat cum stipendio, uel sine, intrare prouincias, uel terras ecclesiæ absque sedis apostolicæ, uel legati, uicarii, aut rectoris prouinciæ pro ecclesia, aut eorum locuntenentis, cuius iurisdictionis terras, uel terram uellent intrare, licentia speciali: nec sine dicta licentia intrare, uel promissiones facere de intrando, nec de stando ad seruitium alicuius petentis nobilis, aut alterius singularis personæ de dictis locis, uel aliunde, dicta loca pro guerra, uel prædatione intrare, uel inuadere uolentis: nec aliqua communitas, uel singularis persona de dictis locis audeat aliquos stipendiarios, uel gentem alienam, uel de prouincia congregare, uel firmare, aut tenere cum stipendio, uel sine, ad guerram actam, siue dispositam, & sub colore custodiæ terræ, aut suæ personæ: nec aliquam gentem in dictas prouincias, & terras ecclesiæ, aut aliquam ipsarum ad guerram dispositam introducere, receptare, aut ei ingressum, uel transitum, uel uictualia præstare: aut aliâs quomodolibet directe, uel indirecte præbere auxilium, consilium, uel fauorem. nec aliquis de tali congregatione fieri audeat, uel ei congregationi modo aliquo interesse absque sedis apostolicæ, uel legati, uel rectoris, aut locuntenentis (ut prædicitur) licentia speciali. Nec sine prædictorum licentia, siue mandato guerram, siue guerras, caualcatam, prædationem, exercitum, aut guasta hostiliter facere, aut obsidionem aliquam, aut captionem perso-

narum, uel beſtiarum, aut aliarum rerum hoſtiliter, ſiue per modum guerræ facere, ſeu fieri facere. & qui contra prædicta, uel aliquod prædictorum fecerit, aut fieri fecerit, aut facienti auxilium, conſilium, uel fauorem dederit, omnes, & ſingulas pœnas contentas in dicta conſtitutione papali incurrere uolumus ipſo facto. Et nihilominus prædicti guerram mouentes, aut congregationem gentium facientes, pœnis legalibus ſe nouerint ſubiacere: & omnibus, & ſingulis pœnis à iure proditis contra committentes crimen læſæ maieſtatis, & perduellionis. Volumus etiam, & diſtrictius inhibemus, quòd nulla communitas, officialis, aut ſingularis perſona ad ſtipendium, uel gratis, aut quomodocunque teneat, uel ſumat, etiam ſub cuſtodiæ uelamine, uel quomodocunque ſtipendiarios aliquos à ſua terra, ſi à terra, in qua eos tenuerint alienigenas, ſiue forenſes armigeros, niſi prius illorum nomina, & cognomina rectori ſcriptos exhibeat: & ſuper his ab eodem rectore licentiam obtineat ſpecialem. Quam prohibitionem ad familiares proprios, quos quis de ſuo proprio, & ſuis expenſis, uel pro officio licito, ſecundum morem conſuetum, & debitum abſque fraude tenuerit, decernimus nõ extendi. contrafacientes autem pœnis prædictis uolumus ſubiacere.

De non faciendo caualcatam, uel etiam curſum ſine licentia rectoris: & non expellendo aliquem de terra propria. Cap. XLI.

IOANNES Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum. Ad hoc dignoſcitur media inter diſcordes iuſtitia conſtituta, ut nemo dicere ſibi ius audeat: nemo ipſius iuſtitiæ tranſgredi limites inordinata uoluntate præſumat: ſed quod ſibi credit alter aduerſus alterum forte competere, coram iudice iuſtitiæ retinendæ proſequatur. Nouimus etenim, quòd dierum creſcente malitia, ſic aſſueta nequitia malorum mentes hominum deprauantur, quòd in apertam proſilire uiolentiam nõ timentes, ſepius alter inſurgit in alterum: & alius quod aduerſus alium exiſtimat ſe fortaſſis habere, uiis pacificis, & iuris ordine prætermiſſis, uiolentis conatibus obtinere præſumunt. Inter alios uero, qui ad hoc feruenter inducuntur indomita uoluntate, nõnulli de noſtra Marchiæ Anconæ prouincia ad huiuſmodi proſilire conatus per motus effrenos, audaces nõ uerentes, ipſius prouinciæ ſtatum ſæpe turbant pacificum, periculoſis in ea non abſque diſpendiis animarum fidelium ſtragibus, & bonorum detrimentis, iniuriis, ſcandalis ſuſcitatis. Nos igitur, qui prouinciam ipſam quadam ſingulari affectione diligimus, & tanquam recreationis noſtræ pomerium paternæ benignitatis oculis intuemur, cupientes in illa turbationibus, & ſcandalis, quibuſcunque remedii noſtri approbatione ſubductis,

ctis, bonum pacis, & concordiæ non lædatur, ad debitum, & congruum reputantes, ut talium sic compescatur audacia, quòd à uiolẽtiis retrahantur: uniuersis, & singulis tam laicis, quàm clericis cuiuscunque status, ordinis, uel dignitatis existant: communitatibus quoque, baronibus, potestatibus, capitaneis, & aliis quibuscunque officialibus, & inferioris gradus personis, necnon communitatibus, ac uniuersitatibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & aliorum quoruncunque locorum in prædicta prouincia consistentium, auctoritate præsentium districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne ipsorum aliquis contra alium sibi ius dicere, aut guerram, uel exercitum, seu caualcatam, nisi de licentia rectoris prouinciæ supra dictæ per se, uel alios facere, uel mouere per hostiles incursus, seu uiolentias occupare, inuadere, uel etiam retinere: seu aliquem de domo propria, seu ciuitate, castro, uel loco expellere, capere, seu tenere, siue in uindictam, uel ultionẽ aliquam prosilire quauis causa, uel occasione præsumat, sed quilibet ius suũ per uiam iustitiæ coram competenti iudice prosequatur. Nos enim omnes, & singulos tam clericos, quàm laicos contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi, postquam illa ad notitiam peruenerint eorundem, uel per eos steterit, quominus potuerit peruenire: facientes, nisi in casibus à iure permissis, sententiam excommunicationis, & insuper eosdem clericos suspensionis pœnam incurrere: ac prædictorum castra, terras, loca, & communitates, & uniuersitates prædictorum, si contra huiusmodi inhibitionem, & mandatum nostrum uenire præsumpserint, ac dictorum clericorum ecclesias, qui facere contra prædicta forsitan attentabunt, interdicto ecclesiastico subiacere uolumus ipso facto: omnes que prædictos, & singulos omnibus priuilegiis, indultis, gratiis, libertatibus, & immunitatibus realibus, & personalibus, feudis, locationibus, bonis, iuribus, & honoribus, officiis, & quibuscũque concessionibus, quæ à Romana Ecclesia, & à quibuscunque aliis ecclesiasticis obtinere noscuntur, eo ipso fore priuatos. & nihilominus omnes, & singulos comites, barones, nobiles, potestates, capitaneos, officiales, ac communitates prædictas mille marcarum argenti in unanquanque personarum ipsarum, quæ contra inhibitionem, & mandatum nostrum huiusmodi facere, uel uenire præsumat, ducentorum florenorum auri, quam eo ipso incurrant, pœna multamus. Contra clericos prædictos ad priuationem omnium beneficiorum ecclesiasticorum, dignitatum personarum, & officiorum cum cura, uel sine cura: quæ forsitan obtinerent, ac ad reddendum eos inhabiles, & indignos ad ea, & quælibet alia obtinenda in posterum processuri.
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, uoluntatis, priuationis, & mulctationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipo-

tentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione decimo cal. Ianuarii anno sexto.

De poena facientium guerras, exercitus, uel caualcatas. Cap. XLII.

SIGISMVNDVS de Gonzaga princeps, & marchio, diaconus Cardinalis de Mantua, ac in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus quandam constitutionem edidit in hac forma, uidelicet.

LICET contra eos, qui temere ius sibi dicere uolentes, guerram, exercitus, uel alias huiusmodi coadunationes, caualcatas, & armatas parant, instruunt, & mouent: ac per hostiles incursiones homines capiunt, occidunt, & trucidant, domos comburunt, & uillas incendunt: agros depopulantur, & animalium prædas faciunt, omnia iura clamant, & multæ constitutiones editæ sunt: quia tamen morbus iste in prouincia Marchiæ difficilis est curationis, ideo paci, & quieti populorum ipsius prospiciẽtes, & ad compescendam temere delinquẽtium insaniam, & furorem, ultra poenas in constitutionibus contentas, statuimus, & ordinamus illos omnes, & singulos in futurum subiacere sententiis, censuris, & pœnis, de quibus in subsequenti bulla felicis recordationis Alexandri Papæ sexti, quam per præsentem nostram ordinationem innouamus, à quibus sub prætextu, uel ex eo, quòd quis allegauerit illam non esse, seu nunquam fuisse in usu, uel in obseruantia neminem se tueri, uel defendere posse declaramus: ac mandamus bullam prædictam post præsentem constitutionem registrari: illámque in omnibus ciuitatibus, terris, castris, & locis prouinciæ publicari, ne quis de contentis in eadem executionem euitare, uel prætendere, uel ignorantiam allegare possit.

ALEXANDER seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Inter multiplices curas, quæ nobis ex apostolatus officio incumbere dignoscuntur, illam libenter amplectimur: per quam prouisionis ope ciuitates, terræ, & loca Romanæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiecta in pacis amœnitate, & quietis tranquillitate ualeant conseruari: & nemo sibi ius dicere, ac iustitiæ limites transgredi inordinata uoluntate præsumat, sed quod sibi credit alter aduersus alterum forte competere, coram iudice iustitiam reddendam prosequatur. & siqui ita temerarii fuerint, ut secus facere præsumant, debitis pœnis afficiantur, ne de eorum nefanda temeritate lætentur, ac aliis subditis transeant in exemplum, & incentiuum præbeant delinquendi. Sane etiam antequam apicem summi apostolatus diuina fauẽte clementia assumpti fuissemus, ab ipsa facti euidentia, & rerum experientia,

nos

nos, qui longo tempore Cardinalatus honore functi nimis nouimus, quòd in terris eidem Romanæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiectis, dictum crescēte malitia, sic assueta nequitia malorum mentes hominum peruertit, quòd in apertam prosilire uiolentiam nō formidantes, sæpius alter insurgit in alterum: & alius quod aduersus alium sibi forsan competere præsumit, uiis pacificis, & iuris ordine prætermissis, uiolentiis, conatibus obtinere non ueretur: statum eiusdem Rom. Eccl. sæpenumero perturbans, ac scandala non parua suscitans non sine animarum periculo, dignitatis, & auctoritatis eiusdem Rom. Eccl. præiudicio, & detrimento, pernicioso quoque exemplo, & cum scandalo plurimorum. Nos igitur, qui de incolarum, prouinciarum, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum temporali dominio eiusdem Romanæ Ecclesiæ sic subiectorum, prospero, & felici regimine tanto propensiorem curam gerere debemus, quanto illorum cura specialius digno scitur nobis esse commissa: quí que eos, utpòte peculiares nostres, & dictæ ecclesiæ filios in uisceribus gerimus charitatis, cupientes ut prouinciæ, ciuitates, terræ, castra, & loca prædicta turbationibus, & scandalis quibuscunque semotis, in pace, & concordia conquiescant, ac prosperis successibus gratulentur, prout ex debito pastoralis astringimur officii debite prouidere, temerariorúm que ausus reprimere, & eos tali plectere pœna, ut cæteris sint in exemplum: & tandem metus pœnæ sit pœna malorum, motu proprio nō ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera, & matura deliberatione, ac ex certa scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine uniuersis, & singulis tam laicis, quàm ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, dignitatis, & Cardinalatus honore fungentibus: Ducibus quoque, comitibus, baronibus, necnon communitatibus, uniuersitatibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & aliorum quoruncunque locorum nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ mediate, uel immediate subiectorum, auctoritate apostolica, tenore præsentium districte præcipiēdo mandamus, & inhibemus, ne aliquis eorum contra alium sibimet ius dicere, aut guerram, uel exercitum, seu alias huiusmodi coadunationes, & (ut uulgo dici solet) caualcatas, nisi de nostra, & successorum nostrorum Ro. Pont. canonice intrantium, aut officialium nostrorum, & eorundem successorum ad id sufficientem facultatem habētium speciali licentia facere, uel mouere: ac per hostiles incursus, seu uiolentias ciuitates, terras, castra, & loca prædicta occupare, inuadere, uel etiam retinere, seu aliquem domo propria, seu ciuitate, castro, uel loco expellere, capere, tenere, aut ad uindictam, uel ultionem aliquam prosilire quauis occasione, uel causa præsumant: sed quilibet ius suum uia iuris coram competenti iudice prosequatur. Quòd si aliqui contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi quouis modo directe, uel indirecte de cætero uenire præsumpserint, nos omnes, & singulos sic contraueniētes,

contra quos per prædecessores Romanos Pontifices, & apostolicæ sedis Legatos etiam satis est debite prouisum, excommunicationis maioris, & anathematis sententiam, à qua non nisi à nobis, & eisdem successoribus prædictis præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa, absolui possint, incurrere: eósque omnibus, & singulis priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & personalibus: ac ciuitatibus, castris, terris, locis, & dominiis eorum, dignitatibus, ac honoribus, officiis, ac etiam feudis, locationibus, & concessionibus quibuscunque priuatos, & inhabiles ad actus legitimos exercendos nunciamus, & declaramus. Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta cameræ apostolicæ ex certa scientia, & potestatis plenitudine similibus confiscamus, incorporamus, applicamus, & appropriamus, ac confiscata, incorporata, applicata, & appropriata esse. sícque contrauenientes pro rebellibus eiusdem Romanæ Ecclesiæ haberi, & censeri debere uolumus eorum subditos, ac uassallos: ac etiam ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum castellanos à quocunque fidelitatis iuramento, quo ipsi essent quomodolibet astricti, penitus absoluentes. ciuitates quoque, terras, castra, & loca prædicta, si ad eiusdem Romanæ Ecclesiæ obedientiam sé non reduxerint, & etiam quoruncunque eis consilium, auxilium, uel fauorem quouis modo directe, uel indirecte, publice, uel occulte præstantium, etiam quacunque ecclesiastica, uel mundana præfulgeant dignitate, & excellentia (ut præfertur) quos hanc constitutionem declinare contigerit, ecclesiastico subiacentes interdicto, tam diu firmiter obseruãdo, donec ibidem fuerint, & per triduum post eorum inde discessum: non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, contrariis quibuscunque: aut si aliquibus coniunctim, uel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, uel excommunicari, aut propterea priuari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi mentionẽ: & quibuslibet aliis priuilegiis, indultis, & litteris apostolicis generalibus, uel specialibus quoruncunque tenorum existant: per quæ præsentibus non expressa, uel totaliter non inserta, effectus earum impediri ualeat quomodolibet, uel differri. & de quibus quoruncunque totis tenoribus de uerbo ad uerbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis: quæ quo ad hoc cuipiam uolumus nullatenus suffragari. Vt autẽ præsentes litteræ ad omnium notitiam deducantur, uolumus, & mandamus illas in ualuis basilicarum principis apo. & s. Ioannis Lat. de urbe affigi: & ut hi, quos litteræ ipsæ concernunt, ꝙ ad ipsos nõ peruenerint, aut illas ignorauerint, nullam possint excusationẽ prætendere, uel ignorantiam allegare, cum nõ sit uerisimile, quo ad ipsos remanere incognitum, quod tam patenter fuerit publicatum. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis,

rationis, annunciationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, appropriationis, absolutionis, & uoluntatis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicæ M CCCC LXXXXIII, cal. Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

De represaliis non concedendis. Cap. XLIII.

QVIA represaliarum concessione plurima consueuerunt scandala prouenire, ne cuiquam liceat ius dicere aduersus aliquem, statuimus quòd nulla ciuitas, uilla, uel terra, baro, uel comes, uel quæuis alia persona contra homines, & loca, & res eiusdem prouinciæ, nec etiam alios quoscunque præsumat, uel attentet represaliarum licentiam concedere: nec aliquis audeat represaliis aliquibus uti sine rectoris licentia speciali: & unusquisque ius suum in curia prosequatur. Nos autem tales represalias, & earum concessiones decernimus non ualere: & insuper contrafacientes, uel fieri facientes, si communitas fuerit, in duobus millibus florenorum auri: officialis, & singularis persona in ducentus florenis auri effectualiter condemnetur. Et insuper is, siue hi, contra quem, siue quos huiusmodi represaliæ sine dicta licentia factæ essent, per illos, qui contrafecerint, seruentur indemnes, aliis pœnis contra tales scriptis nihilominus in suo robore duraturis: cassantes, & irritantes omnia statuta, ordinamẽta, & reformationes consiliorum, atque decreta ciuitatum, castrorum, communantiarum directe, uel indirecte loquentia contra constitutionem prædictam.

De represaliis non concedendis contra subditos rectoris prouinciæ, præterquam ab ipso rectore. Cap. XLIIII.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo, in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus. Quoniam represaliarum remedium est odiosum, & in subsidium conceditur, quando ad superiorem loci, in quo iustitia denegatur, recursus haberi non potest: pasim qꝫ in tota prouincia nostra, & in omnibus ciuitatibus, terris, & castris illius, maxime que etiam facile, & breue iustitiæ complementum ministretur: eapropter supra dictam constitutionem declarando, uel ampliando, seu extendendo, decernimus represalias contra subditos rectoris prouinciæ concessas à præsidentibus cameræ apostolicæ, seu eius auditore, uel gubernatore urbis, seu quocunque alio officiali, uel magistratu, præterquam à rectore prouin-

ciæ, nullius esse ualoris: & tam impetrantes, quàm exequentes rectoris arbitrio puniantur, semper saluis pœnis in proxima constitutione contentis.

De pœna facientium confœderationem, ligam, uel conuenticulam. Cap. XLV.

QVIA conuenticulæ, confœderationes, & ligæ, quæ factæ sunt retroactis temporibus absque licentia sedis apostolicæ, uel Rectoris prouinciæ, pro ecclesia causam præbuerunt magnorum errorum, & fuerunt fomentum guerrarum, & esse possent uerisimiliter in futurum, hac prouida constitutione cassamus, irritamus, & dissoluimus, & cassas, irritas, & dissolutas nunciamus omnem societatem, ligam, & fraternitatem, confœderationem, capitaniam, rectoriam, iuramentum, promissionem, & obligationem, seu cautelam, seu quocunque nomine, uel colore olim factas, seu quæ in posterum fierent, uel præstari contigerit inter ciuitates, communantias, uel inter communantias, & communãtiam, uel de terra ad terram, uel personam ad personas, uel inter aliquas ciuitates, & terras, communantias, & personas uicissim decernentes, quòd nulla ciuitas de cætero, communantia, terra, singularis persona audeat, uel præsumat, seu acceptet inire, contrahere, seu tractare, dictare, consentire, societatem, ligam, obligationem, confœderationem, confraternitatẽ, seu cautelam, seu aliquid aliud, quod tantundem importet, conuenticulas illicitas, uel capitaneum aliquem, seu rectorem, uel gubernatorem, seu consiliarium uel quouis alio nomine nuncupetur, eligere, ordinare, constituere, uel tenere alicuius societatis obligationis, ligæ, fraternitatis, & confœderationis, capitaniæ, rectoriæ, seu cautelæ, nec prædictis modo aliquo interesse: nec electionẽ, uel creationem huiusmodi acceptare, nec ei consentire, nec tale officium exercere: nec aliquis iudex, notarius, uel quæuis alia persona audeat, uel præsumat directe, uel indirecte sub pœna priuationis notariatus dignitatis scribere, publicare, dictare aliquod instrumentum, seu aliam quancunque scripturam de prædictis, uel aliquo prædictorum: contrafacientes uero, uel fieri facientes in prædictis, uel aliquo prædictorum, si communitas, in decem millibus florenorum auri: si baro, uel miles, in trecentis: si qua alia singularis persona, in ducentis florenis auri puniantur: & eorum bona cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscata esse uolumus ipso facto. Et nihilominus singulares personæ, quæ contrafecerint in aliquo prædictorum, & capitanei, qui dictum officium acceptauerint exercere, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant: ciuitates uero, uel communantiæ, castra, terræ, seu uniuersitates, quæ contra prædicta commiserint, eccl. supponimus interdicto: & sint, & esse intelligantur contrafacientes contra prædicta uel aliquod prædictorũ priuati omnibus

priuilegiis,

priuilegiis, beneficiis, indultis, iurisdictionibus, libertatibus, officiis, & immunitatibus, quæ obtinerent, seu obtinere possent à Romana Ecclesia, uel aliâs undecunque. Et supra dictæ pœnæ in omnibus, & per omnia habeant locum contra illos, qui ad prædicta, uel aliquod prædictorum faciendum, seu fieri facienda dederint, seu præstiterint auxilium, consilium, & fauorem.

Qualiter procedatur contra offendentes Marchionem, Rectorem, uel Thesaurarium, & concitantium terras ad rumores. Cap. XLVI.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dierum crescente malitia sicut uidimus mundum in deteriora iugiter prolabi, sic hominum mentes assueta deprauante nequitia, malorum passim cumulis superari, ut & boni, qui aliâs non auderent uirtutis amore delinquere, interdum cum peruersis admixti concurrere consiliis illicitis audeant, & in apertam malitiam prosilire. Est igitur compescenda malorum audacia, ut saltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis: sic que boni sectando uirtutem meliores effecti non cogantur perire cum aliis. Sane uulgaris famæ notorium publicat, & longe, late que ipsa demonstrat experientia, & transgressus euidentia manifestat, quòd nonnulli de Marchiæ Anconitanæ prouincia nobis, & Ecclesiæ Romanæ subiecti, nedum olim temporibus diuersorum prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum gressus fidelitatis egressi, declinauerunt ad infidelitatis reprobæ deuiatum: sed & diebus non longe præteritis contra nos, & eandem Romanam Ecclesiam, ac dilectum filium Amelium præpositum Belli Montis, cappellanum nostrum, prouinciæ memoratæ rectorem, ceruicem rebellionis erigere præsumpserunt: & in quosdam officiales, & familiares suos crudeliter sæuientes post graues illatas iniurias, & probrosas contumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum uiolenta deprædatione subtracta, eos cruentæ mortis suppliciis in ore gladii tradiderunt: inter quos pars fuit non modica, cui mens sanior inerat, & tantæ temeritatis egressus non leuiter displicebat: sed coacti fuerunt furori confusæ multitudinis cedere, dum illius nequiuerunt conatibus obuiare. Nos igitur, ut mali pœnarum impositionibus grauium perterriti, uereantur in antea in consimilibus erroribus perstetisse, ac boni persistentes in firma fidelitate constanter non habeant propter illorum clandicare perfidiam, remediis, quibus possumus, præcauere uolentes, & animarum saluti, dictæ que prouinciæ pacifico statui paternis effectibus prouidere cupientes, de fratrum nostrorum consilio, & assensu hac perpetuo ualitura constitutione sanximus, ut quicunque de prouin-

cia ipsa, uel & aliunde in eadem prouincia moram trahens clericus, uel laicus famæ suæ prodigus, ipsius ecclesiæ calcata reuerentia, in hoc sceleris genus irrepserit, quòd rectorem, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus, uel temporalibus auctoritate apostolica præsederit, uel ipsorum aliquem, aut eorum, uel alicuius ipsorum uicarium, seu uicarios, iudicem, uel iudices, uel ipsius prouinciæ thesaurarium, aut locuntenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut offendendo illum, uel illos insecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percusserit, aut etiam uulnerauerit, uel ipsorum aliquem, uel alios in locum, ubi moram traxerit, insultum fecerit, aut ipsum, uel ipsos obsederit, siue de suo regimine, uel officio forsan expulerit, uel fugauerit: uel socius fuerit facientis, aut illum, uel illos bonis aliquibus spoliauerit, uel prouinciæ supra dictæ, aut alicuius ciuitatis, castri, uel loci de prouincia ipsa populum, uel uniuersitatem, aut aliquos ex eis, uel quosuis alios de prouincia ipsa ducere contra nos & præfatam ecclesiam, seu rectorem, officialem, & locuntenentem prædictos, uel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem, seu conspirationem per se, uel alium, seu alios facere, uel procurare præsumpserit, siue ipsorum aliquem, uel ad id dederit auxilium, consilium, uel fauorem directe, uel indirecte, publice, uel occulte cuiuscunque conditionis, aut ordinis, dignitatis, aut status, ecclesiastici, uel mundani fuerit, etiam si patriarchali, uel archiepiscopali, seu episcopali, uel superiori præfulgeat dignitate, perpetuo sit infamis: ut nec ad testimonium, uel alios actus legitimos admittatur. sit & intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem: nec ad alicuius bona ex testamento, uel ab intestato uocetur. nullus ei super quocunque negocio respondere, sed ipse aliis respondere teneatur. nec quæuis causæ ad audientiam perferantur illius: nec ualeant eius sententiæ, uel processus. nullus ei in quacunque causa, uel negocio patrocinium præstare præsumat: nec ipse ad patrocinium alicuius admittatur. instrumenta confecta per eum, si forte tabellionatus officium exerceat, nullam habeant firmitatem, sed potius cum auctore damnato damnentur. dignitatibus personalibus, officiis, uel beneficiis ecclesiasticis, uel mundanis, quæ obtineret quandocunque, & quocunque nomine censeantur, sit eo ipso priuatus, & inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in posterum obtinenda. filii eius ad nullos honores ecclesiasticos, uel mundanos, ad nullam dignitatē, uel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittantur. libertatibus, & immunitatibus realibus, & personalibus, priuilegiis, & indultis quibuscunque sub quacunque forma uerborum ab apostolica sede sibi concessis, ex tunc penitus careant. Vasalli, & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenerentur, iidem sint penitus absoluti. feuda quoque, iura, honores, & alia quæcunque officia, bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ,

chiæ, & alibi ubicunque à prædicta Romana Ecclesia obtinerent, sint eo ipso penitus confiscata: aliis uero feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus quibuscunque, & aliis ecclesiasticis, quæ teneret, sit eo ipso priuatus: quæ sic ad easdem ecclesias libere reuertantur, quòd de illis earum rectores pro sua uoluntate disponant. mobilia uero bona ipsis concedimus fidelibus occupanda. illud nihilominus adiicientes nostræ huiusmodi sanctioni, ut sic delinquentes excommunicationis sententiæ, uniuersitas uero seu communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiús que territorium, & districtus interdicto ecclesiastico subiaceat ipso facto: à qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constitutus. Per hoc autem addimus singularibus potestatibus facultatem utendi legibus aduersus sic delinquentes, quas catholici principes ediderunt. Dignum est enim, ut quos timor Dei à malo non reuocat, pœna à malis in eos adiecta compescat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione octauo cal. Septembris, pont. nostri anno tertio.

Quòd nullus assumatur in capitaneum, potestatem, confalonerium, uel officialem alicuius præeminentiæ in terra propria. Cap. XLVII.

BERTRANDVS Episcopus Sabinensis, dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformator. Item, quia sacrilegii crimen est in terra propria aliquod officium exercere: eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nullus cuiuscunque conditionis, aut status existat in ciuitate, uel in terra aliqua, unde originem trahat, uel ubi domicilium habet, uel de cuius districtu existat, exercere, uel tenere ualeat, nec audeat officium potestatis, capitanei, uexilliferi, confalonerii, conseruatoris, defensoris, seu protectoris, uel quouis alio nomine nuncupentur: per quod ciues, municipes, seu districtuales aliquam superioritatem potestatis, seu præeminentiæ prærogantiam possint sibi aliquam uendicare: nullá que ciuitas, uel quæuis alia uniuersitas aliquem, uel aliquos ad huiusmodi officia, uel ad similia assumere, uel eligere, uel assumptum, uel assumptos ultra unius mensis à tempore præsentium publicationis continue computandum spacium retinere. Siquis autem contra constitutionem ipsam aliquod ex prædictis officiis receperit in futurum, uel iam receptum nõ dimiserit, realiter infra mensem à die præsentium continue numerandum, ultra pœnam excommu-

nicationis prædictam, omnibus bonis suis cameræ Romanæ Ecclesiæ applicandis, sint ipso facto priuati: & ab omnibus legitimis actibus, honoribúsue, & officiis perpetuo sint exclusi. Ciuitas uero, & quæuis aliæ communitates, quæ tales ad officia prædicta, & similia eligerent, uel assumerent, & assumptos ultra prædictum mensem duxerint retinendos, ultra pœnam interdicti, cui ipso facto subiaceant, in pœnam mille florenorum auri, applicandorum fisco Romanæ ecclesiæ, & perditionis electionis potestariæ, & omnium priuilegiorum, & immunitatum, quæ, & quas à Romana, & aliis ecclesiis obtinerent, incidant ipso facto.

De pœna tenentium simul plura officia, & continuantium officium. Cap. XLVIII.

ITEM, Bertrandus Episcopus Sabinensis, dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & reformator. ITEM uolentes ciuitatibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prouinciæ Marchiæ eligendi in terris eorum potestates, & rectores, ius, & facultatem conseruare, & ut per hoc Romanæ ecclesiæ, quæ prædictis uniuersitatibus potestates, seu rectores assumendi, eligendi concessit licentiam, seu permisit, iustitia non lædatur: ac prouidere uolentes, quòd illius, qui ad potestarias, & rectorias ipsas plus libidine dominandi, & terras in potestate tyrannica retinendi, quàm intentione iustitiam ministrandi aspiret, occasio exercendi in terris ipsis tyrannidem auferatur, eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nulla uniuersitas possit aliquem eligere, uel assumere potestatem, seu rectorem, aut camerarium, seu deputatum ad custodiam, uel guardiam, uel alium officialem, seu iam electum, uel assumptum tenere ultra sex menses in officio duraturum. Nec aliquis prædicta, uel similia officia, uel ipsorum aliquod ultra prædictum tempus audeat, uel ualeat recipere, seu recepta, uel iam in futurum recipienda aliqualiter retinere. Finitis autem, & completis prædictis sex mensibus nec ille, qui prius electus, seu assumptus in potestatem, seu rectorem, uel quoduis aliquod officium fuerit: nec aliquis de terra illius, nec de domo, seu genere illius usque ad tertium gradum per quancunque electionem de ipso, uel de ipsis uno, & eodem tempore, uel pluribus temporibus, uel uicibus factam infra sequentem terminum, aut infra duos annos in dicta uniuersitate, seu terra, idem, uel simile officium, uel quoduis aliud, nullatenus audeat per se, uel alios exercere. Insuper uolumus, & ordinamus quòd nullus cuiuscunque conditionis, aut status existat in diuersis ciuitatibus, castris, seu terris ecclesiæ duas, uel plures potestarias, seu rectorias, uel similia, uel quæuis alia officia eodem tempore ualeat exercere, nisi super prædictis prorogatione, uel reassumptione officii in termino, & gubernatione

duarum

duarum poteſtariarum, uel plurium per nos, uel per rectorem prouinciæ ex cauſa rationabili fuerit diſpenſatum. quòd ſi contra præſentem conſtitutionem eligendo poteſtariam ultra ſex menſes, uel officium prorogando, uel infra terminum iterum eligendo, aut poteſtariam, uel quæcunque alia officia eligendo, recipiendo, uel continuando directe, uel indirecte fuerit aliquid attentatum, electio, creatio, & prorogatio, & receptio, & continuatio poteſtariarum huiuſmodi, uel officiorum quorunlibet aliorum omni careant roboris firmitate: & ſententiæ per tales, ſeu eorum nomine latæ, & proceſſus habiti, & quæuis alia per ipſos, uel eorum auctoritate, uel mandato facta, ipſo iure ſint nulla, & nulli, & nullæ: & tanquam ab incompetenti poteſtate, ſeu iudice, uel officiali temere attentata, nullum per omnia ſortiantur effectum. & nihilominus uniuerſitas contra conſtitutionem huiuſmodi ueniens ultra interdicti ſententiam, cui ipſo facto ſubiaceat, iure eligendi poteſtatem, uel rectorem perpetuo ſit priuata. & communitas, ſeu reaſſumentes, & recipientes poteſtarias, rectorias huiuſmodi, ſententiam excommunicationis eo ipſo incurrant. & ad recipiendum dictas poteſtarias, rectorias, ſeu quæuis alia officia in prædictis terris, & aliis, ad omnes actus legitimos indigni, & inhabiles reputentur: & ab ipſis, & ab omnibus priuilegiis, immunitatibus, & libertatibus, ac bonis, & honoribus, quæ ab Eccleſia Romana, & ab aliis eccleſiis obtinentur, pro tranſgreſſione huiuſmodi perpetuo ſint priuati.

De pœna impedientium officiales, & eorum officio. Cap. XLIX.

NON abſque magnæ opportunitatis utilitate iubet Apoſtolus omnes ſubeſſe principi tanquam præcellenti, & ducibus tanquam á Deo miſſis. Legum circunſpecta prouiſione monſtratur, neceſſarium eſſe magiſtratus uigere, per quos iura reddantur: conſyderans parum eſſe iura proferri, niſi eſſent officiales, miniſtri, per quos defenderentur, & miniſtrarentur iura, & executioni debitæ mandarentur. Reſiſtere igitur uidentur legi diuinæ, & humanæ, atque ſummo Pontifici, qui ſuorum officialium officia ſatagunt impedire. Volentes igitur talium pernicioſam, & periculoſam temeritatis audaciam coercere, ſtatuimus quòd ſiquis in hoc genus ſceleris (quod abſit) irrepſerit, quòd Legatum apoſtolicæ ſedis, aut Rectorem prouinciæ pro eccleſia in executione ipſorum officii, & maxime dum parlamentum, aut ſynodus congregaretur, uel celebraretur, uel audientiam publice præberent, uel ſententiam proferrent, aut iura redderent, impediret, aut impedire auſus fuerit, aut fecerit ſeu operatus fuerit, ne per quaſcunque ciuitates, rectores, caſtra, loca ſuæ iuriſdictionis liberum habeant acceſſum, ingreſſum, egreſſum, & tranſitum, etiam ſub colore cuſtodiæ, uel alio quo-

cunque uelamine aliquid prædictorum fecerint, tractauerint, mandauerint, uel præbuerint auxilium, consilium, uel fauorem, pœnis omnibus à iure prædictis contra eos criminis læsæ maiestatis, rebellionis, & pœnis contentis in constitutione papali incipiente, Dierum crescente malitia, ipsum decerni mus subiacere. Si uero prædicta commiserit contra iudicem, uel mareschal lum, & eorum officium, siquidem fuerit communitas, mille marcarum argenti: si autem comes, uel baro, quingentarum marcarum argenti: & si alia singularis persona, centum marcarum argenti pœnis decernimus subiacere: quas pœnas, si non soluerint infra terminum in sententia per iudicem statuendum, ex tunc acriori pœna iudicis arbitrio puniatur. Siquis autem baiulum, nuncium, uel executorem rectoris prouinciæ, uel suorum iudicum, ne faciant citationem, uel dationem tenutæ, uel captionem pignorum, aut executionem, uel officium sibi commissum prohibuerit, uel impediuerit per se, uel alium directe, & indirecte: aut pignus acceptum absque ipsius uoluntate auferre præsumpserit, aut se opposuerit, ne libere quancunque terram, uel loca intraret, exiret, & transiret libere, aut prædicta fieri mandauerit, aut ad ea facienda præstiterit auxilium, consilium, uel fauorem: si quidem communitas, uel uniuersitas fuerit, quingentorum florenorum auri: si comes, uel baro, trecentorum florenorum auri: si alia singularis persona quinquaginta florenorum auri pœnis decernimus subiacere. Et nihilominus quando nuncius, baiulus, siue executor impeditus, prohibitus, seu non permissus fuerit intrare terrã, uel locum, in qua, seu in quo ambasciata sua fuerit facienda, sufficiat ipsam citationem notificasse, & ambasciatam quancunque commissam per ipsum ad portam illius terræ, uel loci, uel coram ipsis custodibus, siue aliis opponentibus, siue impedientibus, & habeatur perinde, ac si citatio, notificatio, ambasciata quomodocunque illis, seu de illis, quibus esset facienda totaliter, & præsentialiter facta esset. & idem per omnia sequatur effectus, quantum ad præiudicium illius, siue illorum, contra quos, siue quibus erant huiusmodi facienda. Et quantum ad commodum illorum, quorum tales notificationes, citationes, executiones, siue ambasciatas interesset esse factas, siue eas fieri procurasset. Et de impedimentis, & obstaculis prædictis, & quolibet prædictorum, & etiam de citatione, & ambasciata, ac de executionibus quibuslibet sibi commissis credatur, & stetur relationi baiuli, & nuncii, cursoris, executoris, officialis iurati generaliter, uel saltem specialiter in ambasciata prædicta. Insuper quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est, statuimus quòd omnes, & singulæ communitates, uniuersitates ciuitatum, castrorum, & terrarum quarunlibet, & officiales earum, & quicunque nobiles, & aliæ singulares personæ teneãtur dictis legatis, rectoribus prouinciarum, iudicibus, mareschallis, baiulis, nunciis, & executoribus præstare cum debita reuerentia sine fraude

ad

ad eorum officia sibi commissa, auxilium, consilium, uel fauorem, prout, sicut, & quando per eosdem fuerint requisiti. Contra facientes uero, siue prædicta adimplere cessantes, media pœna, si fuerit pecuniaria, uel & integra, qua tenerentur, si eorum impediuissent officium. Et quia propter fraudulentias, malitias, & astutias prædicta committentium probatio exacta in prædictis ut plurimum haberi non potest, statuimus quòd ad condemnationem in quolibet dictorum casuum sufficiat probatio publicæ famæ, siue indicia, quæ iudicanti uerisimilia uidebuntur. Et nihilominus ultra alias pœnas prædictas in quolibet dictorum casuum communitates, ciuitates, castra, & terræ, quæ contra fecerint, seu in quibus, & quorum territoriis contra factum fuerit, & ipsorum territoria, & loca ecclesiastico subiicimus interdicto: officiales, & singulares personas quascunque, & cuiuscunque status, & conditionis, aut dignitatis existant, etiam si pontificali, aut illustri præfulgeant dignitate, contra facientes excommunicationis uinculo innodamus. Et de prædictis omnibus, & singulis quilibet possit esse accusator, & denunciator, & etiam possit mero ex officio ad denunciationem cuiuscunque procedi: & in tali causa nullus possit ad excusationem interuenire, nec ad aliquam exceptionem, seu defensionem pro officiali, uel aliqua irregulari persona, nisi prius delinquens comparuerit personaliter. si singularis persona peccauerit, & non fuerit legitime impedita impedimento probabili, quo casu comparere possit ad se excusandum per procuratorem specialiter ad id deputatum. si autem impedita fuerit impedimento probabili, & necessario, tunc compareat, nec audiant per excusatorem quenlibet coram iudice cognoscente de prædictis, & idonee satisdederit, uel personali se detentioni subiecerit, prout ex qualitate delicti, & pœnæ iudex uiderit conuenire Qua comparitione personaliter facta, legitimas defensiones fiendas secundum formam nostrarum constitutionum non duximus derogandas.

Decretum Domini Episcopi Tiburtini super offensis officialium per iudices curiæ generalis, & non per alium cognoscendis. Cap. L.

VNIVERSIS & singulis antianis, prioribus, consulibus, uniuersitatibus officialium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prouinciæ Marchiæ nostræ administrationi subiectis salutem, & mandatorum obedientiam. Graue nimium, & detestabile uidetur exemplum, si hi, qui ad aliorum positi sunt curã, & defensam ludibrio sint omnibus; & iniuriam passim à subditis, qui subesse dicuntur, ausu quodam temerario continue patiantur: quo fit, ut non modo timor non immineat peccandi, sed concessa licentia iustitiæ cultus neglectus penitus uideatur. Quis

nanque murus securitatis erit, si ipsa securitas officialium conculcetur? Magna profecto timenda est populis illis calamitas, qui sibi iustitiæ sedem, ac tribunalibus ipsis præsidentes profanari, ac coinquinari permittunt. Cum itaque in nōnullis locis prouinciæ præfatæ abusus quidam inoleuerit, quòd potestatibus, magistratibus, aliis que ciuitatum, terrarum, & locorum officia libus prouinciales ipsi non modo reuerentiam, atque obedientiam exhibeant, ut tenentur, quinimmo exquisitis modis ita administrāda, & exequenda per illos, impediant: &(quod perniciosius est) nisi officiales ipsi prauis desyderiis ipsorum assentiant, licentiam quandam in eos irruendi uendicauerint, illós que grauibus iniuriis afficiant, & prosequantur tam in officio, quàm in syndicatu, & extra, ut exemplo sint successoribus ad ipsorum implendas uoluntates. unde fit, quòd remissi uilitate quadam, abiecti spernantur ab omnibus, iustitiæ ac integritatis habenis penitus relaxatis. quod cum tolerari non sine grandi diuinæ maiestatis, ac etiam nostra, & rerum publicarum iniuria, quorum officiales ipsi partes sunt ulterius non possit, inquisitionem, cognitionem, promotionem omnium singulorum maleficiorum, iniuriarum, impedimentorum uerbalium, realium, & personalium directe, uel indirecte contra ipsos officiales, & ipsorum familiam committendorum etiam post finita, & deposita officia, ipsorum officiorum occasione, uel gestorum in eis reseruamus nobis, & nostræ curiæ, & iudicibus ipsius: mandantes omnibus, & singulis magistratibus, officialibus, uniuersitatibus, & aliis quibuscūque personis, ne de præmissis se quomodolibet impediant, aut super eis, uel eorum aliquo procedant, uel inquirant, siue procedi, uel inquiri faciant, siue permittant sub pœna, & ad pœnam, quo ad uniuersitates, & collegia interdicti, & ducatorum mille auri: & quoad singulares personas excommunicationis, & ducentorum ducatorum auri ipso facto incurrenda, cameræ apostolicæ applicāda sine aliqua declaratione exigenda, si quouismodo contra factum fuerit. Quod cum ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc in contrafacientes in his scriptis declaramus, & proferimus, & cætera. Et ut prædicta maleficia non remaneant impunita, mandamus sub eisdem pœnis uniuersitatibus, collegiis, consiliis, & officialibus prædictis, quatenus illa nobis, aut iudicibus nostris denuncient, uel significent infra decem dies à die commissi maleficii: & si non denunciauerint, & sciuerint, nihilominus præmissis præscriptis pœnis subiaceant omnes respectiue: decernētes insuper irritum, & inane quicquid contra præmissa, uel aliquod præmissorum fuerit quomodolibet attentatum, statutum, uel reformatum: priuilegiis, & aliis quibuscunque in contrarium facientibus non obstantibus. quibus omnibus, & singulis specialiter, & expresse, ac ex certa scientia, ad inducendum bonum regimen, conseruandám que quietem dictæ prouinciæ, præsentium tenore derogamus, etiam si talia forent, quæ derogationem

gationem

gationem magis requirant specialem uolentes nihilominus, & expresse mandantes magnificis, prioribus, uniuersitatibus, cancellariis, scribis ipsarum communitatum, aliis que, ad quos spectat, ad robur, & firmitatem dicti nostri decreti, & pro ipsius obseruantia, & ne ignorantiam quispiam prætendere possit, ut in libris earundem communitatum registrari faciant, & debeant dictum nostrum decretum, & mandatum sub pœna nostri arbitrii: & registratis litteris eisdem, præsentanti integra restituant.

Datum Maceratæ in palatio nostræ solitæ residentiæ sub fide nostri sigilli die octaua Iunii M CCCC LXXV.

Volentes has nostras litteras uobis præsentari per Georgium baiulum nostræ curiæ, cuius relationi plenam dabimus fidem, ac sibi mandamus pro sua mercede solui secundum discretionem uestram, omisso sigillo Phy. de Ponte Coruo.

Confirmatio supra dicti decreti Venerabili fratri Locuntenenti Legati prouinciæ nostræ Marchiæ. Cap. LI.

SIXTVS PAPA IIII.

VENERABILIS frater noster salutem, & apostolicam benedictionem. Ne maleficia remaneant impunita, & uolentibus malignari in officiales nostros tollatur occasio, decretum aliâs per uenerabilem fratrem nostrum Episcopum Tiburtinum prædecessorem tuum circa reseruationem cognitionis, & correctionis maleficiorum, iniuriarum in officiales nostros, eorúm que familias per prouinciales commissorum, & illatarum editum, cuius tenorem hic pro sufficienter expresso habentes, tenore præsentium apostolica auctoritate approbamus, confirmamus: illúd que in causis maleficiorum, & iniuriarum huiusmodi tam pro præterito à die publicationis eiusdem decreti facti, quàm in futurum obseruari uolumus, ac mandamus: non obstantibus priuilegiis, & indultis quibusuis communitatibus istius prouinciæ quomodolibet concessis: & si de illis habenda hic esset mentio specialis, cæteris que contrariis quibuscunque.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris.

Moderatio, seu declaratio super offensis officialium, Cap. LII.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo, in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus. Quoniam sæpe dubitatum

fuisse nobis relatum fuit, qui dicantur officiales, de quibus in præcedenti constitutione hæsitationem submouendo, & dictam constitutionem declarando, decernimus officiales dici debere illos, qui iurisdictionem exercent contentiosam, & sunt deputati à sede apostolica, uel à legatis, seu rectore prouinciæ pro tempore existentibus.

De pœna impedientium prosequentes, & prosequi uolentes iura sua in curia Romana, uel in curia rectoris prouinciæ. Cap. LIII.

QVIA inuenimus quàm plures iniquitatis filios iurisdictioni sanctæ matris Ecclesiæ dolosis artibus insidiantes, & subtilibus machinationibus detrahentes, & propter hoc diuersimode, & multipliciter impedientes, quòd uolentes sequi, & sequentes iura sua in Romana curia, uel Rectorum pro ecclesia in dictis prouinciis, & terris ecclesiæ, & suorum iudicum, & officialium eorum excogitatis omnibus fraudibus, & infidelibus ausibus, constitutione præsenti duximus obuiandum: statuentes, & districtius inhibentes, ne aliqua communitas, uniuersitas, collegium, potestas, capitaneus, uel quiuis officialis, aut alia quæcunque persona, ecclesiastica uel mundana, cuiuscunque status, conditionis, uel dignitatis existat, etiam si pontificali, uel illustri præfulgeat dignitate, audeat, uel præsumat aliquem prosequentem, uel prosequi uolentem iura sua per modum appellationis, nullitatis, actionis, libelli, uel petitionis, querelæ, aut recursus cuiuslibet, aut quouis alio modo, aut ipsorum fideiussores, parentes, liberos, consanguineos, affines, laboratores, inquilinos, procuratores, uel negociorum gestores, aut testes capere, detinere, carcerare, pignorare, terrere, multare, aut contra eos ciuiliter, uel criminaliter ex ea causa, uel alia quacunque, quam semper præsumimus fictam, & in fraudem excogitatam procedere: aut ipsos processibus aliquibus implicare, aut interdicere aliquibus aduocatis, uel procuratoribus, uel talibus prosequentibus, uel prosequi uolentibus, ne patrocinentur, uel consulant, uel notariis, ne instrumenta, uel scripturas eis opportunas exhibeant, aut eis probationes, aut iura eorum subtrahere, uel destruere, aut impedire, aut eis iustitiam, uel commodum, uel officium aliquod publicum, uel priuatum, uel suorum bonorum administrationem, possessionum, uel fructuum perceptionem, aut moram in patria, uel terra aliqua interdicere, denegare, uel impedire, aut statuta, uel reformationes facere, uel facta seruare contra tales prosequentes, aut prosequi uolentes directe, uel indirecte: nec ad compromissum aliquod, uel consilium sapientis uiri eos compellere, uel

inducere

inducere quoquomodo: nec in causis, in quibus ipsæ communitates, siue ipsarum officiales haberent cognitionem primarum, uel etiam secundarum causarum statuere, uel prohibere, ne appelletur in quocunque genere causarum, uel recurratur, præsertim quum ad hoc uideatur contra dictas curias, & in fraudem iurisdictionis earum factum, & indictum: & prohibendo primam appellationem, ne possent forsan de ipsis cognoscere, præclusa uideretur uia etiam ad secundam, quæ esset ad dictas curias Ecclesiæ deuoluenda. nec etiam audeat ipsorum prosequentium, uel prosequi uolentium (ut prædicitur) iura sua aduersarii expensis, & instigatione facere, uel impedire: nec etiam quòd prædicta, uel aliquod prædictorum fiant, mandare, ordinare, permittere, uel consentire: aut ad ea præbere auxilium, consilium, uel fauorem. Contra facientes uero, si fuerit communitas, uel uniuersitas, uel collegium, & eorum terras, & territoria ecclesiastico subiicimus interdicto. Et nihilominus si causa fuerit criminalis, & super crimine capitali, mille marcarum argenti: si criminalis, & super crimine non capitali quingentarum argenti: si ciuilis, centum marcarum argenti pœnis decernimus, & ordinamus subiacere. Si uero fuerit talis contra faciens officialis, uel singularis persona cuiuscunque status, uel conditionis existat, etiam si pontificali, uel illustri præfulgeat dignitate, excommunicationis sententiæ, & medietatis dictarum pœnarum in quolibet dictorum casuum punitioni decernimus subiacere. Et nihilominus omnia, & singula facta, & actitata contra formam præsentis constitutionis, uel in ipsius fraudem, nulla esse penitus decernimus ipso iure. Et quia propter malitias communitatum, & tyrannizantium in eisdem non possent ut plurimum prædicta secundum scriptam iuris rationem exacte probari, decernimus, & ordinamus, quòd in prædictis ad plenam probationem sufficiat, & per iudicem recipi debeat fama publica, & delatum à iudice tali prosequenti, seu uolenti sua iura prosequi: & ab eo præstitum sacramentum.

De homicidio. Cap. LIIII.

HOMICIDIVM siquis dolose, præordinate, & appensate, aut studiose fecerit, uel fieri fecerit, & in fortiam curiæ peruenerit, legali pœna puniatur; ita quòd inde penitus moriatur, & anima à corpore diuidatur, & separetur. Si autem in fortiam curiæ non uenerit, citetur, & exbanniatur perpetuo in dicta pœna: & eius bona omnia cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscentur, & incorporen-

tur, & deguaſtentur, & deguaſtata pro camera conſeruentur, uel uendantur prout rectori, & theſaurario uidebitur expedire. Si autem plures de uno, & eodem homicidio culpabiles proponantur, tunc iudex maleficiorum curiæ generalis proximiores conſanguineos occiſi, & accuſatorem, ſiquis interuenerit, coram ſe faciat euocari, & diligenter, attente que ab eis per iuramentum de qualitate culpæ cuiuslibet ipſorum, & utrum ſint culpabiles in faciendo, aut præcipi mandando, uel fieri faciendo, aut aſſociando, uel alio auxilio, ſeu fauore per eos, uel maiorem partem ipſorum præſtito, eligi faciat ex culpabilibus non faciendo unum principalem auctorem, qui ſolus pœna legitima, & confiſcationis, & deuaſtationis puniatur: & unum alium eligi faciant per eoſdem de mandantibus, ſiue fieri facientibus, ſiqui in mandando interuenerint. Et ſi dicti accuſatores, & proximiores, & conſanguinei non reperientur, uel non eligerentur, ipſe iudex dictos principales in faciendo, & fieri faciendo, facta inueſtigatione, ut ſibi uidetur, poſſit eligere: qui duo tantum poſſint dictis pœnis puniri, & non plures, pro eodem homicidio. Et ſi nullus reperiatur fieri faciens, ſiue mandans, tunc unus ſolus pœna, quæ ſuperius dicitur, feriatur. Alii uero culpabiles, qui pro principalibus auctoribus non fuerint electi, tanquam auctores, & fautores ſiue in faciendo, ſiue fieri faciendo, culpabiles fuerint, ſic puniantur, & de auxilio, & fauore. Si autem principalem homicidam aſſociauit tempore homicidii, & illum, qui occidebatur, percuſſit, uel tenuit, uel ita impediuit, quòd ſe nequiuit defendere obſtante ſua detentione, uel impedimento, ſicut principalis auctor puniatur. Si uero principalem homicidam aſſociauit ſcienter ad homicidium tempore homicidii, & non percuſſionem, nec aliud operatus eſt, in trecentis florenis auri pœna puniatur. Et ſi dicto tempore aſſociauit homicidam quempiam, &, ne caperetur, defendit, ſimili pœna puniatur. Et qui non aſſociauit principalem homicidam ad homicidium tempore homicidii, ſed ipſum poſt homicidium commiſſum defendit, ita quòd capi non potuit; aut in domo, uel loco alio ſcienter occultauit, ita quòd ab officialibus, uel eorum famulis proſequentibus & inueniri, & capi non potuit, pœna ducentorum florenorum auri puniatur. Qui uero fuerit de tractantibus, uel ordinantibus, ſiue conſulentibus, quòd homicidium fieret, non tamen principalis fieri faciens, ſiue mandans, pœna ducentorum florenorum auri puniatur. Patricida uero, & hi, qui patricidarum nomine, ſeu pœna à lege comprehenduntur ſcienter, appenſate, & præordinate illud ſcelus perpetrantes pœnis legalibus, uel aliis ſimilibus, dummodo in ſupplicii atrocitate conueniant, & adæquentur, rectoris, ſiue maleficiorum iudicis arbitrio puniantur. Qui uero abſque alia culpa, caſu, qui præuideri nõ potuit, nec debuit,

uel ad

uel ad defensionem sibi permissam, uel iure permittente cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit, nulla pœna penitus puniatur. Qui uero homicidium non dolo, nec licite, sed cum aliqua culpa ex improuiso commiserit, inspecta qualitate personæ, & facti, & circunstantiis debitis, pœna pecuniaria usque in ducentis florenis auri Rectoris arbitrio, uel iudicis maleficiorum, & suæ curiæ puniatur. Et de qualitate dictarum pœnarum pecuniarum hæredes occisi debeant habere tertiam partem pro recompensatione eorum iniuriæ.

De pœna amputantium manum, uel aliud membrum, uel debilitantium, & facientium cadere in terram. Cap. LV.

SIQVIS amputauerit alicui manum, pedem, nasum, digitum, uel aliud membrum principale, uel oculum studiose effoderit, quamuis secundum iura legis Corneliæ pœna teneatur, tamen de benignitate statuimus, quòd in ducentis florenis auri puniatur. quam pœnam si infra terminum in sententia declaratum non soluerit, ex tunc durius rectoris, & iudicis arbitrio puniatur. Si uero debilitauerit non amputando, centum quinquaginta florenorum auri pœna puniatur: quam pœnam si non soluerit infra tempus in sententia declarandum iudicantis arbitrio acrius puniatur. si uero digitum manus alicui amputauerit, in centum florenis auri puniatur. Et siquis aliquem ita percusserit, quòd fecerit sibi cadere dentes, puniatur in quinquaginta florenis auri ultra pœnam pro percussione in facie ordinatam. Et si plures dentes cadere fecerit, pro quolibet ultra pœnam percussionis in facie, in quinquaginta florenis auri puniatur. Si uero dentem unum, uel plures fregerit, media pœna puniatur, qua puniretur si fecisset cadere.

De pœna percutientium, & offendentium in persona sine armis. Cap. LVI.

SIQVIS iniuriose aliquem percusserit alapa, uel pugno in facie, ita quòd sanguis ex inde non exierit, puniatur in medietate dictæ pœnæ: si uero quis in alia parte corporis percusserit cum sanguine, in decem florenis auri. Si sine sanguine, in media pœna puniatur. Si uero quis aliquem cum calce percusserit, & ex inde sanguis exiuerit, in uiginti florenis auri. & si sanguis non exierit, in decem florenis auri puniatur. Si autem aliquis aliquem iniuriose momorderit in facie, ita quòd cicatrix perpetuo euidens remanebit, in quinquaginta florenis auri puniatur.

& si cicatrix prædicta non remanserit, in uigintiquinque florenis auri puniatur. Si uero quis alii iniuriose extraxerit pilos de barba, siue barbam depilauerit, puniatur in triginta florenis auri. Et siquis decapilauerit aliquem, uel fecerit ipsum iniuriose cadere, aut dilaniauerit caputeum, biretum, infulam, uel capellum de capite, aut mulieri uiletum, in decem florenis auri puniatur: & plus puniatur arbitrio iudicis pro qualitate uiri, uel mulieris offensæ, etiam personaliter, si ex qualitate uiri, uel mulieris offensæ esset periculum publicæ stragis. Et si iniuriose aliquem ceperit per pannos ad pectus, uel per capezale, uel dilaniauerit alicui pannos de dorso, in decem florenis auri puniatur. & nihilominus resarciat damnum parti ad duplum computato sumpto tam in præsenti casu, quàm aliis, ubi parti offensæ damnum emerserit. Si uero impulerit aliquem ita, quòd cadere fecerit, & sanguis exiuerit de facie, in quinquaginta florenis auri. de alia parte corporis, in uigintiquinque florenis auri puniatur. & si sanguis nõ exiuerit, in quindecim florenis auri puniatur. Et si ex dicta impincta, uel impulsu non ceciderit, media pœna puniatur. Et siquis ceperit aliquem per nasum, uel manum miserit ad gulam ita, quòd sanguis exierit, in triginta florenis auri puniatur: & si sanguis non exierit, media pœna puniatur. Et siquis aliquem iniuriose per terram extrasinauerit, in uigintiquinque florenis auri puniatur. & plus arbitrio iudicis pro qualitate personæ per terram tractæ, & prouolutæ. Et siquis in faciem alicuius expuerit, uel aliquam turpitudinem studiose, uel iniuriose proiecerit, in uigintiquinque florenis auri, & plus, usque in quinquaginta florenis auri arbitrio iudicis puniatur: in aliis uero locis personæ, quàm in facie in medietate dictæ pœnæ puniatur.

De pœna percutientium aliquem cum armis. Cap. LVII.

SI QVIS aliquem percusserit, uel uulnerauerit cum armis ferreis, uel ferratis, bastone, uel lapide in capite cum fractura cranei carnis, & sanguinis effusione, puniatur in centum florenis auri. Si uero cum sanguine, & non cum fractura cranei, in quinquaginta florenis auri. Si uero cum dictis armis aliquem uulnerauerit in facie, uel in gula cum effusione sanguinis, ex quo uulnere sit cicatrix perpetuo enormiter ramansura, in ducentis florenis auri puniatur. Si uero cicatrix, quæ prædicitur, non sit remansura, & sanguis exiuerit, in uigintiquinque florenis auri puniatur. Qui uero in capite, uel gula cum dictis armis euaginatis aliquem percusserit sine sanguine, in uigintiquinque florenis auri. si uero cum armis non euaginatis, in uiginti florenis auri puniatur. Si uero quis percusserit aliquem cum aliquo dictorum armorum à gula infra, & inde sanguis exiuerit, in triginta

florenis

florenis auri puniatur. si uero sanguis non exiuerit, in quindecim florenis auri puniatur. Si uero cum ligno, uel aliis armis, quàm prædictis quis aliquem percusserit cum sanguine, uel sine quolibet dictorum casuum, media pœna puniatur.

De pœna insultantium aliquem, euaginantium arma, & adminantium cum eis. Cap. LVIII.

SI QVIS aliquē insultauerit, inuaserit, siue aggressus fuerit cum armis ad domum propriam, uel conductam, uel cassinam insultati, & ipsam intrauerit, in triginta florenis auri puniatur. & nihilominus puniatur carcere, uel exilio temporali arbitrio iudicis, si solus insultauit: si autem conuocatis pluribus, & facto, seu congregato centum hominum, ad id pœna duplicetur. Et si non intrauerit, in quindecim florenis auri puniatur. Si uero sine armis prædicta fecerit, modica pœna puniatur. Si autem insultum alibi fecerit, si cum armis, in quinque florenis auri puniatur. Et si quis ex prædictis insultantibus tempore insultus, siue statim post aliam iniuriam contra insultatum eundem fecerit, ex qua pœna maior resultaret, illa maiori pœna puniatur, & non de insultu. Siquis uero contra aliquem euaginauerit aliquod genus armorum offendibilium, & cum tali genere armorum, uidelicet lancea ferrata iniuriose adminando, non procedendo ad feritam, in decem florenis auri puniatur. Et si euaginauerit, & non adminauerit, uel si adminauerit, & non euaginauerit, in medietate prædictæ pœnæ puniatur.

De uerbis iniuriosis, & minatoriis. Cap. LIX.

SI QVIS alicui personæ dixerit uerba iniuriosa, uidelicet, falsus proditor, paterenus hæreticus, cornutus, riuagliosus, uel his similia, uel alterum ipsorum uerborum, in octo florenis auri pro quolibet uerbo, & uice qualibet puniatur. Et si alicui iniuriose improperauerit mortem uiolentam alicuius de ascendentibus, uel descendentibus, aut de collateralibus usque ad tertium gradum, in uigintiquinque florenis auri puniatur. Si uero exmentierit aliquem iniuriose, in sex florenis auri. si autem alia uerba leuiora dixerit iniuriose, in tribus florenis auri puniatur.

Quòd pœna delationis armorum confundatur cum pœna insultus. Cap. LX.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo, in prouincia Marchiæ Anconitanæ de latere Legatus. Quia tam per

aliquas constitutiones, quàm bandimenta, & ordinationes rectorum alia pœna imponitur arma deferentibus, & alia cum armis insultantibus: & plerunque euenit, quòd officiales uidentes maiorem pœnam impositam pro armorum delatione, quàm insultu cum armis, factum ipsum diuidētes insultantes cum armis ad solutionem pœnæ delationis armorum, quæ ut plurimum cameræ apostolicæ est applicata, compellunt. quo fit, ut communitates locorum habētes pœnarum impositarum pro similibus delictis ratam, & participationem, debitis pœnarum prouentibus defraudentur: & huiusmodi insultantes arma ad finem insultandi deferentes, & de insultu, non de armorum delatione puniendi acrius, quàm delicti qualitas expostulet, puniantur. Volentes igitur omnem dubitationem tollere, & indemnitati communitatum, &, ne sit maior pœna, quàm delictum, prouidere: statuimus, & ordinamus insultantes cum armis pœna constitutionum antiquarum, De insultu cum armis, plectendos tantum: & pœnam delationis armorum cum pœna insultus confundi debere, quum delictum principale absorbeat accessorium, ne contingat etiam insultantem, uel delinquētem pro eodem insultu, & delicto eadem, & duplici pœna puniri, quod in leuioribus saltem parùm conuenit. Nec hac causa duplici pœna esse dictos insultantes afficiendos.

De ponentibus ad domum alicuius rem iniuriosam, uel diffamatoriam. Cap. LXI.

SIQVIS studiose de nocte posuerit ad domum, uel ostium domus, siue ante domum alicuius cornu, uel cornua bestiarum fœtens, uel fœtida, uel aliquod aliud turpe, aut scripturam, siue cedulam continētem aliquid diffamotorium, uel opprobriosum domino, uel habitatori domus in uiginti florenis auri puniatur: & si de die in decem florenis auri puniatur, & plus etiam personaliter arbitrio iudicis, si iminineret graue scandalum pro qualitate personæ offensæ.

De mandatoribus, fautoribus, & auxiliatoribus. Cap. LXII.

SIQVIS mandauerit aliquod maleficium fieri, quod secutum fuerit, aut associauerit aliquem ad aliquod maleficium committendum, aut ipsi committenti tempore maleficii præstiterit auxilium, consilium, & fauorē, simili pœna, qua principalis committens, puniatur, nisi in casibus, in quibus de talibus mandantibus associantibus præstantibus consilium, auxilium, uel fauorem, est circa eorum pœnam per constitutiones

constitutiones aliud ordinatum. Et si aliquis iniuriam alteri mandauerit, quæ non fuerit subsecuta, siquidem magna esset iniuria, usque in uiginti florenis auri. si leuis esset iniuria, & tolerabilis, usque in decem florenis auri puniatur.

De offensis per inuocationem auxilii Papæ, uel Legati, uel Rectoris in protectiones. Cap. LXIII.

IVRIS gentium naturali ratione induxit auctoritas, ut quisque, quod ob tutelam sui corporis fecerit, iure fecisse existimetur: quia causam aggressionis sæpe contingit in tantam superuenire potentiam, quòd quamuis oppresso de iure se defendere liceat, tamen de facto non possit. & ne uideatur talis impotens, qui tutionem à summo Pontifice suo domino naturali expectat, absque ipsius Pontificis, qui ubique præsens esse non potest, auxilio derelictus, conueniens est quòd talis impotens præsentia nominis ipsius summi Pontificis, uel suorum officialium defendatur. Præsentis igitur constitutionis auctoritate licentiam impartimur cuique aggresso, seu timenti offensam, aut uiolentiam forsitan in persona, uel rebus, quas possidet, uel quasi inferri, ut per inuocationem Papæ, uel sui Legati, aut Rectoris prouinciæ se defendat, & illi, siue illis, quos uetuit ex parte domini Papæ uel sui Legati, aut Rectoris prouinciæ prohibeatur, ut ipsum offendere non præsumat de cætero in persona, uel rebus. Et similiter prohibere ualeat, ne offendat patrem, auum, ascendentes suos, aut descendentes, aut alios, qui in sua familia commorantur. & de quolibet prædictorum prohibere possit singulariter, & diuisim de altero, siue aliquibus, aut communiter, sicut uelit. Caueat tamen, ne contra actus à iure permissos, & licitos talem defensam, & prohibitionem imponat. Siquis contempserit iniuste prohibitionem, & defensionem huiusmodi iuste factam, & de eo non obtenta ad iniuriam aliquam ausus fuerit prosilire, ultra pœnam per constitutiones alias in illo excessu statutam, si illa pecuniaria fuerit, duplũ illius pœnæ soluere teneatur. Et si pœna pro illo excessu aliter ordinata fuerit, in duriorem pœnam rectoris, seu iudicis maleficiorum arbitrio ualeat commutari. Sin autem actus ille, contra quem obiiceretur huiusmodi prohibitio, uel defensa, uel licitus, & iustus existeret, uel permissus: aut si talis defensa, & prohibitio contra iudicem, uel officialem, dum exequitur ea, quæ pertinent ad suum officium, opponeretur forsitan causa frustrandi iudicium, aut domino per uasallum cum debita, & consueta seruitia exigit talis prohibitio, seu defensa in huiusmodi casibus nil operetur. & prohibitus experiri tunc possit impune.

FALSAM monetam siquis cuderit, uel cudi fecerit, pœna legali damnetur. Litteras apostolicas siquis falsificauerit, siue ipsarum bullam uel falsificari fecerit, pœna iuris canonici puniatur. Falsum instrumentum siquis scienter fabricauerit, uel fabricari fecerit, aut scienter ipso usus fuerit, pœna legali: & ueniam non meretur. Falsum testimonium siquis in causa criminali, uel ciuili tulerit, aut testem falsum scienter in ea causa produxerit, aut eo sciente in tali causa usus fuerit, in centum uigintiquinque florenis auri puniatur. Siquis uero totonderit, uel limauerit monetam causa illam diminuendi, si fuerit aurum, in centum florenis auri pro qualibet moneta aurea: si argentea, in quinquaginta florenis auri pro qualibet uice puniatur.

De priuatis carceribus. Cap. LXV.

CARCERE priuato detinens aliquem ultra tres dies, legali pœna puniatur. minus uero detinens, siquidem detinuerit per unam diem, uel infra, in centum uigintiquinque florenis auri: si uero ultra unam diem in duplum. quam pœnam si non soluerit in quocunque dictorum casuum infra terminum in sententia statuendum, legali pœna puniatur. & si per metum carceris aliquid à carcerato exegerit, ultra pœnam carceris pro illo puniatur, ac si uiolenter derobasset. Et si eundem carceratum ad aliquid quietandum, seu remittendum coegerit terrore dicti carceris, ac si tantundem derobasset eidem similiter puniatur. Et si metu carceris ad aliquod falsum instrumentum, uel testimonium, uel falsam scripturã, uel quid aliud illicitum detentum induxerit, tanquam principalis auctor sceleris teneatur. & si eidem carcerato aliquam iniuriam, ultra carcerem, intulerit, pro illa in duplum, quàm si intulisset alteri puniatur. Et si mulierem honestam causa libidinis exercendæ carcerauerit, uel puerum ingenuum in carcere per diem integram, uel dimidiam, aut per mediam horam, licet effectu non secuto detinuerit, puniatur pœnis legalibus perinde, ac si uiolenter compressisset extra carcerem effectu secuto.

De latronibus, robatoribus, & furonibus. Cap. LXI.

PVBLICI, & famosi robatores, raptores, & latrones iuxta legales dispositiones pœnam sentiant commissorum. Et similiter frequentatorum itinerum aggressores, si in ipsa aggressione aliquẽ occiderint,

ud

uel res per uiolentiam derobauerint. Si autem aliquis alius non malæ famæ, nec infestans itinera publica, aperto latrocinio per uim rem aliquam abstulerit, siue rapuerit, siquidem res ui ablata fuerit ualoris uigintiquinque florenorum auri, uel ab inde infra, in quadruplum soluendum cameræ puniatur. & in restitutione rei ablatæ parti, & tantundem eidem teneatur. Si uero ab inde supra, usque in trecentis florenis auri in quintuplo puniatur. Quam pœnam si non soluerit infra tempus in sententia statuendum, pœnæ legitimæ relinquatur. Si uero fuerit ualoris trecentorum florenorum auri, uel ab inde supra, pœna legali plectatur. Qui autem non uiolenter, sed furto rem aliquam recepit, puniatur in medietate eius, quod puniretur si per uim non malæ famæ homo accepisset in casibus, in quibus in uiolento ablatore est pœna pecuniaria, uel pœnam similem patiatur. Si uero fur pœnam illam mediam soluere non poterit, & non soluerit infra tempus à iudice in sententia statuendum, soluat pœnam legibus ordinatam.

De pœna inferentium uim expulsiuam, uel turbantium aliquem in rebus alterius. Cap. LVII.

HAC præsenti constitutione decernimus, & districtius inhibemus, ne aliqua ciuitas, uel communitas, seu spiritualis persona cuiuscunque gradus, & conditionis existat, audeat propria auctoritate rem immobilem corporaliter apud alium constitutam inuadere, uel possessionem alicuius turbare, nec ius sibi dicere in eadē, sed super ea adeat iudicem competentem. Et si contra factum fuerit, uel mandatum, præter rei restitutionem, & damni satisfactionem, & turbationis cassationē, & iuris sui, si quod habebat, amissionem in odium inuasorum, & uiolenti spoliatoris. Si communitas, trecentorum florenorum auri pœnis puniatur. Singularis persona uigintiquinque florenorum auri pœnæ subiaceat ipso facto. & à dicta pœna non excusetur prætextu alicuius tituli, nisi habuerit illum à possessore, & illius traditionem: uel nisi habuerit licentiam à iudice possessore præsente, uel requisito concessam. Adiicimus constitutioni prædictæ quòd quantum ad occupationem, & inuasionem, per quam singularis persona alium possessorem priuauerit, uel possessorem non admiserit redeuntem, si dicta pœna supra distincta sit minor, quàm ualor rei occupatæ, siue inuasæ, augeatur dicta pœna usque ad ualorem rei. Et quantum ad turbationem, per quam quis possessione non priuetur, si sit minor medietate ualoris rei suppleatur pœna usque ad medietatem ualoris rei, in qua committitur uiolentia turbatiua.

VENENO aliquem necantes, quod plus eſt, quàm gladio perimere, pœna eadem puniantur, quæ eſt in conſtitutione loquente de homicidio. Et ſi uenenum malum uendiderit quis, uel alio modo conceſſerit doloſe, ex quo alius ſit mortuus, pœna ſimili puniatur. & ſi ignoranter uendiderit, uel conceſſerit, & inde aliquis necatus fuerit, puniatur pœna homicidii nō doloſe, ſed tantum culpabiliter commiſſi. Et ſiquis uenenum præbuerit cauſa necandi, licet mors inde ſecuta non fuerit, pœna legali puniatur.

De raptu mulierum, adulterio, inceſtu, & ſtupro. Cap. LXVIIII.

MVLIEREM nuptam, uirginem, uel uiduam bonæ famæ ſiquis uiolenter rapuerit, ſeu per uim carnaliter cognouerit, aut ſtuprum cum puero ſiquis commiſerit, aut in peccatum ſodomiticum inciderit, exiſtens maior xviii. annis, legalibus pœnis ſe nouerit ſubiacere. Vxorem alterius quis retinens uolentem abſque uoluntate mariti, libidinis cauſa, in centum florenis auri. & carnaliter cognoſcens, & non retinens in uigintiquinque florenis. Vxorem propriam dimittens, & concubinam retinens, in triginta florenis auri pœna condemnetur: & nihilominus concubinam dimittere, & uxorem recipere, & retinere cogatur. Inſuper firmamus conſtitutionem editam per bonæ memoriæ dominum Bertrandum Epiſcopum Sabinenſem, dum erat Archiepiſcopus Ebredinenſis, & reformatoris officio fungebatur in hac forma.

ITEM quia propter falſas aliquorum nequitiæ filiorum accuſationes, ſeu delationes ſuper inceſtu, & adulterio, quod inter aliquas perſonas prætenditur perpetratum, interdum turbantur matrimonia quieſcentia, & quo ad thorum periculoſe, & indebite ſeparentur: naſcuntur inter ipſos amicos odia, & ſcandala generantur: nos huic morbo æquam, & congruam uolentes adhibere medelam, eadem auctoritate ſtatuimus & ordinamus, quòd in criminibus inceſti, & adulterii, ſtupri, fornicationis, nullus accuſando, uel deferēdo priuatim, uel publice admittatur, niſi eſſet pater, mater, auus, uel auia, filii, & nepotes utriuſque ſexus uſque ad ſecundum gradum, fratres, & ſorores, & filii fratrum, & ſororum: qui prænominati ſolum ad prædictam accuſationem, ſeu delationem, quia domus, & generis ſui quodammodo proſequuntur iniuriam, admittantur.

De adulteriis, quando laborat publica infamia, procedi potest ex officio. Cap. LXX.

GABRIEL Senensis nuncupatus tituli sancti Clementis Cardinalis, in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus quandam edidit constitutionem in hac forma: uidelicet,

ITEM publica adulteria pœnarum adiectione coercere uolentes, & declarantes constitutiones in quarto libro, De raptu mulierum, adiicimus ut contra infamatum de adulterio, si publica laborat infamia, etiam procedi ualeat ex officio.

De pœna stuprantis uirginem nondum uiripotentem. Cap. LXXI.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo, prouinciæ Marchiæ Legatus. Decernimus, ut dubitationis materia, quæ aliâs fuisse in curia dicitur, tollatur, quòd siquis uiolēter uirginem nondum uiripotentem defloraucrit, seu stuprauerit, pœna mortis naturalis ita, & taliter, quòd anima à corpore separetur, & si fuerit uilis persona, furca suspendatur in exemplum, & pro publica uindicta, puniatur.

De pœna inferentium uim mulieribus, & per uim osculantium. Cap. LXXII.

A FLORES Archiepiscopus Auinionen. Marchiæ & cætera, gubernator, uniuersis, & singulis communitatibus, uniuersitatibus, antianis, prioribus, aliis que magistratibus, & officialibus ciuitatum, terrarum, & locorum nostræ iurisdictioni subiectorum, quibus præsentes exhibitæ fuerint, salutem. Nulla maior, iudicio nostro, in animo, menté que boni Rectoris cura uersatur; quàm ut uniuersitates, & populi suæ fidei commissi, pacato, quietó que inter se animo uiuant, sublatis è medio dissensionum causis, iustitiá que in sua sede manente, reddenté que bonis uirtutum præmia, & malos pro delictorum qualitate condignis pœnis afficiēte. Et in primis, ut mulierum pudicitia conseruetur illæsa. accidit tamen plærunque quòd ex nimia Rectorum indulgentia facinorosi uiri impunitates delictorum suorum sperātes, in uitia, & scelera graui animaduersione digna labuntur: & nonnulli seu libidinis impetu incitati, seu bonorum adipiscendorum cupiditate ducti, nulla iustitiæ, honestatis, generis, & conditionis suæ ratione habita, insolenter, & temerarie audent, & præsumunt in uiis publi-

cis in conſpectu aſtantium, ſub prætextu matrimonii, mulieres, uirgines, & uiduas, uel aliter ſolutas amplexari, uel deoſculari, ut quod uirtute aſſequi nequeant, dolis, & flagitiis conſequantur: efficiánt qꝫ ut ipſæ mulieres tam enormi, & inſigni nota affectæ, ab omnibus reiectæ, ipſis facinoroſis uiris, qui iniuriam intulerunt, prout nuper accidit, inuitæ nubere cogantur. & ſi ex eo matrimonia non ſuccedant, parentum animis ad ultionem potius, quàm ad matrimonia contrahenda diſpoſitis, ſuccedunt ſcandala, & diſſenſiones, & plærunque hominum cædes, quietem publicam, & priuatam turbantes. Et propterea uolentes pro debito officii noſtri ſalubrem huic morbo (Deo inſpirante) adhibere medelam, & auſibus tam pernicioſis iuſtitiæ frenum imponere, ut mulieres ipſæ in ſua honeſtate, & pudicitia præſeruentur illæſæ, & delinquentes huiuſmodi metu pœnæ uel corrigantur, & emendentur: uel ſi errauerint, debitis pœnis correpti, multati, & puniti, cæteris exemplum præbeant ad non peccandum, hoc noſtro ſaluberrimo decreto in perpetuum ualituro ordinamus, conſtituimus, & decernimus, quòd nullus cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis, ordinis, & conditionis exiſtat, audeat, uel quouis modo præſumat in uiis publicis, & impublicis amplexibus mulieres prædictas dehoneſtare, dedecorare, notare, & infamare: & illum, uel illos, qui tale crimen commiſerint, & inſuper illum, uel illos, qui oſculantibus, & amplexantibus auxilium præſtiterint, locorum Ordinarii omni ſtudio, cura, & diligentia capere ſtudeant: inuocato etiam auxilio parentum, conſanguineorum, & affinium mulieris deoſculatæ: quibus liceat ipſis Ordinariis auxilium præſtare, & captos ſub fida cuſtodia detinere, & ad hanc generalem curiam puniendos, quàm citius fieri poterit, tranſmittent. Si uero poſt facinus perpetratum delinquens, ſeu delinquentes fuga euaſerint, præfati Ordinarii, & reliqui officiales cuiuſcunque ordinis, & loci, in quibus delictum fuerit commiſſum, omni ſtudio, ſolicitudine, & diligentia Rectorem prouinciæ, & iudices huius curiæ generalis, ad quos cognitionem talis facinoris uolumus pertinere, teneantur, & debeant infra triduum de tali delicto efficere certiores ſub pœna uigintiquinque ducatorum auri cameræ apoſtolicæ ipſo facto applicandorum, ut per iudices prædictos poſt legitimas probationes, poſſint tales delinquentes in contumacia condemnare in bonis eorum, & in fuſtigatione per loca publica, & conſueta: & inſuper infamiæ, & priuationis omnium officiorum, beneficiorum, & dignitatum, quas habent in communi, pœnis: & in poſterum reddantur inhabiles ad officia, dignitates, honores, & beneficia in communi obtinenda: & non habeant uocem in conſiliis actiuam, neque paſſiuam: procedendo in prædictis per inquiſitionem, denunciationem, ſeu accuſationem ſummarie, ſimpliciter,

citer, & de plano, sola facti ueritate comperta, omni appellatione, reclamatione, recursu, & nullitatis dictione, aut alio quouis remedio ad executionem impediendam cessante: bona autem tam ipsorum, qui tale facinus perpetrarunt, quàm eorum complicum, sodalium, & auxiliatorum mobilia, & immobilia iura, & actiones, aut legitimam, si filius fuerit familias, quam pater cogatur soluere etiam eo uiuente, pro dimidia in dotem ipsis mulieribus, & pro alia dimidia cameræ apostolicæ pleno iure uolumus, & mandamus applicari. Insuper ad obuiandum tacitis tam mulierum, quàm uirorum impudicis desyderiis, uolumus, decernimus, & mandamus, quòd inter tales mulieres, & uiros matrimonium contrahi non possit, si matrimonium dici potest; quod per scelus contrahitur: sed mulieres illi nubant, cui parentes, uel coniuncti uoluerint, delinquente excepto: neque ex mulieris arbitrio, & uoluntate uenia delinquenti concedatur, statutis, legibusque municipalibus, reformationibus, decretis, ordinibus dictarum ciuitatum, terrarum, & locorum, & aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Quæ omnia, ut ad notitiam omnium deueniant, & nemo possit ignorantiam allegare, mandamus omnibus, & singulis prænominatis, quatenus per loca publica, & consueta prædicta omnia, & singula per publicum præconem publicari faciant, & in uolumine statutorum, & constitutionum ipsarum ad perpetuam rei memoriam fideliter describi, & annotari sub pœna nostri arbitrii: in quorum fidem præsentes fieri fecimus, & sigillum Reuerendissimi domini Legati, quo in his utimur, iussimus impressione muniri, & uobis præsentari per Georgium nostrum, & huius curiæ publicum baiulum, & iuratum nuncium, relationi cuius de ipsarum præsentatione, aut subscriptione nostri Cancellarii à tergo faciendæ dabimus plenam fidem: & præsentanti ea (ut supra) registrata restitui mandamus.

Datum Maceratæ die prima Ianuarii M D X.

De pœna deierantis. Cap. LXXIII.

VT deierantes, & periuria refrenemus, per præsentem constitutionem decernimus, quòd deierantes in quacunque causa & ciuili, uel criminali in decem florenis auri puniãtur. & quantum ad pœnam huius constitutionis responsio credulitatis facta positionibus, præstito ad respondendum iuramento calumniæ, quum de proprio iurantis, & respondentis facto tractatur, habeatur ac si sub iuramento ueritatis esset responsum.

PLVS quantitate, seu re petens, uel peti mandans, uel faciens peti absque rationabili causa ignorantiæ, à toto cadat quod petit, & in tantum, quantum est quod petit, cameræ condemnetur.

De pœna petentis debitum iam solutum. Cap. LXXV.

AD refrenandum calumniam petentium debitum iam solutum statuimus, quòd petens scienter, seu peti faciens, uel mandans peti in iudicio debitum solutum, & de quo ipsi petenti, uel alteri pro eo, uel ipsius antecessori, uel auctori sit quomodolibet satisfactum, nisi hanc iustam causam ignorantiæ, quantum ad solutionem factam alteri personæ, quàm sibi; in duplum eius, quod petiit, & solutum extiterat, cameræ condemnetur.

De pœna rumpentium pacem. Cap. LXXVI.

ORDINAMVS, atque mandamus, quòd pax, & reconciliationes ciuitatum, castrorum, uillarum, & terrarum quarunlibet per rectorem, uel eius auctoritate factæ, uel in posterum Deo propitio fiendæ à cunctis ciuitatibus, uniuersitatibus, & personis singularibus quibuscunque inuiolabiliter custodiantur, & obseruentur: nullúsque siue fuerit uniuersitas, ciuitas, baro, miles, nobilis, uel alia singularis persona pacem, & recōciliationes prædictas, & cuiuscunque ipsarum effectum, & fructum uiolare, uel rumpere, seu turbare directe, uel indirecte præsumat. Qui uero contra prædicta, uel prædictorum aliquod fecerit, uel aliquid attentare præsumpserit, præter pœnas stipulatas Romanæ Ecclesiæ, atque promissas, tanquam proditor sanctæ Romanæ Ecclesiæ, rebellis, & hostis maiestatis eiusdem à cunctis prouincialibus, & personis censeri debeat: habitationésque eius, & alia bona sua ad perpetuam rei memoriam destruātur, diruantur, & funditus, & radicitus diruta, & destructa sint, & cameræ Romanæ Ecclesiæ confiscata.

De pœna singularis personæ rumpentis pacem. Cap. LXXVII.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo, in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus. Pro excellenti dono pacis, quam dominus noster IESVS Christus pro hæreditate preciosa reliquit,

quit, & per discipulos suos uniuersis constituit annunciari, studiis omnibus solicitis conseruando legum latores, & præsertim Romani Pontifices, & officiales ecclesiæ in præfatis prouinciis tam prouide, quàm utiliter diuersimode laborarunt. ea propter supra dictam constitutionem ampliando, decernimus eam locum habere contra omnes, & singulos cuiuscunque status, & conditionis sint, qui pacē inuicem factam uiolauerint, ex causa tamen homicidii, uel uulneris. & ut aperte (ut conuenit) demonstrentur, statuimus ultra pœnas prædictas, præfatos uiolatores in portis, seu ædificiis, uel habitationibus officialium tam curiæ generalis, quàm loci originis, & uiolatæ, seu ruptæ pacis, coloribus congruis capite posteriore, & pedibus superioribus, si apprendi non potuerint, depingi inscriptione nominis, cognominis, & patriæ sic rumpentis, seu uiolantis pacem, uel reconciliationem: ita quòd possint ab omnibus per locum dictæ curiæ, originis, & pacis fractæ transeuntibus cognosci, inspici, & uideri.

De pœna nominantium iniuriose aliquam partem guelfam, uel ghibilinam. Cap. LXXVII.

CVM partialitas hominum, prouinciarum, & terrarũ dictorum locorum eosdem infecerit, & bonis temporalibus exinaniuerit, & ex eis multa pericula animæ incurrerint, & incurrant quotidie: intendẽtes saluti, & quieti prouinciarum, & terrarum huiusmodi prouidere, statuimus, & ordinamus, quòd nulla unquam persona cuiuscunque status, aut dignitatis iniuriose audeat, uel præsumat nominare partem guelfam, uel ghibilinam, seu quanlibet aliam partem, seu partialitatem: neque ipsum partiarium alicuius partialitatis, neque aliqua alia nomina nominare, fingere, quæ possint partialitatem ostendere, pœna quindecim florenorum auri cuilibet, qui contra fecerit, imminente. Et nullus possit cridare, quòd aliqua pars, uel communitas, uel persona uiuat, nisi solũ uiuat Ecclesia, & eius officiales: & qui contra fecerit, ultra pœnam tumultus, uel aliorum delictorum, quæ commiserit, centum florenorum auri pœna puniatur, siue pluries, siue semel in eodem tumultu acclamauerit.

De prohibita portatione armorum. Cap. LXXVIII.

QVICVNQVE uenerit ad curiam legati apostolicæ sedis, uel rectoris prouinciæ pro ecclesia, & ciuitatem, uel terram residentiæ Legati, uel rectoris prædictorum, uel eorum, uel alicuius eorum curiæ, statim postquam intrat dictam ciuitatem, uel terram, uadat ad hospitium, uel domum ubi debet, seu uult hospitari,

& ibi arma deponat, & incedendo per terram non portet, nec etiam aliquis ciuis terrigena, uel forensis audeat per dictam ciuitatem, uel terram arma portare publice, uel occulte. & qui contra fecerit, pro quolibet genere armorum offendibilium in quinque florenis auri puniatur. & pro quolibet genere armorum offendibilium in duobus florenis auri. Et si dicta arma portaret coram Legato in quadruplum, si coram Rectore prouinciæ in triplum, si coram iudicibus eorum pro tribunali sedentibus, aut in audientia publica eorum curiæ, quando iura redduntur, aut in palatio habitationis dictorum Legati, & Rectoris in duplum puniatur, nisi essent tales arma portantes familiares dictorum Legati, uel Rectoris, uel eorum iudices, notarii, uel officiales familiares continui eorum, & cum eis eorum expensis uiuentes: & nisi essent stipendiarii ecclesiæ, uel alii, quibus liceret arma portare per formam nostrarum constitutionũ: & nisi à Legato, uel Rectore prædictis de hoc haberet licentiam specialem.

De pœna destruentium domos sine licentia Rectoris. Cap. LXXIX.

NE urbes, & castra, seu loca deformentur ruinis, & quia sæpius in ciuitatibus, castris, & locis per partiales destruuntur domus alio interdum colore quæsito, seu alicuius maleficii causa ficta, Volumus, statuimus, & ordinamus, quòd in aliqua ciuitate, castro, seu alio loco aliquo dictarum prouinciarum, & locorum aliqua domus non possit destrui, & solo æquari aliqua causa, uel occasione, sine rectoris prouinciæ, uel suorum iudicum licentia uel mandato, nisi dominus forte, cuius esset, faceret pro meliorando, & reædificando eandem. & si contra factum fuerit, si communitas in mille marchis argenti: si comes, uel baro in trecentis: alia persona singularis in ducentis florenis auri puniatur. Et nihilominus ad restitutionem damnorum teneatur talia damna passis.

Quòd domus, & bona condemnatorum non destruantur. Cap. LXXX.

ITEM cum intersit Reipublicæ ne castra, terræ, & ciuitates deformentur, statuimus ut domos, loca, seu bona damnatorum, & in posterum damnandorum non diruantur, nec etiam destruantur, nisi tales damnati fuerint de proditione, seu crimine læsæ maiestatis: constitutione qualibet contraria non obstante, maxime constitutione statuta in quarto libro constitutionum, quæ incipit, Homicidium si quisquam, & alia in ea contenta uolumus illibatam seruari.

Quòd

Quòd domus, & bona damnatorum non destruantur. Cap. LXXXI.

SIGISMVNDVS de Gonzaga princeps, & marchio, Cardinalis Mantuanus, & in prouincia Marchiæ Legatus quandam edidit constitutionem in hac forma: uidelicet,

CVM ex demolitione, ruina, & diruptione domorum, & aliorum ædificiorum ciuitates, & terræ deformentur, & nulla ex diruptione, & demolitione domorum, & ædificiorum damnatorum proueniat utilitas cameræ apostolicæ, quinimmo euidens damnum, & multa alia inconuenientia, ut nobis perspectum est, oriantur: mandamus constitutionem Egidii Episcopi Sabinensis sub dicta rubrica in ultima sua additione seruari quauis alia constitutione non obstante: attento etiam, quòd est prouisum contra bannitos per aliam constitutionem nostram.

Quòd domus rumpentis pacem destruatur. Cap. LXXXII.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus, declaramus dictas constitutiones locum non habere in uiolantibus pacem, sed domus illorum, qui pacem uiolauerint, destruatur: & ultra alias pœnas conuentas ex causa homicidii, uel uulneris tantum.

De pœna auferentium nouum, siue prohibitum pedagium. Cap. lxxxiii.

NVLLA ciuitas, castrum, uel uilla, baro, miles, uel aliqua alia singularis persona audeat, uel præsumat instituere, uel ordinare accipere, uel accipi facere nouum pedagium, uel aliquid simile, propter quod aliqui quàm ciues, & habitatores eiusdem loci grauentur aliquo modo, uel ingenio, nisi per priuilegium, uel per longum, uel antiquum, & legitimum præscriptum usum per se, & suos maiores obtentum, ostendatur talia recipere posse. Et si de hoc fuerit dubium infra unum mensem à die præsentis constitutionis coram rectore prouinciæ, uel suis iudicibus probationes exhibeat opportunas. Siquis autem contra præmissa fecerit, uel fieri mandauerit, si fuerit communitas in trecentis florenis auri: si officialis, uel singularis persona in quinquaginta florenis auri pro transgressione huiusmodi puniatur, quoties fuerit contra factum.

De gabellis non soluendis per personas ecclesiasticas. Cap. LXXXIIII.

G ABRIEL Senensis nuncupatus Cardinalis in prouincia Marchiæ Anconitanæ Legatus, quandam edidit constitutionem sub hac forma: uidelicet,

ITEM quia priuilegia ecclesiastica iure diuino, & humano concessa, sacrilegium est infringere: cum etiam Farno, qui legis notitiam non habebat, clerum à sæcularibus oneribus uoluit esse exemptum, statuimus, ut quæcunque uel terra, quæ clericum coegerit ad gabellam, datiam, siue pedagium de rebus propriis, uel ecclesiasticis, uel quas pro usu proprio, non causa mercimonii emit, centum: dominus, aut uicarius ducentorum florenorum auri: gabellarius autem, uel portunarius, uel alia singularis persona id exigens, in decem florenorum pœnam incurrat ipso facto. Clericus autem in his fraudem committens, perdat rem, & totidem soluat cameræ.

De non imponendo nouas gabellas, & pedagia. Cap. LXXXV.

ITEM imponentes nouas gabellas, pedagia, seu uectigalia, uel ea, aut eas exigentes non solitas, aut solita exigi ante mortem sanctæ memoriæ Gregorij Vndecimi, si fuerit uicarius ciuitatis, castri, terræ, aut loci pro Ecclesia Romana, in mille: si uero ciuitas, in quingentis: si uero inferior communitas, collegium, uel uniuersitas, uel singularis persona, in ducentis florenis auri ipso facto se nouerit incurrisse.

Quòd unaquæque terra teneat suas stratas, & loca secura. Cap. LXXXVI.

Q VAELIBET uniuersitas, ciuitas, castrum, uel uilla, comes, baro, seu dominus alicuius castri, uel rocchæ terras, & loca, territorium, & districtum suum diligenter custodiat, & faciat custodiri, ita quòd in eis rapinæ, derobationes, homicidia, aliqua grauia maleficia minime committãtur. & si fiant ibi, siquidem de illis puniendis iurisdictionem ab Ecclesia habeant infra triginta dies, postquam commissa fuerint: secundum iustitiam studeant penitus uindicare, & damna passis faciant emendari. Et si dictam iurisdictionem non habeant malefactores, rectori prouinciæ, uel suo iudici maleficiorum cum effectu præsentent infra octo dies proxime à die maleficii perpetrati. Quòd si secus fecerint, in quolibet casuum prædictorum infra alios tres dies, post quencunque dictorum

rum

rum terminorum damna passis de bonis communitatum, seu dominorum, in quorum territorio extiterit facinus perpetratum cum effectu resarciant, & emendent: & in tantundem soluendis per eos cameræ puniantur. Verum si malefactores ipsi infra octo dierum spacium à tempore commissi facinoris fuerint (ut prædicitur) præsentati, de eorum bonis satisfieri, & plene robaria facta restitui poterit, tunc illi, in quorum territorio robaria, uel maleficium factum fuerit, sint à pœna, & emendatione liberi, & exempti. ad probationem autem robariæ sufficere decernimus publicam famam cum iuramento derobati, si fuerit integri status, & famæ non suspectæ. & alia legitima indicia, & probationes, adminicula iudicis arbitrio approbanda. Et si dubium extiterit in cuius territorio sit locus, ubi perpetrata dicuntur, hæc arbitrio rectoris, & suæ curiæ reseruamus. Addimus insuper, quòd omnes pœnæ statutæ in omnibus supra dictis, tunc demum uendicent sibi locum, quando homines terræ, in cuius territorio fuerit commissum maleficium, in custodiendo locum maleficii, uel in capiendo malefactorem, uel custodiri, uel capi facere fuissent negligentes, uel remissi, consyderatis loco, & tempore, & aliis circunstantiis diligenter. Decernimus insuper, quòd ciuitas, castrum, seu uilla, in quibus aliqua præda, siue robaria publice diceretur, uel in quibus malefactores ipsi commisso maleficio scienter receptabuntur, teneantur ad restitutionē rerum ablatarum, illuc per prædones illos, seu malefactores apportatarum, seu conductarum, siue æstimatione illarum. Et insuper nomine pœnæ tantundem cameræ Romanæ Ecclesiæ soluere teneantur.

De pœna non reficientium pontes, fontes, & uias. Cap. LXXXVII.

QUIA hostilitatibus, & guerris, quæ in memoratis prouinciis hactenus miserabiliter pullularunt, facientibus, & occasionem præstantibus, pontes, fontes, uiæ, & stratæ publicæ, & itinera consueta deserta, & diruta permanserunt, ut ad præsens manent non sine graui periculo, & damno prouincialium, & commorantium, ad communem utilitatem hominum, & habitatorum prouinciæ ordinamus, atque mandamus, quòd quælibet ciuitas, uniuersitas, castrum, uilla, communantia quælibet, & quilibet baro, comes, uel nobilis pontes, fontes, stratas, uias publicas, & itinera consueta diruta, & exterminata, seu destructa reficere, & reparare diligenter debeat, & teneatur: & ubi hactenus non fuissent, de nouo facere, construere, & ædificare, seu construi, & ædificari facere infra duos menses proxime sequentes per eorum territorium, ita quòd homines, & iumenta transire ualeant libere solicitis procurationibus teneantur. Qui uero

contra fecerit, & non paruerit prædictis, siue ciuitas, uel alia uniuersitas, siue sigularis persona fuerit rectoris prouinciæ, & suorum iudicum, conditione loci, personarum, & negocii qualitate inspecta, arbitrio puniantur: & damna inde passis emendare integre teneantur. & cuilibet liceat accusare, & denunciare delinquentes in omnibus, & singulis casibus supra dictis, tertiam partem pœnarum efficaciter recepturi. Et nihilominus iudex, & officialis tam generales, quàm præsidales inquirere, & procedere possint, & debeant in casibus supra dictis, & quolibet eorundem.

Quòd officiales non possint executionem facere contra non reficientes pontes, fontes, & uias, nisi præcedat monitio. Cap. LXXXVIII.

ALEXANDER Papa sextus in quadam sua constitutione statuit, quòd executores, & officiales Mareschalli executionem aliquam pro reparatione pontium, uiarum, & fontium facere nequeant, nisi præcedente unica monitione congruo loco, & tempore, & cum competenti dilatione: de qua monitione declaramus rogari debere Cancellarios locorum.

De aucupatoribus, & uenatoribus. Cap. LXXXVIIII.

CONCEDIMVS ut liceat cuilibet laico temporibus, & locis competentibus cum canibus, retibus solito modo uenari, & aucupari, nulla rectoris constitutione obstante, aut prohibitione. ueteri constitutione cauentur, quòd nullus de dicta prouincia, baro, uel miles, & qualibet alia persona audeat, uel præsumat aucupari, seu capere pernices, aut qualeas ad scutum, seu ad ingenium, seu ad instrumentum, quod dicitur bucinum. & insuper quòd nullus præsumat columbos alicuius ad aliquod ingenium capere, nec præparare ingenium ad columbos capiendos. & qui contra fecerit, pœnæ uiginti florenorum auri se nouerit subiiciendum. Et teneatur quilibet denunciare eosdem uenatores. & qui scienter denunciare recusauerit, prædictam pœnam se nouerit incursurum.

De pœna eligentium, uel retinentium rebelles, & bannitos ecclesiæ. Cap. LXXXX.

BERTRANDVS Episcopus Sabinen. dum erat Archiepiscopus Ebredinensis, & pro ecclesia reformator, constitutionē quandam, quam inuiolabiliter obseruari mandauit, edidit in hac forma.

Item

ITEM eadem auctoritate statuimus, & ordinamus, quòd nulla ciuitas, uel quæuis alia communitas in futurum eligere, uel assumere, uel iam assumptos ultra mensem retinere audeat in potestatem, capitaneum, uel quoduis aliud officium aliquem tempore electionis, uel assumptionis per rectorem prouinciæ, uel ipsius iudicem exbannitum, uel rebellem Romanæ Ecclesiæ, & officialium eiusdem, uel de terra in rebellione existente, originem trahentem, uel in ea domicilium obtinentem: hoc saluo, quòd existitii de terris rebellibus aliâs Rom. Ecclesiæ fideles, ad huiusmodi officium possint impune eligi, & assumi. Communitates autem contra præsentem constitutionem directe, uel indirecte quomodolibet uenietes, ultra pœnam interdicti, cui ipso facto subiaceant, facultate eligendi potestatem eo ipso perpetuo sint priuatæ: & nihilominus incurrant pœnam mille florenorum auri cameræ Romanæ Ecclesiæ penitus applicandorum. Addimus insuper constitutioni prædictæ, quòd infideles, exbanniti, rebelles, contumaces, & inobedientes Romanæ Ecclesiæ, & rectori prouinciæ, & suæ curiæ ab omni gratia, & priuilegio Romanæ Ecclesiæ, & suorum officialium penitus excludantur: nullá que ciuitas, & communantia, seu locus, quibus eligendi, uel assumendi rectores, potestates, uel officiales quoscunque libertas, atque ius: nullá que singularis persona audeat, uel præsumat eligere, uel retinere ad regimen, uel officium quodcūque terræ suæ, uel loci, infideles, rebelles, exbannitos, excommunicatos, contumaces, uel inobedientes Romanæ Ecclesiæ, & suorum officialium: aut in aliqua terra interdicta per rebellionem habitantes, siue residentiam pro officio aliquo faciant: nec ad terras aliquas pro huiusmodi officiis se conferant. Communitas uero, quæ contra fecerit, uel fieri fecerit, uel fieri mandauerit, mille florenorum auri: speciales uero personæ centum florenorum pœnis subiaceant. Insuper officiales sic postulantes electos, & assumptos suo priuamus officio: & ea, quæ per ipsos, uel aliquem ipsorum in officiis fieri contigerit, cassamus, & irritamus: ipsí que si capi poterunt, & in curiæ fortiam duci, carcerentur, & etiam puniantur, ut supra.

De pœna non parentis mandato officialis. Cap. LXXXXI.

QVOTIESCVNQVE, exigentibus dolo, & contumacia, alicuius communitatis, uel uniuersitatis, aut spiritualium personarum non soluentium ea, quæ officiales Ecclesiæ mandant, aut non obtemperantium eisdem officialibus in his, quæ fieri, & præstari iuste mandauerint, aliquam caualcatam, uel quencunque alium processum fieri contigerit, fiat periculis, & expensis communitatum, seu uni-

De informationibus maleficiorum mittendis ad cameram per iudices spiritualium, & maleficiorum, & eorum notarios. Cap. LXXXXIIII.

IN criminalibus autem (ut experientia docuit) multifariam, multisque modis delicta occultari consueuerunt, ut impunita pertransirent: sic duximus prouidendum, quòd deinceps iudices, & notarii spiritualium, & maleficiorum, secundum quod ad eorum aures peruenerit notitia, & notulam omnium informationum sub uinculo iuramenti mittere teneantur, & debeant ad cameram apostolicam sequenti die post habitam dictam informationem. Qui uero contra fecerit, ultra periurii pœnam, si fuerit iudex, in uigintiquinque ducatorum auri: si uero notarius, in uigintiquinque libris pœna irremissibiliter pro uice qualibet puniatur: & possit à quocunque accusari, & denunciari: & habeat denunciator tertiam partem pœnæ, & teneatur secretus. Et, ut tollatur repetitio, & multiplicitas uexationis prouincialium, quæ ex cameratura huiusmodi proueniret, sancimus, ut in syndicatu cuiuslibet iudicis discuti debeat de informationibus huiusmodi, & pro illis, quæ non fuerint expeditæ, teneatur sub dicta pœna. Aliæ quoque, quæ effectum fuissent sortitæ, aut quòd non probatæ apparerent, debeant penitus in præsentia thesaurarii, coram quo huiusmodi discussio fiat, de infilza extrahi, & lacerari.

De protestatione fienda per procuratorem fisci iudicibus, & notariis. Cap. LXXXXV.

CIRCA quæ procurator, & aduocatus fisci ita diligenter se habeant, quòd saltem semel in hebdomada faciat præfatis iudicibus, & notaris protestationem suam de prædictis omnibus effectualiter adimplendis. quam quidem protestionem apud acta per aliquem ex ipsis notariis faciat insinuari. & si in prædictis aut alii ad suum officium expectantibus negligens, uel remissus fuerit ad declarationem rectoris, & thesaurarii, aut fraudem in suo officio commiserit, uigintiquinque ducatorum auri pœna uice qualibet puniatur, apostolicæ cameræ applicanda. & acrius præfatorum Rectoris, & Thesaurarii arbitrio, secundum quod delicti commissi qualitas postulabit.

De pœnis pecuniariis ad quam monetam intelligantur. Cap. LXXXXVI.

POENAS quascunque pecuniarias impositas per constitutiones quascunque, & omnes solutiones notariorum, & pro scripturis, & sigillis executorum, & officialium quoruncunque, & etiam baiulorum, & præconum salaria intelligi, & reuduci uolumus ad monetam paruam: ita quòd quilibet anconitanus de argento in prædictis ualeat quatuor solidos denariorum paruorum: & quilibet florenus, seu ducatus de auro ualeat decemseptem anconitanos de argēto: & quælibet marcha argenti quatuor florenos auri. & ad quancunque dictarum monetarum reperiatur pœna imposita, uel solutio aliqua ordinata eius ualoris intelligatur, prout in præsenti constitutione duximus declarandum.

De maleficiis, in quibus non est per constitutiones determinata pœna. Cap. LXXXXVII.

CONSVEVERVNT legislatores omnia, quanto possunt, certa, & determinata lege ponere: & quàm paucissima reliquerunt iudicantibus. & propterea nos constitutionibus præsentibus, quanto magis potuimus, limitauimus pœnas. Quoties autem excessus cōtingeret, in quo per has constitutiones certa pœna determinata non esset, tunc in punitione illius procedatur secundum quod reperitur pœna determinata per constitutionem in alio delicto consimili. Et si nullo modo in constitutionibus reperiretur, tunc fiat punitio in ea pœna, quæ per rectorem cum consilio thesaurarii, & suorum iudicum maioris curiæ, & aduocati fisci, habita consyderatione locorum, personarum, & qualitatis delicti, & diligenti deliberatione, ne quid durius, uel remissius, quàm expediat, fiat: uel in ea pœna, quæ à ipso Rectore, aut thesaurario, uel iudicibus curiæ fuerit ordinata.

Quòd hi, quibus pars aliqua pœnæ applicatur, non possint petere nisi pro rata compositionis factæ cum thesaurario. Cap. LXXXXVIII.

RODVLPHVS Pius presbyter Cardinalis de Carpo in prouincia Marchiæ anconitanæ de latere Legatus. Quia sæpius euenit, quòd aliqua pars pœnæ delinquentium, siue fraudantium cameram

ram

ram apostolicam officialibus, executoribus, & accusatoribus, siue delatoribus applicatur: & facta compositione per delinquentes, siue fraudantes, aut contrauenientes bandimentis, & ordinibus Legati, Vicelegati, siue Gubernatoris cum thesaurario, officiales, executores, accusatores, & delatores huiusmodi recusant quo ad partem ipsis applicandam, uelle acquiescere compositioni factæ cum thesaurario: & pro rata eorum partes accipere, totius integræ pœnæ partem rigorose petentes: Ne super in futurum dubitatio oriatur, statuimus, & declaramus dictos officiales, executores, accusatores, aliás ue quasuis personas, quibus aliqua pars pœnæ applicaretur, acquiescere debere compositioni factæ cum thesaurario: & pro dicta rata, & non ultra, à delinquentibus, fraudantibus, & contrauenientibus (ut supra) partem eorum petere posse. contra facientibus de soluendo quadruplum cameræ apostolicæ, & duplum ipsis, à quibus aliquid contra hanc nostram constitutionis seriem extortum fuerit, pœna iminente, & irroganda per iudicem causæ.

Libri Quarti Finis.

CONSTITVTIONVM

MARCHIAE

ANCONITANAE

Liber Quintus.

De officio, & iurisdictione iudicis ciuilium. Cap. I.

VDEX per rectorem ad ciuilia deputatus in sua curia generali, sit, & esse intelligatur ordinarius iudex in omnibus, & singulis causis ciuilibus, & maioribus, & minoribus, & quaruncunque quantitatum, uel rerum sint illæ causæ, siue uertantur inter singulares personas, siue inter communitates, uniuersitates, uel collegia, uel mixta inter eos, uel quomodocunque. & de prædictis causis omnibus, & singulis, & etiam de omnibus, & singulis contentis in hoc quinto libro, possit cognoscere, & terminare summarie, & sententias excommunicationis mandare per se, uel per alium, seu alios. & possit exequi sententias suas, & suorum in officio præcessorum, uel locuntenentium, & quoruncunque iudicum maiorum, uel minorum in ciuilibus causis latas: & etiam sententias, arbitria, seu lauda arbitrorum, seu arbitratorum. Et etiam possit multare, & punire omnes, & singulos non obtemperantes sibi in his, quæ pertinent ad suum officium. & omnia facere, quæ ad iudicem ciuilium spectant de iure: & quæ ad cognitionem, & expeditionem causarum ciuilium fuerint opportuna.

De modo procedendi in causis ciuilibus non excedentibus summam centum solidorum. Cap. II.

BREVIORES causæ ciuiles non excedentes summam centum solidorum denariorum tractari, expediri, & cognosci possint coram rectore, & suis iudicibus, & per ipsos summarie, & de plano, ac sine strepitu, & figura iudicii, etiam sine libello, litis contestatione, iuramento de calumnia, & aliis solennitatibus, & ordinibus iudiciorum etiam substantialibus,

libus, siue reus comparuerit, siue non: & tales causas possit iudex decidere per iuramentum deferendum actori, à quo habeat saltem semiplenam probationem, uel reo, si sibi uidebitur. Et in dictis causis si aliqua pars detulerit alteri parti iuramentum super decisione causæ, seu super petitis, uerum sit, uel non, uel utrum debeatur, uel non teneatur pars, cui tale iuramentum deferatur, iurare, uel referre ei teneatur. & ille, cui refertur, non possit recusare, sed teneatur iurare in quolibet casuum prædictorum. Aliàs recusans iurare in quolibet casuum prædictorum præsumatur, & fingatur habere malam, & iniustam causam: & cadat in totum à causa.

De modo procedendi, quando de debito apparet publicum instrumentum. Cap. III.

FINEM litibus imponere cupientes, ne immortales existant: & ut parcatur laboribus partium, & expensis, præsenti nostra constitutione firmamus, & ordinamus, quòd siquis coram iudice ad causas ciuiles deputato suum debitorem fecerit euocari, & coram ipso iudice ab eodem suo debitore petierit aliquam pecuniæ quantitatem, uel rem certam ex quacunque causa legitima, & pro ipso debito contra ipsum debitorem produxerit publicum instrumentum non abolitum, non cancellatum, nec uituperatum in aliqua parte sui: quod instrumētum contineat promissionem uel obligationem ipsius quantitatis, uel rei petitæ, quòd iudex prædictus faciat dari copiam parti secundum formam iuris: & terminum ei statuat ad opponendum, & probandum contra ipsum instrumentum, & creditorem omnes exceptiones sibi competentes, uel quæ competere possent contra ipsum instrumentum productum, & ipsum creditorem. quòd si infra ipsum terminum non opposuerit, uel opposita non probauerit, ad solutionem tunc talis debiti dictus debitor realiter, & personaliter constringatur ad uoluntatem creditoris, donec ipsi creditori fuerit plenarie satisfactum. Quòd si dictus debitor citatus ad petitionem creditoris non comparuerit, ponatur in banno in quantitate ualoris rei petitæ, & in expensis creditori, & in tantundem cameræ assignato termino trium dierum ei, qui habitauerit in loco, in quo curia residet: & octo dierum ei, qui absens fuerit à curia memorata: infra quos dies si non comparuerit, bannum incurrat prædictum. de quo dictus debitor exire non possit ostenso dicto instrumento debiti, de quo dictum est supra: nisi suo creditori, & cameræ satisfecerit de prædictis. & talis bannitus possit & capi, & detineri usque ad satisfactionem condignam. & prædicta omnia locum habeant siue petat ille, cui facta est promissio, uel obligatio, quæ continetur in instrumento, siue hæredes, siue successores uniuersales, uel particulares in quota,

terarum comparitionibus, ita quòd ueritati locus aperiatur. Idem nos Rodulphus Cardinalis Legatus seruari uolumus, & mandamus in apodissis priuatis, etiam non bino teste subscriptis, dummodo recognitio fiat per ipsummet debitorem, uel ipsius hæredes, seu successores illam. eandẽmet executionem, & modum procedendi mandamus super bulletinis, & electionibus communitatum contra ipsas communitates pro salariis prætorum, & aliorum: & etiam pro quibuscunque aliis causis, dummodo bulletina sint facta seruatis seruandis, & sigillo communitatis roborata.

De executione instrumentorum in forma cameræ celebratorum. Cap. V.

ANTONIVS de sancta Maria in prouincia Marchiæ Locuntenens pro modo seruando super executione instrumentorum prædictorum statuit, & ordinauit, quòd si contingat aliquem fore debitorem alicuius personæ, collegii, uel uniuersitatis in aliqua re, seu pecuniarum quantitate, pro qua dictus debitor se obligauerit suo creditori in forma cameræ apostolicæ, etiam cum constitutione procuratorum ad confitendum debitum, & præceptum de soluendo in se recipiendum, & cum aliis clausulis in huiusmodi obligatione, & contractibus apponi consuetis dicto procuratori sic confitenti non statuatur terminus per iudicem minor decem dierum ad soluendum. nec contra debitorem possit executio fieri: nec dictus terminus currat, nisi facta prius notificatione ipsi reo de dilatione ad soluendum suo procuratori data personaliter, uel ad domũ eius solitæ habitationis per litteras iudicis de causa cognoscentis sumptibus ipsius rei: infra quem terminum dictus reus si comparuerit, audiatur in exceptionibus suis de iure, & secundum formam constitutionum sibi competentibus. Quo termino elapso, si reus nihil opposuerit, uel opposita non probauerit, quæ ipsum releuare haberẽt, procedatur ad executionem pro quantitate, seu re petita, & pro expensis. & nihilominus pro qualibet exceptione opposita, & non probata per ipsum, condemnetur in libris decem denariorum ipso facto cameræ apostolicæ applicandorum, & ulterius in dicta causa non audiatur. eandem executionem paratam habere decernimus instrumenta quarantigiata: ita quòd producto instrumento, in quo contineatur præceptum quarantigiæ factum per notarium rogatum, tanquam iudicem ordinarium reo, siue partibus de obseruando contenta in dicto instrumento, reus ipse habeat terminum decem dierum currentium à die sibi personaliter, uel domi factæ intimationis computando: infra quem terminum si reus ipse exceptiones sibi de iure, & secundum formam constitutionum competentes proponere uoluerit, audiatur in exceptionibus suis, dummodo stet in loco cu-

riæ detentus, & caueat sub pœna dupli de non discedendo. quo termino elapso ad executionem procedatur modo, & forma, prout supra in instrumento in forma cameræ apostolicæ.

De modo procedendi in causis ciuilibus excedentibus summam centum solidorum: & tenutis dandis, & obseruandis. Cap. VI.

CIVILIVM causarum excedentium summam centum solidorum, quæ coram iudicibus generalibus agitantur, ordo in procedendo sit talis: quòd citato reo secundum formam constitutionum de citatione loquentium, si quidem reus non comparuerit, sed contumax fuerit, actor exhibeat suum libellum absente reo: & si egerit reali, uel personali actione, ponatur in tenutam bonorum rei, primo mobilium, secundo immobilium, tertio nominum debitorum pro modo debiti, & expensis legitimis. & si ipse debitor infra duorum mensium spacium uenerit, & satisfecerit congrue de expensis, & de stando iuri idoneam cautionem præstiterit, prædictam tenutam recuperet, & lis suo marte decurrat. Alioquin post spacium duorũ mensium, quos à tempore dictæ commissionis intelligimus computari: creditor auctoritate nostræ curiæ, uel iudicum uocato debitore, quòd uenditioni, si uoluerit, assistat, uendendi rem illam pro debito, & expensis liberam habeat facultatem, trina subhastatione præmissa, diuersis diebus cum termino trium dierum facienda. & si emptor ipsius rei idoneus non inueniretur, & nemo ueniret ad emendum, detur creditori communi æstimatione per iudicem, uel per eum, quem ad hoc duxerit deputandum pro debito in solutione, nisi ipse debitor ante uenditionem, uel dationem insolutum prædictam tenutam recuperauerit soluendo debitum, & expensas: & hoc intelligimus in tenutis, quæ assignantur pro debito, quod summam quinquaginta librarum communis monetæ nõ excedant. Si autem maior quantitas fuerit, tunc secundum arbitrium iudicis maior dilatio concedatur. Aliter si maluerit creditor, ponatur in banno debitor arbitrio curiæ in omnibus casibus supra dictis. Si autem non inueniatur ubi capi possit tenuta, in continenti facta relatione executionis, possit poni in banno arbitrio curiæ: de quo nunquam exire possit, nisi se concordauerit cum creditore. & aliter ipse debitor possit constringi personaliter, & detineri, prout iudici uidebitur expedire. Si uero non inueniretur tenuta, & iudici uidebitur in continenti reo non comparente in termino citationis, procedi possit ad exbannimentum: ex quibus exbannimentis soluantur capita solidorum, quemadmodum in pronunciatione de mittendo in possessionem. communitas autem, seu uniuersitas, uel baro, uel alius, in cuius iurisdictione,

ctione, seu districtu res talis fuerit, teneatur missum in ipsius rei possessionem tueri, & non impedire: alioquin nostræ curiæ arbitrio puniatur. si uero tenuta data fuerit in actione reali, teneatur is, cui tenuta data fuerit, facere ei denunciari, seu notificare per litteras iudicis, qui ipsam dederit ei, uel eius familiam, contra quem ipsa tenuta data fuerit, infra octo dies post assignatam tenutam: post quos dies, si infra sex menses ipsam tenutam non recuperauerit reus is, cui data fuerit, uerus efficiatur possessor. Item statuimus quòd ille, cui per iudicem data, uel assignata fuerit tenuta, seu aliqua pronuncia, si per aduersarii sui potentiam ipsam apprehenderet, uel apprehensam pacifice possidere, seu tenere non poterit, maxime de re immobili, in quibus probatio sufficiat per quatuor testes de fama, eodē iure gaudeat: & idem in omnibus sequatur effectus in eius fauorem, ac si ipsam tenutam uere, & libere possedisset, seu tenuisset. Si uero reus non fuerit contumax, sed comparuerit per se, uel per legitimam personam, tunc secundum nostras constitutiones in casibus per eos determinatis. & ubi constitutiones ipsæ deficerent, secundum iura communia procedatur.

Super eodem. Cap. VII.

Ex constitutione Angelina.

ITEM, ut causæ ultimum finem accipiant, statuimus, & ordinamus, quòd missus in tenutam uigore sententiæ, quæ in rem iudicatam transiuerit, aut banni, in causis, in quibus petita est executio publici instrumenti, elapsis quindecim diebus cōtinuis à die, qua tenutam accepit, possit bona in tenutam capta uendere præcedentibus subhastationibus à constitutione prouinciæ requisitis, quæ plus offerenti concedatur, uel insolutum detur creditori, secundum formam dictæ constitutionis. in aliis uero tenutis habitis uirtute contumaciæ, constitutiones ipsæ obseruentur.

Quòd in causis, ubi petitur reintegratio possessionis procedatur summarie. Cap. VIII.

ITEM, quòd in omnibus, & singulis casibus, ubi coram rectore, uel quocunque suo iudice ordinario, uel delegato petitur restitutio, seu reintegratio possessionis, possit procedi summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii. Volumus tamen, quòd in omnibus causis principalibus, delegatis, uel delegandis soluantur cameræ salaria, seu capita solidorum, sicut in aliis causis non delegatis.

Quòd tutor, & curator possint constituere procuratores. Cap. IX.

ITEM, quòd quælibet persona, quæ ministraret negocia aliena, cui de iure licet constituere actorem ad causas, sicut est tutor, uel tutrix, & curator, & uellet constituere procuratorem, possit illum constituere nomine pupilli, uel adulti, uel alterius, cuius curam, uel tutelam administraret, sicut uerus dominus ad dictas causas, & ad substituendum in quibuscunque causis, quæ uerterentur in totius prouinciæ curia generali.

De prohibito officio procurationis, & syndicatus iudæorum. Cap. X.

ITEM prohibemus, ne iudæus in aliqua causa ciuili, uel criminali, uel mixta, ut syndicus, procurator, uel defensor pro alio admittatur, sed repellatur omnino, etiam si pro iudæo quantuncunque sibi coniuncto, uel socio interuenerit. & quicquid per iudæum alieno nomine in iudicio factum fuerit, non ualeat ipso iure. & christianus, qui pro iudæo, uel usurario fuerit in iudicio procurator, teneatur in anima sua iurare de calumnia, & malitiæ iuramentum præstare, & sub eo positionibus, & interrogationibus respondere: non obstante quòd principalis uellet respondere, uel responderet.

Quòd iudæi possint fieri procuratores ad constitnendum christianos. Cap. XI.

CONSTITVTIONI quòd iudæi non possint esse procuratores, incipit, Prohibemus. ut materia dubitationis, quæ aliàs in curia fuisse dicitur, tollatur: uolumus, & declaramus iudæos ipsos posse ab aliis constitui syndicos, procuratores, uel defensores ad substituẽdos alios christianos in iudicio, non tamen quòd ipsi de per se autem per alium iudæum substituẽdum ab eis possint in iudicio ad actus iudiciales, præter constitutionem procuratorum, ut supra, interuenire.

De exceptionibus, quæ non impediunt litis ingressum, & reseruantur. Cap. XII.

STATVIMVS quòd nulla exceptio peremptoria, dilatoria, uel deciinatoria cuiuscunque generis, quæ opponeretur in futurum, uel iam opposita esset coram rectore, uel quocunque suo iudice ordinario,

uel

uel delegato in quacunque causa ordinaria, uel extraordinaria, ciuili, uel criminali, uel cuiuscunque generis non impediat, uel retardet litis ingressum: uidelicet in ordinariis litis contestationem, & in summariis cognitionem negocii principalis, & dilationem termini ad probandum. & prædictæ exceptiones omnes, de quibus dictum est, quòd non impediant litis ingressum, uel processum, si oppositæ sint, uel fuerint, auctoritate præsentis constitutionis intelligantur esse, & sint reseruatæ in processu causæ cognoscendæ, probandæ, & terminãdæ post litis contestationem, & dationem termini ad probandum unâ cum negocio principali: saluo si esset exceptio, quæ opponeretur contra personam interuenientẽ in iudicio nomine alieno de eo, quod negaretur habere mandatum. quo casu si non produceretur aliquod mandatum per eum, qui uult admitti in iudicio, non admittatur sine mandato nisi in casibus à iure permissis. Si uero per eum produceretur instrumentum in forma publica, & debita figura, quo contineatur mandatum, quòd uideatur in forma sua legitima: & quod uideatur scriptum manu alicuius notarii in prouincia degentis, uel domicilium habentis, prosumatur pro tali instrumento, & procedatur in causa tanquam cum legitimo, non obstante quòd negaretur, uel opponeretur illum, qui scripsit, non fuisse notarium, uel non scriptum manu eius, qui dicitur scripsisse: uel non fuisse iudicem, uel officialem eum, qui dicitur interposuisse auctoritatem, ut iudice auctorizante curam, tutelam, uel inuentarium, nisi opponens probaret in continenti tali auctoritate fuisse priuatum, uel inhabilem. & nisi iudici de causa cognoscenti uideretur tale instrumentum non esse dignum fide, seu eidem instrumento non esse credendum. Et quòd omnia, quæ opposita essent, uel opponerentur contra instrumenta pertinentia ad mandata, uel ad legitimationem mandatorum, uel contra dictas auctoritates non admittantur, sed reiiciantur omnimode. & nisi specialiter opponens iuraret in suam animam, quòd illas animo calumniæ non proponat: & demum debeat probari, & terminari infra tres dies post oppositionem, aliter habeãtur pro non oppositis. Per prædicta autem non præiudicetur illi, contra quem talia instrumenta producerentur, quin dicta instrumenta producta possit accusare de falso, & causam talis accusationis peragere: per quam non suspendatur primus processus. sed si conuincatur instrumentum de falso per sententiam ferendam super accusatione falsi condemnatoriam, reuocentur omnia gesta prætextu illius instrumenti: & pars producens condemnetur ad interesse: nihilominus (ut conuenit) quòd criminaliter puniatur.

De praescriptione sex annorum contra instrumenta iudaeorum, & usurariorum. Cap. XIII.

NOTORIA fama, & multorum conquestione percepimus, quòd multi iudaei, & alii usurarii, usurarios contractus extorquentes uariis titulis, nedum per eorum uoraginem sortem exigunt, & usuras, sed etiam post aliquod tempus, elapso mortuo forsitan debitore, qui soluit, uel ipsorum uitio nõ ualentem remissionem, uel solutionem ostendere, quam confidenter, & absque notario, & testibus fecerat, iterato exigunt iam solutum. Huic morbo uolentes conuenientem adhibere medelam statuimus, quòd contra quenlibet contractum iudaei, uel cuiuscunque usurarii, qui producatur in iudicium per modum, uel formam, & probaretur per testes ultra sex annos à die initi contractus, talis iudaeus, siue usurarius nullum consequatur effectum. & contra ipsam sex annorum praescriptionem concedimus inchoãdum in praedictis contractibus ab hodie, & in futuris à die contractus: cuius obiectu etiam si non opponatur, iudicis officio contractus huiusmodi repellantur, & uiribus uacuentur. qui autem sint iudaei, & qui usurarii manifesti, uel non, sufficiat in qualibet causa nedum plena, & exacta iuris probatio, sed etiam sola fama probata per quatuor testes fide dignos.

De non procedendo contra contumaces ad tenutam, nisi facta fide de credito. Cap. XIIII.

IOANNES Cardinalis Andegauensis, dum uixit, existens Legatus in Marchia, inter suas constitutiones edidit infra scriptã uidelicet, INSUPER quum saepe contingat prouinciales legitimis causis impeditos ad terminum praefixum non posse coram iudicibus, & magistratibus comparere: & propterea de causis suis ob contumaciam decidere, statuimus, & ordinamus, quòd nulla sententia contra debitores in eorum contumaciam lata executioni mandetur ad instantiam cuiuscunque, etiam aduocati, uel procuratoris, uel notarii, nisi prius legitime facta fide iudici de debito per creditorem postulato. Cui constitutioni Antonius de sancta Maria in Marchia ex postea Locuntenens statuit, quòd de caetero nullus citatus in quacunque causa ciuili, uel mixta possit reputari, seu pronunciari contumax: nec contra ipsum executio committi pro aliqua re, seu quantitate contra ipsum petita, nisi primo ipso debitore per nomen, & cognomen uocato, & exclamato ad banchum iuris iudice sedente pro tribunali alta uoce, & intelligibili: & trina uoce per unum ex cursoribus, seu baiulis dictae curiae: de qua uocatione, & nomine baiuli exclamantis, per notarium in actis

fieri

fieri debeat expreſſa mentio. & ſi ſecus factum fuerit, pronuncia, ſeu commiſſio contumaciæ, & executionis, nullius ſint roboris, uel momenti, quacunque conſuetudine hactenus ſeruata non obſtante.

Quòd in uno citatorio, ſeu præcepto non poſſint cumulari nomina debitorum ultra quatuor: & de ſalariis procuratorum pro contumacia. Cap. XV.

IDEM Antonius Locuntenens ſtatuit, quòd aliquando in uno, eodém que citatorio plures, & uarii continentur debitores: etiam ex uariis, & diuerſis cauſis obligati contra eos proceditur ad pronũciationem contumaciæ, & executionis commiſſionis, ſeu tenutæ dationem, uigore eorum contumaciæ ſub uno, & eodem libello, ſeu petitione, tunc ſalarium procuratoris, ſi non ultra, quàm ad tenutam proceſſum fuerit, ſit, & eſſe debeat unus carlenus pro quolibet uſque ad carlenos tres: ab inde ſupra dicta ſumma diuidatur inter omnes. Si uero proceſſum fuerit ad uenditionem tenutæ, uel ad adiudicationem, tunc ſalarium procuratoris ſit, & eſſe debeat inter omnes dimidium eius, quod per conſtitutiones antiquas cautum eſt: & pro rata omne inter omnes diuidatur. & ſi forte dicti rei uellent eorum contumaciam purgare ſuper expenſarum refectione, recuperare, & litigare tunc primus uolens, ſuam contumaciam (ut ſupra) purgare teneatur: pro ſalario procuratoris reficere, carlenos duos, prout aliâs ſolitum eſt: & litteras executoriales de ſuo ſoluere, ſi factæ fuerint. alii uero duos bonon. pro quolibet duntaxat ſoluere teneantur, dummodo inter omnes prodicto ſalario unum florenum monetæ non excedat. Si uero contra ununquenque dictorum reorum eſſet dandus libellus ſeparatus, ſeu petitio in diuerſis acceptionibus pro recuperatione tenutæ, ſeu contumaciæ non plus ſoluatur, quàm ut ſupra continetur. Litigando autem tunc quoad ſalarium huiuſmodi, dicimus ſeruari conſtitutiones antiquas de materia loquẽtes ex addition. Bagaroti locuntenentis in Marchia. Volumus nanq;, & ordinamus in uno, eodém q; citatorio non poſſe, nec debere cumulari ultra numerum quatuor debitorum ad plus ex uariis, & diuerſis cauſis obligationum. & ſi ſecus fiat, citatio non ualeat ipſo iure, exceptis cauſis patrociniorum, in quibus noua patrocinia non debeantur. & quòd poſt primum uero decretum ueteres conſtitutiones obſeruentur.

De terminis ſeruandis in cauſis ciuilibus. Cap. XVI.

ANGELVS ſedis apoſtolicæ prothonotarius, & in Marchia gubernator pro modo ſeruando in cauſis ciuilibus ſtatuit, & ordina-

uit, quòd omnes causæ, quæ in curia nostra coram quocunque auditore, seu commissario, aut quocunque alio iudice nostræ curiæ tractarentur, seu mouerentur, sint, & esse intelligantur summariæ, & in eis procedi debeat summarie, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, seruata tamē infra scripta forma, & modo: uidelicet, Quòd producto libello, & producta copia danda parti per actorem, reus habeat terminum duorum dierum ad excipiendum, & producendum exceptiones. & data ipsarum copia, uel oblata, actor habeat terminum ad primam iuris à die datæ, uel oblatæ copiæ ad replicandum, & producendum replicationes: & oblata copia ipsarum, reus similiter habeat duorum dierum ad duplicandum. & prædictis (ut præfertur) factis, & legitimatis personis habeatur perinde, ac si lis fuisset contestata. & terminus ad probandum, & probatum habendum dari debeat ad petitionem petentis quindecim dierum utilium. & dato dicto termino, terminus currat ipso iure: & iudex non possit aliquo modo pronunciare terminum non currere: infra quem terminum si producentur positiones, & capitula, & petatur per producentem, ut per procuratorem partis aduersæ respondeatur, eisdem procurator partis aduersæ teneatur respondere statim exhibitis articulis, si uult, omnibus, uel ipsorum parti: aliâs citetur principalis cum termino peremptorio, & non nisi semel: & procurator non admittatur ulterius. & si principalis non comparuerit, & responderit in termino dictæ unicæ citationis, habeatur pro confesso, nisi ille procurator suis expensis uoluerit quòd notarius accedat ad recipiendum responsionem à principali, & moueatur pars aduersa ad faciēdum interrogatoria, quæ facere teneatur infra duos dies à die datæ, uel oblatæ copiæ, ac etiam ad uidendum iuramenta testium productorum, & producendorum toto durante termino, & committatur notario ut recipiat eosdem toto durante termino ad iuramenta, & dicta: eós que examinet durante dicto termino sub pœna decem ducatorum, & interesse partis. quo termino elapso publicetur processus ad instantiam petentis, & contra testes, & eorum dicta uolens opponere, habeat terminum ipso iure quatuor dierum ad opponendum: infra quem terminum possint iura, & instrumēta publica, & post dictum terminum habeat terminum ipso iure sex dierum utilium ad probandum, & probatum habendum exceptiones contra testes, & eorū dicta, & totum processum. quo termino elapso statutus intelligatur terminus ipso iure duorū dierum ad allegandum. quo elapso intelligatur esse conclusum in causa, & iudex coram quo causa uertitur, teneatur causam expedire per sentētiam tempore secundæ monitionis sub pœna arbitrii domini gubernatoris. & elapso termino allegatorio, sit in arbitrio iudicis uel audire allegationes, uel non audire, nisi sequenti die post dictum terminum conduxerit aduocatum: quia tunc iudex teneatur ipsum audire: & omnes dicti termini intelligantur peremptorii, & utiles.

De

De obseruatione terminorum Angelinæ per commissarios apostolicos. Cap. XVII. ex constitutione Andegauen.

ITEM statuimus, & ordinamus, quòd circa omnes causas ab apostolica sede delegatas tam in prouincia, quàm in curia obseruentur termini iuxta constitutionem prædictam tam in prima, quàm in secunda instantia. & si contigerit aliquem de iudicibus, seu delegatis prædictis suspectum allegari, tunc arbitri iuxta formam iuris eligantur. & si secus fuerit actum tam in non obseruando terminos, quàm arbitros non eligendo, processus, sententia inde secuta sit ipso iure nulla absque aliqua iudicis pronunciatione. & Legatus, Gubernator, & Locuntenens, qui pro tempore erit, iudices, & delegatos prædictos puniat, & multet quemadmodum sibi uidebitur expedire. Huic constitutioni addentes NOS Rodulphus Cardinalis Legatus dicimus, & statuimus, quòd arbitri ad decidendas causas huiusmodi suspitionum allegandarum, eligantur in loco residentiæ, seu habitationis delegati apostolici recusati, si periti essent: sin autem in loco uiciniori: aliàs, ut supra, sententia sit nulla: & annullari possit per legatum, gubernatorem, & locuntenentem pro tempore existentem absque aliqua alia commissione.

De capitulis admittendis ne causæ in longum protelantur. Cap. XVIII.

RODVLPHVS Cardinalis Legatus. Quum pluries audiuerimus inter causidicos nostræ generalis curiæ tam coram nobis, quàm auditoribus, iudicibús que nostris, aliís que delegatis etiam apostolicis fore disceptatum super capitulis, & articulis admittendis, quandoque quòd sint eadem cum primis, uel contraria, quandoque quòd tendant contra instrumenta iuramento robborata, quandoque ex aliis causis, propter quas causas in longum protrahantur in damnum, & præiudicium collitigantium. uolentes in præmissis debitum adhibere remedium, & protelationes huiusmodi in totum extirpare, statuimus, & decernimus quæcunque capitula in quacunque causa, prǽterq; in re iudicata admittenda esse per se, & in quantum de iure, & saluo iure inpertinentium, & nõ admittendorum: ita quòd si contingat super huiusmodi capitulis examen fieri, & huiusmodi capitula admitti non debuissent, quòd huiusmodi examen habeatur pro non facto: & modo aliquo non probet, nec fidem faciat in iudicio, & extra, & omnis sentẽtia proferen. occasione dicti examinis contra aliquem fuerit, & sit ipso iure nulla, & nullius ualoris, roboris, efficaciæ, uel momenti, etiam quòd ab ea non fuerit appellatum, nec de nullitate dictum. Addimus tamen, quòd pars, quæ petierit processum publicari, non possit modo aliquo producere aliquos testes tam in illa instantia, quàm in aliis sequentibus, sed bene pars

tes elapso termino probatorio possint, & ualeant reproducere testes, & contra ipsos, & ipsorum personas opponere, & probare secundum formam constitutionis praecedentis Angelinae nuncupatae supra Cap. xvi.

De responsione fienda positionibus, & articulis. Cap. XIX.

POSITIONIBUS omnibus, & singulis, quae fierent in causis ciuilibus praestito iuramento à parte ponente, quòd eas animo calumniae non ponit, & credit eas ueras, & pertinētes ad causam, in qua ponuntur, aduersa pars respondere teneatur, & compellatur per iudicem, non obstante quòd allegaretur, uel opponeretur ipsas esse impertinentes: iudex tamen possit, & pars reseruare. quòd si non sunt pertinentes, responsio in nullo praeiudicet, & habeatur pro non facta: saluo quòd si iudex uiderit positionem manifeste impertinentem, seu calumniosam, & ei non esse respondendum, possit (si sibi placuerit) partem, contra quam ponitur, releuare à responsione praedicta: & omnibus positionibus, quibus uideretur iudici esse respondendum, debeat responderi antequam ostendatur aduccato, uel alicui personae, nisi solum respondenti, qui teneatur respondere statim, & in continenti positionibus sibi lectis, uel ostensis, nisi iudici uideretur super aliquibus, de quibus pars dubitaret dare terminum ad respondendum. Statuimus etiam, quòd siquis fuerit bis per litteras requisitus, quòd ueniat ad respondendum positionibus, & non responderit infra terminum litterarum, tales positiones habeantur pro confessis ipso facto, etiam sine aliqua probatione. Volumus etiam, quòd in causis, quae sunt mixtae, ciuiles, & criminales possint fieri positiones, quae non tangant directo crimen, & eis debeat responderi, sicut in causis mere ciuilibus. Huic constitutioni Ioannes Cardinalis Papien. legatus addidit, quòd productis positionibus debeat pars citari ad instantiam producentis, & eo die debeat dari terminus per iudicem secundum distantiam loci suo arbitrio, assignandus ad citandum. & si facta prima citatione procurator partis aduersae uoluerit respondere dictis positionibus, dummodo ante commissionem secundarum litterarum possit, & ualeat respondere, ac si esset principalis. & ad ipsas respōsiones faciendas auctoritate huius nostrae constitutionis intelligatur habere sufficiens, & speciale mandatum: & immediate quòd obtulerit se, respondere teneatur. Si uero non responderit, tunc ulterius nō admittatur, sed mittantur secundae literae cum termino, ut supra, cum effectu in constitutione contento, & quomodocunque contigerit respondere, respondeant per uerbum credit, uel non credit simpliciter sine aliquo adiumento: & quod responsum fuerit per principalem corrigi non possit per procuratorem, nec per ipsum principalem,

nisi

nisi aliud ipsi iudici de causa cognoscenti pro qualitate, & simplicitate respondentis obseruandum uisum fuerit: cuius conscientiam oneramus stante iudice tempore responsionis ad bancum, uel in alio loco antequam iudex recedat de loco responsionis: Huiusmodi constitutionibus etiam super huiusmodi materia positionum fuerit additum per constitutionem Angelinam supra Capitulo XVI. tamen Iulianus Episcopus Xantonensis, & gubernator etiam addendo statuit, quòd in notificatoriis super instrumentis in forma cameræ fiendis, positiones non inserantur: & si sint insertæ, & debitor non comparuerit, non possint haberi pro confessis, nisi præcedente bina citatione iuxta formam constitutionum prædictarum, Angelina nõ obstante. Item, quòd si pars petierit in quacunque causa principalem, tanquam melius informatum cogi ad respondendum positionibus, cogatur ipse, omni iuris remedio, etiam multa indicta, & pignoribus captis responadere per uerbum credit, uel non credit. Prædictis constitutionibus addendo dicimus, & declaramus non uendicare sibi locum illas ad personas priuilegiatas de iure, quas excipimus: & ad eas mandamus notarium transmitti per producentem positi sumptibus ipsius producentis. Si uero dicta persona respondere recusauerit coram dicto notario, facta fide per eundem notarium de recusatione prædicta iudex possit, & ualeat positiones haberi, & pronunciari pro confessis sine aliqua alia requisitione.

De iudiciis, & pertinentibus ad ea. Cap. XX.

IDEM Iulianus Xantonensis, & gubernator & cætera. Quia multoties euenit, quòd in causis etiam magnis fit iudicium super præceptis absque aliqua præambula petitione, ita quòd difficile est percipere remedia intentata, statuimus quòd in causis excedentibus summam uigintiquinque florenorum monetæ non possint aliquo modo reproduci præceptum, seu litteræ loco petitionis, & libelli, sed debeat fieri petitio iuxta formam sacrarum constitutionum: aliâs iudicium sit nullum.

De cauillosis, seu calumniosis exceptionibus refrenandis. Cap. XXI.

EXCEPTIONES cauillosæ, seu calumniosæ nullatenus opponantur, & maxime per quas negetur paternitas, filiatio, fraternitas, prælatura, seu possessio prælaturæ, uel eum, cuius manus inuenitur publicum instrumentum esse notarium, uel alia similia. & si huiusmodi exceptiones inuenirentur non ueræ, sed calumniosæ, statim hoc comperto opponens de facto condemnetur aduersæ parti in expensis, & eas reficere cum

effectu compellatur: & in decem libris cameræ condemnetur. & quando iudici uidebitur, quòd tales exceptiones sint calumniosæ, statim possit tales exceptiones reiicere: & eis non obstantibus ad ulteriora procedatur, prout uidebitur conuenire.

Quòd auditores, & iudices teneantur terminos constitutionis Angelinæ obseruare, & quolibet die accedere ad bancum iuris. Cap. XXII.

ITEM quòd in causis ciuilibus, & mixtis seruentur termini constitutionis Angelinæ cum additión. Andegauen. & Bononien. & ne ex tenore dictarum constitutionum causæ fiant immortales, decernimus, & ordinamus, quòd auditores, & iudices nostræ curiæ quolibet die teneantur iuridico, qui sunt in curia simul, & coniunctim, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ accedere ad bancum iuris: & pulsata campana bis, iuxta consuetudinem, & stilum hactenus obseruatum se ponere, & sedere ad bancum iuris, & pronunciare illam diem currere, & protestari, si procuratores recusant ad bancum iuris accedere, illam diem currere: & per custodem archiuii annotari facere pro die iuridica, & utili. & omnes dicti termini ad unguem obseruentur, prout obseruari mandamus, sub excommunicationis pœna etiam in causis pendentibus: per præsentes decernentes nullum, & inane quicquid fieri contigerit contra formam dictæ constitutionis, nisi aliud per nos in aliqua causa pupillorum, uiduarum, & miserabilium personarum, uel alicuius forensis extra prouinciam fuerit decretum, statutum, & ordinatum: quibuscunque commissionibus per nos factis, & faciendis, etiam illis, in quibus dictis constitutionibus foret expresse derogatum, non obstantibus.

De diebus iuridicis seruandis. Cap. XXIII.

RODVLPHVS Cardinalis Legatus. Licet per antiquas constitutiones, & modernas optime fuerit prouisum pro expeditione causarum, ne immortales fierent, tamen quandam consuetudinem introductam esse comperimus etiam in contradictorio iudicio seruatam, quòd nisi ambo procuratores partium ad bancum iuris affuerint, uel ius per iudices sedentes pro tribunali ambobus procuratoribus partium fuerit redditum, termini non concurrerent, & nõ essent dies utiles, prout dispositum est per dictas constitutiones. Quam consuetudinem tanquam iuri dissonam penitus reprobantes, statuimus, & perpetuò obseruari mandamus omnes dies Lune, Martis, Mercurii, Iouis, & Sabbati, Veneris excepto, propter allega-
tiones,

tiones, fore, & esse iuridicos, & computari debere in metis causarum, nisi fuerint feriati in honorem Dei, uel propter ferias aduentu superioris, uel aliter repentinas, etiam quòd non fuerit sessum tam facto iudicum; quàm negligentia procuratorum: etiam quòd procuratores ambarum partium non fuerint ad bancum iuris, quoniam uidimus dictos procuratores qualibet hora prosequi eorum causas coram nobis, iudicibus, & auditoribus nostris, & in eis actitare, & terminos seruare pro eorum libito: idem seruari mandamus tempore feriarum, messium, & uindemiarum, si dictis feriis extiterit derogatum.

Quòd nulla sententia proferatur, nisi prius confecto registro, & dato utrique parti. Cap. XXIIII.

IDEM Benedictus Cardinalis Rauennatensis. Item, quòd domini auditores, & iudices, & alii causas cognoscentes modo aliquo non audeant, uel præsumant proferre, & promulgare aliquam sententiam in aliqua causa ciuili, criminali, & mixta, nisi prius confecto registro, & dato utrique parti cum termino arbitrio iudicis statuendo ad illum uidendum, sub pœna excommunicationis, suspensionis officii, & nullitatis dictæ sententiæ: Addentes quòd dicti domini auditores, & iudices teneantur sentẽtias in quibusuis causis ciuilibus, criminalibus, & mixtis proferre ad bancum iuris, & ipsas legere secundum cedulam aperiendam neque in domo, siue in camera, nec in alio loco: nec possint modo aliquo eligere alium locum pro iuridico, & tribunali, nisi tribunal iuris causarum. & si aliter dictæ sententiæ promulgaretur, sint ipso iure nullæ, & nullum sortiantur effectum: de quibus quidem nullitatibus ante omnia super eisdem cognosci debeat, discuti, & terminari. Huic constitutioni sanctissimus dominus noster Paulus Papa Tertius addidit, quòd auditores, & iudices curiæ generalis sentẽtias in scriptis unico contextu ferant, & legant, prout iuris fuerit. & quòd sententiæ in criminalibus ferantur ad bancum iuris seruatis seruandis.

Quæ forma sit seruanda in alienationibus, & contractibus minorum. Cap. XXV.

VT minorum facilitati modis omnibus conuenientibus, & expedientibus succurratur, ne in eorum contractibus, & negociis leuiter damnificari ualeant, siue lædi, sicut in plærisque factum esse comperimus, statuimus, & hac præsenti constitutione firmamus, quòd donationes, uenditiones, & alienationes, remissiones, cessiones, & quietationes quaruncunque rerum, actionum, & iurium sub quacunque forma contractuum, uel uerbo

rum à puberibus, seu adultis factæ sine iuramento corporaliter prædito: & etiam sine conscientia duorum, uel trium proximorum consanguineorum si assistant, uel saltem affinium, si consanguinei non assistant, & sine decreto competentis iudicis, & insinuatione facienda in actis cum quibuscunque uniuersitatibus, collegiis, & communitatibus, & quibuscunque personis spiritualibus fieri non ualeant, nec aliquatenus celebrari. & si factæ, uel celebratæ fuerint non seruatis solennitatibus supra dictis, præsumantur, & fingantur dolose extortæ, & nullam obtineăt firmitatem. & nihilominus contrahens cum minori contra formam superius annotatam, iudicis arbitrio puniatur. Quam quidem constitutionem NOS Rodulphus Cardinalis Legatus obseruari mandamus in omnibus, & quibuscunque instrumentis fiendis quomodocunque, & qualitercunque per dictos minores uigintiquinque annis, etiam cum duplici iuramento apposito super dictis instrumentis, & per dictos minores præstito: declarantes locum non habere in maiore uiginti annis mercatore, & apotechas mercium habente. eandem formam seruari uolumus, & mandamus in contractibus mulierum, etiam maiorum, & in quibuscunque contractibus donationum, bonorum, & iurium quoruncunque per quoscunque tam maiores, quàm minores ad obuiandum fraudibus, quæ quotidie fiunt etiam cŏtra cameram apostolicam, & alias quascunque priuatas personas.

De simulatis contractibus. Cap. XXVI.

QUUM, iure testante, plus ualeat quod in ueritate agitur, quàm quod simulate concipitur, ad reprimĕdas fraudes, & malitias peruersorum, contractus non ueros, simulatos, & fictitios, seu per apodium celebrantiun, præsenti constitutione duximus ordinandum, quòd nulla ciuitas, communitas, uniuersitas, uel quæuis spiritualis persona prædictos tales contractus simulatos, fictitios, uel dolosos inire, uel facere audeat, uel præsumat: nullús que ex ipsis contractibus, promissionibus, uel obligationibus, seu conuentionibus quibuscunque tanquam à iure reprobatis possit agere, uel aliquatenus experiri: nec ex ipsis emolumentum uel damnum aliquod personis, uel rebus aliquibus sequi possint. & siquid ex prædictis contractibus per aliquos, uel aliquem perceptum fuerit, uel obtentum, ad ipsos contractus rescindendos cum perceptorum, & obtĕtorum restitutione taliter contrahentes, summarie de causa cognito, & sine iudicii strepitu compellatur. de quibus simulationibus, fictionibus, & fraudibus, & quolibet prædictorum per euidentia, & uerisimilia indicia, quæ animum iudicantis moueant, cognoscatur, & sententietur, consyderatis personarum, locorum, temporum, & causarum conditionibus, qualitatibus, & uerisimilibus

libus coniecturis. Contra facientes autem huiusmodi, & obligationes recipientes, uel recipi mandantes fictitias, seu simulatas, si ipsum contractum, uel obligationem in fraudem promittentis, seu contrahentis alterius negauerint simulate, seu fictitie conceptum, seu concepta, uel facta, in uigintiquinque florenis auri, & plus, usque ad ualorem quantitatis, siue rei in contractu, uel promissione deductæ iudicis arbitrio puniatur.

De non faciendo contractum cum illo, cui interdicta fuerit bonorum administratio. Cap. XXVII.

VT uia tollatur fraudibus, statuimus quòd nullus faciat aliquem contractum cum aliquo, cui per aliquem habentem iurisdictionem interdicta fuerit administratio suorum bonorum absque licentia iudicis competentis, iurisdictionem habentis. Si uero contra factum extiterit, uel fieri mandatum fuerit, contractus ipse nullius momenti sit: & contra faciens, si scienter, in tantum quantum est quantitas, uel ualor rei in contractu deductæ: si ignoranter, mitius iudicis arbitrio puniatur. Hanc constitutionem NOS Rodulphus Cardinalis Legatus obseruari mandamus, etiam in minore uigintiquinque, uel uiginti annis, habente, uel non habente curatorem sine solennitatibus, supra in constitutione, Quæ forma sit seruanda in contractibus minorum, Cap. XXV. etiam si iurauerit se maiorem, ut supra. quod iuramentum dicimus per dolum fuisse, & esse extortum à dicto minore: & nullum fuisse, & esse, & nullius ualoris, uel momēti: & talis contractus factus non ualeat, nec teneat modo aliquo.

De actis, & instrumentis productis qualiter restituantur: & de termino ad accipiendam copiam. Cap. XXVIII.

ACTIS, & instrumentis, & quibuscunque scripturis productis in iudicio, iudex causæ quandocunque ad petitionem producentis teneatur dare aduersæ parti terminum conueniētem ad accipiēdam copiam de productione, & termino elapso parti producenti ad eius petitionem notarius causæ productæ registrare, & restituere teneatur, pœna sex florenorum auri: & iudex causæ sub simili pœna dare dictum terminum, & cogere dictum notarium ad restitutionem prædictam. & hoc locum habeat in causis ciuilibus, criminalibus, & spiritualibus, & omni genere causarum.

CVI constitutioni addendo NOS Rodulphus Cardinalis Legatus, prohibemus, & mandamus omnibus, & quibuscūque iudicibus, ne aliquo modo tempore productionis dictorum actorum mandent illa registrare, & registrata restitui: sed elapso termino dato ad opponēdum, & parte citata ad

talem actum, ad instantiam petentis mandet registrari: aliter copia, quæ remanserit, nullam fidem faciat, nec in registro describatur, pœna decem ducatorum auri ornamento palatii omnino applicanda, & irremissibiliter exigenda.

Quòd auditores, & iudices non expediant causas extra curiam. Cap. XXIX.

QVONIAM (prout audiuimus) multoties fuerunt propositæ querelæ super expeditione causarum in curia pendentium extra curiam cum maximo collitigantium onere, & grauamine, Volentes in præmissis salubriter indemnitati collitigantium prouidere, statuimus, & hac nostra cōstitutione perpetuo ualitura sancimus, quòd nullus auditor, siue iudex, uel alius quicunque commissarius quomodolibet equitās per prouinciam Marchiæ possit, & ualeat extra curiam, & locum curiæ aliquas causas, controuersias, seu differētias cognoscere, decidere, & terminare, nisi ei specialiter causam, & causas prædictas superior pro tempore existens specialiter, & non per generalem commissionem commiserit, & demandauerit. & si secus actum fuerit, omnis processus, & sententia sit ipso iure nullus, & nulla absque aliqua iudicis pronunciatione.

De allegationibus non fiendis uoce per aduocatos, nisi aliter eis fuerit iniunctum. Cap. XXX.

AD obuiandum discordiis, & superfluis uerbis, quæ quotidie accidere solent inter aduocatos ad inuicem in eorum causis allegantes, & pro concordia inter eos manutenenda, statuimus, & in futurum mandamus allegationes huiusmodi non debere modo aliquo fieri per aduocatos ad inuicem allegantes, sed unusquisque iudicem informet in iure, & in facto more Romanæ curiæ, nisi aliter per iudicem causæ eis pro maiori informatione fuerit iniunctum, & mandatum, ac statutum.

De obseruatione constitutionis super præscriptione instrumentorum hebræorum, & usurariorum. Cap. XXXI.

LICET superflue fuerit prouisum per constitutionem supra Capitulo tertiodecimo contra instrumenta iudæorum, & usurariorum, tamen quia quotidie habuimus querelas de huiusmodi instrumentis prætextu quòd dicti hebræi, & usurarii à sede apostolica, & sanctissimo domino nostro obtinuerint derogationem dictæ constitutionis, & ipsius uigore uidimus

mus multos hebræos; & usurarios, mortuis ipsorum debitoribus, & satisfactis eis de eorum creditis, molestasse, & inquietasse hæredes debitorum defunctorum inscios solutionibus factis: & sic coactos fuisse ad iterum soluendum, & postmodum ab eis uia iuris repetere. Volentes dictorum usurariorum, & iudæorum uoraginem refrenare, & oppressorum indemnitati prouidere cum bona uenia, & gratia sanctissimi domini nostri, & sanctæ sedis apostolicæ, dictam constitutionem, De præscriptione, ut supra, obseruari mandamus: non obstantibus quibuscunque capitulis, & tolerantiis hucusque hebræis, & usurariis concessis per quoscunque, etiam per sanctissimum dominum nostrum, & sanctam sedem apostolicam, & in futurum concedendis, nisi dicta constitutio, & hæc nostra declaratio, & additio fuerit de uerbo ad uerbum in derogatione forsan obtinenda, & non per uerba effectum huius constitutionis importantia, & nisi fuerit facta dicta derogatio per sanctissimum dominum nostrum modo, & forma prædictis: & si forsan ad instigationem, & falsam expressionem dictorum hebræorum, & usurariorum idem sanctissimus dominus noster forsan derogauerit, dicimus dictam derogationem admitti non debere, nisi fuerit facta per litteras sub plumbo, & sua sanctitate iterato consulta, maturius per oratorem prouinciæ, quem in casu prædicto destinare mandamus ad pedes suæ sanctitatis, & ad melius suam sanctitatem informandam.

Libri Quinti Finis.

CONSTITVTIONVM MARCHIAE ANCONITANAE

Liber Sextus.

Quòd ad ipsum Rectorem possit libere appellari. Cap. I.

NTIQVIS constitutionibus iuri consonis, & ab antiquo seruatis extitit ordinatum, quòd ad Rectorē prouinciæ generalem, & eius iudicem super appellationibus possit libere appellari ab omnibus, & singulis potestatibus, capitaneis, iudicibus, & officialibus quaruncunque ciuitatum, castrorum, & locorum ipsius Rectoris regimini commissorum, & à quibuscunque communitatibus, collegiis, & uniuersitatibus, & arbitris, & arbitratoribus, & à quibuscunque grauaminibus, & oppositionibus iudicialibus, & extraiudicialibus: siue à quibuscunque impedimentis, uel obstaculis, uel ab aliis iudicibus ipsius Rectoris tam generalibus, quàm præsidalibus: & de nullitate omnium prædictorum quæri, & agi, & in integrum restitutio postulari, quādo de iure competit coram dictis rectore, & iudicibus, seu altero ipsorum: & dictus iudex appellationum possit, & ualeat de prædictis omnibus, & singulis cognoscere, sententiare, & diffinire. & in prædictis omnibus & etiam super omnibus contentis in constitutionibus in hoc sexto libro insertis, sit, & esse intelligatur iudex competens, & ordinarius: non obstantibus aliquibus statutis, constitutionibus, & iuribus, priuilegiis, uel obstaculis quibuscunque.

In quibus casibus appellare non ualet. Cap. II.

BONAE memoriæ Egidius Episcopus Sabinensis post compilationem constitutionum addendo, edidit infra scriptam constitutionem, Quòd nullus in notoriis per facti euidentiam, nullús que in iudicio sponte confessus conuictus, nec aliquis manifeste contumax, nemo etiam in causa momentaneæ possessionis, nec à syndicatu aliquo, nec ab aliquo præcepto, uel processu, seu executione, prætextu fortificationis, seu reparationis, uel custodiæ diurnæ, uel nocturnæ alicuius ciuitatis, castri, uel loci, seu occasione cuiusuis impositionis, uel executionis tallearum, subsidiorum, col

lectarum, uel aliorum onerũ realium, seu personalium per nos, seu aliquem nostrum in officio successorem, aut per rectorem alicuius prouinciæ Romanæ Ecclesiæ de nostra, uel alicuius ex successoribus huiusmodi licentia deinceps imponendarum, & exigendarum, nisi notorie constaret de grauamine: nec in aliquo ex casibus aliis à iure canonico prohibitis ualeat uocem appellationis emittere, nec in aliquo casuum huiusmodi liceat appellare. quòd si secus per aliquem fuerit attẽtatum, iudex eius, ad quem appellatum fuerit, talem appellationem aliqualiter non recipiat, nec admittat. & iudex, à quo in aliquo non deferat, quin potius contra appellantes huiusmodi in causa, in qua fuerit appellatum, impune possit procedere, suám que sentẽtiam, & processum, & actum, à quo, seu à qua extiterit appellatum, proinde executioni debitæ mandari, ac si talis appellatio interposita non fuisset. Huic constitutioni addẽdo dicimus, quòd si in aliqua sententia fuerit lata sententia super possessorio cum condemnatione expensarum, uel fructuum, quòd eo casu possit ratione præfatæ mixturæ condemnationẽ appellare, reclamare, & cætera: etiam à tota sententia. & similiter in præfata causa possessorii liceat appellare in omnibus aliis casibus à iure ciuili permissis.

Quòd sponte confessus crimen in iudicio non possit appellare. Cap. III.

PETRVS presbyter Cardinalis sanctæ Mariæ in Transtyberim, & in Italia uicarius generalis inter alia constitutionem condidit, quòd nullus, qui crimen aliquod, uel delictum fuerit sponte confessus in iudicio, possit modo aliquo appellare: & si in præfatis casibus fuerit appellatum, iudex à quo tali appellationi non deferat, iudex ad quem nullatenus eum admittat, uel recipiat. Dictæ autem constitutioni adiiciendo dicimus, & statuimus, quòd siquis ab aliqua sententia diffinitiua, uel interlocutoria, uel alio grauamine, à quo ei fit permissum ex forma constitutionum, uel aliter de iure appellauerit, & in causa succubuerit ex prioribus actitatis, ita quòd pronunciaretur frustratorie, uel aliter superuacuo appellatum, in expensis condemnetur, & in aliis arbitrio iudicis declarandis pœnis.

De friuole appellantibus. Cap. IIII.

GABRIEL Cardinalis Senen. Legatus in Marchia statuit, & decreuit ad compescendas malitiás friuole appellantium, & non prosequentium, quòd quicunque in causis à iure prohibitis, uel constitutionibus prouincialibus, aut aliâs manifeste friuole appellauerit, uel etiam debite ante sententiam diffinitiuam, & appellationem nõ fuerit prose

cutus infra legitima tempora à constitutionibus notata, pœna decem flore-
norum auri irremissibiliter condemnetur.

Quòd non appelletur ad Papam omisso medio: & quis cognoscat de appellationibus interpositis ad rectorem. Cap. V.

BONAE memoriæ dominus Bertrandus Episcopus Sabinensis, dum esset Archiepiscopus Ebredinensis, & reformator in terris præfatis ecclesiæ, asserens se super hoc habere specialem commissionem ab apostolica sede, constitutionem quandam edidit in hac forma.

ITEM finem imponi litibus cupientes, & nolentes per appellationem, uel appellantium diffugia, subsequendi iuris ualeat cuiuscunque iustitia retardari, auctoritate prædicta apostolica super hoc nobis specialiter attributa statuimus, & ordinamus, quòd quando à potestatibus, capitaneis, & rectoribus, uel officialibus terrarum ecclesiæ prouinciæ Marchiæ, uel à iudicibus præsidatuum, uel etiam à iudicibus maioris curiæ causarum ciuilium, & criminalium, uel ab aliquibus epis, prælatis, seu arbitris, arbitratoribus, seu amicabilibus personis, compositoribus ab interlocutoria, seu diffinitiua sentētia, seu à quocunque grauamine iudiciali fuerit appellatum, ad iudicem appellationum maioris curiæ, uel ad rectorem prouinciæ necessario debeat appellari, nec appellatio ad sedem apostolicam omisso medio interposita aliquem iuris sortiatur effectum: & index, à quo omisso medio extitit appellatum, proinde possit procedere, ac si nulla ab ipso interposita appellatio extitisset. Illud autem adiiciendo declaramus, quòd licet ad rectorem in casibus præmissis fuerit appellatum, prædictus autem iudex, qui in officio sibi commisso uices rectoris gerere reputatur absque aliqua commissione sibi à dicto rectore fienda, causas appellationis huiusmodi possit, & debeat cognoscere, & fine debito terminare, nisi aliàs dictus appellationum iudex partibus, uel alteri earum esset suspectus, uel rector causam alii de expressa partium uoluntate commiserit: hoc saluo, quòd ubi ab episcopis, uel aliis prælatis fuerit appellatum, non iudex prædictus appellationum auctoritate propria, sed rector per se, uel alium, cui commiserit causam appellationis audire debeat, & fine debito terminare.

Quòd appellatio interponi possit ad iudicem, ad quem appellatur. Cap. VI.

STATVIMVS quòd omnis appellatio deuoluenda ad rectorem prouinciæ, uel suos iudices ordinarios, uel delegatos possit interponi coram iudice, ad quem, uel coram iudice, seu arbitro, uel alio, à quo appellaretur, prout maluerit appellans, & coram quocunque eorum interposita

posita fuerit, ualeat, & teneat, ac si interposita esset coram iudice, seu arbitro, uel persona, à qua appellatur. & quòd ad rectorem à suo iudice appellationum prædicto, & à suis commissariis possit libere appellari.

De exhibitione, & petitione apostolorum. Cap. VII.

STATVIMVS, & ordinamus quòd in appellationibus ad rectorem, uel suos iudices ordinarios, uel delegatos sufficiat appellanti apostolos petere plures etiam uno contextu, uel saltem semel coram iudice, coram quo interponitur appellatio. & si petuntur à iudice, à quo appellat, uel suo in officio successore, ille, à quo petuntur, teneatur in continenti dare apostolos, seu responsum appellanti sine aliqua dilatione, uel termino. & si aliquem terminum statuerit ad recipiendum apostolos, appellans comparere minime teneatur: nec propterea sibi in aliquo præiudicium generetur. & prædicta facta secundum formam huius constitutionis ualeant, & plenam firmitatem habeant, ac si omnes solennitates fuissent plenissime obseruatæ.

De appellatione uiua uoce facta quãdo ualeat. Cap. VIII.

RVRSVS cupientes potestatum, capitaneorum, & officialium terrarum malitiis obuiare, & contra iustitiam grauatis consulere, uolumus quòd quando ab aliquo potestate, capitaneo, uel officiali, uel uniuersitate, barone, uel eius officialibus, uel quibuscunque aliis iudicibus, uel personis ad rectorem prouinciæ, uel eius iudices ordinarios, uel delegatos contigerit appellari à quibuscunque grauaminibus, iudicialibus, sententiis, interlocutoriis, uel diffinitiuis, aut præceptis, ualeat appellatio uiua uoce facta, & solo uerbo etiam sine aliqua scriptura. & possit probari etiam per testes: nec requiratur de necessitate aliqua petitio apostolorum. & ualeat, & teneat talis appellatio, ac si interposita esset in scriptis, & causæ omnes grauaminum legitime, & nullitatum essent insertæ, & ac si apostoli essent legitime petiti, & præsertim cum interdum, & frequenter locus, & tempus nõ patiantur plenius deliberando consilium, & maxime propter fraudem, & terrorem officialium opprimentium appellantes.

Forma qualiter procedatur in causis appellationum tam ante sententiam, quàm post. Cap. IX.

SANCIMVS hac cõstitutione in perpetuum ualitura, quòd

quilibet appellans ab aliquo grauamine, interlocutoria, uel præcepto aliquo ante sententiæ tempus, uel post, & quocunque alio actu, præterquam à mera diffinitiua sententia in iudicio, uel extra in criminali causa, uel ciuili à quibuscunque potestatibus, communitatibus, uel aliis iurisdictionem, uel notionem habentibus, uel prætendentibus, seu à iudicibus, & officialibus rectoris prouinciæ tam generalibus, quàm præsidalibus, uel arbitris, & arbitratoribus. & de nullitate agens, uel petens reductionem ad arbitrium boni uiri, aut restitutionem in integrum coram rectore, uel suis iudicibus, seu ad eos, uel eorum curiam infra octo dies à die interpositæ appellationis, uel factæ contradictionis, aut petitæ reductionis ad arbitrium boni uiri, uel restitutionis in integrum computando, appellationem, & causam ipsam prosequi teneatur, faciendo citari partem appellatam, quòd in termino citationis debeat comparere: & in dicto termino; & infra dictum terminum ipse appellans, seu de nullitate agens, se debeat præsentare. In causis uero appellationum, seu prouocationum, seu nullitatum, aut reductionem ad boni uiri arbitrium, & restitutionis in integrum, diffinitiua sententia ad rectorem, seu suam curiam deuolutis, seu quomodolibet interiectis, appellans, & causam agens infra uiginti dies cōtinuos à die appellationis interpositæ continue computando, appellationis, & nullitatis causam prosequi teneatur, faciendo citari aduersarium, siue partem, & se in dicto citationis termino, uel in ipsum terminum præsentando. In omnibus autem appellationibus, & causis supra scriptis possit procedi absque libello litis contestatione, iuramento de calumnia, & aliis solennitatibus, & ordinibus iudiciorum, & substantialibus, sed solum facta præsentatione, ubi opus est, legitimentur personæ: & deinde terminus detur decem dierum, uel maior, uel minor arbitrio iudicis utrique parti ad iustificandum, & impugnandum, & probandum tam per testes, quàm per instrumenta, uel per quencunque alium modum, qui eis competeret de iure, & habendum probatum: & elapso dicto termino detur terminus ad accipiendum copiam de productis, & probatis, siqua producta, seu probata sint ad opponendum, & probandum, & probatum habendum contra ea utrique parti. Quo termino elapso detur terminus utrique parti ad allegandum: & demum eo elapso iudex causam, quàm citius potest, per sententiam debeat terminare. Hoc tamen pro expeditione, & abbreuiatione litium uolumus, & ordinamus, quòd in omnibus causis supplicans, appellans, de nullitate agens, & petens reductionem ad arbitrium boni uiri, seu restitutionem in integrum aduersario comparente, uel non comparente, sic se habeat diligenter, quòd infra tempora fatalia inferius designanda, causam, & litem per sententiam curet, & faciat terminare: uidelicet,

uidelicet si causa est ciuilis ab interlocutoria, uel ab alio grauamine, uel actu quàm à diffinitiua sententia, infra duos menses, si est ciuilis, & à diffinitiua, infra tres. Si uero causa criminalis fuerit, & ab interlocutoria, siue diffinitiua, infra mensem, si grauamen fuerit illatum, uel sententia lata in loco, ubi rectoris curia residet: & si in alio loco, causa infra duos menses debeat expediri. quæ tempora fatalia incipiunt à die appellationis, uel querelæ, nullitatis, siue petitionis reductionis ad arbitrium boni uiri, uel petitionis restitutionis in integrum. & prædictis temporibus fatalibus elapsis, causa intelligatur omnino deserta, etiam sine alia pronunciatione: iudex tamen possit ab inde in posterum pronunciare, & declarare desertam, & condemnare deferentem in expensis, hoc addito ad prædicta, quòd quilibet appellans causam iniquitatis, & nullitatis in appellatione sua deducere, & intentare possit, & debeat, ac etiam teneatur. & quòd simul, & semel agitari debeat utrinque iudicium, & per iudicem terminari, & etiam simul cum appellatione, & nullitate possit intentari, & deduci restitutio in integrum. & petitio reductionis ad arbitrium boni uiri, ubi competit aduersus actum, à quo appellatur, uel restitutio in integrum, uel reductio ad arbitrium boni uiri petitur. & singuli termini, qui per nostras constitutiones in appellationum causis existunt ordinati, quantum ad earum progressum, siue quantum ad eorum finem, siue quo ad modum, & ordinem procedendi in causis nullitatum, & reductionum ad arbitrium boni uiri, & restitutionis in integrum sint, & esse intelligantur similiter constituti: ita quòd eis elapsis agendi de nullitate, & omnis reclamationis, prouocationis, & reductionis ad arbitrium boni uiri, & restitutionis in integrum, & appellandi aditus sit, & etiam debeat præsentis constitutionis auctoritate præclusus: & per hanc constitutionem quo ad principium, seu tempus dicendi, nullum, uel petendi restitutionem in integrum, uel reductionem ad arbitrium boni uiri uolumus præiudicium generari, nec aliquid innouari.

De eodem, & terminis seruandis. Cap. X.

Ex constitutione Angelina.

IN causa uero appellationis, facta legitimatione personarum, iudex, coram quo causa appellationis uertitur, ad petitionem petentis teneatur assignare terminum quindecim dierum ad iustificandum, & impugnandum, exceptis causis instrumentariis: in quibus causis terminus sit octo dierum: infra quem terminum procedatur ut in causa principali: & similiter pronunciare non possit non currere terminum. quo termino elapso processus habeatur pro publicato: & eo ipso iure intelligatur statutus terminus ad opponendum, & probandum, & producendum instrumenta,

allegando, & concludendo in causa, prout in prima instantia, & secundum formam constitutionum sitarum in quinto Libro Cap. Quæ forma habeat locum, & seruetur in appellationibus fiendis à sententiis diffinitiuis latis in curia, uel extra eam, siue ferendis, & ab interlocutoriis fiendis, quæ ueniunt extra curiam. & quòd omnes dicti termini sint, & esse intelligantur utiles in omnibus quibuscunque casibus, etiam in prima instantia, præter illos, in quibus expresse cauetur, quòd sint continui. Addentes quòd seruatis terminis, prædicti procuratores partium teneantur concludere in causa, & renunciare probationibus fiendis in huiusmodi causa, & in illa instantia: & ad id per iudices compelli in remediis opportunis.

De eodem super desertione. Cap. XI.

RODVLPHVS Pius Cardinalis Legatus, & uicarius, comperimus bonæ memoriæ Philippum Cardinalem Bononiensem, & Ioannem Cardinalem Papiensem diuersas fecisse additiones supra scriptæ constitutioni, quas in unum reducentes statuimus, & ordinamus, quòd per lapsum primi fatalis, siue termini ad prosequendam causam appellationis in faciendo citari partem, & se in termino repræsentando, intelligatur ipso facto tota causa appellationis deserta. & sic iudex, ad quem ad instantiam partis appellatæ, siue prouocatæ pronunciare teneatur, & debeat cum condemnatione expensarum partis appellantis, siue prouocantis, sub pœna periurii, damnorum, & expensarum partis appellantis: ita tamen quòd si ultima dies termini citationis fuerit feriata in honorem Dei ex forma constitutionum, quo casu sufficiat in prima die iuridica post diem feriatam, uel secunda comparere pro sequenti: & dies illa habeatur pro die termini, & in ea die & per lapsum dicti diei, uel sequentis, & non per repræsentationem appellantis, uel prouocantis intelligatur appellatio ipsa supra deserta. Per lapsum uero aliorum terminorum per suprascriptam constitutionem designatorum uolumus ipsam appellationis, & recursus causam intelligi desertam, & quod fuerit omissum in primo termino, siue fatali non possit in aliquo suppleri, uel restaurari. Decernentes ex nunc nullas, & inualidas esse omnes, & quascunque restitutiones, suspensiones, prorogationes, & conuentiones, & interpretationes, seu declarationes etiam in contradictorio iudicio loco stili obseruatas, factas, & fiendas per procuratores, seu iudices super dictis causis appellationum, & longissimæ instantiæ: per prædicta tamen non excludimus facultatem quominus dicti iudices propter eorum absentiam, ac infirmitatem aduocatorum, siue procuratorum in causis interuenientium, aut aliqua alia legitima causa possint tempora, & instantias prorogare per decem dies utiles. Volumus tamen, & huic constitutioni addentes declaramus, quòd si fa-

cto,

cto, & culpa procuratorum causæ huiusmodi appellationum periclitarent, & desererentur, quòd dicti procuratores teneantur ad interesse, & ad omnia damna, & in expensis per iudicem condemnentur, & multetur sine aliqua remissione: & ad dictarum expensarum executionem procedatur sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, à qua absolui non possit, nisi per nos, & successores nostros pro tempore existentes.

De appellationibus interponendis à iudicibus generalibus prouinciæ celeriter expediendis. Cap. XII.

QVIA per appellationum diffugia, quæ ab interlocutoria interponuntur, frequenter à Rectore, uel suis iudicibus contingit causam nimium protelari, & effectum iustitiæ impediri: & cum in curiis ipsorum rectorum habeatur copia peritorum, & facilitas consequẽdorum actorum, & habilitas eorum, ad quos appellatur, & per hoc possint causæ ipsæ cum instantia celeriter expediri, statuimus quòd quælibet appellatio interposita, uel interponenda à quacunque interlocutoria lata, uel ferenda ante sententiam diffinitiuam, uel post per quencunque iudicem, uel officialem ordinarium, uel delegatum Rectoris prouinciæ, possit, & debeat cognosci, & terminari infra octo dies continuos à die præsentis constitutionis in appellationibus iam interpositis à die interpositionis appellationis in appellationibus interponendis, & quibuslibet diebus: etiam quarumcunque feriarum dictæ causæ possint cognosci, & terminari: & tales appellationes interponendæ possint interponi die latæ interlocutoriæ, uel sequenti, & non post: & si appellatio à dictis interlocutoriis non fuerit interposita infra dictum tempus supra ad id ordinatum, uel si fuerit infra tempus interposita, & non fuerit infra dictos octo dies terminata, habeatur perinde ac si non fuisset appellatum, & perinde procedatur per iudicem, à quo & per partem appellatam: & appellans cogatur reficere parti appellanti expensas antequam audiatur in causa, in qua appellauit ad aliquem actum: & nihilominus pars appellata possit in causa illa principali procedere ad omnes actus sibi opportunos, & expedientes. & quòd ab interlocutoria aliqua de prædictis non possit appellari, nisi semel tantum: & ab aliquo actu, qui fieret in causa talis appellationis non possit appellari: tamen interlocutoriæ prædictæ omnes latæ ante diffinitiuam, præterquam latæ super legitimatione personarum pro aliis in iudicio interuenientium, possint in causa appellationis à diffinitiua sententia recenseri: non obstantibus quòd ab eis non esset appellatum, uel esset semel appellatum. & quòd omnis appellatio, quæ interponeretur contra dictam formam præsumatur, & fingatur friuola, & frustratoria, & causa morãdæ litis interpositæ: & ei nullatenus deferatur, & ea non

obstante procedatur in causa, ac si ea interposita non fuisset, saluo, & excepto, quòd prædicta locum non habeant in interlocutoriis habentibus uim diffinitiuæ, & latis ubi non est lata, nec expectatur ferri alia diffinitiua sententia, in qua possit emendari: nec locum habeant in sententiis, quæ ferentur per iudicem rectoris super appellationibus deputatum: per quas diffiniuntur causæ appellationum ad eum interpositarum ab aliis sententiis, & grauaminibus tam illatis, quàm factis in generali curia supra scripta & cætera.

HVIC constitutioni bonæ memoriæ Philippus Cardinalis Bononiensis Legatus addēdo statuit propter breuitatem termini, & instantiæ dies octo per constitutionem ipsam præfixos intelligi continuos, præterquam quoad dies feriatos ad honorem Dei, aliâs per constitutiones ipsas descriptos, & nominatos, quos dies noluit computari in termino ipsorum octo dierum, & ita mandamus.

De restitutione in integrum petenda directa uia, omissis administrationibus, & causas agentibus. Cap. XIII.

HAC constitutione decernimus, quòd minor uigintiquinque annis, & ecclesiæ ubicunque lædantur in iudicio, uel extra, electionem habeant, an uelint petere restitutionem in integrum, uel agere contra tutorem, procuratorem, actorem, uel syndicum, quorum culpa, uel negligentia contigerit eos lædi, & petita restitutione in integrum procedatur super causa: non obstante quòd contra administratores ipsorum præfatos non sit primitus actum, aut facta discussio contra eos.

Quòd appellationis remedio non possit renunciari. Cap. XIIII.

AD hoc, ut obuietur malitiis, & dolis potestatum, officialium terrarum, quæ per ipsos capitaneos, potestates, & officiales fieri, & exerceri consueuerunt, & aliorum iudicum ad diminutionem officii appellationum, statuimus quòd nullo modo possit peti per aliquem officialem, communitatem, uel uniuersitatem, statutum, & ordinamentum fieri, nec factum seruari, quo prohibeatur, uel tollatur aliqua appellatio, nec in iudicio uel extra iudicium tacite, uel expresse: nec per aliquam uiam directam, uel indirectam, personam, uel personas causam habentes, uel habituras coram eis, uel aliquo eorum: uel alia quæcunque persona possit, uel debeat renunciari, uel remitti beneficium appellationis, uel super eo pactum fieri de non appellando ante sententiam, grauamen, uel comminationem illorum comminantium: seu etiam post ipsum grauamen, comminationem, interlocutoriam,

riam, seu sententiam diffinitiuam aliquo modo, uel ingenio, etiam sub uelamine sacramenti tam in ciuili, quàm in criminali, uel aliquo alio grauamine, uel actu iudiciali, uel extraiudiciali: & siqua renunciatio, pactum, siue remissio, uel iuramentum aliâs facta fuerint, ipso iure nullius sint momenti. & idem dicimus in reductione ad arbitrium boni uiri, & restitutione in integrum, & querela nullitatis, & per renunciationem tacitam, uel expressam, uel pactũ remitti non possint. excipimus à prædictis, quòd si principalis appellans persona, uel de nullitate agens, uel petens reductionem ad arbitrium boni uiri per se, non procuratorem, uel aliam interpositam personam personaliter compareat coram rectore, uel coram suo iudice, coram quo talis causa penderet, & renunciet expresse causæ tali, quæ legitima ipsi Rectori, uel suo iudici uideatur, tunc possit admitti: talis renunciatio ualeat si approbetur expresse per rectorem, uel suum iudicem supra dictum: & saluo, quòd per hanc constitutionem non præiudicet aliis nostris constitutionibus de desertione loquentibus, quas uolumus in suo robore perdurare: & saluo, quòd in appellationibus à rectore, uel suis iudicibus interiectis renunciatio ualeat secũdum iura communia. & potestas, siue officialis, qui dictam renunciationem, remissionem, seu pactum fieri fecerit, seu iuramentum super hoc receperit, & notarii, qui ipsam remissionẽ, seu pactum scripserint, ducentorum florenorum auri pro quolibet pœnæ se nouerint subiacere.

HVIC constitutioni NOS Rodulphus Cardinalis Legatus adiiciendo, dicimus ipsam constitutionem extendere, & locum habere ad omnes illos, qui iussu alicuius, uel coacte, aut metu pœnæ renunciauarint appellationibus per eos interpositis: quam renunciationem dicimus nullam esse, & nullius ualoris, uel momenti, & in causa posse procedi: nõ obstante dicta renunciatione, ac si nunq̃ facta fuisset, etiam cum iuramento, quod dicimus per dolum, & minis extortum fuisse.

Quòd acta exhibeantur in iudicio, quando appellatur in causis criminalibus. & quomodo procedatur quando non exhibeantur. Cap. XV.

QVIA (iure testante) fraus, & dolus nemini debẽt patrocinium impartiri, sed ipsis potius, in quantum est possibile, obuiandum, & maxime cum appellantes in criminalibus causis ante sententiam, uel post propter defectum actorum, & processuum, quorum copiam procurantibus, & facientibus iudicibus causarum principalium habere non possunt, tanquam eorum processibus, & probationibus denudati nequeunt ipsorum causas prosequi: neque modo, & tempore debito facere terminari, statuimus, atque præcipimus, quòd quilibet appellans

in criminali causa duntaxat ante sententiæ tempus, uel post à quocunque grauamine, uel præcepto, uel sententia in criminali facto in prima citatione faciat mandari iudicibus, & officialibus, siue uniuersitatibus quibuscunque, à quibus ad rectorem, uel suam curiam esset appellatum: & etiam parte, ad cuius instantiam, seu petitionem factus fuisset processus, uel illatum grauamen, uel lata sententia, à quo, uel qua fuerit appellatum, siqua pars huiusmodi reperitur, quòd omnia acta, sententia, & præcepta, processus quoslibet in formam publicam infra quinque dies, uel maiorem terminum iudicis arbitrio statuendum teneantur, & debeant exhibere, & producere coram ipso, coram quo causam appellationis huiusmodi contingit uentilari. Quo quidem adueniente termino, si prædictorum copia iuxta mandati formam exhibita fuerit, in appellationis causa procedatur, prout de iure & secundum formam nostrarum constitutionum fuerit procedendum. Porro si prædictorum copia iuxta primi mandati formam facta non fuerit per partem appellatam, uel per iudicem principalem, seu rectorem ciuitatis, uel uniuersitatis, qui de hoc fuerit requisitus, iterato citari debeant, & requiri, quòd in secundo termino per rectorem, uel suos iudices, uel officiales peremptorie, & per litteras, præfigendo tamen terminum quinque dierum, petitorum actorum, sententiarum, præceptorum, & processuum quoruncunque copiam faciant exhiberi: quæ si facta fuerit in appellationis causa (ut superius præmittitur) procedatur: alioquin ipsis requisitis, ut prædicitur, in nõ exhibendo prædicta, contumacibus, & inobedientibus existentibus, habitis propter inobedientiam, contumaciam, atque dolum pro confessis, & conuictis per rectorem, & suos iudices, & officiales quoscunque tam generales, quàm præsidales, elapsis duobus terminis absque alia citatione, uel requisitione, ad aliquem alium actum, uel ad sententiam audiendam procedi possit: & debeat ad pronunciandum bene, & legitime appellatum, & acta, sententias, & processus, & præcepta esse nulla, cassa, irrita, & nullius ualoris per tales iudices, officiales, seu rectores uniuersitatis, uel ciuitatis, siue personas quascunque, à quibus esset appellatum perperam, & inique processum: ac de appellationis causa liqueret. & quòd siquo tempore sententia, acta, præcepta, uel processus aliqui contra dictum appellantem ex causis præfatis in posterum apparerent, ex ipsis, uel ipsorum occasione appellans inquietari non possit, uel aliqualiter molestari. & nihilominus de prædictorum inobedientia, & contemptu, & fraude prædictos officiales, qui debent acta exhibere, inobedientes, & conteptores siquidem pro delicto, super quo appellabatur, si erat pœna pecuniaria, in tantundem cameræ: si personalis, in ducentis florenis auri cameræ Romanæ Ecclesiæ condemnetur: & camerarius communis illius loci teneatur ad requisitionem dictorum officialium, expensis illius communitatis dare nuncium pro portãdo dicta acta ad curiam appellationum:

& si

& si per eum steterit quominus nuncium (ut prædicitur) dederit, tunc ipse camerarius de suo proprio, & non præfati alii officiales dictam pœnam in quolibet dictorum omnium casuum soluere teneatur. Volumus tamen, & ordinamus, quòd si in causa huius appellationis uertentis coram rectore, & suis iudicibus ordinariis, uel delegatis producta fuerint acta integra, deinde per partem, quæ tunc erat appellata, contigerit in tali causa fieri appellationem, non possit compelli, nec teneatur talis pars effecta appellata de nouo, quæ prius fuerat appellans: nec iudex, à quo nuper appellatur, producere acta iam producta, seu anterioris iudicii, sed solum acta facta coram iudice, uel per iudicem, à quo ultimo extitit appellatum: & prædicta locum nõ habeant in appellationibus, quæ interponuntur à sententiis, uel grauaminibus iudicis maleficiorum curiæ generalis prouinciæ, uel cuiuscunque iudicis curiæ generalis in causa quacunque criminali: ex qua pœna possit applicari Romanæ cameræ quãtum ad publicationem causæ: sed in causis talium appellationum, missis prius literis, quæ diriguntur etiam ad aduocatum, & procuratorem fisci, infra terminum eorum, uel per se appellans requirat notarium actorum, seu quencunque ex notariis maleficiorum curiæ generalis, uel iudicem maleficiorum, uel eius locumtenentem, qui det sibi copiam omnium actorum, & sententiæ publicam formam: & quòd offerat competentem mercedem secundum formam constitutionum. & facta tali requisitione, & oblatione mittantur secundæ litteræ, & infra earum terminum, uel post, pars appellans iterum requiratur, & offeratur, ut supra. quibus factis iudex; qui de appellatione cognoscet, uidens huiusmodi contumaciam, negligentiam, & defectum in non exhibendo copiam actorum, & sententiæ, seu quoruncunque, ex nunc teneatur, possit, & debeat pronunciare, quòd ipsi parti appellanti non currat terminus, nec tempus aliquod fatale in causa suæ appellationis, quousque copia integra omnium actorum, & sententiæ fuerint sibi per iudicem appellationum, uel alium iudicem curiæ, uel notarium actorum, uel alium ex notariis maleficiorum tradita cum effectu; uel per partem, uel per alium quencunque sibi facultatem habuerit exhibendi. uolumus tamen, & declaramus, quòd in casu, in quo præfata constitutio loquitur, de periditatione causæ non proficiant appellanti: nec ex eo capite obtineat, quod forsan non producatur aliquis actus, uel scriptura, quæ non faciant ad dictam causam, uel per quem, seu quam sua appellatio non iustificetur, uel non releuaretur appellans. & quòd si dicatur per appellantem actum, uel scripturam non esse productum, uel productam, & de illo actu, seu scriptura esset rogatus, alii notarii, quàm notarii actorum non prosint appellanti, nisi in primis litteris, & secundis fiat mentio, & de illis actis, & de nomine notarii rogati, & quòd propter uerbum, & cætera, supra, uel infra, uel his similia acta non intelligantur diminuta. & quòd il-

lud, quod dicit illa constitutio in causis maleficiorum curiæ generalis nõ periclitan. locum habeant etiam in causis criminalibus curiæ cuiuslibet præsidatus, in pœna applicanda fisco.

De modo procedendi super secundis appellationibus, quæ interponuntur ad Rectorem prouinciæ, & suos iudices. Cap. XVI.

QVOTIES à iudicibus curiæ generalis ad rectorem iuxta consuetudinis, & constitutionis prouinciæ formam, secundo super eodem articulo, Capitulo, uel eadem sententia fuerit appellatum per rectorem ipsum, siue aliquem commissarium, siue delegatum suum de præfatis secundis appellationibus ante sententiam diffinitiuam, uel post in præfatis interpositis à iudicibus prædictis cognosci contingat, statuimus quòd prædictæ secundæ causæ, & lites appellationum absque libelli oblatione, litis contestatione, sine strepitu, & figura iudicii exactis prioribus omnibus, duntaxat assumendo causas easdem, quæstiones, seu lites in eo statu, quo tunc erant quando remissiones, interlocutoriæ, uel sententiæ fierent, audiantur, cognoscantur, & terminentur: & super ipsis modo prædicto interloqui, sententiari, & procedi possint, & debeant, siue per rectorem, siue per commissarium, & delegatos ab eo unum, uel plures sententialiter diffiniri. & quòd prædictorum iudicium, processus, & sententiæ super hoc facti, & latæ ualeant, & teneant, ac si ordo iudiciarius foret seruatus integraliter, & in eisdem. & hoc locum habeat in omnibus, & singulis quæstionibus præsentibus pendentibus, & futuris: & prædicta locum habeant, quando prima appellatio fuerit cognita per rectorem, uel per suos iudices, siue secunda appellatio interponatur per primum appellantem, siue per partem aduersam. Si uero prima appellatio cognita fuerit, & terminata in alia causa, tunc præsens constitutio non uendicet sibi locum: & in præfatis secundis appellationibus, in quibus hæc constitutio uendicat sibi locum, sit ordo procedendi, ut facta citatione, præsentatione, & legitimatione personarum, ut supra in alia constitutione continetur, detur terminus ad producendum prima acta: & prius in prima causa, & secunda probata, & producta. quo elapso detur terminus ad accipiendam copiam, & opponendum, & probandum, & habendum probatum contra. & illo termino elapso, detur terminus ad allegandum: & ipso elapso, per sententiam terminetur. Quam constitutionem ad unguem seruari uolumus, quando in prima, & secunda instantiis fuerint seruati termini substantiales præfixi à constitutionibus præfatis, & quando sunt latæ duæ sententiæ conformes. Si autem termini prædicti non fuerint seruati, & latæ fuerint duæ sententiæ, una pro qualibet

parte,

parte, tunc uolumus, & mandamus procedi, & terminos seruari iuxta constitutionem præfatam sub Capitulis I X, & X, Forma qualiter. & de eodem, ac terminis seruandis.

Super appellatione ab interlocutoria. Cap. XVII.

EGIDIVS bonæ memoriæ Sabinensis, dum edidit constitutiones, in suis constitutionibus additionalibus edidit infra scriptam: uidelicet,

ITEM quia (sicut manifesta docet experientia) propter appellationes multiplices, & sæpius frustratorias, quæ ab interlocutoriis interponuntur, lites efficiuntur plærunque immortales, & tam aduersus delinquentes, quàm aliter, ut plurimum iustitia retardatur, statuimus quòd quicunque in aliquo ex casibus à præsenti, & aliis constitutionibus nostris præmissis, ab aliqua interlocutoria duxerit appellandum, siquidem causa ciuilis fuerit, appellatio ab interlocutoria infra unum mensem: Si uero criminalis, infra duos menses à die interpositæ appellationis computando, appellantes huiusmodi usque ad sententiam inclusiue prosequi teneantur: aliàs penitus sint desertæ. Iudex autem, ad quem dictæ appellationes fuerint interpositæ, si eas duxerit admittendas, ipsas infra similem terminum debeat iuridice terminasse, uel ad partes prioris iudicis examen remisisse. Appellationes uero interpositæ à sententiis diffinitiuis in ciuilibus infra tres menses: in criminalibus uero infra quatuor menses continuos debeat similiter terminasse. quod si non fecerit, ipso iure uice qualibet in quinquaginta florenis auri cameræ applicandis per thesaurarium illius prouinciæ sub debito per eum præstito iuramento, infra mensem, postquam notuerit, irremissibilem pœnam incurrat: per hoc tamen non intendimus constitutioni, quæ incipit, Quia per appellationum diffugia, sub rubrica, De appellationibus, situatæ in suo casu in aliquo non derogari.

De modo soluendi salarium super appellatione. Cap. XVIII.

NE metu expensarum aliquis cesset prosequi suam appellationem, statuimus quòd à uolente causam appellationis prosequi, exigatur salarium à camera secundum quantitatem, in qua iuxta quantitatem, quam per formam statuti illius loci, ubi fuerit facta condemnatio, condemnari debuit: & uere absque remissione aliqua solui debeat, omissis supra additis: de quibus per cameram salarium non exigatur. & quia in condemnationibus sæpe dolus, & fraus committuntur in maioribus, uel grauioribus quantitatis

metis causarum: per hoc tamen non negamus, quin ubi iustitia suadebit, possit secundum iura communia fieri, ac iusta causa restitutio temporum, uel terminorum.

De feriis. Cap. XX.

FERIATOS dies esse decernimus in causis appellationum omnibus, & in causis ciuilibus, & spiritualibus, quæ coram rectore, uel uicario super spiritualibus agitantur, & in quibuscunque aliis causis coram Rectore, iudicibus, uel commissariis agitandis, præterquam in causis maleficiorum primis, uel aliis causis, quæ ipsis temporibus de iure communi promittuntur agitari: uidelicet, Festum Natiuitatis Domini nostri IESV Christi cum quatuor diebus præcedentibus, & omnibus diebus sequentibus usque ad secundam diem post Epiphaniam inclusiue, dies Cineris cum duobus præcedentibus, festum paschale Resurrectionis Domini cum septem diebus præcedentibus, & septem diebus sequentibus: Dies Pentecostes cum duobus sequentibus, dies festi Corporis Christi, dies Ascensionis Domini, quinque dies festiuitatis sanctæ Mariæ Virginis: uidelicet Natiuitatis, Conceptionis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis, & Visitationis: Dies festiuitatum omnium Apostolorum, dies festiuitatum quatuor Euangelistarum: dies Dominici, dies festiuitatum quatuor doctorum ecclesiæ, Dies festi beatæ Agnetis, beatæ agathæ, sancti Benedicti abbatis, sancti Gregorii, sanctæ Apoloniæ, Dies calendarum Maii, sancti Michaelis archangeli, sancti Ioannis Baptistæ tam Natiuitatis, quàm Decollationis, sanctæ Crucis tam inuentionis, quàm exaltationis: sanctæ Margaritæ, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancti Laurentii, sancti Dominici, sanctæ Claræ, sancti Augustini, sancti Francisci, omnium sanctorum, sancti Saluatoris, sancti Martini, sanctæ Chaterinæ, sancti Nicolai, sancti Bernardini, sancti Sebastiani, sanctæ Luciæ, sancti Leonardi, & dies sancti, uocabulo cuius est ecclesia cathedralis, seu maior ecclesia, in qua curiam generalem prouinciæ contigerit residere, seu cuius sancti festum tanquam capitis, & patroni illius terræ, populus generaliter, communiter, & solenniter celebraret. Volumus, & mandamus, quòd in banco spiritualium, & in banco appellationum, & in banco cuiuslibet curiæ generalis notarii dictorum bancorum debeant conficere unum librum pro quolibet banco, in quo contineantur seriose, & distincte omnes dies iuridici, & omnes dies feriati totius temporis eorum officii: & talem librum reassignent in finem sui officii cameræ: & notarii collegii aduocatorum, & procuratorum curiæ generalis conficiant alium librum, in quo similiter omnes dies iuridici, & feriati contineantur distincte: & talibus libris, & cuilibet eorum adhibeatur plena fides.

Quòd iudices præsidatuum deferant appellationibus coram eis interpositis ad curiam nostram. Cap. XXI.

QVILIBET iudex particularis, seu in præsidatu deputatus ununquenque appellare uolentem, ac causam appellationis prosequi coram iudice curiæ generalis super audiendis causis appellationum, ordinando libere appellare, & prosequi admittat sine aliquo impedimento. & qui contra fecerit, pœna centum librarum denariorum uice qualibet puniatur. & prædicta locum habeant ad omnes locatenentes, commissarios ciuitatum, & terrarum plurium dictæ prouinciæ quocunque nomine nuncupatos.

De pœna notarii recusantis recipere rogitum de appellatione, & præsentatione litterarum. Cap. XXII.

VOLVMVS, & ordinamus, quòd quilibet notarius requisitus à quibuscunque personis teneatur conficere publicum instrumentum quarunlibet litterarum, citationum, appellationum, & protestationum: & si hoc facere negauerit, uel malitiose facere distulerit, qualibet uice in uigintiquinque libris usualis monetæ multetur. Si uero de præsentatione litterarum sedis apostolicæ, uel ipsius rectoris, & suæ curiæ super negociis propriis Romanæ Ecclesiæ, uel curiæ ipsius rectoris aliter transmissarum instrumentum facere denegauerit, uel malitiose distulerit, officio notariatus per quinquennium sit suspensus: & nihilominus in quinquaginta libris usualis monetæ cameræ Romanæ Ecclesiæ condemnetur. Siquis uero notarius aliquod instrumentum huiusmodi facere prohibuerit ne faciat, uel aliquod grauamen intulerit, uel terrorem, si quidem baro fuerit, in ducentis libris: si potestas, aut uniuersitas, iudex, aut communitas, officialis terræ, uel quiuis alius pœnam centum librarum denariorum incurrat.

De celebratione festiuitatum, & registris fiendis. Cap. XXIII.

IOANNES de Duchis Episcopus Coronen. dum uixit existens locuntenens in prouincia Marchiæ constitutionem infra scriptam edidit: uidelicet, Solicitudo nobis commissi gubernationis officii plurimum excitat, ut circa ea mentis nostræ aciem intendamus, quæ ad cultum diuinum, atque iustitiæ tendere uideantur. Quum itaque curiales nostros, ipsós que prouinciales circa causam, & negociorum cognitionem in hac nostra curia intentorum prolapsum fuerit ad abusionem, ut dies dominicos,

& etiam Natiuitatis, & Paschæ Domini nostri I E S V Christi profanari non uereantur, ideo præsenti hac nostra salubri, & perpetua constitutione sancimus, quòd die Paschatis, Epiphaniæ, die Natiuitatis Domini nostri I E S V Christi cum duobus sequentibus die Paschatis, Resurrectionis, cum duobus sequentibus die Corporis Christi, die Ascensionis Domini, quinque diebus festiuitatum beatæ Mariæ Virginis: uidelicet Natiuitatis, Conceptionis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis, diebus festiuitatum omnium sanctorum, apostolorum, & quatuor euangelistarum, diebus dominicis, die sancti Ioannis Baptistæ, tam natiuitatis, quàm decollationis, die sanctæ crucis de mense Maii, die sancti Martini, & sancti Gregorii, & die sancti Laurentii, & die omnium sanctorum, die sanctæ Chaterinæ, & die sancti Iuliani, seu Protectoris terræ, ubi curiam contingeret residere, nullus notarius curialis audeat, uel præsumat rogitum capere de aliquo actu iudiciali, uel etiam extra quomodocũque, & qualitercunque etiam uoluntariæ iurisdictionis, & etiam de contractu mandati, procuratoris, tutulæ, curæ, uel similis: nec aliquis cuiusuis litteras ad eius exercitium pertinentes, etiam monitorias, uel scripturas facere, seu subscribere in quibuscunque causis etiam criminalibus, & in quacunque instantia pendente, immo ipsi notarii curiales apotechas notariatus clausas retineant: abstineánt qꝫ ab omni penitus exercitio notariatus his diebus sub pœna excommunicationis, & duorum ducatorum auri pro quolibet, & qualibet uice, qua contrafactum fuerit, & nullitatis actorum, scripturarum, & contractuum, nisi per ipsum prouinciæ rectorem aliter in speciali casu pro rei qualitate, & exigentia, necessitate urgente fuerit demandatum: & nisi in interpositione appellationum, nullitatum recursus, & restitutionũ in integrum, quæ in extremitate, & lapsu decem dierum laborarent. quo casu solum, & duntaxat se roget de interpositione ipsa, ut non ultra, & nisi pro carcerato, ubi in mora uitæ, seu personæ periculum immineret, uel contra debitorem fugitiuum. Item, quòd nullus aduocatus, procurator, seu alter quispiam curialis, seu prouincialis pro altero in aliqua causa ciuili, uel criminali iudicialiter, uel extra, uerbo, uel in scriptis aduocationem, uel procurationem audeat, uel præsumat præstare alicui, uel extraiudicialem intercessionem præbere, unde quomodocunque, uel qualitercunque directe, uel indirecte aliquod pecuniarum commodum, emolumentum consequi posse speret coram ipso rectore prouinciæ, & eius ius dicentibus: nec coram domino thesaurario, uel aliis iurisdictionem aliquam in curia exercentibus sub pœna excommunicationis, & duorum aureorum pro quolibet, & qualibet uice, qua contrafactum fuerit, nisi pro carcerato, & contra debitorem fugitiuum. Item, quòd nullus ex iurisdicentibus præfatis, nec ipse thesaurarius audiat, uel admittat aliquem notarium, procuratorem, & aduocatum, & alium (ut supra) ad præ-

dicta aliqua (ut præmittitur) eis prohibita, exercenda : nec eorum sigillum dictis diebus pro expeditione aliquorum prædictorum apponat sub pœna iam dicta.

De instrumentis appellationum, & sententiis ponendis in registris, & eorum solutionibus. Cap. XXIIII.

INSTRVMENTVM appellationis ostensum coram rectore, uel ipsius iudicibus, uel officialibus curiæ generalis de aliquibus sententiis, uel aliis quibuscunque processibus, recipiat notarius penes se, & in registro ponat, uel faciat registrari: & de solutiōe prædictorum teneat modum in nostris constitutionibns contētum, & iudex uinculo sui iuramenti faciat obseruari.

Additio. Idem dicimus de instrumentis mandatorum, & aliis instrumentis publicis, & priuatis.

Quòd à Rectore, & suis iudicibus appelletur solum coram eis: & nullus alius recipiat, uel scribat appellationem alibi factam. Cap. XXV.

NON sine magna prudentia fuisse olim inuenimus constitutum, quòd quicunque à rectore prouinciæ, uel suis iudicibus, uel officialibus grauatum se sentiens, duxerit appellandum coram ipsis rectore, & iudicibus, & officialibus ipsius, tantummodo appellationem suam ponere debeat : quùm que sic ab experto didicimus, quòd nonnulli de dicta prouincia exquisitis fraudibus ipsius rectoris, & suæ curiæ iustitiam illudere uolentes, se iusto metu formidare dicentes, coram dominis interdum, & peregrinis personis, & auditoribus clanculo appellantes, ut ipsius rectoris, & suæ curiæ processibus interponere non uerentur: & talibus friuolis putantes se tutos, contumaciam, & inobedientiam dictæ curiæ incurrunt. Volentes insuper prædictis machinationibus, & illusionibus obuiare, hac præsenti constitutione sancimus, quòd quicunque à prædicto rectore, uel eius iudicibus, uel officialibus tam generalibus, quàm præsidatalibus appellare uoluerit, habere coram rectore ipso, suís que iudicibus tantummodo debeant comparere, & secure ualeant appellare. & quòd nullus cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, uel status fuerit coram se aliquem ab ipso rectore, uel suis iudicibus, seu processibus ipsius, uel suorum iudicum appellare, pati, audire, uel recipere, seu scribere, & de præfatis ipsis instrumentum conficere præsumant sub pœna decem florenorum auri dictæ cameræ persoluenda.

De

De non faciendo executionem ante decem dies. Cap. XXVI.

QVUM non solum innouata post appellationem à diffinitiua sententia interiecta debeant ante omnia per appellationis iudicem reuocari, sed ea omnia tempore inter ipsam sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decem dies interponitur ab eadem, contigerit innouari, ac si post appellationem innouata fuisset: & quum melius sit ante tempus occurrere, quàm post uulneratam causam remedium quærere, immo penitus necessarium, ubi maxime tale uulnus exi steret, cui postea non possit adhiberi medela: ideo statuimus, prouinciarum prouincialibus salubre prouidere uolentes, & multorum excogitatis fraudibus obuiare, qui contra formam iuris communis, & constitutionum nostrarum in graue animarum suarum periculum conantur facultatem adimere appellandi, illos ad mortem personaliter, uel aliter condemnare, seu pu nire uolunt, faciendo tempore sententiæ, quam in eos proferunt, seu ante tales, quos condemnant, seu condemnare uolunt, eos taliter obturari, seu ali ter eos impediri, quòd loqui non possunt, nec appellent: eos etiam taliter te nendo absconsos, quòd nullus propinquus, amicus, uel alius potest ad eos accedere, nec eos super aliqua defensione instruere, uel docere: & quod peius est, lata sententia corporaliter in aliquem, seu aliquos, in continenti executionem facere fieri intendunt, & faciunt in condemnatos Deum præ ocu lis non habendo, nec expectando decem dierum terminum, infra quos de iure permittuntur & in maioribus, & minoribus appellare: post quas executiones quum prouocari non posset, si appellaretur. Vnde prouida deliberatione statuimus, quòd nullus potestas, uel baro, comes, seu quispiam alius iurisdictionem exercens alicuius ciuitatis, communitatis, castri, uel loci audeat, uel præsumat per se, uel alium, seu alios aliquem condemnatum personaliter, siue corporaliter directe, uel indirecte quomodolibet impedire, quominus ad ipsum Rectorem, uel suam curiam ualeat appellare: præsenti constitutione firmantes, & sancientes omnibus, & singulis rectoribus, potestatibus, capitaneis, baronibus, comitibus, iudicibus, & omnibus aliis dictæ prouinciæ, & omnibus, & singulis uniuersitatibus ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum penitus inhibentes, ne aliquam corporalem pœnam, uel executionem personalem faciant, aut fieri patiantur contra aliquem condemnatum ad mortem, seu aliter corporaliter, uel personaliter in fra tempus decem dierum: quod statutum est à iure uolentibus appellare. quód que nullus personaliter, uel corporaliter puniendus, ducatur ad scenam, siue ad patibulum, uel locum, ubi fuerit puniendus, ore obturato, uel aliter impeditus, quominus loqui possit aperte, seu facie coperta, taliter quòd

aperte appellare non possit. Potestas uero, & capitaneus, qui contra fecerit, & fieri fecerit, uel passus fuerit fieri, in mille florenis auri effectualiter puniatur: & baro, uel eius iudex in trecentis: communitas, uel uniuersitas in mille florenis puniatur: & læsis, & iniuriatis contra formam præsentis constitutionis, & eorũ filiis, & hæredibus ad damna, & interesse Rectoris, & suorum iudicum arbitrio declaranda, teneantur, & compellantur in omnibus casibus supra dictis. Communia uero ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum pro suis officialibus, & potestatibus teneantur, nisi eos ceperint, & in fortiam dictæ curiæ dederint infra octo dies, ex quo deliquerunt in prædictis. Si uero frustratorie, seu iniuste in præmissis causis ab aliquo appellari contigerit, ut honori prædictorum rectorum in quantum conuenit, deferatur, & ut iurisdictio ciuitatum, & aliorum locorum seruetur illæsa, statuimus & firmamus, quòd si contigerit per dictum rectorem, uel suum iudicem super appellationibus deputatum, uel deputandum pronunciari aliquam appellationem in dictis casibus non tenere, seu iniustam esse, uel male appellatum fuisse, executio primæ sententiæ ita remaneat præfatis rectoribus, qui eam dederint, uel dabunt, quemadmodum habuissent, seu haberent si non fuisset ad ipsum rectorem, seu ipsius curiam appellatum: appellatione huiusmodi non obstante, & omnibus aliis, quæ super appellationibus, causis, & in fauorem appellationum per constitutiones nostras statuta, in suo robore duraturis.

Quòd in appellationibus non currat aliquis terminus ordinatus per statutum ad soluendum. Cap. XXII.

QVIA quàm plurimis in terris uigent statuta, seu reformationes, quòd cõdemnati, si soluunt infra decem dies, uel alium certum terminum, diminuatur eis tertia, uel alia quæcunque pars condemnationis, quod uidetur inuentum ad diminutionem curiæ ipsius rectoris: & ut condemnati ab appellationibus detrahantur, statuimus, quòd quicunque condemnatus appellauerit per appellationem prædictam, terminus sit, & intelligatur esse suspensus, & non currat, quousque dicta causa appellationis fuerit terminata: & ex tunc habeat omne beneficium, & omnem terminum, & omnem diminutionem, & remissionem, sicut habebat in tempore appellationis emissæ.

Additio. Idem seruari mandamus, si contingat appellari à sententiis condemnatoriis latis per iudices curiæ, & alios quoscunque iurisdicentes.

Quòd

Quòd nullus officialis debeat committere punctum quæstionis alicuius ante, uel post diffinitiuam sententiam. Cap. XXVIII.

VT officium appellationis curiæ generalis Rectoris utiliter conseruetur, ne remedium appellationis appellare uolentibus auferatur, statuimus quòd nullus rector, uel officialis alicuius terræ prouinciæ possit, uel debeat committere punctum aliquem quæstionis principalis, uel incidentis post diffinitiuam sententiam, uel ante super quocunque grauamine, uel interlocutoria totaliter, seu in partem aliquo tempore, quum prædicta sæpe fiant, ut appellationis remedium litigantibus auferatur: & siqua commissio de cætero facta reperiretur contra formam constitutionis, per aliquos rectores, seu officiales alicuius terræ, ipsa commissio, & quicquid sequitur ex ea nullius sit momenti. & officiales, qui fecerint dictam commissionem, suo officio sint ipso iure priuati. & nihilominus in centum florenis auri condemnentur.

De committendo punctum ad consilium sapientis. Cap. XXIX.

PHILIPPVS & cætera, constitutioni sub rubrica, Quòd nullus officialis possit committere punctum: quæ incipit, Vt officium, addendo uolumus, quòd pars, quæ petierit consilium super causa principali, uel appellationis, stante prohibitione constitutionis, non potuerit illud consequi, possit, & ualeat, non obstante dicta constitutione, Rectorem prouinciæ adire, & ab eodem consilium super actis causæ, & processu petere ad sententiam ipsam diffinitiuam (ut supra) deferendam: in cuius rectoris arbitrio sit concedendum dictum consilium, uel non transmittendum acta, uel processus ad consilium sapientis partibus non suspecti expensis ipsius petentis, & secundum illud iudex ipse causam ipsam teneatur per sententiam terminare, inspecta qualitate causæ, & personæ petentis ipsum consilium, quòd non animo calumniæ illud petierit. per hoc tamen non denegamus quominus pars prætendens se grauari à sententia diffinitiua ferenda, possit à sententia appellare, & de nullitate dicere in casibus, in quibus aliàs per nostras constitutiones, seu de communi iure non est prohibitum posse appellari. & hanc additionem decernimus habere locum in iudicibus curiæ generalis tam ordinariis, quàm delegatis.

De pœna innouationum, uel aliquid facientium contra appellantem, siue uolentem appellare ad curiam generalem. Cap. XXX.

QVVM inter cæteras superioritates, & preciosa iocalia illud existat, non immerito arduum appellationis officium, per quod superior possit iniustitias aliorum minorum iudicum debita emendatione corrigere, subditis, & oppressis in eorum iuribus præbere opportuna remedia, & inferior gradus meritum superioris agnoscat: cúm què huic singulari officio, quod specialiter ad Romanam ecclesiam, & officiales ad id per sedem apostolicam, aut eius auctoritatem pro ecclesia deputatos solos non est dubium pertinere, multi diuersimode conantur extrahere, & ipsum utile, ac necessarium officium destruere, uel saltem exterminare in tantum, ut secundum intentionem eorum temerariam, ad nihilum deducatur. Aliqui eligendo capitaneum, siue assumendo exgrauatores, syndicos, siue cuiuscunque generis, uel nominis officiales, uel arbitros, uel consultores, qui cognoscant de appellationibus, uel iniustitiis, iniquitatibus, siue grauaminibus quibuscunque aut per uiam consilii exgrauentur, siue reforment. Alii statuendo, uel ordinando, quòd ante sententiam, uel grauamen, aut post detur super quibuscunque sententiis, siue punctis consilium sapientis quomodolibet obseruando: alii statuendo, uel ordinando, quòd à sententiis, uel grauaminibus iudicialibus simpliciter, uel generaliter, uel à certo genere grauaminum, aut in certis generibus causarum, uel sententiarum, arbitrorum, uel laudorum appellari, siue reclamari non possunt: alii, qui prætendunt habere priuilegium sedis apostolicæ iurisdictionem primarum appellationum statuendo, uel ordinando generaliter, aut in quibusdam sententiis grauaminibus, siue causis, quòd prima appellatio non fiat, aut impediatur: per quod sequitur, quòd impedita, aut prohibita prima, siue quomodolibet uulnerata paratur præiudicium, siue uia præcluditur, etiam in secunda deuoluenda ad curiam Romanam, uel generalem prouinciæ: alii statuendo, siue ordinando, quòd parti appellatæ, siue prouocatæ ad Romanam, uel generalem curiam fiant expēsæ causæ huiusmodi per commune, uel aliam personam, uel defendantur in causis expensis cōmunitatum, uel aliorum locorum, aut per aduocatos, siue iudices communitatis alicuius qui patrocinarentur in causis illius communitatis salario, & expensis. alii statuendo, uel ordinando, quòd nullus scribat prouocationes, siue appellationes huiusmodi, uel in scriptis exhibeat: alii statuendo, siue ordinando, quòd nulla persona exeat terram illam quandocunque, uel eius territorium

sine

fine licentia priorum, uel cuiuscunque officialis, ut per hoc artent appellantes, siue prouocantes, ne ad dictas possint accedere curias, ad quas appellant, siue prouocant; siue appellare, uel prouocare intendunt. Alii capiendo, & detinendo personaliter, siue carcerando appellantes, siue appellare uolentes, uel eorum ascendentes, uel descendentes, consanguineos, uxorem, agnatos, uel cognatos, aut affines, uel laboratores, inquilinos, aut procuratores, uel negociorum gestores, aut intimos amicos eorum, uel bona ipsorum sequestrando, uel quomodolibet capiendo, ut per hoc appellare uolentes, non audeant: & qui appellassent, renuncient, uel appellationes prosequi non attentent. Alii terrendo tormentis, pœnis, iniuriis, uel minis appellantes, siue appellare uolentes, ut non appellent, uel ab appellatione recedant. alii uero procedendo ad ulteriora causæ post appellationem, commissionem, uel ad executionem sententiæ post appellationem, uel ante, infra tempus, quo appellare de iure liceret: alii post appellationem nouos instituendo processus accusationis, denunciationis libelli, uel petitionis ciuilis, uel criminalis contra appellantes sub quocunque colore, uel causa ipsos appellantes nouis processibus implicantes in eadem causa, siue negocio, in qua, siue in quo appellent, uel alio negocio, siue causa: alii pœnas in personis, uel pecunia, seu rebus imponendo, uel exigendo, uel domos diruendo, uel uineas, aut arbores deuastando, aut ipsorum possessiones, bona, seu res coli, aut fructari pro eis impediendo: alii offendentes appellantes in personis, uel rebus impunitatem, uel præmium, uel fauorem, uel consilium pollicendo: alii acta, instrumenta, testes, iura, uel probationes subtrahendo, uel ne habere possint, impediendo. Nos huiusmodi malitiis, & præsumptuosis conatibus, uel excessibus obuiare congruis remedlis intendentes, cassamus, irritamus, & uiribus uacuamus: ac cassa, & irrita, & nulla nunciamus dicta statuta, & ordinamenta edita, & edenda, & secuta, & sequenda ex eis, uel ipsorum occasione, siue prætextu: & dictas electiones, assumptiones capitaneorum, officialium, arbitrorum, siue arbitratorum, siue consultorum, & secuta, & sequenda, siue fienda per eos, seu prætextu eorum officii, seu ipsorum occasione: & ea, & alia quæcunque similia de capitularibus statutorum, seu quorumcunque ordinamentorum libris, & actis quibuscunque mandamus sine tarditate aliqua aboleri, & de cætero ullo unquam tempore talia, uel similia attentari, uel fieri quoquomodo. Prædicta quoque, & alia omnia, & singula fieri, aut attentari penitus prohibemus: & si fierent, decernimus esse nulla, & præsumi, & fingi auctoritate præsentis nostræ constitutionis omnia, & quæcunque ex prædictis, & similia fierent siue facta essent, contra dictum appellationis officium, & in fraudem ipsius officii, & contra

ipsos appellantes, & contra ipsas appellationes esse penitus innouatum. Contra facientes uero statuta, uel ordinamenta prædicta, uel aliquid prædictorum faciendo, pœnis omnibus contentis in constitutionibus felicis recordationis Vrbani Papæ Quarti supra in primo Libro harum constitutionum contenta decernimus subiacere, & eas incurrere ipso facto: & nihilominus ultra dictas pœnas communitates, siue uniuersitates facientes, aut facta tenentes, & obseruantes statuta prædicta, uel similia, uel aliquod prædictorum in duobus millibus florenis auri: potestas uero, aut capitaneus, seu quiuis alius, qui ipsis statutis auctoritatem, uel consensum præbuerit, aut ea seruauerit, in mediam pœnam, qua teneretur communitas, seu uniuersitas in qua gerit officium, puniatur: Alia uero persona singularis talia statuta faciens, uel facere procurans, aut consentiens, uel ea facienda, uel seruanda præbens auxilium, & consilium, uel fauorem, in centum florenis auri uice qualibet puniatur. Contra facientes autem, uel retinendo, aut carcerando, aut terrendo tormentis, pœnis, minis, iniuriis, ut supra dicitur, aut prædicta fieri mandantes, siquidem episcopi, prælati, potestates, capitanei, uel alii officiales fuerint, in trecentis florenis auri: si aliæ singulares personæ in ducentis florenis auri puniantur. Contra facientes uero procedendo ad ulteriora causæ, aut instituendo nouos processus (ut supra dicitur) si quidem officialis centum florenis auri: si singularis alia persona quinquaginta florenis auri puniatur. sed si processum ad ulteriora fuerit, executio sententiæ si quidem in persona ad mortem, uel membri mutilationem trecētorum florenorum auri, uel maiori pœna arbitrio iudicis puniatur. Si uero executio fuerit in persona, minori pœna quàm mortis, uel membri in ducentis florenis auri puniatur. Si uero executio fuerit in persona, uel rebus, in duplum eius, in quo facta fuerit executio, soluendum cameræ puniatur: & executio in pristinum statum reducere compellatur. Contra facientes uero imponendo, uel exigendo pœnas in personis, uel rebus: uel domos diruendo, uel uineas, aut arbores deuastando, uel bona, & res coli, & fructari prohibendo, aut impediendo: aut offendentibus impunitatem, præmium, fauorem, uel auxilium pollicendo, si quidem grauamen huiusmodi sit in persona in trecentis florenis auri, uel maiori pœna arbitrio iudicis puniatur. Si uero in dirutione domorum in quadruplum soluendum cameræ puniatur. si aliud grauamen, uel damnum sit in rebus, in duplum soluendum cameræ puniatur. & nihilominus in quolibet dictorum casuum æstimationem damni, & tantundem damnum passis soluere teneantur. Subtrahentes uero, uel impedientes acta, instrumenta, iura, testes, uel probationes (ut supra dicitur)

dicitur, in duplum extimationis totius causæ, si pecuniaria fuerit, dictæ cameræ, & duplum parti puniatur. et si causa fuerit in capitulis, in trecentis florenis auri, uel acrius arbitrio iudicis puniatur. & quòd propter malitias cõmunitatum, uniuersitatum, & suorum officialium, & quandoq; tyrannorũ in eisdem ut plurimum non possent pdicta secundũ scriptam iterationem probari, decernimus quòd in prædictis ad plenam probationem sufficiat: & per iudicem recipi debeat, & admitti fama publica per testes idoneos cum delato à iudice tali appellanti, & ab eo præstito iuramento. et quæ dicta sunt in appellationibus, & appellantium, siue appellare uolentium causis, & negociis, & facientium, & statuentium contra eos simili ratione locum habere decernimus in causis omnibus, & causantibus, & causare uolentibus pertinentibus ad rectorem prouinciæ, quandocunque ipsius iudicem & prosequentibus, & prosequi uolẽtibus eorũ iura quomodolibet coram eis, & quocunq; ipsorum: & statuentibus, & facientibus quomodocunq; ipsorum prædictorum modorum, & alio simili contra eos. Et ubi per hanc constitutionem non essent in aliquibus casibus determinate pœnæ distinctæ, ad aliam nostram constitutionem locatam supra in quarto libro sub rubrica, De pœna impedientium iura sua prosequentes in curia generali, in eo quod deficeret recurratur.

De prohibitione innouationis contra appellantes, & reuocatione innouatorum. Cap. XXXI.

QVIA ex innouationibus, & malitiis innouantium (ut experientia docuit) & adpellationibus magnum resultat periculum, & per consequens contra eos sit promptius remedium adhibendum, Statuimus, quòd iudex de quacunque appellatione deuoluta ad audiẽtiam rectoris prouinciæ, & suorum iudicum cognoscens ordinarius uel delegatus possit etiam in prima citatione, & in quacunq; parte litis sibi uidebitur semel, & pluries quoties uoluerit inhibere, ne innouetur appellatione pendente: & pœnam imponere pro suo libito uoluntatis, & reuocare attentata, etiam ante q̃s super causa appellationis pronunciet: & ante quàm de ea aliquo modo cognoscat: & in quacunq; uoluerit semel, pluries, & quoties uoluerit, possit reuocare in genere, & in specie: innouata etiam si non constat sibi de innouatione ualeat, ac si plene de innouatione constaret: & in genere, & in specie possit reuocatio innouatorum fieri, prout præfato iudici, qui de huiusmodi appellationis causa cognitor est, uidebitur cõuenire.

Quòd nullus, qui contra appellationem fecerit, audiatur super defensione. Cap. XXXII.

SI contigerit à sententia, uel à grauamine, seu à comminatione, seu interlocutorie, uel à sententia diffinitiua, uel à quocunque actu iudiciali, uel extraiudiciali aliquem appellasse, & contra appellationem interpositam fuerit aliquid attentatum, & curia rectoris procederet contra appellationem, facientes illi, seu ille, contra quos sic proceditur, in eorum defensione, & causa appellationis, contra quam innouauerit, nullatenus audiatur ante condemnationem de ipsis faciendam, uel etiam post: nec super ipsa condemnatione facta, uel fienda compositionem aliquam audiant procurare, petere, nec facere, nec fieri facere, nisi prius attentata per ipsos contra appellantes ad statum pristinum fuerint reuocata: & si secus factum fuerit, non ualeat ipso iure. Et prædicta omnia, & singula locum habeant solum à tempore, quo de innouatione facta fuerit fides, uel per contumaciam eius contra quem proceditur, qui non comparuerit in termino citationis, nec infra terminum banni, uel per eius ueram confessionem, uel per instrumenta, uel acta publica, uel per testes plene, uel saltem semiplene per alia indicia, quæ secundum formam constitutionum habeantur pro idonea probatione, uel de iure sufficiant ad torturam: & de his stetur declarationi iudicis. & ex tunc, ex quo declarauerit hæc iudex, habeant locum omnia supra dicta: non obstante quòd à tali declaratione contigerit appellari, & parti appellanti ex tunc tempora non currant: & nihilominus possit, si uoluerit, in causa procedere, non obstante quòd pars aduersa audiri nõ debet.

Quòd quis cognoscere debet contra innouantes, appellatione pendente, uel impedientes appellantes, aut eorum fideiussores. Cap. XXXIII.

AD cognoscendas audacias hominum innouantium contra appellationes, uel appellantes, uel eorum fideiussores, & consanguineos, uel affines, inquilinos, uel colonos, uel eos grauantium, uel impedientium quo modolibet contra formam iuris, & constitutionum nostrarum: Et quia quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur: statuimus quòd de prædictis omnibus, & singulis, & contra prædictos possit cognoscere, sententiare, & punire tam iudex de illa appellatione cognoscens, siue sit ordinarius, siue sit delegatus, quàm etiam iudex maleficiorum curiæ generalis: & quilibet eorum insolidum & appellans, siue ille contra quem prædicta fierent, possit accusare, denunciare, seu conqueri coram quo uoluerit, de prædictis.

Huic

HVIC constitutioni addendo dicimus, & statuimus NOS Rodulphus Legatus, quòd non solum dictus iudex maleficiorum, sed etiam rector Marchiæ pro tempore existens, possit in fauorem appellationis, siue appellantis se intromittere, & prouidere, ne aliquid noui fiat contra ipsam appellationem, & appellantem etiam de causis pendentibus, & introductis in Romana curia: attentatá que, & innouata quæcunque reuocare, & in pristinum reponere: & innouantes punire, & multare secundum formam constitutionis præcedentis, etiam ex officio, uel ad partis instantiam, prout maluerit.

De non admittendis appellationibus, nisi facto deposito quartæ partis pœnæ. Cap. XXXIIII.

FELICIS recordationis Alexander sextus per suas litteras infra scripti tenoris statuit: uidelicet. Quum aliâs ad obuiandum delinquentium subterfugiis, per litteras nostras in forma breuium in causis criminalibus neminem in nostra prouincia Marchiæ appellantem, seu de nullitate dicentem, audiri mandauerimus, nisi prius per eum facto actuali deposito in pecunia numerata in manibus thesaurarii illius prouinciæ quartæ partis pœnæ: in qua condemnatione uel essent condemnandi: íd que ab omnibus indifferenter obseruari posse, impossibilem fore percepimus propter multorum paupertatem. Nolentes propterea bonum ius aliquorum deperiri, & innocentes puniri, præfatas nostras litteras ita uolumus obseruari, quòd præfati appellantes, uel de nullitate dicentes, data prius cautione secundum formam breuis felicis recordationis Sixti prædecessoris nostri dictam quartam deponere teneantur, uel ipsi principales appellantes, uel de nullitate dicẽtes per se, & communitates per syndicum proprium de loco curiæ præfatæ prouinciæ nunquam discedere possint, aut debeant: quem locum pro carcere sibi uolumus assignari per præfatum thesaurarium sub pœna desertationis appellationis, & nullitatis huiusmodi, & aliis pœnis suo arbitrio imponendis, quousque dicta appellationis, & nullitatis causa fuerit per sententiam terminata, & post xxxv. dies assignatos ipsis appellantibus, & de nullitate dicentibus ex forma constitutionum ad deducendum huiusmodi causas indiffinitionis, & infra alios decem dies, quos ipsi iudici de causa cognoscenti ad expediendum præfigimus per iudicem, steterit quominus fuerit per sententiam expeditam, tunc uolumus eos à dicto carcere liberari, data idonea' cautione de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, præmissis, & aliis quibuscunque contrariis non obstantibus.

Datum Romæ apud sanctum Petrum.

HVIC breui sub simili rubrica Sigismūdus Cardinalis Gonzaga edidit infrascriptā constitutionem: Ordinamus insuper quòd appellantes, de nullitate dicentes, recurrentes, supplicantes, querelantes, iudicis officium implorantes, in integrum restitutionem petentes, seu aliâs contradicentes in causis criminalibus, si fuerint singulares personæ de cætero non admittantur, nisi deputata quarta parte pœnæ, in qua essent condemnati, uel uenirent condēnandi in manibus thesaurarii, aut personaliter se constituant in loco curiæ: quem locū pro carcere eis assignamus: de quo discedere nō possint sub pœnis, de quibus in breui felicis recordationis Alexandri Papæ VI, incipiente: Cum aliâs ad obuiandum, in constitutionibus registrato, & eadem forma seruata. quo uero ad uniuersitates, & communitates appellare, reclamare, de nullitate dicere, recurerere, supplicare, iudicis officium implorare, in integrū restitutionem petere, seu alâs contradicere uolentes, breue ultimum felicis recordationis Iulii Papæ II, quo cauetur de deputato quartæ partis pœnæ dandæ, inuiolabiliter obseruari mandamus sine præiudicio cōstitutionis Egidii episcopi Sabinensis sub rubrica, In quibus casibus appellari non ualeat.

De appellationibus interponendis à sententiis capitalibus. Cap. XXXV.

RODVLPHVS Pius Gardinalis Legatus. Gomperimus bonæ memoriæ Pium II in eius litteris sub plumbo, & data Ro. calendis Februarii 1461, Sixtum quartū in aliis litteris sub plumbo, & data quarto calendas Aprilis 1480, statuisse contra homicidas inter alia, sub hac furma:

Item quòd quæcunqꝫ appellationes interpositæ, uel interponendæ ab huiusmodi, uel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, uel à processu contra eos facto, etiam si lis, uel instantia super eis pendeat, & inhibitiones uigore ipsarum emissæ per Auditorem cameræ, uel alium quencūqꝫ ordinarium, uel delegatum sint nullæ, & inualidæ: nec ad ulteriora super eis uel ipsarū uigore procedi possit, aut debeat. Quinimmo appellationes, lites, uel causæ huiusmodi censeantur aduocatæ, extinctæ, & inualidæ: nec potestates, uel alii officiales inhibiti huiusmodi mandatis, inhibitionibus litis pēdentis, censuris, & pœnis in eis contentis astringantur, immo teneantur, & debeant sub pœnis impositis ad exequutionem sententiarum latarum procedere: possit tamen in causis aliis à iure, uel statuto permissis appellare ad Gubernatorē ciuitatis, seu prouinciæ: qui infra mensem causam diffinire teneatur: quo elapso appellatio, inhibitio, & instantia super eis sint nulla, & libere sine impedimento possit fieri exequutio sententiæ, uel banni, ac si nō fuisset appellatum, & inhibitū. Vltra prædicta per multos Ro. Pont. cōtra homicidas fuit statutum, quòd homicidæ nullo modo audiantur, nisi prius

constituerint

constituerint se in carceribus: quæ omnia obseruari inuiolabiliter mandamus, decernentes nullum, irritum, & inane quicquid in fauorem homicidarum fieri contigerit, nisi ipsi homicidæ se prius constituerint in carceribus arbitrio iudicis.

Quòd à sententiis, & grauaminibus commissariorum apostolicorum generalium ad rectorem prouinciæ libere possit appellari, & recurri. Cap. XXXVII.

RODVLPHVS Pius Cardinalis legatus. Quia ex multorum testimonio nobis relatum extitit felicis recordationis Leonem X per literas in forma breuis statuisse quòd propter multitudinē commissariorum generalium apostolicorum in prouincia Marchiæ destinatorum, & ipsorum grauissimas extorsiones ab ipsorum grauaminibus illatis, & inferendis ad rectorem prouinciæ pro tempore existentem, libere unusquisque potuisset recurrere, reclamare, & de nullitate dicere: ne pro causa alicuius extorsionis, & indebitæ exactionis ad Ro. curiam recurrere deberet: maiores que essent itineris impensæ, quàm principale negocium, & tamen usi fuimus exacta diligentia: dictæ tamen litteræ fortasse aliquorum malignantium occupatione nō reperiuntur. Nos uero consyderantes huiusmodi decretum æquum esse, cum bona sanctissimi Domini nostri uenia statuimus, & ordinamus, quòd ab omnibus, & quibuscunque grauaminibus illatis, & inferendis quomodocunque, & qualitercunq; per quoscunque à sancta sede apostolica, seu camera, uel à quocunque alio generales commissarios deputatos, & deputandos possit, & ualeàt uocem appellationis emittere, reclamare, recurrere, ac de nullitate dicere ad rectorem dictæ prouinciæ. qui iudex competens in huiusmodi causis esse intelligatur: & dictus rector possit, & ualeat dictas causas per se, uel alium, cui eas duxerit committendas, terminare, & decidere.

Quòd curiales sint in omnibus, & per omnia ciues in omnibus ciuitatibus, terris, & locis prouinciæ. Cap. XXXVIII.

IDEM Rodulphus pius Cardinalis legatus. Licet per bonæ mem. Egidium Sabinen. legatum fuerit statutum, quòd communitates prouinciæ non possint aliquid cōtra curiales statuere, & omnia statuta sic facta sint ipso iure nulla, & reprobata: & curiales ipsi in his, ad quæ tenerentur, non potuissent, nisi ut ciues, grauari: tamen sicut ad aures nostras peruenit multas communitates in fraudem dictarum constitutionum, damnúm que curialium ipsorum uarias edidisse leges, & pacta, quòd ipsi curiales quouis

quæſito colore non poſſint bona ſtabilia emere, habere, tenere, & poſſidere in eorum ciuitatibus, terris, & locis: ipſós que curiales fore, & eſſe forenſes, & pro forenſibus haberi, & reputari. Nos uolentes huiuſmodi fraudibus obuiare, & ipſos curiales, qui ſub noſtra protectione exiſtunt, tueri, & in eorum priuilegiis conſeruare, hac præſenti noſtra conſtitutione ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quòd nulla communitas audeat, uel præſumat directe, uel indirecte aliquid ſtatuere, uel ordinare contra ipſos curiales, etiam per pacta, reconuentiones iuramento roboratas: quinimmo omnia ſtatuta, decreta, ordinationes, & pacta contra dictos curiales edita, & eden da ſint ipſo iure nulla, & inualida: eá que reprobamus, & uiribus uacuamus, & curiales ipſos ciues in omnibus, & per omnia in quibuſcunque ciuitatibus, & locis dictæ prouinciæ declaramus, & eſſe cenſemus: nec modo aliquo forenſes reputari poſſe decernimus: & locum habere in præſentibus, præteritis, & futuris.

De diuerſis iuribus conſtitutionum, quæ debent in obſeruantiam præualere. Cap. XXXVI.

AD tollendam omnem exceptionem, & ſuſpitionis materiam ſtatuimus, quòd quoties iura, & conſtitutiones, & eorum diſpoſitiones reperirentur contraria, & aduerſa, prius ſeruentur conſtitutiones papales inſertæ, & regiſtratæ in præſenti uolumine: ſecundo conſtitutiones Egidii, & domini Bertrandi: tertio conſtitutiones noſtræ: quarto conſtitutiones prouinciæ non aduerſantes has conſtitutiones, & à iure non prohibitas: quinto iura canonica: ultimo iura ciuilia obſeruentur.

Libri Sexti, & ultimi finis.

a b c d e f g h i K l m n o p q r ſ t u x y z terniones omnes. A duernio, B ternio.

Romæ
In ædibus Franciſci Priſcianenſis
M D X L I I I.